

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Rumeysa SAĞLAM

TÜRK MEDENİ HUKUKUNDA EVLAT EDİNME

Özel Hukuk Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2019

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Rumeysa SAĞLAM

TÜRK MEDENİ HUKUKUNDA EVLAT EDİNME

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Selin SERT SÜTÇÜ

Özel Hukuk Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2019

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Rumeysa SAĞLAM'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Özel Hukuk Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Dr. Öğr. Üyesi Süleyman DOST (İmza)

Üye (Danışmanı) : Dr. Öğr. Üyesi Selin SERT SÜTÇÜ (İmza)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Agâh Kürşat KARAUZ (İmza)

Tez Başlığı: Türk Medeni Hukukunda Evlat Edinme

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 12/06/2019

Mezuniyet Tarihi : 11/07/2019

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Türk Medeni Hukukunda Evlat Edinme” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Rumeysa SAĞLAM

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Rumeysa SAĞLAM
Öğrenci Numarası	20165225012
Enstitü Ana Bilim Dalı	Özel Hukuk A.B.D.
Programı	Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Dr. Öğretim Üyesi Selin SERT SÜTÇÜ
Tez Başlığı	Türk Medeni Hukukunda Evlat Edinme
Turnitin Ödev Numarası	1150094574

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 123 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 08/07/2019 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 12

alıntılar dahil % 25 'tir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

...../...../.....

(imzası)
Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı
Dr. Öğretim Üyesi Selin SERT SÜTÇÜ

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ	v
ÖZET	vi
SUMMARY	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖNSÖZ	viii

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK EVLAT EDİNME

1.1. Evlat Edinme Kavramı	1
1.2. Evlat Edinmenin Tarihçesi	3
1.2.1. Genel Olarak	3
1.2.2. Roma Hukukunda Evlat Edinme	3
1.2.3. İslamiyet Öncesi Türk Hukukunda Evlat Edinme	5
1.2.4. İslamiyetin Kabulünden Sonra Türk Hukukunda Evlat Edinme	6
1.2.5. Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Evlat Edinme	7
1.2.6. 743 Sayılı Medeni Kanunu Döneminde Evlat Edinme	7
1.2.7. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu Döneminde Evlat Edinme	8
1.3. Evlat Edinmenin Hukuki Niteliği	8
1.4. Evlat Edinme Türleri	10
1.4.1. Tam Evlat Edinme	10
1.4.2. Sınırlı Evlat Edinme	11
1.4.3. Karma Evlat Edinme	11
1.4.4. Türk Hukukunda Durum	11
1.4.5. Uluslararası Hukukta Evlat Edinme	12
1.5. Evlat Edinmenin Faydaları ve Sakıncaları	14
1.5.1. Evlat Edinmenin Faydaları	15
1.5.2. Evlat Edinmenin Sakıncaları	16
1.6. Evlat Edinmenin Benzer Kavramlardan Farkı	18
1.6.1. Evlat Edinme İle Kurulan Soybağının Gerçek Soybağından Farkı	18
1.6.2. Evlat Edinme İle Beslemeliğin Farkı	20
1.6.3. Evlat Edinme İle Süt Evlatlığının Farkı	21
1.6.4. Evlat Edinme İle Manevi Evlatlığının Farkı	22
1.6.5. Evlat Edinme İle Koruyucu Ailenin Farkı	22

İKİNCİ BÖLÜM

EVLAT EDİNMENİN ŞARTLARI

2.1.	Genel Olarak.....	25
2.2.	Küçüklerin Evlat Edinilmesi Şartları.....	25
2.2.1.	Evlat Edinilen Küçük Açısından Şartlar.....	25
2.2.1.1.	Küçüğün Ergin Olmaması	25
2.2.1.2.	Küçüğün Bakım ve Eğitim İhtiyaçlarının Karşılanmış Olması.....	26
2.2.1.3.	Küçüğün Yararına Olması	27
2.2.1.4.	Evlat Edinenin Çocuklarının Yararının Zedelenmemesi.....	29
2.2.1.5.	Küçüğün Başkası Tarafından Evlat Edinilmemiş Olması	29
2.2.1.6.	Rızanın Varlığı	30
2.2.1.6.1.	Küçüğün Rızası	30
2.2.1.6.2.	Velayet Altındaki Küçüğün Anne ve Babasının Rızası.....	32
2.2.1.6.3.	Vesayet Dairelerinin İzin ve Onayı	35
2.2.2.	Evlat Edinen Açısından Şartlar	37
2.2.2.1.	Genel Olarak.....	37
2.2.2.1.1.	Evlat Edinenin Ehliyetli Olması	38
2.2.2.1.2.	Evlat Edinenin Otuz Yaşını Tamamlamış Olması.....	40
2.2.2.1.3.	Evlat Edinen İle Evlatlık Arasında En Az On Sekiz Yaş Fark Olması	41
2.2.2.2.	Birlikte Evlat Edinme	42
2.2.2.3.	Tek Başına Evlat Edinme	44
2.2.2.3.1.	Eşinin Çocuğunu Evlat Edinme.....	44
2.2.2.3.2.	Evli Kimsenin Tek Başına Evlat Edinmesi	46
2.2.2.3.3.	Evli Olmayan Kimsenin Tek Başına Evlat Edinmesi.....	47
2.3.	Erginlerin Veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesi Şartları.....	48
2.3.1.	Genel Olarak.....	48
2.3.2.	Ergin veya Kısıtlının Rızası.....	49
2.3.3.	Evlat Edinenin Altsoyunun Açık Muvafakatinin Bulunması	50
2.3.4.	Evlat Edinme Sebeplerinin Varlığı.....	54
2.3.4.1.	Genel Olarak.....	54
2.3.4.2.	Evlat Edinilecek Kişinin Bedensel ve Zihinsel Engeli Nedeniyle Bakılıp Gözetilmesi.....	55
2.3.4.3.	Evlat Edinilecek Kişinin Küçükken Bakılıp Gözetilmesi	56
2.3.4.4.	Diğer Haklı Sebeplerin Mevcut Olması	56

2.3.5. Evlat Edinilecek Kişi Evliyse Eşinin Rızası.....	57
2.3.6. Ortak Uygulanacak Hükümler.....	58
2.4. Evlat Edinmenin Şekle İlişkin Şartları	59
2.4.1. Genel Olarak.....	59
2.4.2. Evlat Edinmeye Aracı Kurum Veya Kuruluşlara Başvuru Yapılması	60
2.4.3. Mahkemeye Başvuru Yapılması.....	62
2.4.4. Araştırma ve Dinleme.....	65
2.4.5. Mahkeme Kararı	68
2.4.6. Evlat Edinme Başvurusundan Sonra Meydana Gelen Değişiklikler	69
2.4.7. Nüfus Kütüğüne Kayıt.....	70
2.4.8. Evlat Edinme Kayıtlarının Gizli Olması	71

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EVLAT EDİNMENİN HÜKÜM VE SONUÇLARI, HÜKÜMSÜZLÜĞÜ VE SONA ERMESİ

3.1. Evlat Edinmenin Hüküm ve Sonuçları	73
3.1.1. Şahsi Hüküm ve Sonuçlar.....	73
3.1.1.1. Evlatlık Açısından	73
3.1.1.1.1. Soybağı	73
3.1.1.1.2. İsim ve Soy İsim	74
3.1.1.1.3. Anne ve Baba İsmi	77
3.1.1.1.4. Vatandaşlık	78
3.1.1.2. Evlat Edinen Açısından	79
3.1.1.2.1. Velayet.....	79
3.1.1.2.2. Bakım ve Gözetim	81
3.1.1.2.3. Evlenme Engeli	81
3.1.2. Mali Hüküm ve Sonuçlar.....	83
3.1.2.1. Küçüğün Mallarının Yönetimi	83
3.1.2.2. Miras.....	84
3.1.2.2.1. Evlat Edinenin Miras Hakkı	84
3.1.2.2.2. Evlatlık ve Altsoyunun Miras Hakkı	85
3.1.2.3. Nafaka.....	87
3.1.3. Diğer Hüküm ve Sonuçlar	89
3.2. Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü.....	89

3.2.1. Genel Olarak.....	89
3.2.2. Yokluk	90
3.2.3. Butlan ve İptal Edilebilirlik	91
3.3. Evlat Edinmenin Sona Ermesi	92
3.3.1. Genel Olarak.....	92
3.3.2. Evlatlık İlişkisinin Kaldırılmasının Sebepleri	93
3.3.2.1. Rızanın Yokluğu.....	93
3.3.2.2. Diğer Eksiklikler	94
3.3.3. Evlatlık İlişkisinin Kaldırılmasında Usul	95
3.3.3.1. Görevli ve Yetkili Mahkeme	95
3.3.3.2. Davanın Tarafları.....	95
3.3.3.3. Hak Düşürücü Süre.....	96
3.3.4. Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması Yoluna Gidilemeyeceği Durumlar	97
3.3.5. Evlat Edinmenin Sona Ermesinin Sonuçları	98
SONUÇ	100
KAYNAKÇA.....	102
ÖZGEÇMİŞ	109

KISALTMALAR LİSTESİ

Bk.	: bakınız.
Çev.	: Çeviri.
dn.	: dipnot.
E.	: Esas.
H.D.	: Hukuk Dairesi.
K.	: Karar.
m.	: madde.
MÖHUK.	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun.
NHK.	: Nüfus Hizmetleri Kanunu.
RG.	: Resmi Gazete.
S.	: sayı.
TBK	: Türk Borçlar Kanunu.
TMK.	: Türk Medeni Kanunu.
TTK.	: Türk Ticaret Kanunu.
TVK.	: Türk Vatandaşlığı Kanunu.
vb.	: ve benzeri.
vd.	: ve devamı.
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu.
YİBK.	: Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı.

ÖZET

İnsanlık tarihinin en eski kurumlarından biri olan evlat edinme, günümüze kadar çeşitli amaçlara hizmet etmiştir. Tarih boyunca kişiler, kimi zaman ekonomik kimi zaman siyasi kimi zaman da sosyal amaçlarla evlat edinmiştir. Evlat edinme, çocuğu olmayan ailelere ve aile sevgisinden mahrum olan çocuklara umut ışığı olmuştur. Çünkü evlat edinmeyle çocuk sahibi olmayan ya da olamayan kişilerin ebeveyn olma ihtiyacı karşılanırken, evlat edinilmek istenen kişinin de sıcak bir yuva hasreti giderilmektedir. Ayrıca bazı aileler çocuklarını her yönden sağlıklı yetiştiremediğinden bahisle çocuklarını evlat edindirmek istemektedirler. Çocuklarının maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk çeken aileler, çoğu zaman Devlet eliyle çocuklarına sahip çıkacak aileler tarafından çocuklarının evlat edinilmesine rıza göstermektedirler.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m. 305-320 hükümlerinde düzenlenen “Evlat Edinme”, dünyada ve Türk toplumunda giderek yaygınlaşan ve ihtiyaç duyulan bir kurum haline gelmiştir. Devlet koruması altına alınan çocuk sayısı her geçen gün artmaktadır. Korunmaya muhtaç erginler veya kısıtlılar, kimsesiz çocuklar evlat edinilerek mutlu ve huzurlu bir aileye kavuşmaktadır. Ailelerin de evlat sahibi olma oranı gittikçe düşmekte, çeşitli tedavi yöntemlerinin de sonuçsuz kalması nedeniyle evlat edinmeye olan ilgi artmaktadır. Bu gelişmeler evlat edinmenin toplumun önemli ihtiyaçlarından biri olmasına zemin hazırlamaktadır. Bu nedenle bu çalışma kapsamında evlat edinme kurumu ele alınacak ve çeşitli yönlerden incelenecektir.

Kanunumuz küçüklerin evlat edinilmesini kural; erginler veya kısıtlıların evlat edinilmesini istisna olarak düzenlenmiştir. Bu nedenle çalışmamızın geniş bir bölümünde yer verdiğimiz küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin şartların hangisinin ergin ve kısıtlılar için de ortak olduğu belirtilecektir. Erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesine özgü şartlar da ayrıntılı olarak incelenecektir.

Çalışmamızın birinci bölümünde evlat edinme kavramından, hukuki niteliğinden, tarihesinden, türlerinden, fayda ve sakıncalarından ve benzer kavramlardan farkı açıklanmaya çalışılacaktır.

İkinci bölümde evlat edinmenin şartları ortaya konmaya çalışılacaktır.

Üçüncü ve son bölümde ise evlat edinmenin hüküm ve sonuçları, hükümsüzlüğü ve sona ermesinden bahsedilecektir.

Anahtar Kelimeler: Evlat Edinme, Evlatlık, Soybağı, Koruyucu Aile, Küçük, Ergin, Kısıtlı, Şartlar, Hüküm ve Sonuçlar.

SUMMARY

ADOPTION IN THE TURKISH CIVIL LAW

Adoption, one of the oldest institutions in the history of humanity, has served various purposes to date. Throughout history, individuals have adopted children due to economic, sometimes political and sometimes social purposes. Adoption has been a beacon of hope for families that are without children or cannot have children and for children who are deprived of family love. Because the longing of a warm family of the person to be adopted is fulfilled while the need to become a parent of individuals that do not or cannot have children can be met. Moreover, some families cannot raise their children in a healthy way in every respect, therefore, they want to give their children up for adoption. Families who have difficulty in meeting their children's moral and material needs often agree to adoption of their children by the families under state protection.

“Adoption”, the subject regulated in between the Articles 305-320 of Turkish Civil Code No 4721, has become an increasingly widespread and a needed institution in the world and in the Turkish society. The number of children under state protection is increasing day by day. Adolescents who are in need of protection or wards, orphaned children have a happy and peaceful family by being adopted. The interest in adoption is increasing due to the fact that the rate of families having children decreases, and various treatment methods are inconclusive. These developments pave the way for adoption to be one of the important needs of the society. For this reason, the adoption institution will be addressed within the scope of this study and it will be attempted to examine in various aspects.

Our code regulates the adoption of minors as a rule; but adoption of adolescents or wards as an exception. For this reason, which of the conditions for adoption of the minors we have included in a large part of our study are common for both adolescents and wards will be stated. The conditions specific to the adoption of adolescents and wards will be also examined in detail.

In the first chapter of our study, it will be attempted to explain the adoption concept, its legal character, history, types, benefits and disadvantages and differences between similar concepts.

In the second chapter, the conditions of adoption will be attempted to present.

In the third and last chapter, legal consequences, invalidity and termination of adoption will be addressed.

Keywords: Adoption, Adoptee, Paternity, Foster-parents, Minor, Adolescent, Wards Conditions, Terms and Consequences.

ÖNSÖZ

Dünyada son yıllarda korunmaya muhtaç çocuklara yönelik koruma ve bakım hizmetlerinde gelişim yaşanmaktadır. Ülkemizde de bu gelişime uygun olarak çalışmalar yapılmaktadır. Bakım ve gözetimin kurumlardan ziyade, gönüllü ailelerle birlikte gerçekleştirilmesi benimsenmiştir. Kurumlardan çoğu kapatılmış ve onun yerine daha az sayıdaki çocuğun bir arada olduğu modeller tercih edilmeye başlanmıştır. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından evlat edinme ve koruyucu aile hizmetleri ile ilgili çalışmalar yapılmakta ve halk arasında yaygınlaşmasını sağlamaya yönelik faaliyetler yürütülmektedir. Ancak ne var ki, evlat edinme hizmetinden yararlanan çocuk sayısının beklenen düzeyde olmadığı görülmektedir. Bu durum toplumun evlat edinme gibi hizmetlere karşı olumsuz ya da çekimser tavır takınmasından kaynaklanmaktadır.

Evlat edinme, insanlığın var olduğu günden bu yana ekonomik, dini, siyasi vb. çeşitli amaçlara hizmet etmiştir. Günümüzde sosyal bir amaca hizmet bu kurumun önemi giderek artmaktadır. Çoğunlukla kişiler, aile olmanın bilinciyle hareket ederek evlat edinmek istemektedirler. Yardıma ve korunmaya muhtaç birini ailesine dahil etmek, onun yaralarını sarmak ve maddi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla evlat edinmeler yaygın hale gelmeye başlamıştır.

Evlat edinme kurumu çok yönlü bir kurumdur. Bir taraftan evlat edinen kişiye bir taraftan evlatlığa yarar sağlamaktadır. Yine süreç içerisinde topluma da yarar sağladığını söylemek mümkündür. Çünkü sağlıklı bireyler sağlıklı toplumlara oluşturur. Yani evlat edinmenin tek amacı kimsesiz çocukların korunması değildir. Ortaya konan düzenlemelerin amacı da sadece bu değildir. Ancak bu amaç hiç şüphesiz, bu kurumun en önemli amaçlarından birisidir.

Çalışmamızın amacı, önemli bir sosyal amaca hizmet etmesinden dolayı evlat edinmeye dikkat çekmek ve açıklık getirmektir. Çünkü her geçen korunmaya muhtaç çocuk sayısı ve evlat hasreti çeken aile sayısı artmaktadır. Evlat edinmeyle, aileler evlat sahibi olmanın sevincini yaşamakta; korunmaya muhtaç çocuklar da her yönden sağlıklı şekilde yetişebilecekleri bir ortama kavuşmaktadırlar. Bu nedenle çalışmamızda Türk Medeni Hukukunun önemli bir kurumu olan evlat edinmeyi ayrıntılı olarak incelenmiş, Yargıtay kararları ile desteklenerek uygulamanın nasıl olduğu da ortaya konmaya çalışılmıştır.

Yüksek Lisans Programı boyunca danışmanlığımı üstlenerek beni onurlandıran, bu süreçte anlayış ve desteklerini esirgemeyen ve değerli fikirleriyle beni yönlendirerek

çalışmamın son haline gelmesini sağlayan, öğrencisi olmaktan gurur ve sevinç duyduğum, Sayın Hocam Dr. Öğretim Üyesi Selin SERT SÜTÇÜ'ye teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmamın başından sonuna kadar yardımlarını esirgemeyen, tökezlediğimde elimden tutan, yorulduğumda sırtımı dayadığım, çalışmaya teşvik ederek başarılı olmam için beni gayretlendiren sevgili eşim Öğr. Gör. İlyas SAĞLAM'a çok teşekkür ederim.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK EVLAT EDİNME

1.1. Evlat Edinme Kavramı

Evlat edinme belli şartlar altında evlat edinenle evlatlık arasında kurulan yapay bir soybağı ilişkisidir. Bu ilişki, hem çocuğun aile ortamında her yönden sağlıklı bir birey olarak yetişmesini sağlaması hem de çeşitli nedenlerle evlat sahibi olamayan veya olmasına rağmen evlat sevgisini tekrar yaşamak isteyen ailelerin ihtiyaçlarını karşılaması bakımından önemlidir¹.

Günümüzde birçok devlet hukukunda evlat edinme kabul edilmiş ve uluslararası hukuk da dikkate alınarak düzenlemeler yapılmıştır. Bazı devletler evlat edinmeyi kabul etmezken bazıları sadece küçüklerin evlat edinebileceğini düzenlemiştir. Evlat edinme kurumunun olmadığı ülkelerin başında İran ve bazı İslam ülkeleri gelmektedir. Bunun nedeni İslam dininin evlat edinme konusundaki olumsuz tutumudur. Sadece küçüklerin evlat edinildiği ülkelere örnek olarak İngiltere, İsveç gibi ülkeleri verebiliriz². Türk hukukunda hem küçüklerin hem de erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesi kabul edilmiştir.

Evlat edinme kavramının 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda³ tanımı yapılmamış olup bu husus doktrine bırakılmıştır. Pek çok devletin medeni kanununda da bu kavrama ilişkin bir tanım mevcut değildir⁴.

743 sayılı Medeni Kanun⁵ döneminde de evlat edinmenin net bir tanımı yapılmamıştı. Doktrinde aile hukukuna özgü bir sözleşme olduğu yönünde görüşler ağırlıktaydı⁶. Bu nedenle evlat edinme “evlat edinen ile evlatlık arasında soybağı ilişkisi kuran hakimin izniyle yapılabilen bir aile hukuku sözleşmesi” olarak tanımlanıyordu⁷. Yargıtay da bu görüşteydi⁸.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda ise evlatlık ilişkisinin 743 sayılı Medeni Kanunu'nda yer alan evlatlık sözleşmesinin noter huzurunda resmi şekilde yapılmasıyla meydana geleceğine dair hüküm kaldırılarak⁹ ancak mahkeme kararıyla kurulması gerektiği

¹ Tuncer ve Erdoğan, 2018: 523; Külahçı, 2013: 1211; Köprülü ve Kaneti, 1989: 228,229; Gökce, 2018: 5.

² Aydoğdu, 2006: 19; Ruhi, 2003: 21, dn. 9,10.

³ 08.12.2001 tarih ve 24607 sayılı Resmi Gazete.

⁴ Aydoğdu, 2006: 3.

⁵ 04.04.1926 tarih ve 339 sayılı Resmi Ceride(Gazete).

⁶ Akıntürk, 2003: 370; Belen, 2005: 5; Şahin, 2013: 4; Öztan, 2000: 437; Arıttürk Osmanoğlu, 1995: 1.

⁷ Aydoğdu, 2006: 4; Acabey, 2002: 168,169; Oğuzman ve Dural, 1998: 245; Arık, 1949: 200.

⁸ “(...)evlat edinme ilişkisi, evlatlıkla evlat edinen arasında düzgün soybağını yapay olarak düzenleyen bir aile hukuku sözleşmesidir.(...)” YİBK., 10.11.1954 tarih ve 1954/17 E., 1954/24 K., (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 23.10.2018).

⁹ S. Demir, 2004: 184; Yılmaz, 2013: 7,8.

vurgulanmıştır¹⁰. Dolayısıyla artık doktrinde kanunun çizdiği sınırlar doğrultusunda evlat edinmenin “evlat edinen ile evlatlık arasında mahkeme kararıyla yapay bir soybağı ilişkisi kuran ve ancak dava yoluyla belli şartlarda kaldırılabilen bir medeni hukuk işlemi” olarak tanımlanması genel olarak uygun görülmüştür¹¹. Ancak evlat edinmenin kamu gücünün müdahalesine bağlı olmasından tarafların iradelerinin önemsiz olduğu sonucuna varmamak gerekir. Evlat edinme, hem değişik sebeplerle çocuk sahibi olamamış kişilerin ailesini genişletme isteğini gerçekleştiren ya da çocuk hasretini gideren hem de kimsesiz, terk edilmiş ya da olumsuz şartlarda yaşayan çocukların korunmasını ve gözetilmesini sağlayan, bu şekilde toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilen bir kurumdur¹².

Hem 743 sayılı Medeni Kanun hem de 4721 sayılı Türk Medeni Kanun “Evlat Edinme” terimini benimsemiştir. Her iki kanunda hukuki nitelikleri farklı da olsa kurulan ilişkinin adı “Evlat Edinme” olmuştur.

Hukukumuzda doğal ve yapay olmak üzere iki tür soybağı ilişkisi mevcuttur. Doğal soybağı doğumla birlikte kurulur. Yani biyolojik olarak ebeveyn ile çocuk arasında bir kan bağı vardır. Bu bağ hiçbir işleme gerek olmaksızın kendiliğinden oluşmaktadır. Yapay soybağı ise ebeveyn ile çocuk arasında belirli koşullarda ve hukuki işlem sonucunda kurulur. Bu nedenle kan bağına dayanmaz, dayanmak zorunda değildir. Burada hukuki bir bağ vardır. Evlat edinme, evlatlık ile evlat edinen arasında soybağı ilişkisi meydana getirmektedir. Bu ilişki mahkeme kararına dayanan bir hukuki işlem ile kurulmaktadır. Evlatlık ilişkisi bu nedenle yapay soybağı olarak adlandırılmaktadır¹³.

743 sayılı Medeni Kanun döneminde çağdışı ve eşitlik ilkesine aykırı olduğundan sert şekilde eleştirilere sebebiyet veren sahipsiz ve gayrisahih soybağı kavramları mevcuttu. Evlat edinme sahipsiz bir soybağı ilişkisi meydana getirirdi. Evlilik dışı doğmuş çocuğun soybağı gayri sahipsiz kabul edildiğinden biyolojik babası tarafından evlat edinilmesiyle soybağı sahipsizleştirilmiş oluyordu. Ancak bugün 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ile bu ayırım ortadan kaldırılmış, böylece çocuğun korunması esası pekiştirilmiştir¹⁴.

¹⁰ Dural vd., 2012: 287; Belen, 2005: 4; Aydoğdu, 2006: 4.

¹¹ Kılıçoğlu, 2003: 112; Aydoğdu, 2006: 4; Otlu, 2009: 3; Acabey, 2002: 169; Kizir, 2009: 152,153; Balkar, 2002: 236.

¹² Işık, 2005: 2.; Kaya, 2009: 1; S. Demir, 2004: 183; Köseoğlu ve Kocağa, 2011: 483; Belen, 2005: 3; Dural vd., 2012: 287; Şahin, 2013: 5.

¹³ Işık, 2005: 2; Kaya, 2009: 3; Akıntürk ve Ateş Karaman, 2013: 369; S. Demir, 2004: 183; Yücel, 2011: 97; Belen, 2005: 2; Külahçı, 2013: 1210.

¹⁴ Akıntürk ve Ateş Karaman, 2013: 323-325, 369.

1.2. Evlat Edinmenin Tarihçesi

1.2.1. Genel Olarak

Kişilerin evlat sahibi olmayı istemesi çoğunlukla sosyal amaçlıdır. Özellikle dini ihtiyaçların sonucu ortaya çıkmıştır. Bunda ölümle birlikte her şeyin son bulmayacağı ve ruhun var olmaya devam edeceğine duyulan inanç etkili olmuştur. İnsanlar ölümlerinden sonra kendileri için dua edecek, onların isimlerini yaşatmaya devam edecek altsoyları olmasını istemişlerdir. Evlat edinerek aile dininin devamını sağlamayı amaçlamışlardır¹⁵.

Laikleşmeye başlayan topluluklarda evlat edinme ile siyasi birtakım amaçlar da gerçekleştirilmek istenmiştir. Vatandaşlık kazanılması, siyasi teşkilatın korunması gibi amaçlarla da evlat edinme gerçekleştirilebiliyordu¹⁶. Zaman içinde evlat edinme ile bu dini ve siyasi amaçlardan vazgeçilerek ekonomik ve hissi amaçlar güdülmüştür. Özellikle köle sistemine benzer şekilde evlat edinimi söz konusu olduğundan sadık işçiler, ucuz işgücü elde edilmiştir. Bazen de evlat edinerek bir kişinin mirasçı kılınması şeklinde evlatlık lehine bir bağ kurulmuştur.

Bilinen ilk uygarlıklardan pek çoğunun hukuk sisteminde evlat edinme kurumuna rastlanmaktadır. Eski Çin, Hint, Babil, Asur, Sümer, Mısır, İran, Yunan ve Roma uygarlıklarının hukuk sistemlerinde yer almaktadır¹⁷. Örneğin Hammurabi Kanunlarında M.Ö. 2000 li yıllarda evlat edinme ile ilgili hükümlerin yer aldığı bilinmektedir¹⁸. İslamiyetten önce Uygur, Yakut, Altay ve Kırgız Türklerinin hukuk sistemlerinde de evlat edinmeye ilişkin bilgilere rastlanılmaktadır. Örneğin Uygurların hukuk belgeleri incelendiğinde evlat edinme bir anlaşma ile kurulmakta ve bu anlaşma ile evlatlık, evlat edinenin öz çocuğu gibi haklara sahip olmaktadır¹⁹.

Evlat edinmeyle ilgili hükümlerin hukukumuzda bugünkü hale gelmesinde dini anlayışların ve kadim uygarlıkların hukuklarının etkisi yadsınamaz. Bu nedenle evlat edinme kurumunun tarihi gelişimini irdelemekte fayda vardır.

1.2.2. Roma Hukukunda Evlat Edinme

Romalıların inancına göre bir aile şefi altsoyu olmadan vefat ederse bu, aile kültürlerinin devam edemeyeceği anlamına geldiğinden yok olmak demektir. Ius Civil'de bir aile şefinin himayesine birini alması ancak evlat edinmeyle mümkündür²⁰. Evlat edinmeye

¹⁵ Altuğ, 2011: 235; Arık, 1948: 180; Ataay, 1957: 273,274;Otlı, 2009: 4; Deniz, 2007: 10,11.

¹⁶ Işık, 2005: 4; Kaya, 2009: 5;Otlı, 2009: 4.

¹⁷ Altuğ, 2011: 236; Bk. Ataay, 1957: 272, dn. 10; Arıtürk Osmanoğlu, 1995: 2.

¹⁸ Kaya, 2009: 8, dn. 25; Ruhi, 2003: 20, dn. 6; Gökce, 2018: 15.

¹⁹ Aydın, 2010: 19,20; Gökce, 2018: 16,17.

²⁰ Karadeniz Çelebican, 2013: 158; Işık, 2005: 10; Kaya, 2009: 8.

ailenin yani soyun devamının sağlanması amacıyla başvurulmaktadır. Bu amaca ulaşmak için iki farklı yol öngörülmüştür. Bu yollarla aileye yeni katılan evlatlık da aile şefinin yani “Patria Potestasın” egemenliğine girmektedir. İki evlat edinme şeklinde de kadınların evlat edinilmesi söz konusu değildir, sadece erkekler evlat edinilmektedir²¹.

Evlat edinme ilişkisi bir aile şefinin diğer bir aile şefinin himayesine girmesiyle kurulabilir ki buna Adrogatio adı verilir. Diğer bir evlat edinme ilişkisi bir aile şefinin himayesinde bulunan aile evladının başka bir aile şefi tarafından evlat edinilmesiyle gerçekleşir, buna da Adoptio denmektedir²².

Adrogatio olarak adlandırılan evlat edinme şeklinde bir aile tamamen diğer bir aile şefinin himayesine girmekte ve artık o ailenin soyuna dahil olmaktadır. Bu nedenle yerine getirilmesi gereken katı kuralları vardır. İlk şart rızanın varlığıdır; evlat edinen ve evlat edinilen aile şefleri evlatlık ilişkisine rıza göstermiş olmaları gerekmektedir. Zira evlat edinilen ailenin tüm malvarlığı, diğer aile şefinin egemenliği altına girmektedir. Bu da rıza olmadan kurulan bir evlatlık ilişkisinde ağır bir sonuç meydana getirecektir. Evlat edinme, halkın toplandığı bir alanda iki aile şefinin de evlatlık ilişkisini kabul ettiğine dair olumlu beyanları üzerine kurulur²³.

Adoptio ise bir aile şefinin himayesinde olan bir aile evladının ailesini değiştirerek başka bir aile şefinin himayesi altına girmesi şeklinde gerçekleşir ve sonuçları açısından ikiye ayrılmaktadır. Birincisi tam evlat edinme anlamına gelen “Adoptio Plena”, ikincisi ise sınırlı evlat edinme mahiyetini taşıyan “Adoptio Minus Plena” olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu evlat edinmelerin her ikisinde de evlatlık verilecek kişinin ve onun aile şefi ile evlat edinecek aile şefinin rızası gereklidir. Evlat edinen aile şefi ile evlatlık arasında on sekiz yaş fark aranmakta ve evlatlık alınacak kişi daha önce bir aile şefi tarafından evlat edinilmemiş olmalıdır. Evlatlık verilecek olan çocuğun babasının mahkeme önünde üç kez “sattım” ifadesini kullanması ve azat etmesi, evlat edinen aile şefinin de evlatlığın kendisine ait olduğunu söylemesi ve bu duruma öz babanın razı olması gerekir²⁴.

İki tür adoptio evlat edinme ilişkisi arasındaki fark etkilerinde ortaya çıkmaktadır. Adoptio Plena, evlatlık ile evlat edinen arasında kan bağı bulunması halinde gerçekleştirilen evlat edinmedir. Bu nedenle evlatlık kesinlikle evlat edinenin mirasçısı olur. Adoptio Minus Plena’da ise evlatlığın kan bağı olmayan herhangi bir aile şefi tarafından evlat edinilmesidir.

²¹ Aydoğdu, 2006: 20; Akıncı, 2003: 182.

²² Akıncı, 2003: 182; Ruhi, 2003: 20, dn. 7; Sağlam, 2006: 9,10; Arıtürk Osmanoğlu, 1995: 4.

²³ Oğuzoğlu, 1959: 109; Karadeniz Çelebican, 2013: 158,159.

²⁴ Oğuzoğlu, 1959: 110 ;KaradenizÇelebican, 2013: 158.

Burada evlatlığın öz ailesiyle olan ilişkileri kesilmez ve evlatlık sadece evlat edinen aile şefi eğer mirasçı atamaz veya malını elden çıkarmazsa o zaman mirasçı olabilmektedir²⁵.

Roma Hukukundan günümüze evlat edinmeye ilişkin bazı hükümler miras kalmıştır²⁶. Bunlar evlat edinen ile evlatlık arasında 18 yaş farkın²⁷ ve tarafların rızasının²⁸ olmasının gerektiğidir.

1.2.3. İslamiyet Öncesi Türk Hukukunda Evlat Edinme

İslam öncesi Türk uygarlıklarında evlat edinme kurumunun var olduğunu söylemek mümkündür. Bugün ulaşılabilen eski kaynaklara²⁹, hikayelere, rivayetlere bakıldığında evlat edinmenin temelini çoğu toplulukta olduğu gibi dini inançlar oluşturmaktadır. Yine özellikle erkek çocuğu olmayan aileler soyun devamını önemsediklerinden evlat edinme yoluna gitmişlerdir.

Yakut Türklerinde evlat edinme çocuğun korunması amacıyla yapıldığı görülmektedir. Sık görülen çocuk ölümlerinden kötü ruhları sorumlu tutan aileler çocuğu kurtarabilmek için başka ailelere evlatlık olarak vermesi söz konusudur. Altay Türklerinde de evlat edinme, çocukları ergin olmadan ölen aileler tarafından sıkça başvurulmuş bir kurumdur. Çocukları ölen ailelerin başkalarının çocuklarını çalması durumunda, bu bir hak olarak görülmektedir. Ancak yine de kaçırılan çocuğun ailesine bilgi verilir ve isterlerse belirli bir bedel karşılığında çocuklarını geri almalarına imkan tanınmıştır. Kırgızlarda ise diğer topluluklardan farklı olarak nadir de olsa kızların da evlat edinilmesine de rastlanılmaktadır³⁰.

Uygurlarda evlat edinmenin bir anlaşma şeklinde yapıldığı görülmektedir. Günümüze eksik de olsa ulaşılmış bir belgede evlat edinme anlaşması yapıldığı görülmektedir:

“... Onun oğulsuz ve ahfadsız kaldığını düşünerek, ben iki oğlumdan Turmuş adlısını halk arasında muteber olan kaide ve adete göre Sutpak'a evlatlık olarak verdim.

Bundan sonra oğlum artık Sutpak'ın evinde kalacağından bu Sutpak oğlu (babasının evinde) yemek yemeli, gösterilen işleri ifa etmeli ve oğulluk vazifelerine ait kaidelere uygun bir surette ölünceye kadar Sutpak'a sadakatle hizmet etmelidir...”³¹

Yukarıdaki alıntıdan da anlaşılacağı gibi Uygurlarda evlatlık ilişkisi sözlü değil de yazılı bir anlaşma ile kurulmaktadır. Evlat edinmenin şartlarından sonucuna kadar tüm

²⁵ Aydoğdu, 2006: 22; Işık, 2005: 11; Kaya, 2009: 9,10.

²⁶ Aritürk Osmanoğlu, 1995: 4.

²⁷ Günveren, 2013: 77.

²⁸ Günveren, 2013: 66 vd.

²⁹ Kaşgarlı Mahmut Divan-ı Lugat-ı Türk adlı eserinde “tutunçu” kelimesiyle evlat edinilen kimseden bahsetmektedir. Bk. Ruhi, 2003: 21, dn.8; Işık, 2005: 6, dn.1.

³⁰ Gazanker, 2014: 53; Caferoğlu, 1939: 101 vd.; Aydın, 2010: 20; Sağlam, 2006: 7-9.

³¹ Ataay, 1957: 276,277 ; Işık, 2005: 6,7; Kaya, 2009: 10.

hükümler ayrıntılarıyla düzenlenerek gerçek soybağı gibi bağ kurulmaktadır. Belgedeki ifadelerden evlat edinenin altsoyunun herhangi bir nedenle olmaması gerektiği, evlat edinen ile evlatlığın birbirlerine karşı bazı yükümlülüklerinin olduğu, evlatlığın evlat edinenin mirasçısı olduğu ve koşullar oluştuğunda evlatlık tarafından bu anlaşmanın tek taraflı olarak bitirilebileceği gibi bilgilere ulaşmak mümkündür³².

1.2.4. İslamiyetin Kabulünden Sonra Türk Hukukunda Evlat Edinme

İslamiyetten önce Araplarda evlat edinme oldukça yaygın olan bir kurumdur. Bu dönemde evlatlık, evlat edinenin gerçek alt soyunun elde edeceği tüm hakları elde ettiği söylenebilir³³. Allah Resulü'nün de henüz peygamberlik vasıl olmadan önce Zeyd bin Harise'yi evlat edindiği bilinmektedir. Zeyd, cahiliye döneminde köle olarak alınıp satılmaktayken, Hz. Hatice (r.a.) tarafından alınarak Hz. Muhammad'e (s.a.v.) verilmiştir. Allah Resulü, Zeyd'i köle olarak görmemiş, evladı gibi davranmıştır³⁴.

İslamiyetin ilk yıllarında evlat edinme kurumu var ise de evlat edinmeyi yasaklayan ayetler³⁵ inince evlat edinmeye olan rağbet giderek azalmış, onun yerine farklı yollarla çocukların ve korunmaya muhtaç kişilerin gözetimi sağlanmaya çalışılmıştır. İslam hukukunda evlat edinmenin kabul edilmemesinin temelinde bir görüşe göre, aile dini anlayışı olmayışı ve İslam dininin çok tanrılı bir din olmayışı vardır³⁶.

İslam hukukunda evlat edinme “Tebenni” olarak adlandırılan evlat edinme ilişkisinin benzeri fakat tam olarak örtüşmeyen şekliyle uygulandığı görülmektedir. Burada mevzu bahis olan fiili bir evlatlık ilişkisidir. Evlatlığa “mütebbenna” , evlat edinene “mütebbenni” denilmektedir. Hatta bu şekilde kız çocuklarının dahi evlat edinilmesi söz konusudur³⁷. İslami esaslara göre tebenni hukuki netice doğurmaz³⁸. İslamiyette evlatlık ilişkisi soybağı meydana getirmez³⁹. Bu ilişkide sadece koruyup kollama amacı vardır ve bu haliyle modern hukukta koruyucu aile olarak adlandırılan ilişkiye çok benzemektedir⁴⁰. Zaten İslam dininde kimsesi

³²Ataay, 1957: 277,278; Kaya, 2009: 10; Işık, 2005: 7.

³³Canan, 2008: 122; Miras, 1980: 259; Aydoğdu, 2006 :43; Işık, 2005: 7; Kaya, 2009: 11.

³⁴Canan, 2008: 503; Miras, 1980: 259,260; Sağlam, 2006: 11; Gökce, 2018: 29.

³⁵Azhâb Suresi 4. Ayet: “ Allah... evlatlıklarınızı, oğullarınız hükmünde kılmamıştır. Bunlar sizin ağzınızdaki manasız bir sözden ibarettir.”

Azhâb Suresi 37. Ayet: “ ...Zeyd onunla beraber olduktan sonra müminlere, evlâtlıklarının -kendileriyle beraber olup ayrıldıkları- eşleriyle evlenmeleri hususunda bir sıkıntı gelmesin diye seni o kadınla evlendirdik. Allah'ın emri elbet yerine getirilecektir.”

³⁶Yakut ve Çağlayan Aygün, 2018: 14; Bk. Ataay, 1957: 280, dn. 45.

³⁷Kaya, 2009: 11; Aydoğdu, 2006 :44.

³⁸Ataay, 1957: 279; Aydın, 2010: 298 ;Artürk Osmanoğlu, 1995: 4.

³⁹Bay, 2014: 156 ;Yakut ve Çağlayan Aygün, 2018: 14; Gazanker, 2014: 56; Yaman, 2009: 71.

⁴⁰Yakut ve Çağlayan Aygün, 2018: 19; Gazanker, 2014: 54.

olmayan, birinin bakım ve gözetimine ihtiyaç duyan kişilere yardım etmeye yarayan birçok yol⁴¹ olması da evlat edinmeye duyulan ihtiyacı azaltmıştır.

1.2.5. Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Evlat Edinme

Türkler tarih boyunca çocuğun korunması ve bakımı için en üst seviyede hassasiyet göstermişler, evlat edinme ya da başka bir yolla devamlı surette yardıma muhtaç kimseleri gözetmeye özen göstermişlerdir. İslamiyetin kabulünden önce Türk toplumunda oldukça yaygın olan evlat edinme, İslam dininin “evlat edinme” kurumuna olan olumsuz yaklaşımı nedeniyle, İslam dinini kabul ettikten sonra eski hukukumuzda bugünkü anlamıyla evlatlık ilişkisi kabul edilmemiştir. Ancak bu hiç uygulanmadığı anlamına gelmemektedir. İslam dinine göre bir çocuğun bakım ve gözetimini üstlenmek sevap olarak değerlendirilmiştir. Bu nedenle Osmanlı İmparatorluğu’nun hüküm sürdüğü coğrafyada çok sayıda evlatlık kurumuna benzer ilişkiler mevcuttur⁴². Osmanlı İmparatorluğu döneminde tutulan şer’iye sicillerinde tebenni olarak adlandırılan evlatlık ilişkisinin mevcut olduğu görülmektedir⁴³.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde tebenni şeklinde adlandırılan evlat edinme ilişkisinin Cumhuriyet döneminde hukuken hüküm ve sonuç doğurması olanaklı değildir⁴⁴. Zira bu ilişkide evlat edinilen kişi manevi olarak evlat edinilmiş sayıldığından nüfus bilgilerinde manevi evlat yazmasının da bir anlamı yoktur⁴⁵. Artık böyle bir ilişkinin varlığı söz konusu değildir. Yargıtay da bu yönde görüş bildirmiştir⁴⁶.

1.2.6. 743 Sayılı Medeni Kanunu Döneminde Evlat Edinme

743 sayılı Medeni Kanun’un 4 Ekim 1926 ‘da yürürlüğe girmesiyle evlat edinme kurumu tam manasıyla hukukumuzda yerini almıştır. Bugün uygulama alanı olmasa da 4721

⁴¹ İslam hukukunda “Taaddüdü Zevcat” diye adlandırılan bir usul mevcuttur. Buna göre bir erkek birden fazla(en fazla dört) kadınla evlenebilmekte ve bu nedenle evlat sahibi olabileme ihtimali artmaktadır. Böylelikle kişi evlat edinmek yerine başka bir kadınla daha evlenerek evlilik birliği içinde çocuk sahibi olmakta ve evlat edinmeye ihtiyaç hissetmemektedir. Yine bu hukukta “iltikat” adı verilen müesseseye ile kimsesiz, anne babası bilinmeyen çocukların bir aile ortamında büyümesi sağlanmaktadır. Bir başka müesseseye olan “İstilad”ı, çocuk sahibi olmak isteyen efendinin cariyesini çocuğunun anası olarak kabul etmesi olarak tanımlamak mümkündür. “İkrar-ı nesep” müessesesini sonuç doğurması, ayırt etme gücü bulunan kişinin soybağı belli olmayan bir çocuğu “bu benim oğlumdur” şeklinde tanınması yoluyla mümkündür. Soyu bilinmeyen bir kişinin, bir başka kişiye “sen benim mevlam ol, ölünce mallarıma varis ol, diyete bağlı suç işlersem akilem olup diyetimi öde.” şeklinde talepte bulunmasına karşılık, diğer tarafın da bunu kabul etmesiyle “Akdi-i Muvalat” adı verilen bir anlaşma yapılmış olur ki, bu da evlat edinmenin ortaya çıkış nedenlerinden birini karşılamaktadır. Bk. Bilmen, 1950: 431 vd.; Ataay, 1957: 281 vd.

⁴² Coşkun, 2009: 53; Gökce, 2018: 18-20.

⁴³ Bay, 2014: 153,154; Gazanker, 2014: 54; Sağlam, 2006: 11.

⁴⁴ Aydoğdu, 2006: 49.

⁴⁵ Arıttürk Osmanoğlu, 1995: 4.

⁴⁶ “ ... Türk Kanunu Medenisi’nin kabulünden önce eski hukukumuzda evlat edinme müessesesi bulunmadığından, nüfus kütüğüne her ne sebeple olursa olsun geçen kayıtlar ve şerhler hukuki değer taşımaz. Bu tür kayıtların varlığı, bu gibilere evlatlıkmiş gibi miras payı verilmesini gerekli kılmaz...” 2.HD., 08.11.1982 tarih ve 1982/7912 E., 1982/8113 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 03.11.2018).

sayılı Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden önceki dönemde, mahkemenin izni alındıktan sonra tarafların anlaşmasıyla evlat edinme sözleşmesi noter tarafından düzenleme şeklinde olduğu görülmektedir⁴⁷.

743 sayılı Medeni Kanun, çıkarıldığı dönemde düzenlenen ayrıntılı maddelerle oldukça yenilikçi ve modern olduğu ileri sürülmüşse de hızla değişen ve gelişen hukuk sistemlerinin gerisinde kalmıştır. Bu nedenle 1971 yılında değişiklik ihtiyacına binaen çalışmalar yapılmış ancak sonuç alınamamıştır. İkinci kez değişiklik yapma gayesiyle 1984 yılında bir öntasarı hazırlanmış fakat istenen başarıyla ulaşamadığından kanuni düzenleme halini alamamıştır. Nihayet 1998 yılında yapılan yoğun çalışmalar sonuç vermiş ve Yeni Türk Medeni Kanunu'nun temelleri atılmıştır⁴⁸.

1.2.7. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu Döneminde Evlat Edinme

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'na göre, evlat edinme ilişkisi mahkemenin vereceği olumlu karara bağlıdır. Yani mahkeme tarafından evlat edinmeye ilişkin verilen karar ilişkinin kurulabilmesi için yeterli sayılmaktadır. Artık sözleşme yapılmasına gerek yoktur. Kanun bu haliyle daha pratik ve net olduğu söylenebilir. Evlat edinme 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda m. 305 - 320 hükümleriyle toplam 16 maddede düzenlenmiştir.

1.3. Evlat Edinmenin Hukuki Niteliği

743 sayılı Medeni Kanun döneminde doktrinde evlat edinmenin hukuksal niteliği hakkında çeşitli görüşler ortaya atılmıştır⁴⁹. Anılan kanunun m. 256, m. 257 ve m. 258 hükümleri ve kenar başlıklarındaki düzenlemeler⁵⁰ gereği evlat edinmenin kendine özgü bir aile hukuku sözleşmesi olduğu, genel kabul gören görüş olmuştur⁵¹. Yargıtay da konuyla ilgili çeşitli kararlarında bu görüşe katılmıştır⁵². Evlat edinmenin bir sözleşme olduğunun kabulü, Türk Borçlar Kanunu hükümlerinin, uygun düştüğü ölçüde, evlat edinmeye de uygulanması gerektiği yönündeki görüşleri de beraberinde getirmiştir⁵³. Evlat edinme sözleşme niteliğinden dolayı tarafların iradelerinin uyuşmasıyla kuruluyor olsa da, evlat edinmenin

⁴⁷ Yakut ve Çağlayan Aygün, 2018: 25.

⁴⁸ Bk. Aydoğdu, 2006: 53 vd., dn.249,250 ,251.

⁴⁹Bk. Aydoğdu, 2006: 6, dn. 20.

⁵⁰ “Evlât edinme, sulh hâkiminin izni üzerine resmî senetle yapılır.” (MK m. 256/I); Akdin Hükmü (MK m. 257/Başlık); “...evlât edinme akdinden...” (MK m. 257/II); “...evlâtlık mukavelesi hakkındaki...” (MK m. 258/I).

⁵¹ Aydoğdu, 2006: 4; Oğuzman ve Dural, 1998: 245; Belen, 2005: 5; Işık, 2005: 13; Kaya, 2009: 4.

⁵² “... evlat edinme ilişkisi, evlatlıkla evlat edinen arasında düzgün soybağını yapay olarak düzenleyen bir aile hukuku sözleşmesidir. ...” YİBK., 10.11.1954 tarih ve 1954/17 E., 1954/24 K., (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 26.10.2018).

⁵³Bk. Ataay, 1957: 270, dn. 24.

geçerliliği için hakimnin izninin alınması şarttır. Bu açıdan hakimnin izni evlat edinmenin kurucu unsuru sayılmaktadır⁵⁴.

4721 sayılı Türk Medeni Kanununun getirdiği en büyük yeniliklerden birisi 743 sayılı Medeni Kanun'un evlat edinmenin sözleşme ile kurulması gerektiği yönündeki hükmünün kaldırmış olmasıdır. Yani mehzaz kanun İsviçre Medeni Kanunu'nda yer alan hükümlere benzer şekilde yetkili merciin kararına dayalı hale getirilmiştir. Bundan böyle evlat edinen ile evlatlık arasında soybağı ilişkisi kurabilmek için sözleşmenin varlığı aranmayacaktır. Öyle ki taraflar aralarında bir sözleşme yapmış ve hatta bunu noter senediyle imza altına almış olsalar bile geçerli bir evlat edinme ilişkisi kurulmuş olmayacaktır⁵⁵. Artık evlat edinme ile kurulacak soybağı ilişkisi, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununa göre ancak mahkemenin vereceği kararlarla mümkündür⁵⁶. Yargıtay da verdiği kararlarda mahkeme kararı ile kurulmamış evlat edinme ilişkisini yok hükmünde saymaktadır⁵⁷.

Evlat edinme, doktrinde çoğunluğun kabul ettiği şekilde 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun getirdiği düzenleme ile tarafların iradelerine dayanmasına karşın kurucu unsuru mahkeme kararı olduğundan sözleşme niteliğinden sıyrılmış ve bir medeni hukuk işlemi haline gelmiştir⁵⁸. Hatta daha da özel ifadeyle bir aile hukuku işlemi olduğunu savunan görüş de vardır⁵⁹. Yanı sıra doktrinde medeni hukuka özgü yargısal bir karara dayalı bir ilişki olduğu yönünde bir görüş de ileri sürülmüştür⁶⁰.

Evlat edinen ile evlatlık arasındaki soybağı ilişkisinin mahkeme kararı ile kurulabilmesi, karar yenilik doğuran bir karakter kazandırmaktadır. Hukuk alanında var olmayan bir bağı mahkeme kararı ile kurulması söz konusu olduğu için, evlat edinmeye ilişki verilen mahkeme kararının yenilik doğuran bir karar olduğunu söylemek uygun olacaktır⁶¹.

⁵⁴ Aydoğdu, 2006: 6; Atay, 1957: 270; Oğuzman ve Dural, 1998: 262; Belen, 2005: 5.

⁵⁵ Aydos, 2000: 119; Işık, 2005: 13; Akıntürk ve Ateş Karaman, 2013: 370; Kılıçoğlu, 2003: 109,110; Dural vd., 2012: 287; Deniz, 2007: 18.

⁵⁶ “ Evlat edinme kararı, evlat edinenin oturma yeri; birlikte evlat edinmede eşlerden birinin oturma yeri mahkemesince verilir. Mahkeme kararıyla birlikte evlatlık ilişkisi kurulmuş olur.” (TMK m.315/I)

⁵⁷ “... Olayda mahkemece verilmiş bir evlat edinme kararı bulunmamaktadır. Kastamonu 1. Noterliğince 13.03.2002 tarihinde düzenlenen Evlat Edinme Sözleşmesi, sözleşmenin yapıldığı tarihte yürürlükte olan 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun evlat edinmeye ilişkin hükümleri, özellikle evlat edinmenin mahkemece verilecek bir kararla gerçekleşeceğine dair 315. Maddesinde yer alan hüküm karşısında hukuki sonuç doğurmaz. Noter sözleşmesi yok hükmündedir. Ortada, hukuken geçerli biçimde oluşmuş bir evlat edinme ilişkisi bulunmamaktadır. ...” 2. HD., 29.03.2005 tarih ve 2005/2051 E., 1954/4999 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 04.11.2018)

⁵⁸ Akıntürk ve Ateş Karaman, 2013: 370; Belen, 2006: 6; Kaya, 2009: 5; Işık, 2005: 15.

⁵⁹ Belen, 2006: 6; Bk. Yaşar, 2003: 6 vd.

⁶⁰ Aydoğdu, 2006: 8.

⁶¹ Oğuzman ve Barlas, 2013: 108 vd.; Belen, 2005: 7.

4722 sayılı Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunu⁶² m. 14 hükmüyle getirilen düzenlemeye göre 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden önce yapılan evlat edinmeler, hüküm ve sonuçları bakımından 743 sayılı Medeni Kanun'un ilgili maddeleri uygulama alanı bulacaktır. Şöyle ki; eğer 743 sayılı Medeni Kanun döneminde kanundaki şartlar yerine getirilerek kurulan evlat edinme ilişkisi geçerlidir, fakat 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden itibaren evlat edinme bu kanun hükümlerine göre yapılacaktır. Yine yürürlük kanununun "Kazanılmış Haklar" başlıklı m. 4 hükmü önceki kanun döneminde kurulmuş olan evlat edinmelerin sonraki kanun döneminde bir hak meydana getirmesi durumunda hangi kanunun uygulanması gerektiği konusuna açıklık getirmektedir. Söz konusu evlat edinme, eğer önceki kanun olan 743 sayılı Medeni Kanun döneminde yapılmış fakat sonraki kanun olan 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girdiği tarih itibariyle henüz herhangi bir hak doğurmamış ise geçerli bir evlat edinme ilişkisinin varlığı kabul edilmekle birlikte artık 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun evlat edinmeye ilişkin hükümleri uygulanacaktır.

1.4. Evlat Edinme Türleri

Evlat edinme, etkileri bakımından üçlü bir ayrıma tabi tutulmuştur. Bazı devletler⁶³ tam evlat edinme sistemini benimserken, bazıları⁶⁴ da sınırlı evlat edinme sistemini benimseyebilir. Hatta bazı hukuk sistemlerinde⁶⁵ iki sistemin de izlerini görmek mümkündür.

1.4.1. Tam Evlat Edinme

Tam evlat edinme⁶⁶ evlatlık ile evlat edinenin arasında gerçek bir soybağı ilişkisi varmış gibi hısımlık meydana getirir⁶⁷. Bu sistemde evlatlık ile gerçek soybağı bulunan anne babası arasındaki bağ sona ereceğine, artık evlatlık evlat edinenin kan ve sıhri hısımlarına hısımlık olacağına dair düzenlemeler vardır. Bu düzenlemelerin temel amacı evlatlığın kendini evlat edinenin ailesine ait hissetmesini ve evlat edinenle olan bağın kuvvetlenmesini sağlamaktır. Sonuçta evlatlık ve altsoyu ile evlat edinen ve onun kan hısımları arasında karşılık bir mirasçılık ilişkisi kurulur. Artık evlatlık ile evlat edinen arasında nafaka sorumluluğu gerçek bir soybağı varmış gibi olacaktır. Evlatlığın gerçek anne babası ile arasında mirasçılık ilişkisi, nafaka yükümlülüğü ortadan kalkarken sona ermeyen tek şey

⁶² 08.12.2001 tarih ve 24607 sayılı Resmi Gazete.

⁶³ ABD, İngiltere, Rusya, Norveç, İsviçre, Almanya vb. Bk. Aydoğdu, 2006: 76.

⁶⁴ Meksika, Peru, Filipinler vb.Bk. Aydoğdu, 2006: 77.

⁶⁵ Almanya, İtalya, Belçika, Fransa, Arjantin, Bolivya vb.Bk. Aydoğdu, 2006: 77.

⁶⁶ Komple evlat edinme de denmektedir. Bk. Serozan, 2005: 232.

⁶⁷ Kizir, 2009: 152; Ruhi, 2003: 21; Kaya, 2009: 18; Baygın, 2003b: 627; Şahin, 2013: 6.

gerçek anne babası arasındaki kesin evlenme engelidir⁶⁸. Tam evlat edinme sistemi evlatlık ile evlat edinen arasında gerçek bir soybağı gibi hüküm ve sonuç doğurduğundan evlat edinme ilişkisi haklı bir neden olsa bile ortadan kaldırılamayacaktır⁶⁹.

1.4.2. Sınırlı Evlat Edinme

Sınırlı evlat edinme⁷⁰ ise adından da anlaşılacağı gibi evlatlık ile evlat edinen arasında sınırlı bir hısımlık ilişkisi kurar. Bu sistemde evlatlık ile gerçek soybağı bulunan anne babası arasındaki bağ sona ermez. Evlat edinenin kan hısımlarıyla değil ancak evlat edinen ile arasında bir hısımlık meydana geldiğinden evlatlık sadece evlat edinenin mirasçısı olur. Üstelik evlatlık gerçek anne babasıyla ilişkisi sınırlı olarak devam ettiğinden onların da mirasçısı olabilmektedir. Evlatlık ile gerçek anne babası arasında nafaka sorumluluğu da bu nedenle devam eder. Evlatlığın kan bağı bulunan anne babası ile kişisel ilişkilerinin devam etmesindeki amaç bir tercih yapmaya zorlanan çocuğun psikolojisinin olumsuz etkilenmesine engel olmaktır. Burada değinilmesi gereken bir husus da sınırlı evlat edinmenin kesin evlenme engeli oluşturup oluşturmayacağı noktasıdır. Evlatlık ile evlat edinen arasında evlilik gerçekleşirse, evlatlık ilişkisi nihayet bulur yani evlat edinme kesin olmayan bir evlenme engelidir⁷¹.

1.4.3. Karma Evlat Edinme

İki evlat edinme sisteminin de izleri görülen karma sistemde küçüklerin evlat edinilmesinde tam, erginlerin evlat edinme sisteminde sınırlı evlat edinme sistemi benimsenmiştir. Yani küçüklerin evlat edinilmesinde evlatlık ile evlat edinen arasında tam bir hısımlık bağı oluşmakta ve evlatlığın gerçek anne babası ile bağı sona ermektedir. Ancak erginlerin evlat edinilmesinde sınırlı bir hısımlık bağı oluşmakta ve evlatlık ile gerçek anne babası arasındaki soybağı ilişkisi devam etmektedir.

1.4.4. Türk Hukukunda Durum

Türk hukukunda 743 sayılı Medeni Kanun döneminde sınırlı evlat edinme sistemi benimsenmişken, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun kabulü ile getirilen düzenlemeler karşısında hangi sistemin benimsendiği konusunda doktrinde farklı görüşler⁷² ileri sürülmüştür. Bir görüşe göre, sınırlı evlat edinme sistemi ve tam evlat edinme sistemi ikisi

⁶⁸ Ruhi, 2003: 21; Belen, 2005: 87; Kaya, 2009: 18; Baygın, 2003b: 627; Şıpka, 1999: 314.

⁶⁹ Baygın, 2003b: 628.

⁷⁰ Bu sisteme "kısmi, sınırlı, gevşek, zayıf veya basit" şeklinde isimlendirmeler de yapılmaktadır. Bk. Aydoğdu, 2006: 77, dn. 352; Baygın, 2003b: 628, dn. 3.

⁷¹ Ruhi, 2003: 21,22; Kaya, 2009: 19; Kizir, 2009: 152,153; Şahin, 2013: 7.

⁷² Ruhi, 2003: 22; Aydoğdu, 2006: 78.

birlikte kullanılıp kişilere bir seçim hakkı tanınması gerekir⁷³. Diğer bir görüş, hukukumuzda kendine özgü karma bir sistemin uygulandığı şeklindedir. Evlatlık ile evlat edinen arasındaki soybağı ilişkisinin kanunda sınırlı sayıda sayılanların dışında kaldırılamaması ve kesin evlenme engeli oluşturması bakımından tam evlat edinme sistemi özelliği taşıırken; gerçek anne baba ile sınırlı bir soybağı ilişkinin devam etmesi ve onlara mirasçı olabiliyor olması bakımından sınırlı evlat edinme sistemine de göz kırpmaktadır⁷⁴. Bir başka görüş ise ortaya özgün bir sistem çıkamayacağını, mehzaz kanunun sistematiği dışına çıkılmadan kuralların bir bütün halinde alınması gerektiğini ifade etmektedir⁷⁵.

1.4.5. Uluslararası Hukukta Evlat Edinme

Hukuk sistemlerinde evlat edinme konusuna olan ilgisizlik nedeniyle uzunca bir süre düzenleme olmamıştır. Ancak 20. yüzyılın sonlarına doğru savaş, göç veya doğal afetler gibi nedenlerle anne babalarını kaybetmiş, kimsesizliğe terk edilmiş çocukların korunması ve aile ortamına kavuşturulması gerektiği yönünde düşünceler ortaya çıkmıştır. Kimsesiz ve korunmaya muhtaç kişilerin sorunlarına çare olma fikri dünya kamuoyunda giderek yaygınlaşmış, böylece yavaş yavaş bu konuda çalışmalar yapılmaya başlanmıştır⁷⁶.

Evlat edinmeye ilişkin uluslararası boyutta çalışmalar yapılmaya başlanmış ve uluslararası düzenlemeler öngörülmüştür. Bu alanda birçok uluslararası sözleşme imzalanmıştır. Evlat edinmenin şartları, hüküm ve sonuçları uluslararası sözleşmelerde yalnızca çocuğun yüksek yararı dikkate alınarak düzenlenmiştir⁷⁷.

Türk hukukunda evlat edinme kavramının düzenlenmesi ve geliştirilmesinde taraf olunan bazı uluslararası sözleşmelerin etkisi yadsınamaz. Çocuk Haklarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi⁷⁸, Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi⁷⁹, Çocukların Korunmasına ve Uluslararası Evlat Edinmeye İlişkin La Haye Sözleşmesi⁸⁰ gibi birçok uluslararası sözleşmeye taraf olan Türkiye Cumhuriyeti, evlat edinilen çocukların iyi bir ortamda yetişmesine olanak sağlayacak düzenlemeler yapmış ancak bazı sözleşmelerin çeşitli maddelerine çekince koymuştur⁸¹.

⁷³ Kaya, 2009: 20; Ruhi, 2003: 22, 69; Aydoğdu, 2006: 79.

⁷⁴ Aydoğdu, 2006: 78,79; Aygül, 2012: 48,49; Baygın, 2003b: 629; Kaya, 2009: 20.

⁷⁵ Şahin, 2013: 8; Serozan, 2003: 320; Dural vd., 2012 :309.

⁷⁶ ArıttürkOsmanlı, 1995: 3; Yılmaz, 2013: 8-10.

⁷⁷ Şıpka, 1999: 302.

⁷⁸ 27.01.1995 tarih ve 22184 sayılı Resmi Gazete; Ergin olmayan çocukların evlatlık alınmasında tarafların yükümlülükleri ve çocuğun menfaati hakkında hükümler içerir. Bk. Aytaç, 2003: 29,30.

⁷⁹ 01.12.2001 tarih ve 24305 sayılı Resmi Gazete ; Evlat edinilen çocuğun korunmasıyla mutlu edilmesi için özel düzenlemeler içerir.

⁸⁰ 20.01.2004 tarih ve 25352 sayılı Resmi Gazete ; Ergin olmayan kişilerin evlat edinilmesi hakkında özel hükümler içerir. Bk. Aytaç, 2003: 31-35.

⁸¹ Şıpka, 1999: 302, 303, dn. 4; Deniz, 2007: 7-9.

Uluslararası evlat edinme, Çocuk Haklarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi m. 21 hükmünde yer alan "...Çocuğun kendi ülkesinde elverişli biçimde bakılması mümkün olmadığı veya evlât edinecek veya yanına yerleştirilecek aile bulunmadığı takdirde, ülkelerarası evlât edinmenin çocuk bakımından uygun bir çözüm olduğu..." cümlesinden de anlaşılacağı gibi ikincil nitelikte bir çare olarak uygulanmalıdır⁸². Yani çocuk kendi ülkesinde evlat edinilmeli, eğer bu mümkün olamıyorsa çocuğun yararı da gözetilerek uluslararası evlat edinme söz konusu olmalıdır.

Hukumumuzda evlat edinmede en az bir tarafın yabancı olması halinde 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun⁸³ uygulanır. Uluslararası evlat edinmelerde uygulanacak hukukun hangi devletin hukuku olacağı kanunun m. 2 hükmünde⁸⁴ düzenlenmiştir.

MÖHUK m. 18 hükmünde yabancı unsurlu evlat edinmenin şart, hüküm ve sonuçlarından bahsedilmektedir⁸⁵. MÖHUK m. 18/I hükmünde evlat edinme ehliyetinin ve şartlarının taraflardan her birinin evlat edinme anındaki millî hukukuna tabi olduğu belirtilmiştir⁸⁶. Bu durumda evlat edinmeye ilişkin şartlar ve ehliyet ile ilgili konularda evlatlık ile evlat edinmenin milli hukuku birlikte uygulanır⁸⁷. Bu fıkra kapsamına giren şartlara baktığımızda ilişkinin taraflarının ehliyetli olup olmadıkları, tarafların yaşları ile aralarında bulunması gereken yaş farkı, evlat edinende bulunması gereken şartlar, evlatlığın yararı gibi

⁸² Çörekçi, 2009 : 138,139.

⁸³ 12.12.2007 tarih ve 26728 sayılı Resmi Gazete.

⁸⁴ "Hakim, Türk kanunlar ihtilafı kurallarını re'sen uygular. Hakim, yetkili yabancı hukukun muhtevasının tespitinde tarafların yardımını isteyebilir.

Yabancı hukukun olaya ilişkin hükümlerinin tüm araştırmalara rağmen tespit edilememesi halinde, Türk hukuku uygulanır.

Uygulanacak yabancı hukukun kanunlar ihtilafı kurallarının başka bir hukuku yetkili kılması halinde de, bu hukukun maddi hükümleri uygulanır.

Uygulanacak hukuku seçme imkanı verilen hallerde, taraflarca aksi açıkça kararlaştırılmadıkça seçilen hukukun maddi hukuk hükümleri uygulanır.

Hukuku uygulanacak olan devlet iki veya daha çok bölgesel birime ve bu birimler de değişik hukuk düzenlerine sahipse, hangi bölge hukukunun uygulanacağı o devletin hukukuna göre belirlenir. O devlet hukukunda belirleyici bir hükmün yokluğu halinde ihtilafı en sıkı ilişkili bölge hukuku uygulanır." (MÖHUK m.2)

⁸⁵ Aytaç, 2003: 37.

⁸⁶ "(...)Evlât edinmenin hükümleri, evlat edinmenin milli hukukuna, eşlerin birlikte evlat edinmesi halinde ise, evlenmenin genel hükümlerini düzenleyen hukuka tabidir. O halde, evlat edinme ehliyeti ve şartları bakımından davacıların milli hukuku içeriğinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi gerekir. Mahkemece bu yönde bir araştırma yapılmamıştır. Hakim, Türk Kanunlar ihtilafı kurallarını ve bu kurallara göre yetkili olan yabancı hukuku resen uygular. Yetkili yabancı hukukun içeriğinin tespitinde tarafların yardımını isteyebilir. Bu durumda mahkemece yapılacak iş; yetkili yabancı hukukun uyuşmazlığa uygulanacak içeriğini tespit etmek, gerektiğinde bu hususta tarafların yardımını istemek, yetkili yabancı hukukun içeriği denetime elverişli olacak şekilde belirlendikten sonra, davacıların evlat edinme ehliyet ve şartlarını taşıyıp taşımadıklarını bu hukuka göre belirlemek, davalılar ve evlat edinilecek küçük bakımından da evlat edinme şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediğini Türk hukukuna göre değerlendirilip, ulaşılabilecek sonuç uyarınca karar vermektir. Açıklanan yönler gözetilmeden eksik inceleme ile hüküm kurulması doğru bulunmamıştır.(...)"2. HD. 29.09.2010 tarih ve 13616 E., 15652 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 25.03.2019).

⁸⁷ Doğan, 2010: 86.

konulardır⁸⁸. Yargıtay taraflardan her birinin tabi olduğu hukukun ayrı ayrı uygulanması gerektiği yönünde kararlar vermiştir⁸⁹.

Evlat edinmenin taraflarından birinin milli hukukunda evlat edinme düzenlenmemişse yani evlat edinme kabul edilmemişse, evlat edinme ilişkisi kurulamaz. Yani taraflardan birinin milli hukukunda evlat edinmenin düzenlenmiş olması evlatlık ilişkisinin kurulması için yeterli değildir. Örneğin, taraflardan birinin Türk, diğerinin İranlı olması durumunda evlat edinme mümkün olmayacaktır. Çünkü İran’da evlat edinme ilişkisi kabul edilmemiştir⁹⁰.

MÖHUK m. 18/II hükmünde ise eşin rızasının alınması koşuluyla evlat edinme ve edinilebilme ile ilgili düzenleme yer alır. Yani bir kimse evlat edinirken yahut evlat edinilirken eşinin rızası alınmalıdır. Evlat edinmeyle ilgili rızanın hangi şartlarda, nasıl verileceği ve ne sonuç ortaya çıkaracağı konusunda eşlerin milli hukukları beraber uygulanır. Bilindiği üzere hukukumuzda birlikte evlat edinme kuraldır. Diğer eşin rızası ile evlat edinme mümkün değildir. Bu nedenle örneğin Türk vatandaşı ile yabancı bir kişinin evli olması ve Türk olan eş tek başına evlat edinmek istemesi halinde, yabancı eşin milli hukuku rızasının varlığında evlat edinmeye karar verileceği yönünde olsa bile, rıza göstererek evlat edinme işlemi gerçekleştirilemez⁹¹.

Evlat edinmenin nasıl hüküm ve sonuç doğuracağı konusunda hangi hukukun uygulanacağı MÖHUK m. 18/III hükmünde belirtilmiştir. Buna göre tek başına evlat edinmelerde evlat edinenin milli hukuku, birlikte evlat edinmede ise evlenmenin genel hükümlerinin tabi olduğu hukuk uygulanacaktır⁹². Kanun metnindeki hüküm kavramı, evlat edinmenin sona erme hallerini ve evlat edinmeyle velayet konusunun nasıl yürütüleceğini de kapsamaktadır⁹³.

1.5. Evlat Edinmenin Faydaları ve Sakıncaları

Evlat edinme, dün olduğu gibi bugün de sosyal bir ihtiyaca cevap verebilme yönüyle hukukumuzda oldukça önemli bir yer kaplamaktadır. Bu nedenle uluslararası boyut da kazanan evlat edinmeyi teşvik eden düzenlemeler ortaya konarak evlat edinme kolaylaştırılmaktadır. Genel olarak faydalı olan evlat edinmenin sakıncalı sonuçları da ortaya

⁸⁸ Gemici Filiz, 2016 : 35,36.

⁸⁹“(…)Alman uyruklu Karl Peter, Türkiye Cumhuriyeti uyruğunda bulunan Ulviye’yi evlat edinmek istemektedir. Milletlerarası hususi hukuk kurallarına göre, evlat edinmede tarafların milli hukuklarının uygun içinde olması, başka bir anlatımla tarafların hukukunun birlikte uygulanması zorunludur. MK m.253 hükmüne göre evlat edinenin 40 yaşında olması evlat edinen ile evlatlık arasında 18 yaş fark bulunması gerekir. Söz konusu şartlar mevcut değildir.(…)”2. HD. 6.5.1982 tarih ve 3640 E., 4124 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 25.03.2019).

⁹⁰ Gemici Filiz, 2016 : 40, 41.

⁹¹ Gemici Filiz, 2016: 43, 44.

⁹² Doğan, 2010: 89.

⁹³ Gemici Filiz, 2016: 45.

çıkabilmektedir. Ancak ortaya çıkan olumsuz sonuçların oldukça faydalı olan evlat edinme gibi bir kurumun önemini zedelememesi gerekir. Bunun için devlet mekanizmasının daha fazla önlem alması ve kontrolü elinde tutması gerekli ve yeterli olacaktır⁹⁴.

1.5.1. Evlat Edinmenin Faydaları

Evlat edinme hem evlatlık hem evlat edinen hem de toplum açısından pek çok fayda sağlamaktadır. İlk ve en önemli faydası korunmaya muhtaç olan kimsesiz çocukların huzurlu bir aile ortamında yetişmesi ve her açıdan sağlıklı gelişiminin sağlanmasıdır. Çocuklar evlat edinilerek bir yuvaya kavuşturulmakta, ilgi ve şefkatle büyütülerek mutlu bireyler olarak hayata başlamaları sağlanmaktadır. Sağlıklı bir gelişimi olan çocuğun aynı zamanda topluma yararlı birey olarak kazandırılması söz konusu olmaktadır. Evlat edinen bakım ve gözetimini üstlendiği çocuğun eğitim ve öğrenim ihtiyaçlarını karşıladığından çocuklar hayalini kurdukları mesleklere daha kolay ulaşabilmektedir⁹⁵.

Evlat edinen, evlat edinme yoluyla bir evlat sahibi olabilmektedir. Bazı sebepler nedeniyle istediği sayıda çocuk sahibi olamamış yahut hiç çocuğu olmayan bu nedenle de çocuk hasreti çeken kişilerin bu yolla tatmini sağlanmış olmaktadır. Anne baba olmak isteyen fakat biyolojik bazı engeller yüzünden çocuk sevgisinden mahrum kalan kişiler evlat edinerek anne baba olmanın verdiği hazzı yaşayabilmektedirler. Ayrıca bazı toplumlarda çocuk sahibi olamamak evlilik birliğinin temelinde sarsılmalar meydana getirebileceğinden evlat edinmeyle evliliğin sağlam bir temele oturtulması da mümkün olabilir. Malvarlığı olup da yalnız, yaşlı ve kimsesi olmayan bir kimse de evlat edinme yoluyla hem yalnızlığını paylaşmış hem de evlatlığa iyi bir ortamda yetiştirme imkanı sağlamış olmaktadır. Ayrıca bu şekilde evlatlık evlat edinenin mirasçısı olacağından hem evlat edinen mirasını aktaracağı bir altsoy edinmiş olmakta hem de evlatlık bu sayede miras hakkı kazanmış olmaktadır. Bazen üvey çocuğun evlat edinilmesi de söz konusu olabilmektedir ki bu da aile bağlarını kuvvetlendirmek ve çocukla evlat edinen arasındaki manevi ilişkiyi kanuni bir zemine oturtmak açısından önemlidir⁹⁶.

Maddi imkansızlar nedeniyle çocuklarının bakımını üstlenecek gücü olmayan aileler evlat edinme kurumunu seçerek çocuklarının güvenli ve huzurlu bir ortamda yetişmesini sağlayabilmektedir. Böylelikle çocuklar her anlamda sağlıklı bir gelişim gösterebilecekleri bir

⁹⁴Ataay, 1957: 270,271; Aydoğdu, 2006: 66; Işık, 2005: 27,29; Kaya, 2009: 7; Balkar, 2002: 239,240.

⁹⁵Kurukol, 2015: 129; Dural vd., 2012: 287; Zevkliler vd., 2000: 972; Arık, 1948: 180; Ataay, 1957: 271; Serozan,2005: 221; Akıntürk ve Ateş Karaman, 2013: 369; Zevkliler,1986: 653; S.Demir, 2004: 183; Balkar, 2002: 239; Kocaağa ve Köseoğlu, 2011: 483.

⁹⁶ Zevkliler, 1986: 653; Aydoğdu, 2006: 67,68; Serozan, 2005 :221;Akıntürk ve Ateş Karaman, 2013: 369; Kaya, 2009: 6; Demir, 2004: 183; Işık, 2005: 27; Kocaağa ve Köseoğlu, 2011: 483; Arık, 1948: 180; Dural vd., 2012: 287; Ataay, 1957: 271; Zevkliler vd., 2000: 972.

ailede yetişmiş olacaklardır⁹⁷. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da bir kararında evlat edinmenin yardımlaşma ve dayanışmaya katkı sağlayan bir kurum olduğunu vurgulamıştır⁹⁸.

Toplum kendisini oluşturan bireylerin durumuna göre şekillenen sosyal bir olgu olduğuna göre iyi bir toplum oluşması, iyi bireylerin yetişmesine bağlıdır. Bu açıdan bakıldığında evlat edinme yoluyla çocuklar sevgi ve saygının olduğu aile ortamlarında yetişme imkanı bulabilirler. Yani evlat edinme iyi bir toplumun dokusunu oluştururken aynı zamanda suça sürüklenen çocuk sayısında azalma sağlamaktadır. Çünkü suça sürüklenen çocuklar genel olarak aile yapısı bozuk olan ailelerde yetişmekte veya kimsesiz büyümektedir. Evlat edinilen çocukların hayatı bu sayede değişmekte ve uygun koşullarda yetişen çocuklar topluma kazandırılmaktadır⁹⁹.

743 sayılı Medeni Kanun döneminde sahih-gayri sahih neseplere ayrımı yapıldığından evlat edinmeyle gayri sahih nesepli bir çocuğun sahih nesepli hale getirilmesi söz konusu olmuştur¹⁰⁰. Ancak bugün böyle bir ayrım olmadığından evlat edinmenin bir faydası olarak görülemez¹⁰¹.

Günümüzde dünyada yaygınlaşmaya başlayan yapay dölllenme ya da kiralık annelik olarak adlandırılan çocuk edinmelerde, çocuğu doğuran anneden çocuğun alınabilmesi evlat edinme yoluyla mümkün olmaktadır. Hukukumuzda yeri olmayan bu yöntemlerle çocuk sahibi olan kişiler çocuklarını evlatlık verebilmektedirler¹⁰².

1.5.2. Evlat Edinmenin Sakıncaları

Evlat edinmenin tüm faydalı sonuçlarına rağmen sakıncalı sonuçlarının olduğunu da söylemek gerekir¹⁰³. Kötüniyetli insanların da evlat edinebiliyor olması bu kurumun sakıncalarını da beraberinde getirmektedir. Evlat edinmenin sosyal amacı dışında ve gayrimeşru yarar elde etme gayesi ile yapılması elbette olumsuz sonuçlar doğuracaktır. Tabii evlat edinen başta iyiniyetle ve büyük bir heyecanla evlat edinmiş olabilir. Fakat bazen geçici bir hevesle, sırf kendini ya da başkalarını tatmin etmek için bu yola başvuran evlat edinen heyecanını ve hevesini kaybedince, evlat edindiği çocuğa karşı ilgisiz ve sevgisiz davranışları, çocuğun ruhunda ağır ve derin yaralar açabilir. Hatta daha vahim sonuçların ortaya çıktığı

⁹⁷ Öztan, 2000: 438; Işık, 2005: 27; Özpinar, 1997: 5.

⁹⁸ “... Evlat edinme bir evlat sahibi olamayışın üzüntülerinin giderilmesi, evlat sevgisinin tatmini gibi ihtiyaç ve arzuların doğurduğu, karşılıklı saygı ve sevgi hislerine dayanan ve yine karşılıklı hak ve yükümlülükleri olan bir müessesedir.(...)” YHGK., 15.06.1968 tarih ve 1968/1117 E., 1968/462 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 07.11.2018).

⁹⁹ Kurukol, 2015: 129; Kaya, 2009: 6; Turhan, 2000: 49.

¹⁰⁰ Arıtürk Osmanoglu, 1995: 5; Aydoğdu, 2006: 66, dn. 297.

¹⁰¹ Aydoğdu, 2006: 67, dn. 300.

¹⁰² Serozan, 2005: 222; Bk. Kaya, 2009: 6, dn. 19; Aydoğdu, 2006: 68.

¹⁰³ Turhan, 2000: 48.

evlat edinme, üvey çocukların diğer eş tarafından evlat edinilmesidir. Zaten hassas olan çocuğun evlat edinildiği kişi tarafından yeteri kadar ilgi görememesi yahut evlilik birliğinin sarsılmasıyla yaşanan sorunlardan sonra dışlanması, kötü davranışlara maruz kalması söz konusu olmaktadır¹⁰⁴.

Evlat edinilen kişi sıcak bir aile ortamının hayalini kurarken evlat edinen aile tarafından kullanılabilir. Evlatlığa evin işlerinde hizmet, hasta ya da çocuk bakıcılığı gibi görevler verilerek evlat edinen kişinin maddi ve manevi sömürülmesi, beden ve emeğinin istismar edilmesi olasıdır. Esasen evlat edinen bu görevleri yaptırmak için ücretli olarak birini çalıştırması gerekirken, evlat edinme kurumunu bu şekilde kötüye kullanabilmektedirler. Bu çocuğun bir köle gibi satılması ile aynı ikelliktir¹⁰⁵. Ayrıca evlat edinme çocuğun cinsel istismara maruz bırakılması, doku ve organ ticaretinde kullanılması, dilendirilmesi ve suç işlemede kullanılması gibi suç teşkil eden eylemleri ve bazı gayrimeşru ilişkileri kolaylaştırmak ve gizlemek için kullanılabilir¹⁰⁶.

Miras bırakan bazı durumlarda yasal mirasçılarının saklı paylarını en aza indirmek veya diğer mirasçılarının paylarını tamamen kaldırmak için evlat edinme yoluna giderek kanuna karşı hile ile mal kaçırabilmektedir¹⁰⁷. Bu şekilde yasal mirasçılarının mağdur edilmesi söz konusu iken; belki de evlat edinenin bu düşüncesinden haberi dahi olmayan evlatlık da mağdur edilebilmektedir.

Evlat edinme ilişkisi bazen evlat edinen için sakıncalı sonuçlar doğurabilir. Evlat edinilen kişinin kötü niyetli olması ve bu ilişkiyi çıkarları doğrultusunda kullanması evlat edinende maddi ve manevi yıkıma sebep olmaktadır¹⁰⁸. Yine Türkiye’de çalışma izni veya oturma izni alamayan yabancılar bazen evlat edinme yoluyla bu izni elde etmeyi tercih etmişlerdir¹⁰⁹.

Evlat edinmenin olası bu sakıncalarının varlığı gerekçe gösterilerek muadili ilişkilerin benimsenmesi gerektiğini savunan görüşler vardır¹¹⁰. Ancak sosyal bir ihtiyaca binaen ortaya çıkan evlat edinmenin faydalarının daha ağır bastığı bu nedenle bu kurumun denetlenerek devam etmesi gerektiği konusunda doktrinde çoğunluk görüş mevcuttur. Zaten 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nda var olan düzenlemelerin ve ülkemizde de taraf olunan uluslararası sözleşmelerin evlat edinmenin bahsi geçen sakıncalarını ortadan kaldırmak için ortaya

¹⁰⁴ Arıttürk Osmanoğlu, 1995: 6; Serozan2005: 222, 223; Işık, 2005: 29.

¹⁰⁵ Serozan, 2005: 222; Ataay, 1957: 271; Aydoğdu, 2006: 69; Akıttürk ve Ateş Karaman, 2013: 369; Kaya, 2009: 7; Işık, 2005: 28.

¹⁰⁶ Şıpka, 1999:305; Kaya, 2009: 7 dn. 21; Serozan, 2005: 222; Özpınar, 1997: 5.

¹⁰⁷ Arıttürk Osmanoğlu, 1995: 5; Kaya, 2009: 7; Turhan, 2000: 48; Akıttürk ve Ateş Karaman, 2013: 369; Şıpka, 1999:305.

¹⁰⁸ Işık, 2005: 29.

¹⁰⁹ Serozan2005: 222.

¹¹⁰ Bk. Aydoğdu, 2006: 71, dn. 319.

konulduğu ifade edilmektedir. Ancak yeterli olduğu söylenemez bu nedenle bu ilişkinin daha sıkı kontrol edilmesi ve mahkemelerin evlatlığın yararını ön planda tutarak daha dikkatli ve özenli araştırma yapması gerekmektedir¹¹¹.

1.6. Evlat Edinmenin Benzer Kavramlardan Farkı

Evlat edinmeyle evlat edinen duygusal ihtiyaçlarına cevap bulurken, evlatlık hem maddi hem manevi olarak yarar sağlamaktadır. Bu ilişki evlat edinilen kişinin menfaati ön planda tutularak kurulmaktadır. Tarafları farklı amaçlar güderek evlat edinmeye başvurmuş olsa da esasen evlat edinmeyle bireylerin psikolojik ve fiziksel olarak daha sağlıklı yetişmesi ve dolayısıyla toplumun yenilenmesi sağlanır.

Evlat edinme kurumunun meydana getirdiği bağa baktığımızda birçok kavramla benzeştiğini görmekteyiz. Bu açıdan benzer kavramlar incelenerek farklarını ortaya koymak gerekmektedir.

1.6.1. Evlat Edinme İle Kurulan Soybağının Gerçek Soybağından Farkı

Gerçek soybağı, kan bağına dayanır. Bu anlamda çocuğu doğuran kadın ile çocuk arasında kurulan bağ, gerçek soybağıdır. Çocuk ile baba arasındaki gerçek soybağı ise babanın anne ile evli olması, çocuğu tanıması ve mahkeme kararıyla kurulur¹¹².

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'na göre evlat edinme ile gerçek soybağına benzer bir ilişki meydana gelir¹¹³. Yani evlat edinen ile evlatlık arasında anne baba ile çocuk arasındaki gibi bir bağ kurulur. Evlatlık artık evlat edinenin altsoyudur ve soyadını taşır. Sınırlı da olsa bir miras hakkı doğar. Ayrıca taraflar ve alt soyları ile eşleri açısından evlenme engeli oluşturur¹¹⁴.

¹¹¹ Akıntürk ve Ateş Karaman, 2013: 369; Ataay, 1957: 271; Arık, 1948: 180; Şıpka, 1999: 305; Aydoğdu, 2006 :71; Dural vd., 2012: 287; Kaya, 2009 :7; Zevkliler, 1986: 653; Işık, 2005: 28; Zevkliler vd., 2000: 972; Kocağa ve Köseoğlu, 2011: 483; Belen, 2005: 5; Baygın, 2010: 138.

¹¹² “Çocuk ile ana arasında soybağı doğumla kurulur.

Çocuk ile baba arasında soybağı, ana ile evlilik, tanıma veya hakim hükmüyle kurulur.” (TMK m.282/I ve II)

¹¹³ “Aşağıdaki kimseler arasında evlenme yasaktır: (...) 3. Evlat edinen ile evlatlığın veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında.” (TMK m.129)

“Ana ve babaya ait olan haklar ve yükümlülükler evlat edinene geçer.

Evlatlık, evlat edinenin mirasçısı olur.

Evlatlık küçük ise evlat edinenin soyadını alır. Evlat edinen isterse çocuğa yeni bir ad verebilir. Ergin olan evlatlık, evlat edinilme sırasında dilerse evlat edinenin soyadını alabilir.

Eşler tarafından birlikte evlat edinilen ve ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin nüfus kaydına ana ve baba adı olarak evlat edinen eşlerin adları yazılır.(...)” (TMK m.314/I,II,III ve IV)

“Evlatlık ve altsoyu, evlat edinene kan hısımları gibi mirasçı olurlar. Evlatlığın kendi ailesindeki mirasçılığı da devam eder.

Evlat edinen ve hısımları, evlatlığa mirasçı olmazlar.” (TMK m.500)

¹¹⁴ Aydoğdu, 2006: 11; Işık, 2005: 18; Şıpka, 1999: 314; Baygın, 2003b: 627; Özüğür, 2007: 369,370.

Soybağı ilişkisinin kurulabilmesi, evlat edinmenin tarafları açısından birtakım koşulların gerçekleşmesine bağlıdır. Bu da oluşan soybağının yapay bir bağ olduğunun göstergesidir. Gerçek soybağının varlığı için çocuk ile anne baba arasında kan bağının bulunması gerekli ve yeterlidir¹¹⁵.

Evlat edinmeyle oluşan yapay soybağı, hüküm ve sonuçlarını bu ilişkinin tamamlanmasıyla ortaya çıkarır. Oysa gerçek soybağında durum böyle değildir; kan bağına dayandığından doğumdan itibaren hüküm ifade eder. Çocuk ile ana baba arasındaki soybağı ilişkisi sonradan hukukileşmiş olsa dahi çocuk doğumla birlikte kazanacağı tüm haklarına sahip olur¹¹⁶.

Evlat edinen ile evlatlık ve onun altsoyu arasında hısımlık meydana gelirken evlat edinmenin diğer hısımları ile evlatlık arasında hısımlık meydana gelmez. Ayrıca evlatlığın da altsoyu dışında diğer hısımlarıyla evlat edinen hısım olmaz. Bu nedenle evlatlık ilişkisinde oluşan bağ tek taraflı ve kişiseldir. Oysa gerçek soybağında bu şekilde bir ayırım olmaksızın anne baba ve çocukların hısımları ortakır¹¹⁷.

Miras hukuku bakımından kan bağına dayanan soybağı ile evlat edinmeyle oluşan soybağı arasında fark bulunmaktadır. Evlat edinme ile tek taraflı soybağı meydana geldiğinden, taraflar arasındaki miras ilişkisi de tek taraflıdır. Evlatlık ve altsoyu evlat edinmenin hem birinci zümre mirasçısı hem de saklı paylı mirasçısı iken evlat edinen veya onun hısımları evlatlığın mirasçısı olamaz¹¹⁸. Yargıtay da evlat edinmenin kan hısımlarının evlatlığa mirasçı olamayacağı yönünde kararlar vermiştir¹¹⁹. Oysa gerçek soybağında anne baba ve çocuk arasındaki miras ilişkisi çift taraflıdır. Çocuk anne babasına, anne baba da çocuğuna mirasçı olur. Ayrıca evlat edinme kararı, hem evlatlığın gerçek aile nüfus kütüğüne hem de evlat edinmenin aile nüfus kütüğüne işlenir. Böylece evlatlığın gerçek anne babasına mirasçı olmaya devam etmesi de sağlanır¹²⁰.

Evlat edinen ile evlatlığın vatandaşlığı farklı olması halinde evlat edinme kurumu vatandaşlığa etki etmez. Yani evlatlık evlat edinilmeyle evlat edinmenin vatandaşlığına girmesi

¹¹⁵ Demir, 2004: 183; Kaya, 2009 :15,16; Ataay, 1957: 295; Işık, 2005: 18; Baygın, 2003b: 627; Akıntürk vd., 2011: 466.

¹¹⁶ Türkeri, 2007: 10; Ataay, 1957: 295; Işık, 2005: 18; Akıntürk vd., 2011: 467; Kaya, 2009: 16; Özpinar, 1997: 13,14.

¹¹⁷ Baygın, 2003b: 636; Ataay, 1957: 296; Işık, 2005: 18,19; Kaya, 2009: 16; Özüğür, 2007: 371.

¹¹⁸ Akıntürk vd., 2011: 468 ;İmre ve Erman, 2014: 34; Özpinar, 1992: 14.

¹¹⁹"Evlatlık ve furuu, kendisini evlat edinen kimseye, nesebi sahih furuu gibi mirasçı olurlar. Görüldüğü gibi evlatlık ve furuu yalnızca evlat edinen kimseye mirasçılardır. Bunlar; Medeni Kanununun 439/3. maddede açıkça yazıldığı üzere evlat edinmenin çocuğu de, evlatlığı olduklarından burada gösterilen halefiyetten yararlanamazlar. Murisin kardeşi Mustafa'nın evlatlığı, Fatma'nın mirasçı olamayacağı gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması doğru değildir.(...)" 2.HD.,24.09.1992 tarih ve 1992 / 7853E., 1992 / 8458K.; Yargıtay'ın istikrar kazanan görüşü bu yöndedir .Bk. 2.HD. 08.05.1951 tarih ve 1951/1935 E., 1951/3560 K. ve 2.HD.02.06.1971 tarih ve 1971/3539 E., 1971/3588 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 10.11.2018).

¹²⁰ Akıntürk vd., 2011: 478; Özüğür, 2007: 375; Işık, 2005: 19; Baygın, 2003b: 634.

ya da tam tersi bir durum söz konusu değildir. Evlat edinme vatandaşlığın kaybına da neden olmaz¹²¹. Ancak 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'na göre¹²² bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen belli şartların sağlanması halinde Türk vatandaşlığını kazanabilir¹²³. Oysa gerçek soybağında çocuğun vatandaşlığı anne babasının vatandaşlığına tabidir.

Son olarak gerçek soybağı ilişkisi ortadan kaldırılamaz ancak evlat edinmeyle oluşan yapay soybağı belli koşullarda¹²⁴ nihayete erdirilebilir¹²⁵.

1.6.2. Evlat Edinme İle Beslemeliğin Farkı

Beslemelik, hukuk düzenimizde yeri olmayan ancak uygulamada varlığı yadsınamayacak kadar fazla olan bir kurumdur. Özellikle zengin aileler fakir ailelerin çocuklarının bakım ve gözetimini üstlenerek karşılığında çocuktan hizmet beklemektedirler. Çocuklar kendi ayakları üzerinde durabilene veya evlenene kadar bu ailelerin yanında kalır ve o ailelere hizmet ederler. Besleme çocukların asıl ailelerine de toplu ya da düzenli aralıklarla para verirler¹²⁶.

İslamiyetin kabulünden önce yaygın olan evlatlık ilişkisinin yasaklanmasının ardından bu ilişkinin muadili olan farklı yollar denenmiştir. Beslemelik de esasen İslam dininin evlat edinmeye karşı olumsuz tavrı nedeniyle ortaya çıkan kurumlardan biridir¹²⁷.

Beslemelik evlat edinmeden farklı bir kurumdur. Beslemelik ilişkisi hukuk düzenince kabul edilmemekle birlikte örf ve adete dayalı bir kurumdur. Hukuki niteliği doktrinde tartışılmıştır. Bir görüşe göre beslemelik ilişkisi bir hizmet sözleşmesidir¹²⁸. Bu görüşe çocuk yaşta birinin kölelik benzeri bir ilişki kurularak çalıştırılmasının hukuka aykırı olacağı şeklinde karşı çıkan görüşler¹²⁹ de vardır. Bir görüş de bu ilişkinin tarafları arasındaki edimlerin atipik bir sözleşmenin konusunu oluşturduğunu ifade etmektedir¹³⁰. Yine bir görüş de beslemeliğin iki tarafına da borç yükleyen bir fiili bir borç ilişkisi olduğunu dile

¹²¹ Baygın, 2003b: 634; Öztan, 2000, 454; Işık, 2005: 19; Özüğür, 2007: 370,371.

¹²²“Bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen ergin olmayan kişi, milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla, karar tarihinden itibaren Türk vatandaşlığını kazanabilir.” (TVK m. 17)

¹²³Güngör, 2012: 129.

¹²⁴ “Yasal sebep bulunmaksızın rıza alınmamışsa, rızası alınması gereken kişiler, küçüğün menfaati bunun sonucunda ağır biçimde zedelenmeyecekse, hâkimden evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilirler.” (TMK m.317) “Evlât edinme esasa ilişkin diğer noksanlıklardan biriyle sakatsa, Cumhuriyet savcısı veya her ilgili evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilir.” (TMK m. 318/1)

¹²⁵ Kaya, 2009 :16; Akıntürk vd., 2011: 468,469.

¹²⁶ Dural vd., 2012: 287, dn. 187; Kaya, 2009: 14; Ataay, 1957: 298; Işık, 2005: 20; Oğuzman ve Dural, 1998: 246; Aydoğdu, 2006: 13; Ruhi, 2003: 20, dn. 4; Serozan, 2005: 220; Köseoğlu ve Kocaağa, 2011: 482,483; Akıntürk ve Ateş Karaman, 2013: 369, dn. 85; Deniz, 2007: 21.

¹²⁷ Deniz,2007: 21; Türkeri, 2007: 11; Coşkun, 2009: 53.

¹²⁸Bk. Aydoğdu, 2006: 14, dn. 57.

¹²⁹Bk. Aydoğdu, 2006: 14, dn. 61; Coşkun, 2009: 71.

¹³⁰Serozan, 2005: 220.

getirmektedir. Bu ilişkide bakım borcuna karşılık beslemelik alınan çocuğun hizmet etme borcu doğmaktadır¹³¹. Bir başka görüşe göre de beslemelik ilişkisinin tarafı olan bakım ve gözetim borcunu yüklenen kişinin ahlaki bir borcundan başka bir şey değildir¹³². Ayrıca beslemeliği fiili koruyucu aile ilişkisi olarak değerlendiren görüş de mevcuttur¹³³.

Yargıtay beslemeliğin hukuki niteliği konusunda önce ahlaki bir görevin yerine getirilmesi olarak değerlendirmiş ve bu nedenle borç olarak kabul edilmediğinden geri istenememesi gerektiğini ifade etmiştir¹³⁴. Ancak daha sonra karar değiştirmiş ve beslemelik ilişkisinde çocuğun yaptığı hizmetlerin karşılığı olarak ücrete hak kazandığını ve bazı hallerde haksız fiil hükümlerine dahi gidilebileceğinden maddi ve manevi tazminat hakkına da sahip olması gerektiğine hükmetmiştir¹³⁵.

Kanuni düzenlemesi olmayan fakat örfi hukukta özellikle 743 sayılı Medeni Kanun döneminden önce daha yaygın olan beslemelik ilişkisinin kurulması veya hüküm ve sonuç doğurması için herhangi bir şekil şartı öngörülmemiştir. Bunun sonucu olarak mahkeme kararına gerek duymaksızın beslemelik ilişkisi kurulur ve bu ilişkide evlat edinme ilişkisinin sağladığı haklar elde edilmez. Beslemelik ilişkisinin tarafları arasında soybağı ilişkisi ve dolayısıyla hısımlık meydana gelmez. Miras hukuku bakımından da herhangi bir hak sağlamaz ancak çocuğu yanına alan kişi çocuğu mirasçı atayarak mirasından yararlanmasına olanak sağlayabilir. Vicdani ve ahlaki yaptırımından başka bir yaptırımı olmayan beslemelik ilişkisinin tarafları yükümlülüklerini yerine getirmediğinde devlet mekanizmasına başvurarak hak alma söz konusu olamayacaktır¹³⁶.

Besleme alınan çocukların korunması için alınan birtakım önlemler vardır. Koruyucu aile kavramının da geliştirilmesi ve kapsamının genişletilmesi bu konuda yapılan çalışmalar arasındadır.

1.6.3. Evlat Edinme İle Süt Evlatlığın Farkı

Süt evlatlığı annelerin doğurdukları çocukları çeşitli sebeplerden dolayı emziremediği durumlarda süt emzirebilecek bir kadına çocuklarını emanet etmesiyle ortaya çıkan ilişkidir. Süt anne ile çocuk arasında hısımlık olduğu gibi süt annenin belirli derecedeki akrabaları ile de hısımlık oluşur. Süt hısımlığı kurulabilmesi için çocuğun gerçek annesi dışında bir kadının doğumdan itibaren geçen iki yıl içinde süt emzirmesi gerekir. Miras hukuku bakımından

¹³¹ Dural vd., 2012: 287, dn. 187; Oğuzman ve Dural, 1998: 245.

¹³² Ataay, 1957: 298.

¹³³ Bk. Aydoğdu, 2006: 15, dn. 67.

¹³⁴ 4. HD., 19.12.1944 3992 E., 3802 K.

¹³⁵ 4. HD. 19.09.1949 4547 E. 4933 K.

¹³⁶ Ataay, 1957: 298; Işık, 2005: 21; Kaya, 2009 :14 ; Aydoğdu, 2006: 13; Dural vd., 2012: 287, dn. 187; Oğuzman ve Dural, 1998: 245, 246; Arıtürk Osmanoğlu, 1995: 8.

sonuç doğurmayan süt evlatlığı ilişkisinin tarafları ve süt annenin belirli akrabaları ile evlenme engeli vardır¹³⁷. Kesin evlenme engeli olması nedeniyle evlat edinmeyle kısmen benzerlik gösterse de evlat edinmeden oldukça farklı bir kurumdur¹³⁸.

İslam hukukunda kan ve sıhri hısımlık dışında üçüncü bir hısımlık türü olan süt hısımlığı Cumhuriyet dönemi öncesinde var olan ancak hukukumuzda kanuni dayanağı olmayan bir hısımlıktır. Burada fiili bir ilişki vardır ve hukuk düzeni bu ilişkiye sonuç bağlamaz¹³⁹.

1.6.4. Evlat Edinme İle Manevi Evlatlığın Farkı

Manevi evlatlık ilişkisi daha çok manevi evlatlığın menfaati düşünülerek kurulan vicdani ve insani bir kurumdur. Bu ilişkide taraflar kendilerine vicdani sorumluluk yüklerler. Bu nedenle sorumlulukları yerine getirmeyen kişilerin manevi yaptırımla karşılaşacağı aşıkardır¹⁴⁰. Ancak hukukumuzda manevi evlatlık kurumu tanınmadığından herhangi bir hüküm ifade etmez. Yargıtay da bu görüştedir¹⁴¹.

1.6.5. Evlat Edinme İle Koruyucu Ailenin Farkı

Koruyucu aile ilişkisi, gerçek ailesinin yanında gerekli ve yeterli bakımı sağlanamayan çocukların bakımı ve yetiştirilmesi belirli bir süre başka bir aile tarafından üstlenilmesi şeklinde gerçekleşir. Bu ilişki daima devlet mekanizmasının kontrolü altındadır¹⁴².

Korucu aile kavramı 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu¹⁴³ m. 22 ve m. 23 hükümlerinde, Koruyucu Aile Yönetmeliği'nde¹⁴⁴ ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m. 346 ve m. 347 hükümlerinde düzenlenmiştir. Koruyucu ailenin korunmaya muhtaç çocuğun bakım ve gözetimini üstlenmesiyle ilgili denetimi devlet Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesindeki İl Müdürlükleri eliyle yapar.

Her çocuk huzur, güven ve sevgi dolu, sosyal ve maddi ihtiyaçlarının karşılanabildiği sağlıklı bir ortamda mutlu bir şekilde büyümeyi hak eder. Ancak ne yazık ki bu her durumda mümkün olmamaktadır. Bu gibi durumlarda devlet eliyle çocuğun beden ve ruh sağlığı

¹³⁷ Işık, 2005: 24; Kaya, 2009: 15; Aydın, 2010: 276; Deniz, 2007: 23.

¹³⁸ Özpınar, 1997: 18; Arıtürk Osmanoğlu, 1995: 8.

¹³⁹ Aydın, 2010: 276; Türkeri, 2007: 14; Kaya, 2009: 15, dn. 74.

¹⁴⁰ Türkeri, 2007: 12; Ataay, 1957: 299; Işık, 2005: 23; Özpınar, 1997: 18; Arıtürk Osmanoğlu, 1995: 8; Deniz, 2007: 23.

¹⁴¹ "(...)Türk Kanunu Medenisi'nden önce eski hukukumuzda (Mecelle Döneminde) evlat edinme müessesesi bulunmadığından, Emine 'nin Hacı İbrahim 'in manevi evladı olduğuna ilişkin nüfus kütüğündeki kayıt, herhangi bir hüküm ifade etmez.(...)" 2. HD. 22.04.1986 tarih ve 1986/3965 E., 1986/4257 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 20.11.2018).

¹⁴² Tuncer ve Erdoğan, 2018: 523; Usta Sayita, 1996: 20; Şenocak, 2006: 192.

¹⁴³ 27.05.1983 tarih ve 18059 sayılı Resmi Gazete.

¹⁴⁴ 14.10.1993 tarih ve 21728 sayılı Resmi Gazete.

açısından daha yetişmesi fikrinden hareketle geçici süreyle başka bir ailenin yanında kalması sağlanmaktadır. İşte bu ailenin adı koruyucu ailedir¹⁴⁵. Koruyucu ailenin bu anlamda çocuğun gelişimine katkı sağlayabilecek bir aile olması önem arz etmektedir. Bu yönleriyle evlat edinme kurumuyla benzeşmektedir¹⁴⁶.

Evlat edinme ile koruyucu aile çocuğun menfaatinin ön planda tutulması bakımından benzemektedir. Fakat amaçları birebir örtüşmemektedir¹⁴⁷. Evlat edinmenin amacı anne babası olmayan veya olsa da huzurlu ve mutlu bir aile ortamında büyüemeyecek çocuğun sıcak bir yuvaya kavuşmasının yanında anne babanın da tatminini sağlamaktır. Çünkü genel olarak evlat edinen kişiler çocuk özlemi çeken, çocuk sahibi olarak aile duygusunu pekiştirmek isteyen kişilerdir. Evlat edinme mahkeme kararıyla kaldırılmadığı müddetçe sürekli şeklide kurulur. Oysa koruyucu aile kavramı koruyucu aile olmayı üstlenen kişi ya da kişilerin çocuk sahibi olarak tatminini sağlamaya hizmet etmemektedir. Amaç sadece çocuğa bakmak ve onu en iyi şekilde yetiştirmektir. Bu bakım ücret karşılığında olabileceği gibi gönüllü de olabilir. Ayrıca koruyucu aile ilişkisi geçici niteliktedir. Bu nedenle anne babası olmayan çocuklar için ihtiyaca tam olarak cevap verememektedir¹⁴⁸.

Evlat edinme ilişkisi mahkeme kararına bağlıdır. Oysa koruyucu aile ile çocuk arasındaki ilişki İl veya İlçe Müdürlükleri ile koruyucu aile arasında imzalanan sözleşmeye dayanır¹⁴⁹.

Evlat edinmede evlat edinecek kişi ya da kişiler için belli yaşın üstünde olma şartı aranırken koruyucu aile için böyle bir şart öngörülmemiştir. Yine evlat edinmede taraflar arasında yapay da olsa bir soybağı kurulur ve velayet ya da vesayet evlat edinene geçer. Taraflar arasında kesin evlenme engeli vardır. Oysa koruyucu ailede gerçek anne baba ile çocuğun soybağı ilişkisi devam ederken anne babanın velayet hakkı da sona ermez. Koruyucu aile sadece fiili olarak velayet hakkının verdiği hak ve yükümlülükleri kullanabilir. Bu nedenle koruyucu aile vasiye yardımcı bir vesayet organı niteliğini haizdir. Koruyucu aile olmayı üstlenen kişi ya da kişiler ile çocuğun evlenme engeli yoktur¹⁵⁰.

Koruyucu aile ilişkisi çocuğun ölümü veya ergin olmasıyla, mahkeme kararıyla sözleşmenin iptaliyle sona erer. Oysa evlat edinmenin sona erebilmesi için belli koşulların oluşması gerekir. Ayrıca koruyucu aile ilişkisi çocuğun koruyucu aile tarafından evlat

¹⁴⁵ Kurukol, 2015: 126; Baktır Çetiner, 1987: 331.

¹⁴⁶ Tuncer ve Erdoğan, 2018: 523.

¹⁴⁷ Şenocak, 2006: 198.

¹⁴⁸ Kaya, 2009: 17,18; Işık, 2005: 25; Usta Sayita, 1996: 23,24 ve 36; Kurukol, 2015: 126-130.

¹⁴⁹ Işık, 2005: 25,26; Usta Sayita, 1996: 36; Aydoğdu, 2006: 17.

¹⁵⁰ Usta Sayita, 1996: 78; Aydoğdu, 2006: 17,18; Şenocak, 2006: 198; Kaya, 2009: 18; Işık, 2005: 25, 26.

edinilmesiyle de sona erebilir. Bu günümüzde çok fazla karşılaşılan bir durumdur. Bu nedenle evlat edinme kurumunun ilk basamağı olarak görülmektedir¹⁵¹.

¹⁵¹ Aydoğdu, 2006: 18; Serozan, 2005: 221; Işık, 2005: 27.

İKİNCİ BÖLÜM

EVLAT EDİNMENİN ŞARTLARI

2.1. Genel Olarak

4721 sayılı Türk Medeni Kanununda evlat edinme, Kanunun İkinci Kitap (Aile Hukuku), İkinci Kısım (Hısımlık), Birinci Bölüm (Soybağının Kurulması), Dördüncü Ayrımı olan “Evlat Edinme” başlığı altında düzenlenmiştir. Evlat edinmeye ilişkin hükümler on altı maddeden oluşmaktadır. Kanun evlat edinmeyi iki farklı şekilde düzenlemiştir; bunlardan ilki “Küçüklerin Evlat Edinilmesi” iken diğeri “Ergin ve Kısıtlıların Evlat Edinilmesi” dir¹⁵².

Küçüklerin evlat edinilmesi (TMK m. 305 – 312) kural; ergin ve kısıtlıların evlat edinilmesi (TMK m. 313) istisnadır. Ergin ve kısıtlıların evlat edinilmesi daha özel koşullara tabidir. 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun m. 314 - 320 hükümleri her iki evlat edinme şekline de uygulanacak ortak hükümlerdir. Hukukumuzda küçüklerin evlat edinilmesi ile ergin ve kısıtlıların evlat edinilmesi farklı şartlara tabi olmakla birlikte küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin bazı hükümler, ergin ve kısıtlıların evlat edinilmesine de kıyasen uygulanmaktadır¹⁵³.

2.2. Küçüklerin Evlat Edinilmesi Şartları

2.2.1. Evlat Edinilen Küçük Açısından Şartlar

2.2.1.1. Küçüğün Ergin Olmaması

TMK m. 305 ve diğerk hükümlerde geçen küçük kavramından anlaşılması gereken evlat edinilen kişinin ergin olmamasıdır. Buna göre bir küçüğün evlat edinilebilmesi için on sekiz yaşını doldurmamış veya evlenme yoluyla ya da mahkeme kararıyla ergin olmamış olması gerekir¹⁵⁴. On sekiz yaşını doldurmak veya evlenmek suretiyle ya da mahkeme kararı ile ergin olan kişilere artık küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin hükümler uygulanmayacaktır.

Evlat edinme başvurusundan sonra ergin olan küçüklerde durum farklıdır. Aranılan şartlar daha önce gerçekleştirilmiş olmak kaydıyla çocuk evlat edinme başvurusundan sonra ergin olması halinde küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin hükümler uygulanır. Yani evlat edinmek için yapılan başvurunun kabul edilmesi sırasında çocuk henüz ergin olmamışsa, daha

¹⁵² Aydoğdu, 2006: 119,120.

¹⁵³ Kaya, 2009: 21; Belen, 2005: 10; Baygın, 2010: 139; Işık, 2005: 30; Akıntürk ve Ateş Karaman, 2010: 370,371; Dural vd., 2012: 288; Gençcan, 2011: 1261; Kılıçoğlu, 2003: 110; Zevkliler vd., 2013: 326; Kocaağa ve Köseoğlu, 2011: 483 ;Remzi vd., 2013: 238.

¹⁵⁴ Kılıçoğlu, 2003: 110,111; Baygın, 2010: 139; Dural vd., 2012: 288, 289; Serozan, 2005: 228; Baygın, 2003a: 592; Gençcan, 2011: 1312,1313; Deniz, 2007: 39; Şahin, 2013: 15,16.

sonra ergin olsa bile küçüklerin evlat edinilmesine dair hükümler uygulama alanı bulacaktır¹⁵⁵.

2.2.1.2. Küçüğün Bakım ve Eğitim İhtiyaçlarının Karşılanmış Olması

Medeni Kanunumuz henüz ergin olmayan kişilerin evlat edinilebilmelerini onları evlat edinecek kişiler tarafından en az bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olmaları koşuluna bağlamıştır¹⁵⁶. Yargıtay'a göre bakma ve eğitime evlat edinme amacıyla olmalıdır¹⁵⁷. Bu şekilde, bir kimse bakım ve eğitim ihtiyacını karşılamayı üstlenmediği bir küçüğü evlat edinemeyecektir. Aslında bu süre evlatlık ile evlat edinen arasındaki ilişkinin deneme sürecidir. Bu süreçte taraflar birbirlerini tanıyacak ve birlikte yaşamının ortaya çıkardığı sonuçlarını daha iyi görebileceklerdir. Böyle bir zorunluluk esasen evlat edinmeden sonra evlatlık ile evlat edinen arasında gerçek soybağı gibi bir bağ oluşmasından kaynaklanmaktadır.

Evlat edinen artık evlatlığın gerçek anne babası gibi olacaktır. Bu nedenle bir yıllık bakım süresinin doldurulması zorunluluğu getirilmiştir¹⁵⁸. Bu süre evlat edinmenin çocuğun üzerindeki etkileri görmek bakımından önemlidir. Çocuğun esenliği ve güvenliği ön planda tutulmuştur¹⁵⁹. Bu sürenin yeterliliği doktrinde tartışılmıştır¹⁶⁰. Bir yıllık sürenin yetersiz olduğunu savunan yazarlara göre evlat edinmenin tüm amaçlarına ulaşabilmek için daha uzun bir süre getirilmelidir. İlişkinin taraflarında tatmin duygusu tam oluşması için daha uzun bir süre öngörülmelidir¹⁶¹. Bir görüşe göre ise bir yıllık süre oldukça fazladır. Evlat edinen evlat edineceği kişinin altı aydan bir yıla kadar bakımını üstlenmiş olması yeterli görülmelidir¹⁶².

Evlat edinen tarafından evlatlığın bir yıllık bakım ve eğitim ihtiyacının karşılanması aşamasında “Koruyucu Aile” sisteminden yararlanılmaktadır. Birlikte geçirilen bir yıl

¹⁵⁵ Şahin, 2013: 16,17; Baygın, 2003a: 592; Otlu, 2009: 25; Baygın, 2010: 140; Gençcan, 2011: 1313; Özuğur, 2007: 338 ; Kizir, 2004 : 32.

¹⁵⁶ Uyar, 2002: 3172.; Özuğur, 2007 :341; Kizir, 2009: 155; Şahin, 2013 :18.

¹⁵⁷ “(...) 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 316'ncı maddesinde yer alan evlat edinme için araştırma biçimi evlat edinen ile edinilenin kişiliği ve sağlığı, karşılıklı ilişkiler, ekonomik durumları, evlat edinenin eğitime yeteneği; evlat edinmeye yönelten sebepler ve aile ilişkileri ile bakım ilişkilerindeki gelişmelerin dikkate alınmasını zorunlu kılmakta bulunmasına, aynı kanunun 305'inci maddesinde yer alan “evlat edinen tarafından bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olması koşulu”nu bu çerçevede yorumlamak gerekmesine; böylece bakma ve eğitime olgusunun evlat edinme amacına yönelik olma zorunluluğunu ortaya çıkarmasına; 4721 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden önceki bakıp eğitmenin evlat edinme amacıyla yapıldığının kabulü imkansızdır.(...)” 2. HD., 16.07.2002 tarih ve 2002/8862 E., 2002/9547 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 24.11.2018).

¹⁵⁸ Uyar, 2002: 3172; Kılıçoğlu, 2003: 116; Özuğur, 2007: 229; Otlu, 2009: 25; Kizir, 2009: 156; Şıpka, 1999: 307; Serozan, 2005: 228; Türkeri, 2007: 19; Aydos, 2000: 120; Gençcan, 2011: 1307; S. Demir, 2004: 184; Remzi vd., 2013: 238.

¹⁵⁹ Deniz, 2007: 40; Balkar, 2002: 247.

¹⁶⁰ Saleh, 2009: 36.

¹⁶¹ Kocaağa ve Köseoğlu, 2011: 484.

¹⁶² Aydoğdu, 2006: 184.

boyunca evlat edinen, koruyucu aile sıfatıyla çocuğun bakımını ve eğitimini üstlenmiş olmaktadır¹⁶³.

2008 tarihli Çocukların Evlat Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi'nin 19. maddesine göre de evlat edinme kararı, evlat edinilecek çocuğun uygun görülen süre boyunca evlat edinecek kişinin bakım ve gözetiminde kalmasından sonra verilebilir¹⁶⁴.

Kanunda belirlenen bir yıllık süre en az geçirilecek süredir. Yani kısaltılması mümkün değilse de uzatılması mümkündür. Eğer mahkeme küçüğün menfaati açısından gerekli görürse evlat edinme başvurusu yapanlar tarafından daha uzun süre bakım ve eğitiminin sağlanmasını isteyebilir¹⁶⁵.

Bir yıllık bakma ve eğitme şartının varlığı göz önüne alındığında yeni doğan bir küçüğü evlat edinmede hükmün verildiği tarihte en az bir yaşında olması gerekmektedir ki Yargıtay kararları da bu yöndedir¹⁶⁶. Öyleyse cenin evlat edinilemez. Burada kanunun emrettiği bir yıllık bakım şartının yerine getirilmesi söz konusu olmadığından ceninin evlat edinilmesi mümkün değildir¹⁶⁷. Evlat edinilecek küçüğün evlat edinme başvurusu yapıldığı anda tam ve sağ doğmuş olması gerekir.

TMK m. 305 hükmü ile getirilen bir yıllık bakım ve eğitim şartı sağlandıktan sonra evlat edinme zorunluluğu yoktur. Çünkü ön görülen bir yıllık süre bir çeşit deneme süresidir¹⁶⁸ ve bu süreçte evlat edinmekten vazgeçme söz konusu olabilir. Ancak haklı bir neden olmadan veya kusurlu olarak bu ilişkinin kurulmasından vazgeçilmesi küçüğün manevi olarak yıpranmasına neden olabilir¹⁶⁹.

2.2.1.3. Küçüğün Yararına Olması

Evlat edinmede üzerinde durulması gereken en önemli şart evlat edinilecek küçüğün yararadır. Türk Medeni Kanununun da ifadesiyle evlat edinmenin her halde küçüğün yararına olması gerekir. Hatta evlat edinmeyle kurulacak olan ilişki küçüğün yararına değilse, diğer tüm şartların gerçekleşmiş olduğu durumda dahi mahkeme evlat edinmeye karar

¹⁶³ Baygın, 2010: 144; Serozan, 2005: 221; Usta Sayita, 1996: 97; Şıpka, 1999: 307; Baygın, 2003a: 595; Işık, 2005 :36 ; Baktır Çetiner, 1987: 331; Külahçı, 2013: 1213.

¹⁶⁴ Aykaç, 2009: 391,400; Çörekçi, 2009: 45.

¹⁶⁵ Belen, 2005: 49; Gençcan, 2011: 1307.

¹⁶⁶ “(...)Evlat edinilmek istenen küçüğün, dava ve hüküm tarihine göre henüz bir yaşını doldurmadığından, Türk Medeni Kanunu'nun 305/1 maddesinde belirtilen bir yıl süreyle bakma ve eğitme şartının gerçekleşmeden hüküm kurulamayacağı(...)” 2. HD., 06.12.2004 tarih ve 2004/12771 E., 2004/14510 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 25.11.2018).

¹⁶⁷ Kaya, 2009: 22; Öztan, 2000: 444; Aydos, 2000: 120; Aydoğdu, 2006: 130.

¹⁶⁸ İpekçi, 2003: 38; Yıldırım, 2014: 134.

¹⁶⁹ Aydoğdu, 2006: 213; Baygın, 2003a: 595; Kılıçoğlu, 2003: 116.

vermeyebilir¹⁷⁰. Kanunun bu şartı aramasının nedeni evlat edinme kurumunun kötü amaçlara hizmet edecek şekilde kullanılmasını engellemektir.

Küçüğün yararı kavramından anlaşılması gereken çocuğun menfaatinin her şeyin üstünde tutulması gerektiğidir. Evlat edinme, evlat edinilecek küçüğün hem fiziksel ve ruhsal sağlığını hem de sosyal ve ekonomik hayatını olumlu etkilemelidir. Çocuğun kişisel gelişimine katkıda bulunacak kişiler tarafından evlat edinilmesi halinde bu şart sağlanmış olmaktadır. Bu bağlamda evlat edinecek kişilerin kişilik, tutum ve davranışları da önem arz etmektedir. Yani evlat edinenin çocuğun bakım ve gözetimini yapabilecek sorumlulukta olması, çocuğa yeterli ilgi ve sevgiyi verebilmesi, toplumun dinamiklerine uygun olması ve çocuğa kötü örnek teşkil edebilecek bir hayat tarzına sahip olmaması gerekir¹⁷¹.

Ülkemizde zayıf ve korunmaya muhtaç durumdaki kimselerin evlat edinilmesi devlet kontrolündedir. Sosyal devlet olmanın bir sonucu olan bu husus Anayasa m. 41 hükmü ile anayasal bir zemine oturtulmuştur. Çocuğun yararına olan bir evlat edinme ilişkisi aynı zamanda ailenin ve dolayısıyla toplumun yararına olacaktır. Bu nedenle ülkemizde evlat edinme özendirilmekte ve desteklenmektedir¹⁷².

Evlat edinme ilişkisinin küçüğün yararına olup olmadığını mahkeme araştırırken bazı hususlara dikkat etmesi gerekir. Bu husus Türk Medeni Kanunu m. 316/2 hükmünde “Araştırmada özellikle evlat edinen ile edinilenin kişiliği ve sağlığı, karşılıklı ilişkileri, ekonomik durumları, evlat edinenin eğitime yeteneği, evlat edinmeye yönelten sebepler ve aile ilişkileri ile bakım ilişkilerindeki gelişmelerin açıklığa kavuşturulması gerekir.” şeklinde ifade edilmiştir. Kanunda örnekleme yoluyla sayılanların yanında hakim somut olayın özelliklerine göre de değerlendirme yapmalıdır. Kişiler farklı amaçlarla evlat edinme yoluna gidebilir. Hakimin evlat edinmeye karar verirken küçüğün hangi amaçlarla evlat edinildiğini iyi araştırması gerekmektedir¹⁷³. Yargıtay bu konuda oldukça hassas davranmıştır¹⁷⁴.

Evlat edinmenin küçüğün yararına olması şartı erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesinde de aranmaktadır. Hatta bazı hallerde ergin ve ya kısıtlı bir kişinin evlat

¹⁷⁰ Baygın, 2010: 148; Kizir, 2009: 156; Ruhi, 2003: 46; Kaya, 2009: 23; Baygın, 2003a: 598; Işık, 2005: 38; Arat, 1977: 146; Şıpka, 1999: 308; Zevkliler vd., 2000: 977; Ataay, 1957: 321; Dural vd., 2012: 289; Gençcan, 2011: 1314; Akıntürk ve Ateş Karaman, 2013: 371; Öztan, 2000: 449; Özüğür, 2007: 342; Ayan, 1993: 41,42.

¹⁷¹ Aytac, 2003: 29; Arat, 1977: 147; Şıpka, 1999: 308; Öztan, 2000: 449; Turhan, 2000: 54; Kaya, 2009: 24; Ruhi, 2003: 42; Belen, 2005: 52; Gençcan, 2011: 1314.

¹⁷² Şahin, 2013: 22; Aydoğdu, 2006: 156.

¹⁷³ Arat, 1977: 147; Işık, 2005: 38; Baygın, 2003a: 598,599; Aydoğdu, 2006: 158 –164; Kaya, 2009: 24; Belen, 2005: 53; Ruhi, 2003: 42; Özüğür, 2007: 329,339; Deniz,2007: 48; Şahin, 2013: 23.

¹⁷⁴ “(...)Hakim, evlatlık ilişkisi kurulmasında gizli amaçlar varsa bunları sezme, görmek ve bulmakla yükümlüdür. Söz gelimi böyle bir sözleşme ile bir metreslik münasebeti çevreden gizlenmek isteniyorsa ya da homoseksüel ilişkiler, uyuşturucu madde kaçakçılığı veya fuhuş gibi bir kısım çirkin bir kısmı ise suç teşkil eden eylemin yapılmasında kolaylık ve güven ortamı sağlanması gibi amaçlar güdülyorsa, bu takdirde hakim kamu velayeti yetkisine dayanarak izin vermeme konusunda takdir hakkına sahiptir. (...)” 2. HD., 30.10.1984 tarih ve 1984/8323 E., 1984/8594 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 30.11.2018).

edinilmesi çok daha sakıncalı sonuçların ortaya çıkmasına ortam hazırlayabilir. Bu husus çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde detaylı olarak açıklanacaktır.

2.2.1.4. Evlat Edinenin Çocuklarının Yararının Zedelenmemesi

4721 sayılı Türk Medeni Kanununa göre evlat edinenin altsoyu bulunsa bile evlat edinebilir. Ancak evlat edinme, evlat edinenin altsoyunun yani çocuklarının yararını hakkaniyete aykırı biçimde zedelememesi gerekir¹⁷⁵.

Evlat edinecek kişinin altsoyunun bulunması küçüklerin evlat edinilmesine mani değildir¹⁷⁶. Ancak altsoyunun fiziksel, psikolojik ve ekonomik yararının zedelenmemesi gerekir. Burada yararın zedelenmesinden anlaşılması gereken kötüniyetle evlat edinilmesidir. Yani evlat edinen altsoyunun menfaatinin olumsuz etkilenmesini isteyerek evlat edinirse artık yararın zedelenmesi gündeme gelecektir¹⁷⁷.

Evlat edinen bir küçüğü evlat edindiğinde mevcut altsoylarının tüm yararları zedelenen şekilde bir çıkarım yapmak yanlış olur. Örneğin diğer çocukların miras payının azalacak olması yararın zedelenmesi anlamına gelmez. Ancak öz çocuklarından mal kaçırmak için muvazaa yoluyla evlat edinilmesi, hakkaniyete aykırı biçimde çocukların yararının zedelenmesine neden olabilir¹⁷⁸.

Ekonomik gücü öz çocuklarının bakım ve gözetimini sağlamaya yetmeyecek bir kişinin ya da çalışma hayatı nedeniyle çocuklarına zaman ayıramayan birinin veya sağlığı nedeniyle özel bakım isteyen çocuğu olan ebeveynin evlat edinmesi öz çocuklarının yararını hakkaniyete aykırı bir şekilde zedeleyebilir¹⁷⁹.

2.2.1.5. Küçüğün Başkası Tarafından Evlat Edinilmemiş Olması

Evlatlık sadece bir evlat edinen tarafından evlat edinilebilir. Yani küçüğün evlat edinenden başka biri tarafından evlat edinilmesi kural olarak mümkün değildir. Ancak eşlerin birlikte evlat edinmesi ya da bir eşin diğerinin evlatlığını evlat edinmesi durumları bu kuralın istisnasını oluşturmaktadır. Evli olmayan kişilerin birlikte evlat edinmesi olanaklı değildir¹⁸⁰.

¹⁷⁵ Özüğür, 2007: 329,342; Kaya, 2009: 25; Ruhi, 2003: 28 ; Kizir, 2004 : 36.

¹⁷⁶ “(...) Türk Medeni Kanununun 305. maddesi ile altsoyu bulunan kişilerin de küçükleri evlat edinme olanakları getirilmiştir. O halde mahkemece yapılacak iş taraf delillerini sorup toplamak sonucuna göre karar vermekten ibarettir. Bu yön gözetilmeden yazılı gerekçelerle ve eksik inceleme ile davanın reddi bozmayı gerektirmiştir.(...)” 2. HD., 28.05.2003 tarih ve 2003/5824 E., 2003/7798 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 30.11.2018).

¹⁷⁷ Yıldırım, 2014: 135; Belen, 2005: 55; Aydoğdu, 2006: 389.

¹⁷⁸ İpekçi, 2003: 38; Şipka, 1999: 309; Işık, 2005: 41; Belen, 2005: 56; Aydos, 2000: 121; Şahin, 2013: 26,27; Balkar, 2002: 249.

¹⁷⁹ Aydoğdu, 2006: 388,389; Baygın, 2010: 153; Gençcan, 2011: 1303,1304.

¹⁸⁰ Baygın, 2003a: 605; Ataay, 1957: 319, 321 dn. 103, Öztan, 1999: 442; Serozan, 2005: 224; Özüğür, 2000: 372,373; Zevkliler vd., 2000: 975; Ruhi, 2003: 41; Baygın, 2010 :167; Ayan, 1993: 38,39; Özpınar, 1997: 39.

Evlat edinen eşlerin boşanması halinde evlatlık ilişkisi sona ermeyecektir. Evlat edinme yapay da olsa bir soybağı ilişkisi meydana getirdiğinden burada evlatlığın velayeti söz konusudur. Velayet hakkı mahkemece belirlenen kişi tarafından kullanılır. Boşanma bu anlamda evlatlık ilişkisinin sona erdiren bir durum değildir¹⁸¹.

Evlat edinen kişinin ya da eşlerin ölümü halinde evlatlığın tekrar evlat edinilebileceği konusunun doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre¹⁸² ölümle evlatlık ilişkisi sona ermez bu nedenle evlatlık bir başka kişi tarafından evlat edinilemez. Doktrinde daha ağır basan görüş¹⁸³ ise evlat edinen kişi ya da eşlerin ölümü evlatlık ilişkisini sona erdireceğinden bir başka kişi tarafından evlat edinilebilir. Evlatlık ilişkisinin sona ermeyeceğinin kabulü halinde dahi evlatlığın yararı gereği bir başkası tarafından evlat edinilmesine olanak tanınmalıdır. Zira burada vefat eden evlat edinenin velayet hakkı sona ereceği kesindir. Bu nedenle küçüğe vasi tayini yerine küçüğün bir başkası tarafından evlat edinilmesinin daha uygun olduğu açıktır. Yargıtay evlat edinen öldüğünde evlatlık ilişkisinin sona ereceği görüşündedir¹⁸⁴.

Evlat edinen eşlerden birinin ölümü halinde ise evlatlık ilişkisi sona ermeyecektir. Sağ kalan eş ile evlatlık arasındaki ilişki devam eder. Sağ kalan eşin evlenmesi halinde ise sonraki eş, eşinin evlatlığını evlat edinebilir. Bu halde evlat edinme üvey çocuğun evlat edinilmesi kapsamında değerlendirilmelidir¹⁸⁵.

2.2.1.6. Rızanın Varlığı

2.2.1.6.1. Küçüğün Rızası

Türk Medeni Kanunu m. 308 hükmüne göre; ayırt etme gücüne sahip küçük, rızası olmadan evlat edinilemez. Ayırt etme gücünün varlığının somut bir ölçütü olmamakla beraber, küçüğün evlat edinmenin ne demek olduğunu ve kendi hayatında ne gibi sonuçlar ortaya çıkacağını bilebilecek durumda olması gerekir¹⁸⁶. Kanunumuz küçük bakımından ayırt etme gücüne sahip olunacak herhangi bir yaş sınırı koymamıştır. Çünkü ayırt etme gücü kişinin zihinsel ve psikolojik gelişimine göre değişkenlik gösterebilmektedir¹⁸⁷.

¹⁸¹ Işık, 2005: 61; Ataay, 1957: 320; Kaya, 2009: 40; Belen, 2005: 24; Ruhi, 2003: 41.

¹⁸² Oğuzman ve Dural, 1998: 264; Aydoğdu, 2006: 149, dn. 132.

¹⁸³ Arık, 1948: 193; Ataay, 1957: 320; Baygın, 2003a: 606; Işık, 2005: 62; Zevkliler vd., 2000: 984,985; Ayan, 1993: 40; Baygın, 2010: 168.

¹⁸⁴ “(...)evlat edinenin ölümü üzerine evlat edinilenin bu kez başkası tarafından evlat edinilmesinde yasal bir engel bulunmamaktadır.(...)”2. HD., 27.03.1990 tarih ve 1990/841 E., 1990/3344 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 02.12.2018).

¹⁸⁵ Aydoğdu, 2006: 151; Serozan, 2005: 225.

¹⁸⁶ Özcan, 2017: 708,709; İpekçi, 2003: 42; Akıntürk ve Ateş Karaman, 2013: 375,376; Baygın, 2003a: 612; Dural vd., 2013: 293; Baygın, 2010: 169; Külahçı, 2013: 1215; Belen, 2005 :35; Şıpka, 1999: 311; Kızır, 2009: 161.

¹⁸⁷ Belen, 2005: 36; Aydoğdu, 2006: 133; Ruhi, 2003: 34; Şahin, 2013: 29.

Doktrinde¹⁸⁸ ve Yargıtay¹⁸⁹ kararlarında küçüklerin evlat edinilmesinde 15 yaşın tamamlanmasının ayırt etme gücünün varlığına işaret ettiği benimsenmişse de 11- 14 yaş aralığındaki küçükler için mahkemenin gerekli incelemeyi yapması ve somut olayın özelliklerine göre ayırt etme gücüne sahip olup olmadığı göz önünde bulundurarak karar vermesi gerektiği ifade edilmiştir. Yargıtay'ın vermiş olduğu kararlar da bu hususu destekler niteliktedir¹⁹⁰. Uygulamada mahkeme tarafından sağlık raporu aldırılarak ayırt etme gücünün varlığı tespit edilebilmektedir¹⁹¹.

Küçük evlat edinilmeye rızasını mahkeme huzurunda vermelidir. Küçüğe rızası sorulmadan önce, mahkeme tarafından evlat edinme ilişkisi ve bunun sonuçları hakkında anlayabileceği şekilde bilgi verilmelidir ki, ayırt etme gücüne sahip küçük sağlıklı bir karar verebilsin¹⁹².

Mahkeme huzurunda küçük tarafından verilen rıza yargılamanın ilerleyen aşamalarında yeni gelişen olaylar da dikkate alınarak geri alınabilir. Ancak mahkeme evlat edinmeye karar verirse artık rıza geri alınamayacaktır¹⁹³.

Ayırt etme gücüne sahip küçük velayet altında ise anne ve babasının rızası, vesayet altında ise vesayet dairelerinin izni de ayrıca aranacaktır. Doktrinde bir görüşe¹⁹⁴ göre vesayet altındaki ayırt etme gücüne sahip küçüklerin evlat edinilmesinde küçüğün rızası alınmaksızın sadece vesayete dairelerinin izni ile evlat edinilebilir. Buna karşı çıkan görüşe¹⁹⁵ göre ise asıl olan küçüğün ayırt etme gücüne sahip olup olmamasıdır. Ayırt etme gücüne sahipse rızası alınmalıdır. Sadece vesayet dairelerinin izni yeterli olmamalıdır.

Ayırt etme gücüne sahip olamayan küçükler bakımından küçük velayet altında ise anne ve babasının rızası, vesayet altında ise vesayet dairelerinin izni alınmak suretiyle rıza koşulu sağlanacaktır. Bu durumda küçüğün rızası aranmasa da, dinlenmesinde yarar vardır¹⁹⁶.

¹⁸⁸ Aydoğdu, 2006: 134; Baygın, 2010: 169; Kaya, 2009: 27; Belen, 2005: 36; Işık, 2005: 41; Ruhi, 2003: 34.

¹⁸⁹ “(...)Davacılar vekilinin 13.10.2003 tarihinde açtığı davada, davalıların velayeti altında bulunan 27.10.1988 doğumlu Ömer Faruk Çiftçi'nin müvekkilleri tarafından evlat edinilmesine karar verilmesini istediği, mahkemece davanın kabulüne karar verildiği ve hükmün temyiz edilmeksizin kesinleştiği anlaşılmaktadır. 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 308. Maddesinde yer alan hüküm uyarınca ayırt etme gücüne sahip olan küçük, rızası olmadıkça evlat edinilemez. Mahkemece, dava tarihinde onbeş yaşında olan evlat edinilmek istenen küçüğün rızası alınmaksızın davanın kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırı bulunmuştur. (...)” 2. HD., 21.02.2005 tarih ve 2005/16433 E., 2005/2331 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 02.12.2018).

¹⁹⁰ “(...) Dosya içindeki Nüfus kaydından evlat edinilmesine izin verilen Tahsin'in 01.04.1983 doğumlu olduğu anlaşılmaktadır. Küçüğün mümeyyiz (sezgin) olup olmadığı araştırılmadan, mümeyyiz(sezgin) ise rızası alınmadan davanın kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırı bulunmuştur.(...)” 2. HD., 13.11.1996 tarih ve 1996/10823 E., 1996/11709 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 05.12.2018).

¹⁹¹ Şahin, 2013: 30; Özmen, 2004: 31.

¹⁹² Baygın, 2003a: 613; Aydoğdu, 2006: 133; Baygın, 2010: 170.

¹⁹³ Belen, 2005: 37; Baygın, 2010: 171; Aydoğdu, 2006: 136.

¹⁹⁴ Ruhi, 2003: 34; Baygın, 2010: 171.

¹⁹⁵ Külahçı, 2013: 1216; Kaleli, 1979: 73; Aydoğdu, 2006: 136,143; Kaya, 2009: 27; Işık, 2005: 42; Akıntürk ve Ateş Karaman, 2010: 376.

¹⁹⁶ Ayan, 1993: 34; Aydoğdu, 2006: 140,141; Belen, 2005: 37; Işık, 2005: 42; Ataay, 1957: 305.

2.2.1.6.2. Velayet Altındaki Küçüğün Anne ve Babasının Rızası

Evlat edinme, küçüğün gerçek anne babası ile olan soybağını kaldırır. Bu nedenle evlat edinmeye velayet altındaki küçüğün anne babası rıza göstermelidir ki evlat edinme kararı verilebilsin¹⁹⁷. Küçüğün ayırt etme gücüne sahip olup olmaması anne babanın rızasının alınmasını etkilemez, her durumda anne babanın rızası aranmaktadır. Evlat edinmeye karar verilebilmesi için hem annenin hem de babanın rıza vermiş olması gerekir Ayırt etme gücüne sahip olan küçüğün de mutlaka rızası aranmaktadır¹⁹⁸.

Evlat edinmeye rıza hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğundan anne babanın ayırt etme gücüne sahip olması gerekir¹⁹⁹. Eğer ayırt etme gücüne sahip değilse anne ve/veya babanın rızası aranmaz. Yine anne ve/veya babanın gaipliğine karar verilmiş olabilir yahut uzun süredir haber alınmıyor ya da kim olduğu bilinmiyor olabilir. Bu durumlarda da anne ve/veya babanın rızasına gerek yoktur. Evlat edinmenin tüm şartları oluşmasına rağmen annenin ve/veya babanın evlat edinmeye rıza göstermemeleri hakkın kötüye kullanılması şeklinde gerçekleşiyorsa, artık onların rızası aranmayacaktır²⁰⁰. Çocuğuna karşı özen yükümlülüğünü yerine getirmeyen anne ve/veya babanın sırf çocuğun malvarlığından faydalanmak amacıyla evlat edinmeye rıza göstermemesi gibi durumlarda hakkın kötüye kullanımından bahsetmek mümkündür. Anne babanın rızasının aranıp aranmayacağı hakkında karar somut olaya göre evlat edinmeye karar verecek olan mahkeme tarafından verilir. Bu karar ilgili ebeveyne tebliğ edilir. Anne ve babanın ikisinin de rızasının aranmayacağına dair karar verildiğinde çocuğa vasi atanarak işlemlerin devam etmesi sağlanır. Vesayet dairelerinin (vesayet makamı Sulh Hukuk Mahkemesinin izni ve denetim makamı Asliye Hukuk Mahkemesinin onayı) izni ve onayı aranır²⁰¹.

Evlat edinilecek küçüğün anne babasının rızasının aranması, onların velayet hakkı sahibi olmasından mı yoksa aralarında soybağı ilişkisinin var olmasından mı kaynaklandığı doktrinde tartışmalıdır. Bir görüş²⁰², rızası alınması gereken anne babanın velayet hakkına sahip olması gerektiğini ve velayeti kendisinde olmayan anne ya da babanın rızasının

¹⁹⁷ Turhan, 2000: 52; “(...) Küçükler mümeyyiz olsalar bile ana-babanın muvafakati alınmadan evlatlığa alınamazlar. (...)” 2. HD., 20.04.1998 tarih ve 1998/3198 E., 1998/4595 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 05.12.2018).

¹⁹⁸ Gençcan, 2011: 1316; Aydoğdu, 2006: 213; Işık, 2005: 43; Kaya, 2009: 27; Ruhi, 2003: 35; Belen, 2005: 38; Baygın, 2010 :172,173; Şıpka, 1999: 312; Dural vd., 2012: 294; Özüğür, 2007: 332; Öztan, 2000: 445; Kocağa ve Köseoğlu, 2011: 489; Kizir, 2009: 161; Şahin, 2013: 31.

¹⁹⁹ Zeybek, 2009: 9.

²⁰⁰ Külahçı, 2013: 1219; Kaleli, 1979: 74,75.

²⁰¹ Akıntürk, 2013: 377; Oğuzman ve Dural, 1998: 251;Serozan, 2005: 229; Özüğür, 2007: 347; Dural vd., 2012 :295; Özcan, 2017: 714,715.

²⁰² Kaleli, 2013: 1217; Ataay, 1957: 306,307; Öztan, 2000: 446; Oğuzman ve Dural, 1998: 250; Ayan, 1993: 36.

aranmayacağını savunmaktadır. Buna karşı çıkan diğer görüşe²⁰³ göre ise, kanun anne babanın rızasının alınması şartını koyarken soybağı ilişkisine dayandırmıştır. Yani evlatlık ilişkisinin kurulabilmesi için velayet hakkı kendisinde olmayan anne ya da babanın da rızası gereklidir. Küçüğün anne babası boşanmış olsalar bile anne baba birlikte rıza göstermek durumundadırlar. Evlilik dışı çocuklarda anne ile soybağı doğumla kurulduğundan, çocuk ile baba arasında sonradan tanıma yoluyla soybağı kurulduğu durumlarda da anne ve babanın rızası alınması gerekir. Ancak evlat edinme kararı verildikten sonra baba ile çocuk arasında tanıma yoluyla soybağı kurulursa, babanın rızasının olmayışı ilişkinin varlığını etkilemez²⁰⁴.

Yargıtay 4721 sayılı Türk Medeni Kanunun yürürlüğe girmesinden önceki tarihlerde yukarıda açıklamaya çalıştığımız ilk görüşe daha yakın kararlar vermişse de²⁰⁵, yüksek mahkemenin yeni tarihli kararlarında²⁰⁶ genellikle rızanın anne babanın velayet hakkına bağlı olmadığı, soybağı ilişkisinden kaynaklandığı belirtilmektedir.

Küçüğün gerçek soybağı ile bağlı olduğu rızası aranan anne ve babası rızalarını bir şarta bağlayamazlar. Yani küçüğün evlat edinilmesine rıza göstermek için gerçekleşmesini istedikleri bir şart ileri süremezler. Çünkü evlat edinmeyle kurulan soybağı, doğumla kurulan gerçek bir soybağı gibi hüküm ve sonuç doğurur. Gerçek soybağı nasıl herhangi bir şarta bağlanamazsa evlat edinmeyle kurulan yapay soybağının da şarta bağlanamaması gerekir²⁰⁷. Mesela küçüğün gerçek anne babası ile kişisel ilişkisinin devam etmesi şartıyla evlat edinmeye rıza gösterilmesi²⁰⁸ ya da rızanın evlat edinenin evlatlık ilişkisinin devamı boyunca evlenmemesi şartına bağlanması gibi. Doktrinde genel görüş bu olmasına karşın bazı yazarlar²⁰⁹ kural olarak şarta bağlı rıza verilmeyeceğini kabul etmekle birlikte çocuğun

²⁰³ Özcan, 2017: 711,712; Özüğür, 2007: 333; Akıntürk ve Ateş Karaman, 2013: 376; Serozan, 2005: 228; Turhan, 2000: 54.

²⁰⁴ Balkar, 2002: 245; “(...) Annenin muvafakati alınarak evlatlık bağı oluşturulmuştur. Evlatlık ilişkisinin kurulduğu tarihte baba ile çocuk arasında doğal soybağı henüz kurulmamıştır. (...) işlem yapılmamış olmasının sonuca etkisi yoktur.(...)” 2. HD., 22.03.2000 tarih ve 2000/1554 E., 2000/3391 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 07.12.2018).

²⁰⁵ (...) Somut olayda evlatlığa verilen çocuk evlilik dışı doğmuş velayeti düzenlenmeden doğal annenin katıldığı sözleşme ile davalılara evlatlık olarak verilmiştir. (...) Evlatlık sözleşmesinin tarihi 11.10.1989 dur. Baba çocuğu 1990 yılında tanımıştır. (...) Açıklanan nedenlerle velayet hakkı olmayan dolayısıyla evlilik dışı çocuğu temsile yetkili bulunmayan doğal annenin çocuğu temsilen yaptığı hukuki işlem sözleşmede temsil yetkisi olmadığından geçersizdir.(...)” 2. HD., 24.02.1997 tarih ve 1997/1305 E., 1997/1953 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 07.12.2018).

²⁰⁶ (...) Davacı karı koca, torunları küçük Gamze’yi evlat edinmek için açtıkları davada husumeti boşanma sonucu velayeti kendisine verilen küçük Gamze’nin babası İbrahim Sever’e yöneltmişlerdir. Evlat edinme, küçüğün ana ve babasının rızasını gerektirir. O halde husumetin küçük Gamze’nin annesi olan Leyla Özdemir’e de yöneltmesi gerekmektedir. Bu husus gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.(...)” 2. HD., 08.03.2004 tarih ve 2004/1977 E., 2004/2815 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 07.12.2018).

²⁰⁷ Aydoğdu, 2006: 248; Ataay, 1957: 333; Dural vd., 2012: 296.

²⁰⁸ Bir görüşe göre kişisel ilişkinin devamının şart koşulması evlatlık ilişkisini zedelemeyecektir. Bu nedenle bu şart kabul edilebilir niteliktedir. Bk. Dural vd., 2012 :296, 297.

²⁰⁹ Gençcan, 2011: 1322; Baygın, 2010: 178.

yararına olacak şartların ileri sürülmesinde sakınca olmayacağı kanaatindedir. Örneğin evlat edinen kişinin sosyal ve kültürel yaşamı, aile hayatı, kişisel durumu veya gelir düzeyi gibi konularda şart ileri sürülmesi olağandır. Ancak bu hususlar mahkeme tarafından ayrıntılı olarak incelendikten sonra evlat edinme kararı verildiğinden şart olarak ileri sürülmesi rızanın şarta bağlı olmaması kuralının istisnasını oluşturmayacaktır.

Evlat edinilecek küçüğün anne ve babası, evlat edinmeye rızayı birlikte vermelidir ki mahkeme tarafından evlat edinme kararı verilebilsin. Anne ve babanın rızasının mahkeme huzurunda alınması çocuğun güvenliği ve esenliği açısından önemlidir. Rıza alınmadan evlat edinmeye karar verirse anne baba, kararın kaldırılması için dava açabilirler²¹⁰.

Rızanın verileceği yetkili mahkeme, küçüğün veya öz anne babanın oturduğu yer mahkemesidir²¹¹. Görevli mahkeme ise Aile Mahkemesidir. Rıza kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olmasından dolayı mutlaka küçüğün anne ve babası tarafından verilmelidir. Bu nedenle rıza vekil ile açıklanamaz²¹². Verilen rıza tutanak altına alınır ve anne baba tarafından okunarak imzalanır. Yargıtay da imza ile tasdikinin zorunlu olduğunu vurgulamıştır²¹³. Açık, anlaşılır ve kesin şekilde verilmesi gereken rızanın yer aldığı tutanak, evlat edinmeye izin ve tarihi ile kimlik bilgileri içermek zorundadır²¹⁴.

Henüz çocuklarını evlat edinecek kişi belli olmasa da anne baba görevli ve yetkili mahkemeye başvurarak evlat edinilmesine rızalarının olduğunu beyan edebilirler. Bu halde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü aracılığı ile işlemler gerçekleştirilir²¹⁵. Küçük ileride evlat edinilmesi amacıyla kuruma yerleştirilir. Anne babadan birinin rızasının olmaması halinde evlat edinenin ya da kurumun başvurusu üzerine mahkeme gerekli araştırmayı yaparak rızanın alınmamasına karar verebilir. Karar evlat edinenin yanına ya da kuruma verilmesinden önce verilmelidir. Evlat edinenin yanına ya da kuruma yerleştirilmesinden sonra rızanın aranmasına karar verirse o zaman küçüğün yararı etkilenecektir. Yetkili mahkeme çocuğun kuruma yerleştirilmesinden önceki oturduğu yer mahkemesidir²¹⁶.

²¹⁰ Baygın, 2010: 183.

²¹¹ Bir görüşe göre rıza evlat edinme kararı verecek olan mahkemeye karşı da açıklanabilmelidir. Bk. Baygın, 2003a: 617; Aydoğdu, 2006: 237.

²¹² Özcan, 2017: 713.

²¹³ “(...) küçük Dilek’in anne ve babasının mahkeme önündeki ifadeleri(muvafakatleri) Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun 150/5 maddesi uyarınca imzaları ile tevsik de ettirilmemiştir. Bu itibarla, mahkeme tarafından bu kanuni hükümlere riayet edilmeksizin verilen karar, usul ve hukuka aykırı bulunmuştur.(...) 2. HD. 27.02. 1996 tarih ve 1996/1262 E., 1996/1741 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 08.12.2018).

²¹⁴ Baygın, 2010: 175; Özüğür, 2007: 346; Akıntürk ve Ateş Karaman, 2013: 382; Ruhi, 2003: 33,34; Özcan, 2017: 713,714.

²¹⁵ Yıldırım, 2014: 136; Serozan, 2005: 229; Bu tip evlat edinmelere “Serbest Evlat Edinme “ denmektedir. Bk. Aydoğdu, 2006: 110; Baygın, 2010: 177.

²¹⁶ Kocağa ve Köseoğlu, 2011: 491; Özcan, 2017: 716; Baygın, 2010: 181,182; “(...) Davacı Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu, küçük Ahmet ile Ayşe hakkında koruma kararı verilmesi yanında, küçüklerin evlatlık

Küçüğün anne ve babası tarafından verilecek olan rıza, doğumundan altı hafta geçmedikçe verilemez. Altı haftadan önce verilen rıza, geçersizdir. 4721 sayılı Türk Medeni Kanununda bu husus dikkate alınmıştır. Çünkü ilk altı hafta anne baba için doğru kararlar alınabilecek zaman değildir. Her ne kadar gerekçede bununla ilgili bir açıklama yer almasa da kanun koyucunun burada psikolojik nedenlerle böyle bir sınır koyduğu ortadadır. Anne babanın serbest iradeyle evlat edinmeye rıza verebilecekleri bir süreç olmadığı düşünülerek, yanlış ya da daha sonra vazgeçmek isteyecekleri bir karar verilmesinin önüne geçmek amacıyla altı haftalık bir süre belirlenmiştir²¹⁷. Hatta kanunumuz altı hafta içinde verilmiş olan rızanın sebep göstermeksizin geri alınabileceğini de düzenleyerek anne babaya verdiği karardan pişman olma ihtimalini düşünmüş ve böyle bir olanak tanımıştır. Ancak rıza geri alındıktan sonra tekrar verilirse artık geri alma mümkün değildir. Verilen rıza irade sakatlığı halleri hariç kesindir, değiştirilemez. Aksi suistimal olarak değerlendirilecektir²¹⁸.

2.2.1.6.3. Vesayet Dairelerinin İzin ve Onayı

Evlat edinmeye karar verilmesi, evlat edinilecek küçüğün vesayet altında olması halinde vesayet dairelerinin izin ve onayını gerektirir. Bu anlamda ayırt etme gücü olsun olmasın vesayet dairelerinin izni ve onayı aranmaktadır²¹⁹. Doktrinde vasinin rızasının alınıp alınmayacağı konusunda görüş birliği yoktur. Bir görüşe²²⁰ göre vasinin rızası aranmalıdır. Zira TMK m. 308/III hükmünde yer alan “vesayet daireleri” ifadesini “vesayet organları” olarak anlamak gerekir. Vasinin rızası olmaksızın vesayet dairelerinin izni ve onayı alınması doğru olmayacaktır. Vesayet dairelerinde işlem yapacak olan vasinin kendisi olduğundan,

verilmesi sırasında anne ve babanın rızalarının alınmamasına karar verilmesini istemiştir. Mahkemece husumetin anne ve babaya yöneltilmesi, gösterdiği takdirde delillerin toplanması, birlikte değerlendirilmesi gerekir. Açıklanan husus üzerinde durulmadan evrak üzerinde yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır. (...)” 2. HD. 27.09. 2006 tarih ve 2006/11976 E., 2006/12577 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 08.12.2018).

²¹⁷ Külahçı, 2013: 1218; Özcan, 2017: 713; Aydos, 2000: 125; Arat, 1977: 145, dn. 109; Baygın, 2010: 176; Şıpka, 1999: 312,313.

²¹⁸ Yıldırım, 2014: 136; İpekçi, 2003: 39; Dural vd., 2012: 297, 298; Aydos, 2000: 125,126; Balkar, 2002: 245; Baygın, 2003a: 617; Rızanın altı hafta içinde geri alınmasına imkan verilmekle birlikte süre yetersizdir. Bk. Kocaağa ve Köseoğlu, 2011: 490.

²¹⁹ Kızır, 2009: 161,162; “(...) Dava tarihinde yürürlükte olan eMK’nın 254. Maddesi uyarınca ana babanın veya hakimın muvafakati alınmadıkça mahcur ile küçük mümeyyiz bile olsalar, evlatlığa alnamazlar. Küçüklerin ana ve babasının öldükleri ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunda koruma altına alındıkları anlaşılmaktadır. Koruma kararı ile ilgili belgeler getirtilip küçüklerin vesayet altına alınıp alınmadığı vesayet altına alınmamışsa vesayet altına alınması sağlanarak eMK 406/1 maddesi uyarınca vesayet makamı olan Sulh Hakimi ile Asliye Hakiminin kararı istenmeden eksik inceleme ile hüküm tesisi doğru görülmemiştir. (...)” 2. HD. 28.12. 1990 tarih ve 1990/9000 E., 1990/14164 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 10.12.2018).

²²⁰ Öztan, 2000: 448; Gençcan, 2011: 1327; Aydoğdu, 2006: 314; Baygın, 2010: 183; Bir görüşe göre de vasinin rızası aranır ancak vasinin görüşü denetim makamını bağlamaz. Vasi evlat edinmeye rızasının olup olmadığına dair görüşünü vesayet makamının görüşüyle birlikte denetim makamına iletir. Denetim makamının rızası asıldır. Yücel, 2011: 102.

rızasının olmaması ihtimali yoktur. Aksi görüşe²²¹ göre, vasinin rızasına gerek olmayıp mahkemece sadece dinlenmesi yeterlidir. Çünkü TMK m. 308/III hükmünde vasinin rızası hakkında bir detaya yer vermemiştir. Oysa kanunumuz anne babanın rızasını düzenlemişken, vasinin rızasından bahsetmemiştir. Zaten vasinin evlat edinme işlemlerini yapmasının bir yükümlülük olduğu, bunun rıza olarak değerlendirilemeyeceği ifade edilmiştir.

Vesayet daireleri, vesayet makamı “Sulh Hukuk Mahkemesi” ve denetim makamı “Asliye Hukuk Mahkemesi”dir. Küçüğün oturduğu yer Sulh Hukuk Mahkemesi evlat edinmeye izin verdikten sonra yine küçüğün oturduğu yer Asliye Hukuk Mahkemesi onay verir. Vesayet daireleri evlat edinilecek küçüğün yararını gözeterek evlat edinmenin tarafları hakkında gerekli araştırmayı yapmalı ve buna göre izin vermelidir. Bu izin evlat edinmeye ilişkin karar verilmeden önce yetkili ve görevli mahkemeye ulaştırılmalıdır. İzin olmaksızın evlatlık ilişkisi kurulması kararı verilirse, ilişkinin kaldırılması istenebilmektedir²²².

Vasinin kendisinden beklenen işleri keyfi olarak yapmaması veya sürüncemede bırakması halinde ilgililer vasiyi vesayet makamına şikayet edebilirler. Vesayet makamının verdiği karar karşı denetim makamına itiraz edilirse bu sefer denetim makamının verdiği karar kesindir. Ancak esas hükümlerle birlikte kanun yoluna gitme imkanı vardır²²³.

Evlat edinme talebinde bulunan vasi olursa, vasi ile evlat edinilecek küçük arasında menfaat çatışması ortaya çıkacağından vesayet makamı tarafından küçüğe bir kayyım atanır. Kayyım da küçüğün çıkarlarını gözetmek durumundadır. Atanan kayyım evlat edinmeyle ilgili işlemleri yürütür. Ancak her halde küçük vesayet altında olduğundan, vesayet dairelerinin iznine ve onayına gerek vardır²²⁴. Belirtmek gerekir ki küçüğe atanan kayyım evlat edinme dışında başka bir sebeple atanmış olabilir. Yani normal şartlarda çocuğa kayyım atanması çocuğun vesayet altına alındığını göstermez. Kayyım da bir vesayet organı olmakla birlikte vasi atanmasını gerektirecek sebepler yoksa tek başına kayyım atanması çocuğun kısıtlandığını göstermez. Artık burada, yetki ancak belli bir konuyla sınırlı olarak verildiğinden evlat edinmeyle ilgili rıza veya görüşün kayyım tarafından verilmesi söz konusu

²²¹ Işık, 2005: 52; Akıntürk ve Ateş Karaman, 2013: 378; Özcan, 2017: 711; Şıpka, 1999: 311.

²²² Dural vd., 2012: 294; Aydoğdu, 2006: 315, 316; Baygın, 2010: 184; Aydos, 2000: 127.

²²³ Baygın, 2003a: 614; Aydoğdu, 315.

²²⁴ Şahin, 2013: 32; Yücel, 2011: 98, 104; Öztan, 2000: 448; Ataay, 1957: 311; Işık, 2005: 52; Aydos, 2000: 126; Özcan, 2017: 711; “(...) Davada evlat edinen vasi ile evlatlık arasında yarar çatışması vardır. Küçüğe kayyım tayin ettirilip davaya dahil edilmesi, varsa göstereceği delillerin toplanıp sonuca göre karar verilmesi gerekirken, eksik hasımla ve kanuna aykırı olarak davaya devamlı yazılı şekilde hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir. (...)” 2. HD. 10.06.2004 tarih ve 6534 E., 7627 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 10.12.2018); “(...) evlatlık bağının kaldırılması davasında küçükle davacının yararı çatıştığından küçüğe kayyım tayin ettirilerek, onun da huzuru ile davaya devam olunması ve varsa göstereceği delillerin toplanması gerekirken bu yön gözetilmeden hüküm kurulması doğru bulunmamıştır.(...)” 2. HD. 16. 05.2002 tarih ve 5807 E., 6569 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 10.12.2018).

olamaz²²⁵. 4721 sayılı Türk Medeni Kanununda hangi durumlarda kayyım atanacağı açıkça belirtilmiştir²²⁶.

2.2.2. Evlat Edinen Açısından Şartlar

2.2.2.1. Genel Olarak

Evlat edinen ile evlatlık arasında çocuk ile anne baba arasındaki gerçek soybağı gibi olan yapay soybağı evlat edinme yoluyla kurulur. Bu nedenle evlat edinen ile evlat edinilmek istenen arasında daha önce herhangi bir şekilde ebeveyn çocuk ilişkisi olmaması gerekir. Kişi kendi çocuğunu evlat edinemez²²⁷. Evlilik dışı doğmuş çocuğu hukuken tanımayan baba, çocuğunu evlat edinebilir²²⁸.

Evlatlık ile evlat edinen arasında anne baba çocuk ilişkisi dışında hısımlık ilişkisi bulunması halinde evlat edinme söz konusu olabilir. Örneğin bir kimse torununu, yeğenini veya kardeşini vs. evlat edinebilir. Çocuğun birinci dereceden kan ve kayın hısımları dışındaki kişilerin evlat edinmesi mümkündür. Ancak eşlerin boşandıktan sonra bile birbirlerini evlat edinmeleri mümkün değildir²²⁹. Bir kimse torununu evlat edinebildiği gibi evlatlığının çocuğunu da evlat edinebilir. Evlat edinmeyle evlat edinen ile evlatlık arasında soybağı kurulmuş olacağından evlatlığının çocuğu torunu gibi olacaktır.

Evlat edinen evlat edindikten sonra yine evlat edinebilir. Hatta aynı anda birden fazla çocuk da evlat edinilebilir²³⁰. Aynı evlat edinen tarafından kardeşler evlat edinilebilir ve bu durumun kardeşlerin ayrılmaması bakımından çocukların yararına olduğu dahi söylenebilir²³¹.

²²⁵Yücel,2011: 105.

²²⁶ “Vesayet makamı, aşağıda yazılı olan veya kanunda gösterilen diğer hallerde ilgisinin isteği üzerine veya re’sen temsil kayyımı atanır:

1- Ergin bir kişi, hastalığı, başka bir yerde bulunması veya benzeri bir sebeple ivedi bir işini kendisi görebilecek veya temsilci atayabilecek durumda değilse,

2- Bir işte yasal temsilcinin menfaati ile küçüğün veya kısıtlının menfaati çatışıyorsa,

3- Yasal temsilcinin görevini yerine getirmesine bir engel varsa.” (TMK m. 426)

²²⁷ “(...) Davacılar Asuman ve Mahmut Kenger vekili tarafından davalı Hamit Tekinşen’e karşı 15.04.2005 tarihinde açılan davada, davacıların yedi yıldan beri evli oldukları belirtilerek davacı Asuman’ın boşandığı eşi davalı Hamit Tekinşen’den olma kızı Farma Nur Tekinşen’in davacılar tarafından birlikte evlat edinilmesine karar verilmesinin istendiği mahkemece davanın kabulüne karar verildiği ve hükmün temyiz edilmeksizin kesinleştiği anlaşılmıştır.(...) Adı geçen küçüğün annesi olan Asuman Kenger yönünden davanın reddi gerekirken, annenin kendi çocuğunu evlat edinmesi sonucunu doğuracak şekilde hüküm kurulması (...)doğru görülmemiştir. (...)” 2. HD. 19.06.2006 tarih ve 3188 E., 9718 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 13.12.2018).

²²⁸ Serozan, 2005: 224, 225.

²²⁹ Baygın, 2010: 156; Oğuzman ve Dural, 1998: 248.

²³⁰ Serozan, 2005: 224; Ruhi, 2003: 30; Köprülü ve Kaneti, 1989: 230.

²³¹ “(...) Davacının dört kardeşi birden evlat edinmek istemesinde yasal bir engel bulunmadığı gibi evlat edinmek istenenler aleyhine bir durum yaratmayacaktır. Koşulların gerçekleştiği gözetilerek onam verilmesi gerekirken olaylara uymayan düşüncelerle istemin reddedilmesi yasaya aykırıdır. (...)” 2. HD. 12.12.1987 tarih ve 10063 E., 10028 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 13.12.2018).

2.2.2.1.1. Evlat Edinenin Ehliyetli Olması

Evlat edinmeyle kurulan soybağı yapay da olsa evlatlık ile evlat edinen arasında doğal bir soybağı varmış gibi hüküm ve sonuç doğuracağından evlat edinen kişinin gerçek kişi ve hak ehliyetine sahip olması gerekir²³².

Evlat edinen ayırt etme gücüne sahip olmak zorundadır. Eşlerden biri ayırt etme gücüne sahip değilse ayırt etme gücüne sahip olan eş tek başına evlat edinebilir. Ayırt etme gücüne sahip olmayan kişiler kendileri ya da yasal temsilcileri vasıtasıyla evlat edinemezler²³³. Yargıtay da aynı görüştedir²³⁴. Evlat edinen hakkında ayırt etme gücüne sahip olup olmadığı hakkında net bir kaniya varamayan mahkeme, Yargıtay içtihatlarında da açıkça belirtildiği üzere²³⁵, evlat edineni Adli Tıp Kurumu'na sevk ederek hekim raporu alınmasını isteyebilir.

Kanunumuz ayırt etme gücüne sahip bir kimsenin kısıtlı da olsa evlat edinebileceğini düzenlemiştir. Evlat edinenin evlatlıkla sağlıklı ilişki kurabiliyor olması, ebeveyn olmanın gerektirdiği sorumlulukları taşıması ve akıl ve ruh sağlığı bakımından yeterli olgunluğa sahip olması gerekir. Bütün bu özelliklere sahip olan bir kısıtlının evlat edinmesi ancak vesayet dairelerinin izni ile mümkündür²³⁶.

Doktrinde ayırt etme gücüne sahip ergin ve kısıtlı kişinin anne babasının velayeti altında olması halinde rızanın anne baba tarafından verilmesinin yeterli olup olmayacağı tartışılmıştır. Bir görüşe göre²³⁷, ayırt etme gücüne sahip ergin ve kısıtlı olan kişi evlat edinmek istediğinde velayet altında ise velinin rızası ile vesayet dairelerinin izni doğrultusunda bu isteğini gerçekleştirebilir. Vesayetin ehliyetle ilişkin kanun hükümleri

²³² Gençcan, 2011: 1327; Öztan, 2000: 439; Baygın, 2003a: 603; Işık, 2005: 57; Kaleli, 1979: 68; Aydos, 2000: 120.

²³³ Belen, 2005: 35; Serozan, 2005: 225; Oğuzman ve Dural, 1998: 249; Aydos, 2000: 122.

²³⁴ “(...) Evlat edinme hakkı şahsa sıkı sıkıya bağlı haklardanır. Temyiz kudreti olmayan evlat edinemez. Ancak mümeyyiz mahcurlar vesayet makamının izni ile evlat edinebilir. (...)” 2. HD. 30.09.1958 tarih ve 3819 E., 4306 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 15.12.2018); “ (...) Temyiz kudretini haiz olmayan mahcurlar evlat edinmeyecekleri gibi vasi de mümeyyiz olmayan mahcur adına evlat edinme sözleşmesi akdedemez. (...)” 2. HD. 15.06.1994 tarih ve 5182 E., 5982 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 15.12.2018).

²³⁵ “(...) Evlat edinen (toplanan delillere göre) evlatlık sözleşmesinin yapıldığı 13.10.1981 tarihinde bu sözleşmeyi yapmaya ehil olup olmadığı Adli Tıp Kurumu'ndan sorulmadan, eksik araştırma ile davanın reddedilmesi usul ve kanuna aykırıdır.(...)” (2. HD. 16.04.1984 tarih ve 456 E., 3504 K.); “(...)Dosyada evlat edinenin evlatlık sözleşmesini yapıldığı tarihten iki sene önce ve altı ay sonra ehil bulunduğunu gösterir doktor raporları mevcut ise de, sözleşmenin yapıldığı ayda ehil olduğunu gösterir rapor bulunmamaktadır. Bu bakımdan bu raporlar ve yargılama sırasında dinlenen tanık sözleri ve tüm dosya kapsamına göre evlat edinenin sözleşmenin yapıldığı tarihte ehliyeti haiz olmadığına tespiti için dosyanın Adli Tıp Meclisine gönderilmesi, gerekli rapor alındıktan sonra ve tüm deliller birlikte tartışılıp sonucu uyarınca karar verilmesi gerekir. Bu yön gözetilmeden eksik inceleme ile karar verilmesi usul ve kanuna aykırıdır.(...)” 2. HD. 05.04.1984 tarih ve 1401 E., 3222 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 15.12.2018).

²³⁶ Dural vd., 2012: 293; Ataay, 1957: 317; Oğuzman ve Dural, 1998: 249.

²³⁷ Öztan, 2000: 443.

velayet altındaki ergin ve kısıtlılar için de uygulanacaktır. Bir başka görüş ise²³⁸, velinin rızasının yeterli olup vesayet dairelerinin iznine ihtiyaç olmadığı kanaatindedir. Evlat edinilecek kişi vesayet altında olsaydı, vasi vesayet dairelerince denetlenmek durumunda olacaktı. Ancak velinin bu şekilde bir denetime tabi tutulması söz konusu değildir. Bu nedenle velinin rızası yeterli olup başkaca bir izin almaya gerek yoktur. Bazı yazarlar da, konuya farklı bir bakış açısı getirerek kişiye sıkı sıkıya bağlı olan evlat edinme hakkını ergin ve kısıtlı olan kişi ayırt etme gücüne sahip olduğundan bizzat kullanabileceğini, bu nedenle ne velinin rızasına ne de vesayet dairelerinin iznine ihtiyaç duyacağını belirtmişlerdir²³⁹. Ancak evlat edinmenin sonuçları dikkate alındığında vesayet dairelerinin izni ve denetiminin olması evlat edinilecek kişinin yararına olacaktır.

Evlat edinecek kişi kısıtlı ise akıl zayıflığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşam tarzı, savurganlık gibi nedenlerle kısıtlanmış olacağından bu şartlardaki bir kişinin evlat edinmesi zaten mümkün olmamalıdır²⁴⁰. Çünkü evlat edinmenin amacı korunmaya muhtaç kişilerin sağlıklı ve huzurlu bir aile ortamına kavuşmasıdır. Çeşitli nedenlerle kısıtlanmış kişinin evlat edinmesi, evlat edinilecek kişinin güvenliğini ve esenliğini tehlikeye atabilir.

Eşlerin birlikte evlat edinmesi gerekir. Ancak bazı durumlarda eşlerden sadece biri de evlat edinebilir. Eşlerden birinin ayırt etme gücüne sahip olmaması halinde ayırt etme gücüne sahip olan eş tek başına evlat edinebilir. Tek başına evlat edinmeye ilişkin hükümler uygulanır²⁴¹.

Evlat edinen evlat edinme başvurusunu yaptıktan sonra vefat ederse yahut ayırt etme gücünü kaybederse, diğer bütün şartların gerçekleşmiş olması durumunda, mahkeme tarafından evlat edinmeye somut olayın özelliklerine göre karar verilebilir²⁴².

²³⁸ Oğuzman ve Dural, 1998: 249; Serozan, 2005: 225.

²³⁹ Ataay, 1957: 318; Köprülü ve Kaneti, 1989: 232.

²⁴⁰ Serozan, 2005: 225; Aydoğdu, 2006: 328.

²⁴¹ “Otuz yaşını doldurmuş olan eş, diğer eşin ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksunluğu veya iki yılı aşkın süreden beri nerede olduğunun bilinmemesi ya da mahkeme kararıyla iki yılı aşkın süreden beri eşinden ayrı yaşamakta olması yüzünden birlikte evlat edinmesinin mümkün olmadığını ispat etmesi halinde, tek başına evlat edinebilir.” (TMK m. 307/II)

²⁴² “(...)Medeni Kanununun 315/2. maddesi evlat edinme başvurusundan sonra evlat edinenin ölümü veya ayırt etme gücünü kaybetmesi halinde diğer koşulların bundan etkilenmediği takdirde evlat edinmeye engel olmayacağını hükme bağlamıştır. Evlat edinmek isteyen M. 27.05.2003 'te G.Z.'yi evlat edinmek istemiş ilk oturumdan önce 25.06.2003'te ölmüştür. Ölümle vekalet ilişkisi sona ermiştir. Dava G.Z. tarafından takip edildiğine göre husumetin M.'nin mirasçılara yöneltilmesi, tarafların gösterecekleri tüm delillerin toplanması, birlikte değerlendirilmesi, sonucu uyarınca karar verilmesi gerekir.(...)” 2. HD. 01.03.2004 tarih ve 1842 E., 2456 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 20.12.2018).

2.2.2.1.2. Evlat Edinenin Otuz Yaşını Tamamlamış Olması

Evlat edinmenin en önemli amaçlarından biri de korunmaya muhtaç kişilerin huzurlu ve mutlu bir yuvaya kavuşturulması olduğuna göre evlat edinenin anne baba olacak yaşta olması gerekir. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu da evlat edinenin belli bir yaşta olmasını aramıştır. Evlat edinen evlat edinebilmek için otuz yaşını doldurmuş olması gerekir. Kanunumuz evli kişilerin birlikte evlat edinmesi durumunda belli bir süre evli olmaları koşuluyla eşlerin otuz yaşını doldurmuş olmasını aramamıştır²⁴³.

Evlat edinmeye karar verebilmek için evlat edinenin otuz yaşını doldurmuş olma şartının aranmasının birtakım sebepleri vardır. Aile olmanın başlangıcı olarak kabul edilen evlilik müessesesinin zarar görmesi istenmediği için bu yaş şartı getirilmiştir. Çünkü daha küçük yaşta evlat edinme getirilmiş olsaydı evlat sahibi olabilmek için evlenmek isteyen kişiler artık evlenmek istemeyecektir. Evlenmeden evlat edinmeye başvuracaklardır. Ayrıca daha küçük yaşta evlat edinebilme ihtimali evlat edinenin evlat edindiği kişinin bakımı ve yetiştirilmesi bakımından yeterli olgunluğa ulaşmamış olmasına neden olacaktır. Belirtmek gerekir ki, evlat edinenin belirli bir olgunluğa ulaşması önemli olsa da küçük yaştaki çocukların evlat edinilmesinde genç kişilerin çocukların gelişimine olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Evlat edinenin artık çocuk sahibi olma ihtimalinin azaldığı yaş evlat edinmek için daha uygundur. Yani evli kişiler evlat edinmeyi istediklerinde kendilerinin çocuk sahibi olmayı denemiş olması ve artık olmayacağını anlamış olması gerekir²⁴⁴.

Evlat edinenin en az otuz yaşını tamamlamış olması gerektiği konusunda kanunumuz eşlerin en az beş yıl boyunca evli olması halinde yaş şartının aranmayacağını belirtmiştir. Yine eşlerden biri diğerinin çocuğunu evlat edinmek istiyorsa ve eşler en az iki yıldır evliyse artık otuz yaşının tamamlanması beklenmeyecek, diğer eşin çocuğu evlat edinilebilecektir. Tek başına evlat edinmeyle alakalı kanunumuz bu şekilde istisna getirmiştir²⁴⁵.

Evlat edinmede asgari yaş şartı öngörülmiştir ancak bu şartı sağlayan kişilerin kaç yaşında olursa olsun evlat edinebileceği anlamı çıkmamalıdır. Evlat edinme başvurusunu yapan kişi otuz yaşını tamamlamış olmasına rağmen yaşının olgunluğunu taşımayabilir. Bu durumda evlat edinmede yaş şartını sağlayanların ayrıca ebeveyn olma olgunluğuna erişip erişmediğinin de tespiti mahkeme tarafından yapılmalıdır²⁴⁶.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu yaş şartı bakımından üst sınır öngörmemiştir. Oysa evlatlığın çıkarı bakımından evlat edinenin belli bir yaşın altında olması gerektiği şeklinde

²⁴³ Kulaççı, 2013: 1219; Yıldırım, 2014: 138; Dural vd., 2012: 291.

²⁴⁴ Aydoğdu, 2006: 230,231; Işık, 2005: 68, 69.

²⁴⁵ Yıldırım, 2014: 138; Uyar, 2002: 3182.

²⁴⁶ Aydos, 2000: 120; Şahin, 2013: 50.

düzenleme olması daha yerinde olurdu. Çünkü çok yaşlı kimselerin evlat edineceği kişinin bakım ve gözetiminde zorlanma ihtimali yüksektir²⁴⁷. Yargıtay da bir kararında yaşça oldukça büyük bir kimsenin evlat edinmesinde evlat edinme amacının sağlanmasından kuşku duymuştur²⁴⁸.

2.2.2.1.3. Evlat Edinen İle Evlatlık Arasında En Az On Sekiz Yaş Fark Olması

Evlat edinen evlat edineceği kişiden en az on sekiz yaş büyük olmalıdır. Evlat edinme, evlat edinme ile evlatlık arasında gerçek soybağı gibi bir bağ oluşturduğundan, öngörülen yaş farkı 4721 sayılı Türk Medeni Kanununda öngörülen olağan evlenme yaşıyla paralel olarak düzenlenmiştir. Evlat edinen normal şartlarda evlenip çocuk sahibi olacağı en erken yaş on sekiz olduğundan yaş farkı on sekiz olarak düzenlenmiştir²⁴⁹. Ayrıca eşlerin birlikte evlat edinmesi durumunda küçük olan eş ile evlatlık arasında en az on sekiz yaş fark olmalıdır. Yani her iki eş de evlatlıktan on sekiz yaş büyük olmalıdır²⁵⁰.

Kanunda olağanüstü durumlarda evlenme yaşı on altı yaş olarak belirtilmesine rağmen bu husus evlat edinme ilişkisinde göz ardı edilmiştir. Yani olağanüstü sebeplerin varlığında bir kadının on altı yaşında evlenip kısa bir süre sonra çocuk dünyaya getirmesi halinde çocuk ile anne arasında on sekiz yaştan daha az yaş farkı olacaktır. Bu nedenle doktrinde kanundaki yaş farkı şartının indirilmesi gerektiğini yahut somut olaya göre mahkemeye takdir yetkisinin verilmesi gerektiğini savunan yazarlar vardır²⁵¹.

Doktrinde öngörülen yaş şartıyla alakalı farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bazı yazarlar TMK m.308/1 hükmünün emredici olduğunu ve bu nedenle bu şartın gerçekleşmemesi halinde evlat edinme ilişkisinin geçerli sayılamayacağını savunmuştur²⁵². Yargıtay da bu görüştedir²⁵³. Başka bir görüşe göre yaş farkı şartı katı yorumlanmamalı, eğer evlat edinmenin amacı sağlanıyorsa yaş farkı on sekiz olmasa da mahkeme evlat edinmeye izin vermelidir²⁵⁴.

²⁴⁷ Arat, 1977: 143.

²⁴⁸ “(...)Evlat edinenin 86 yaşına kadar evlat edinme gereksinimi duymamış olmasına karşın 55 yaşında bir kimseyi evlatlığa alması ilişkinin amacı yönünden üzerinde durulması gereken bir konudur.(...)” HGK. 09.03.1994 tarih ve 2-893 E., 124 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 22.12.2018).

²⁴⁹ Berki, 1962: 13; Ataay, 1957: 303,304; Aras, 1945: 9 Özpınar, 1997: 26,27; Kizir, 2009: 160,161; Saleh, 2009: 59; Turhan, 2000: 51; Ayan, 1993: 26, 32,33; Kaleli, 1979: 70.

²⁵⁰ Şahin, 2013: 47; Baygın, 2010: 158; “(...) Davacılar Hatice Misiroğlu ve Nafiz Misiroğlu müştereken verdikleri 14.04.2005 tarihli dava dilekçesi ile davalı Sevim Musaoğlu’nu evlat edinmelerine izin verilmesini istedikleri (...) Dosyada mevcut nüfus kayıt örneklerinden, davacı Hatice’nin 01.07.1959 doğumlu olup 1958 doğumlu davalı Sevim’den küçük olduğu anlaşılmaktadır. Evlat edinilen Sevim’in evlat edinen Hatice’den daha büyük olduğu ve bu nedenle Medeni Kanunun 308. maddesindeki şartın gerçekleşmediği gözetilmeksizin davanın reddi yerine kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırı bulunmuştur.(...)” 2. HD. 21.03.2006 tarih ve 2005/19285 E., 2006/3858 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 20.12.2018).

²⁵¹ M. Demir, 2003: 264; Işık, 2005: 74; Baygın, 2010: 159.

²⁵² Dural vd., 2012: 293; Belen, 2005: 16,17; Kaleli, 1979: 70.

²⁵³ “(...)20.03.1962 doğumlu olan davacı G.E. ile dava ve hüküm tarihinde ergin olan 05.03.1980 doğumlu evlat edinilmek istenen S.S. arasındaki yaş farkının on sekiz olmayı 17 yıl 11 ay 15 gün olduğu dikkate alınmadan,

Evlat edinen ile evlatlık arasındaki yaş farkının en az on sekiz olması gerektiği kanunda düzenlenmiş olmakla birlikte bu farka ilişkin bir üst sınır getirilmemiştir. Evlat edinmeyle doğal anne baba çocuk ilişkisi meydana geldiği için, evlat edinen ve çocuk arasındaki yaş farkının üst sınırının, çocuğun yararı dikkate alınarak somut olayın özelliklerine göre değerlendirilmesi gerekir. Nihayetinde kurulacak ilişkide evlat edinen evlatlığın büyük anne ve büyük babası gibi olacaktır ki bu durum beraberinde evlatlık için sorun meydana getirecektir. Yaş farkının çok fazla olması halinde evlat edinenin ölümüyle evlatlık çok küçük yaşta anne ve/veya babasını kaybetmiş olacaktır²⁵⁵.

Evlat edinen ile evlatlık arasında yaş farkının on sekiz olması gerektiği yönündeki şart, çocuğun yararı gözetilerek ortaya konmuştur. Ancak bazı durumlarda bu şart mağduriyetlere neden olabileceğini savunan yazarlar da vardır²⁵⁶. Mesela diğer eşin çocuğunu evlat edinmek isteyen eş, çocukla arasındaki yaş farkı on sekiz değilse evlat edinemeyecektir²⁵⁷. Bu durumda evlat edinmeyle amaçlanan aile ortamı tam anlamıyla sağlanamayacaktır.

2.2.2.2. Birlikte Evlat Edinme

Hukukumuzda birlikte evlat edinme, evli eşlerin hakkıdır. Evli eşlerden her birinin otuz yaşını tamamlamış olması ya da evlilik birliğinin en az beş yıldır devam ediyor olması gerekir²⁵⁸.

Evlat edinilen kişi için en uygun olan birlikte evlat edinmedir. Çünkü bu şekilde evlatlık ile evlat edinen arasında gerçek anne babası arasındaki ilişki gibi bir ilişki meydana gelir ve aile ortamı oluşması açısından önemlidir²⁵⁹.

Otuz yaşını doldurmuş olan eşler, evliliklerinin süresine bakılmaksızın evlat edinebilir. Ancak otuz yaş tamamlanmamış ise beş yıl gibi bir süre evli olma şartı gerçekleşmelidir. Burada kanunun iki farklı seçenek getirmesi evlat edinmeyi kolaylaştırma açısından önemlidir. Çocuğun yararı gözetilerek ortaya konan şartları da göz önüne aldığımızda, eşlerin en az beş yıldır evli olması, evlatlığın daha uyumlu bir aile ortamına kavuşmasına ortam

Medeni Kanunun 308. maddesine aykırı olarak davacı G.E. ‘ün talebinin kabulüne karar verilmesi doğru bulunmamıştır. (...)” 2. HD. 04.07.2005 tarih ve 8438 E., 10486 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 22.12.2018).

²⁵⁴ M. Demir, 2003: 264.

²⁵⁵ Şahin, 2013: 48; Belen, 2005: 18; Aras, 1945: 10.

²⁵⁶ Kaya, 2009: 38.

²⁵⁷ “(...)Dosyada mevcut nüfus kayıt örneklerinden 25.12.1975 doğumlu davacı Ercan Başboğa ile 15.04.1993 doğumlu Bahar Gök arasındaki yaş farkının on sekiz yıldan az olduğu anlaşılmaktadır. (...)Türk Medeni Kanunun 308/1. maddesi ile 306/son maddesinde öngörülen yasal şartların oluşmaması nedeniyle davanın reddi gerekirken mahkemece davanın kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırı bulunmuştur.(...)”2. HD. 24.01.2005 tarih ve 2004/14968 E., 2005/606 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 22.12.2018).

²⁵⁸ Külahçı, 2013: 1221; İpekçi, 2003: 42; Şıpka, 1999: 309; Özuğur, 2007: 330; Koç, 2015: 371,372 ; Kizir, 2004 : 41.

²⁵⁹ Kaya, 2009: 39; Şahin, 2013: 51.

hazırlayabilir. Evliliğin ilk yıllarında yaşanan problemlerin artık geride bırakılacağı dönemde olan eşlerin evlatlık ile daha sağlıklı ilişkiler kuracağı düşünülmektedir. Diğer bir seçenek, eşlerin her ikisinin de otuz yaşını tamamlamış olmasıdır. Otuz yaşındaki kişilerin çocuğun bakım ve gözetimini sağlayabilecek olgunluğa sahip olduğu kabul edilir ve bu da çocuğun yararınadır²⁶⁰.

Birlikte evlat edinebilmek için resmi olarak evli olmak şarttır. Resmi olmayan yani yetkili memur nezaretinde yapılmayan veya tarafların evlenme iradelerine dayanmayan evlenmeler²⁶¹ ya da aynı cinsten kişilerin evliliği yok hükmünde olduğundan²⁶² bu kişiler evlat edinemezler. Evli olmayan kişilerin mesela nişanlıların, sevgililerin ya da fiili birliktelik yaşayan kişilerin birlikte evlat edinmeleri mümkün değildir²⁶³.

Eşler evlat edinme başvurusunu yaptıklarında tüm şartları sağlar durumdayken, evlat edinmeye karar verilmeden önce, eşlerden birinin sürekli ayırt etme gücünden yoksun olması yahut iki yıldır kendisinden haber alınmaması halinde birlikte evlat edinme mümkün değildir. Ayrıca birlikte evlat edinen eşler hakkında kesinleşmiş boşanma kararı varsa evlat edinemezler. Ancak eşler evlat edindikten sonra boşanırsa bu durum evlat edinme ilişkisini sona erdirmez. Yine hakkında ayrılık kararı bulunan eşler de birlikte evlat edinebilirse de bu durumda hakim çocuğun yararını gözetmek durumunda olduğundan somut olayın özelliklerine göre karar vermelidir²⁶⁴.

Evlat edinecek eşlerin her ikisinin de otuz yaşını tamamlamış olması halinde evlilik süresi aranmazken, beş yıllık evli olan kişilerin de otuz yaşını tamamlaması aranmaz. Bu sürelerden bağımsız olarak evlat edinilecek küçüğün bir yıllık bakım ve gözetiminin gerçekleşmesi gerekmektedir. Bir yıllık süre bu sürelere dahil değildir²⁶⁵.

Beş yıllık süre evlat edinecek kişilerin en erken yirmi iki yaşında evlat edinebilmesine olanak tanımıştır. Olağanüstü evlenme yaşı olan on altı yaşın tamamlanmasıyla gerçekleşen bir evlilikte beş yıl sonunda yirmi iki yaşında evlat edinilebilmektedir. Bu sürede çiftler çocuk sahibi olmak isteyip istemediklerini düşünüp sağlıklı bir karar verebilecekler ve daha fazla beklentilerine gerek kalmayacaktır²⁶⁶.

²⁶⁰ Aydoğdu, 2006: 337; Belen, 2005: 20; Kizir, 2009: 158.

²⁶¹ Dural vd., 2012: 74; Akıntürk ve Ateş Karaman, 2010: 97.

²⁶² Akıntürk ve Ateş Karaman, 2010: 198,199.

²⁶³ Kizir, 2009: 157; “(...)Bir kimsenin birden fazla kişi tarafından evlat edinilebilmesi yalnızca karı-koca için mümkündür. (MK m.255/2) Aralarında evlilik bağı bulunmayan birden fazla kişinin ortaklaşa evlat edinmelerine karar verilmesi usul ve yasa hükümlerine aykırıdır. (...)” 2. HD. 25.09.1992 tarih ve 7551 E., 8519 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 25.12.2018).

²⁶⁴ Akıntürk ve Ateş Karaman, 2013: 373; Serozan, 2005: 224; Şıpka,1999: 309; Aydoğdu,2006: 359.

²⁶⁵ Aydoğdu, 2006: 338,339; Kaya, 2009: 41.

²⁶⁶ Kılıçoğlu, 2003: 113; Baygın, 2010: 162.

2.2.2.3. Tek Başına Evlat Edinme

2.2.2.3.1. Eşinin Çocuğunu Evlat Edinme

Hukukumuzda eşlerin birlikte evlat edinmesi kuraldır. Bu kuralın istisnalarından birisi de üvey çocuğun evlat edinilmesidir. Bir kimse evlendiği kişinin çocuğunu tek başına evlat edinmek isterse belli şartların sağlanması halinde evlat edinebilir. Eşler en az iki yıldır evli ise veya evlat edinmek isteyen eş otuz yaşını tamamlamışsa üvey çocuk evlat edinilebilir²⁶⁷. Görüldüğü gibi bu şekilde evlat edinmeler hukukumuzda kolaylaştırılmıştır. Üvey çocuğun evlat edinilmesinin kolaylaştırılması ailenin birliğinin pekiştirilmesi açısından önemlidir²⁶⁸.

Üvey çocuğun evlat edinilmesi çocuğa daha iyi bir aile ortamı sağlanması açısından önemlidir. Fakat bazen üvey çocuk geçici bir heyecan ve hevesle ya da diğer eşe yaranma düşüncesiyle evlat edinilebilmektedir. Bu durumda evlat edinen eş ilerleyen dönemlerde bu kararından pişman olarak üvey evladı dışlama yoluna gidebilmektedir. Bazen de eşler boşandığı zaman evlatlık ilişkisi sona ermeyeceğinden üvey çocuğu evlat edinen eş ile çocuk arasında gerilim, huzursuzluk baş gösterebilir ki bu hal evlat edinmenin amacıyla bağdaşmadığı gibi çocuğun yararına da değildir²⁶⁹. Bu nedenle hakim karar verirken süre bakımından şartlar sağlanmış olsa da evliliğin sağlıklı bir temele oturtulmuş olması, eşlerin olgunluk seviyeleri gibi durumları da gözden geçirmesi gerekir.

Değinilen sakıncalar nedeniyle doktrinde iki yıllık sürenin kısa olduğu bu nedenle İsviçre'deki gibi beş yıl olması gerektiğini savunan yazarlar vardır²⁷⁰. Bazı yazarlar ise kanundaki seçenekli şartların kaldırılmasının ve her iki şartın birlikte aranmasının yerinde olabileceği ve fakat beş yıllık sürenin fazla olacağı kanaatinde²⁷¹.

Üvey çocuğun evlat edinilmesinde bakım süresi şartı devam etmektedir. Yani diğer eşin çocuğunun bakım ve gözetimini sağlayan eş evlat edinebilir. Ancak bu şekilde gerçekleşen evlat edinmelerde zaten belli bir süre evliliği devam eden eşler için bakım süresi kendiliğinden geçmiş olur. Bu nedenle üvey çocuğun evlat edinilmesinde bakım süresinin aranmaması gerektiğini ileri süren yazarlar vardır²⁷². Bu konudaki diğer bir görüşe²⁷³ göre ise evlilikte geçen süre ne kadar olursa olsun evlat edinmek isteyen eş, diğer eşin çocuğunun

²⁶⁷ Kizir, 2004 : 44 ; Aydos, 2000: 121; Şıpka, 1999: 309,310; "(...) Dosyamızda Ercan ve Bedriye 10.05.2001 tarihinde evlenmiş olup, dava ise 10.10.2002 tarihinde açılmıştır. En az iki yıldır evli olma şartı ya da evlat edinecek eşin otuz yaşını doldurmuş olması koşulu gerçekleşmemiştir. Türk Medeni Kanununun 308/1. maddesi ile 306/son maddesinde öngörülen yasal şartların oluşmaması nedeniyle davanın reddi gerekirken mahkemece davanın kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırı bulunmuştur.(...)"2. HD. 24.01.2005 tarih ve 2004/14968 E., 2005/606 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 27.12.2018).

²⁶⁸ Dural vd., 2012: 292; Akıntürk ve Ateş Karaman, 2013: 374; Kizir, 2009: 159.

²⁶⁹ Külahçı, 2013: 1222; Belen, 2005: 24; Serozan, 2005: 222.

²⁷⁰ Kaya, 2009: 42; Baygın, 2010: 164.

²⁷¹ Aydoğdu, 2006: 341, dn.1007.

²⁷² Şıpka, 1999: 310.

²⁷³ Baygın, 2003a: 610.

bakım ve gözetimine katkı sağlamamış olabilir. Bu durumda bakım koşulunun aranması yerindedir. Otuz yaşını tamamlayan eş için evlilikte geçirilen belli bir süre aranmadığından bakım süresinin tamamlanmasının şart koşulması uygun olmuştur.

Eşlerden biri diğerinin çocuğunu evlat edindiğinde çocuğun velayet hakkının gerçek anne ya da babasında mı kalacağı yoksa evlat edinene mi geçeceği tartışmalıdır. TMK m. 314/1 hükmünde “Ana ve babaya ait olan haklar ve yükümlülükler evlat edinene geçer.” denilmiştir. Hukukumuzda evlat edinen ile gerçek anne ya da babasının velayet hakkını ortak kullanacakları yönünde bir kabul olmadığı için çocuğun gerçek anne babası velayet hakkını kaybedecek, çocuğun velayet hakkı evlat edinene geçecektir²⁷⁴. Ancak bu durum yasanın amacına uygun düşmemektedir. Çocuğun gerçek anne ya da babasıyla velayet ilişkisinin devamı çocuğun üstün yararı açısından gereklidir. Nitekim İsviçre Medeni Kanununda bu husus düzenlenmiş ve üvey çocuğun evlat edinilmesinde istisnai olarak evlat edinen ile gerçek anne ya da babasının ortak velayet hakkı olduğu kabul edilmiştir. 4721 sayılı Türk Medeni Kanununa da bu konuda mehzaz kanundaki ilgili düzenlemeye paralel olarak hüküm eklenmesi gerektiği yönünde görüşler vardır²⁷⁵.

Gerçek anne ya da baba çocuğunun evlendiği eşi tarafından evlat edinilmesini, evlat edinenin sırf kendi eşi olduğu için istediği durumlarda çocuğun çıkarı ile gerçek anne ya da babanın yani kanuni temsilcinin çıkarı çatışabilmektedir. Yine gerçek anne ya da baba velayet hakkının gerektirdiği yükümlülükleri gereği gibi yerine getiremediğinden, evlat edinenin velayet hakkını daha özenli ve iyi kullanacağından bahisle evlat edinme istenirse burada da çıkar çatışması olacaktır. Bu gibi durumlarda TMK m.426 hükmü gereği çocuğun çıkarını gözetecek bir kayyım atanır ve temsili sağlanır. Doktrinde bazı yazarlarca üvey çocuğun evlat edinilmesi ile diğer evlat edinmeler arasında çıkar çatışması nedeniyle kayyım atanması bakımından fark bulunduğu kabul edilmektedir. Şöyle ki bir eşin diğer eşin çocuğunu evlat edinmesinde evlat edinmek isteyen kimse ile evlat edinilecek çocuğun gerçek anne ya da babası yani kanuni temsilcisi evlidir. Bu hal çocuğun çıkarının zedelenmesine daha müsait bir ortam hazırlayabilir. Bu nedenle kayyım atanması gerekir²⁷⁶. Bazı yazarlar ise tüm üvey çocukların evlat edinmeleri için uygulanmasının doğru olmadığını, somut olayın özelliklerine göre değerlendirme yapılması gerektiğini savunmaktadırlar²⁷⁷. Bazı yazarlar da kayyım atanmasının gerekli olmadığını, zaten mahkemenin çocuğun çıkarını gözeterek karar verdiğini ileri sürmüşlerdir²⁷⁸.

²⁷⁴ Serozan, 2005: 221; Şıpka, 1999: 310.

²⁷⁵ Şıpka, 1999: 310,311; Kaya, 2009: 42; Serozan, 2005: 227; Yücel, 2011: 101.

²⁷⁶ Yücel, 2011: 101,102.

²⁷⁷ Aydoğdu, 2006: 321.

²⁷⁸ Yücel, 2011: 102, dn. 469.

2.2.2.3.2. Evli Kimsenin Tek Başına Evlat Edinmesi

Hukukumuzda genel kural eşlerin birlikte evlat edinmesidir. Ancak bazı istisnai durumlarda eşlerden biri evli olmasına rağmen tek başına evlat edinebilir. Bilindiği gibi üvey çocuğun evlat edinilmesi bunlardan biridir. Diğerleri de birlikte evlat edinmenin mümkün olmamasıdır. Bu halde evli kişinin evlat edinmesi TMK m. 307/II hükmü gereği mümkündür²⁷⁹. Kanunumuz bu istisnayı tanımamış olsaydı evlilik kurumuna zarar gelebilirdi. Evli eş sırf evlat sahibi olabilmek için boşanmayı tercih edebilirdi²⁸⁰.

Evli bir kimsenin eşiyle birlikte evlat edinmesinin mümkün olmaması halinde otuz yaşını tamamlamış olması kaydıyla, tek başına evlat edinebilmesi için kanunda sınırlı olarak sayılan durumların en az biri gerçekleşmiş olmalıdır²⁸¹. Birlikte evlat edinmenin mümkün olmadığını tek başına evlat edinmek isteyen kişi ispat etmek zorundadır²⁸².

Evli ve otuz yaşını tamamlamış bir kimsenin sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun (akıl zayıflığı veya akıl hastalığı gibi sebeplerle) bir eşi varsa birlikte evlat edinme mümkün değildir. Ayırt etme gücünden yoksun kimse çocukla sağlıklı bir ilişki kuramayacaktır. Ayırt etme gücü olmayan bir kimse evlat edinmeyeceğinden tek başına evlat edinmek isteyen eş, diğer eşin ayırt etme gücünün olmadığını sağlık kurulu raporu ile ispatlamalıdır²⁸³.

Evli ve otuz yaşını tamamlamış olan eş, diğer eşin iki yılı aşkın süredir nerede olduğunun bilinmemesi halinde tek başına evlat edinebilir. Burada gaiplik kararı alınması şartı getirilmemiştir. Yani diğer eşin gaip olduğunun ispat edilmesi evlat edinmek isteyen eşten beklenmemektedir²⁸⁴.

Tek başına evlat edinebilmek için gerçekleşmesi gereken durumlardan biri de eşlerin mahkeme kararıyla iki yılı aşkın süredir ayrı yaşıyor olmasıdır. Kanunun böyle bir şart getirmesinin temelinde yine evlatlığın çıkarının gözetilmesi yatmaktadır. Ayrılık kararına istinaden iki yıl boyunca ayrı yaşayan ve artık bir araya gelmeleri mümkün olmayan eşlerin evlatlığa her yönden sağlıklı bir aile ortamı sağlayamayacakları kabul edilmektedir. Birlikte

²⁷⁹ Aydos, 2000: 122; Kılıçoğlu, 2003: 114.

²⁸⁰ Ayan, 2004: 123.

²⁸¹ Akıntürk ve Ateş Karaman, 2013: 374, 375; “(...) 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun tek başına evlat edinmeyi düzenleyen 307. Maddesinin 2. Fıkrasına göre otuz yaşını doldurmuş olan eş, diğer eşin ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksunluğu veya iki yılı aşkın süreden beri nerede olduğunun bilinmemesi ya da mahkeme kararıyla iki yılı aşkın süreden beri eşinden ayrı yaşamakta olması yüzünden birlikte evlat edinmesinin mümkün olmadığını ispat etmesi halinde, tek başına evlat edinebilir. Dosyadaki nüfus kaydından evli olduğu anlaşılan davacının, yukarıda anılan madde uyarınca tek başına evlat edinebilmesi için gereken yasal şartları oluşmadığı görülmüştür.(...)” 2. HD. 27.12.2004 tarih ve 14154 E., 15751 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 30.12.2018).

²⁸² Kizir, 2004 : 46 ; Kaya, 2009: 44.

²⁸³ Kılıçoğlu, 2003: 115; Belen, 2005: 29; Kizir, 2009: 159,160.

²⁸⁴ Aydoğdu, 2006: 353, 354; Dural vd., 2012: 292.

evlat edinmenin amacı evlatlığın sıcak bir yuvaya kavuşmasını sağlamaktır. İki yıl gibi uzun bir sürenin eşler tarafından ayrı geçirilmesi, o ayrılığın artık derinleştiğini göstermektedir. Kanun mahkeme kararı aradığı için eşler fiilen ayrı yaşasalar da mahkeme ayrılık kararı vermediyse bu şart gerçekleşmiş olmaz. Yahut boşanma davası herhangi bir nedenle reddedilmiş eşlerin bir araya gelememesi nedeniyle üç yıl boyunca ayrı yaşayarak boşanmayı amaçlamış olmaları da bu şartın gerçekleşmiş olduğunu göstermez²⁸⁵. TMK m. 197 hükmü²⁸⁶ ve Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun²⁸⁷ kapsamında tedbiren verilen kararlara göre eşlerin ayrı yaşıyor olması tek başına evlat edinmeye imkan sağlamaz²⁸⁸. Çünkü burada mahkeme tarafından verilmiş bir ayrılık kararı yoktur; yine mahkemece aile birliğinin ve bireylerin korunması amacıyla verilmiş olan bir tedbir kararı vardır. Bu tedbiri vermekteki asıl amaç, ailenin korunmasıdır.

2.2.2.3.3. Evli Olmayan Kimsenin Tek Başına Evlat Edinmesi

Evli kişilerin birlikte evlat edinilmesi, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununa göre kuraldır. Tek başına evlat edinme ise birlikte evlat edinmenin istisnasıdır. Bekar kimselerin tek başına evlat edinebilmesi için, otuz yaşını tamamlaması gerekir. Evlat edinme kararı verilinceye kadar yaş şartı gerçekleşmiş olmalıdır. Kanunumuzun bu şartı getirmesindeki amaç, çocuğun yararının sağlanmasıdır. Evlat edinenin otuz yaşını tamamlamasıyla artık bir çocuğun gelişimine katkı sağlayacak düzeyde olgunluğa sahip olduğu kabul edilir. Otuz yaşın üzerindeki kişilerin evlat edindiği çocukla ebeveyn-çocuk ilişkisini daha rahat kurabileceği düşünülmüştür²⁸⁹.

Otuz yaş tamamlama şartı gerçekleşmeden evlat edinme kararı verilirse bu evlatlık ilişkisinin kaldırılması nedenidir. Yargıtay da yaş şartı sağlanmadan evlat edinmeye izin vermemektedir²⁹⁰. Ancak evlatlık ilişkisinin kaldırılması davası sürerken evlat edinmek isteyen kimse otuz yaşını tamamlarsa evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına karar verilmez²⁹¹.

²⁸⁵ Baygın, 2010: 165, 166; Kılıçoğlu, 2003: 115; Kaya, 2009: 44.

²⁸⁶ “Eşlerden biri, ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir.

Birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine birinin diğerine yapacağı parasal katkıya, konut ve ev eşyasından yararlanmaya ve eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alır.

Eşlerden biri, haklı bir sebep olmaksızın diğerinin birlikte yaşamaktan kaçınması veya ortak hayatın başka bir sebeple olanaksız hâle gelmesi üzerine de yukarıdaki istemlerde bulunabilir.

Eşlerin ergin olmayan çocukları varsa hâkim, ana ve baba ile çocuklar arasındaki ilişkileri düzenleyen hükümlere göre gereken önlemleri alır.” (TMK m. 197)

²⁸⁷ 20.03.2012 tarih ve 28239 sayılı Resmi Gazete.

²⁸⁸ Kaya, 2009: 44; Dural vd., 2012: 292.

²⁸⁹ Baygın, 2003a: 611, 612.

²⁹⁰ “(...) İncelenen dosyadaki nüfus kaydından, davacı Mükerrerem Kuyumcu’ nun 20.08.1961 doğumlu olduğu, gerek dava gerekse karar tarihinde 35 yaşını ikmal etmediği görülmektedir. Medeni Kanunun 253.maddesine (TMK m. 307) göre evlat edinenin 35(şimdi 30) yaşını bitirmiş olması zorunludur. Bu itibarla mahkemece nüfus

Evli olmayanlara tek başına evlat edinme imkanı insani ve vicdani düşüncelerle verilmiştir. Örneğin, boşandığı veya ölen eşinin çocuğunun evlat edinilmesi, anne babası vefat etmiş bir çocuğun evlat edinilmesi veya bir akrabanın çocuğunun evlat edinilmesi ya da evlatlığın evlat edinmenin yakın arkadaşının çocuğu olması gibi. Belirtmek gerekir ki evlat edinmek isteyen kişinin bekar olması, birlikte evlat edinmeye göre evlatlığa bir aile ortamı sağlayamadığından olumsuzluklar yaratabilir. Yani evlat edinmeyle amaçlanan yarar istendiği ölçüde sağlanamayabilir. Bu husus da mahkemece takdir edilerek karar verilecektir²⁹².

Tek başına evlat edinmek için başvuru yapan kimsenin daha sonra evlenmesi evlat edinmenin seyrini değiştirmez. Yani kişi sırf evlendiği için birlikte evlat edinmek zorunda değildir. Hatta eşinin izin vermesi de gerekli değildir. Ancak somut olayın özelliklerine göre evlat edinme kararı verecek mahkeme çocuğun yararını gözeterek karar vermeli, gerekirse eşin görüşüne de başvurmalıdır. Evlat edinme başvurusunu yapan kişinin daha sonra evlenmesi halinde eşin evlatlıkla uyum problemi yaşamaması huzursuzluğa neden olabilir²⁹³.

2.3. Erginlerin Veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesi Şartları

2.3.1. Genel Olarak

Erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesi 4721 sayılı Türk Medeni Kanununda tek maddede düzenlenmiştir²⁹⁴. Hukukumuzda erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesine uygulanacak hükümler bu maddede sayılanlar dışında yine bu maddenin göndermesiyle küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin bazı hükümlerdir. Bu da ergin veya kısıtlının evlat edinilmesinin istisnai nitelikte olduğunu göstermektedir²⁹⁵.

Her ne kadar kanunda erginlerin “ve” kısıtlıların evlat edinilmesi başlığı kullanılmış ise de bu başlığı ergin veya kısıtlı olarak anlamak gerekir. Maddenin ilk fıkrasında “Evlât edinmenin altsoyunun açık muvafakatiyle ergin veya kısıtlı aşağıdaki hallerde evlât edinilebilir.” denmektedir. Bu da madde başlığındaki “ve” bağlacının sehven o şekilde

kayıd dikkate alınmaksızın 35 (şimdi 30) yaşını bitirmemiş olan davacı Mükerrerem Kuyumcu' nun, Ömer Anlayanoğlu' nu evlat edinmesine izin verilmiş olması usul ve yasaya aykırıdır.(...)” 2. HD. 06.11.1997 tarih ve 10571 E., 11884 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 03.01.2019).

²⁹¹ Aydoğdu, 2006: 345, 346.

²⁹² Kaya, 2009: 45.

²⁹³ Aydoğdu, 2006: 346.

²⁹⁴ “(Değişik birinci cümle: 3/7/2005-5399/1 md.) Evlât edinmenin altsoyunun açık muvafakatiyle ergin veya kısıtlı aşağıdaki hallerde evlât edinilebilir.

1. Bedensel veya zihinsel engeli sebebiyle sürekli olarak yardıma muhtaç ve evlât edinen tarafından en az beş yıldan beri bakılıp gözetilmekte ise,

2. Evlât edinen tarafından, küçükken en az beş yıl süreyle bakılıp gözetilmiş ve eğitilmiş ise,

3. Diğer haklı sebepler mevcut ve evlât edinilen, en az beş yıldan beri evlât edinen ile aile hâlinde birlikte yaşamakta ise.

Evli bir kimse ancak eşinin rızasıyla evlât edinilebilir.

Bunlar dışında küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır.” (TMK m. 313)

²⁹⁵ Baygın, 2010: 185, Belen, 2005: 10, 57.

yazıldığını açıkça göstermektedir. Ayrıca maddenin gerekçesinde²⁹⁶ de “veya” bağlacı kullanılmıştır.

Erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesi küçüklerin evlat edinilmesinden farklı ve daha sıkı koşullara tabi tutulmasındaki amaç bu tür evlat edinmelerin kötüye kullanılmaya daha müsait olmasıdır. Bu tür evlat edinmeler bazı gayri ahlaki ilişkilerin gizlenmesi veya mirasçılarının miras payını azaltmak gibi evlat edinmenin amacı dışında amaçları sağlamaya yönelik kurulabilir. Bazen de evlat edinen yaşlı ve yalnız olduğundan kendisinin bakımı için ergin bir kimseyi evlat edinme yoluna gidebilmektedir. Evlat edinen, evlat edinme kurumunu kendisine bakıcı bulmak için bir yol olarak görmektedir. Evlat edinme böylece asıl amacından saparak ölüncüye kadar bakma sözleşmesi gibi olacaktır ki bu istenen bir durum değildir. Bu nedenle kanun koyucu erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesini daha zor koşullara bağlayarak bu tür olumsuzlukların önüne geçmeyi planlamıştır²⁹⁷.

Ergin veya kısıtlı evlat edinmenin amacına uygun şekilde evlat edinilirse kabul edilebilir. Örneğin küçükken bakım ve gözetimini yapmış olduğu çocuğu küçükken evlat edinmeyen bir kimse hala bu ilişkileri devam ederken küçük ergin olduysa ve şartlar oluştuysa artık evlat edinebilmesi mümkündür. Yahut evlat edinilmek istenen kişi bakıma ve korunmaya muhtaç ise mahkeme bu durumda evlat edinmeye izin verebilir²⁹⁸.

TMK m. 313 hükmünün uygulanabilmesi için evlat edinilmek istenen kişinin ergin veya kısıtlı olması gerekir. Erginlik kural olarak TMK m. 11/I hükmü gereği on sekiz yaşın tamamlanmasıyla başlar. Ancak istisnai hallerde on sekiz yaşından önce çocuk ergin sayılabilir. Bunlardan biri evliliklerdir ki TMK m. 11/III uyarınca evlenme kişiyi ergin kılar. Bunun yanında TMK m. 12 hükmüne göre on beş yaşını tamamlayan çocuk kendi isteğiyle ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınabilir. Evlat edinilecek kişinin hangi sebeple ergin olduğu önemli değildir. Evlat edinilecek kısıtlının da TMK m. 405 vd. hükümleri uyarınca kısıtlanmış olması gerekir²⁹⁹.

2.3.2. Ergin veya Kısıtlının Rızası

Evlat edinilmek istenen kişi ergin ve ayırt etme gücüne sahipse burada ergin kişinin rızası gereklidir. Rıza verme hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğundan evlat edinilecek olan erginin rızası tek başına yeterlidir³⁰⁰.

²⁹⁶ “(...)Üç bentten oluşan birinci fıkrada, erginlerin veya kısıtlıların hangi hallerde evlat edinilebilecekleri, alternatif şartlar olarak, ancak sınırlayıcı bir şekilde sayılmaktadır. (...)“ Uyar, 2002: 3205.

²⁹⁷ Arat, 1977: 139; Akıntürk ve Ateş Karaman, 2013: 379; Atalay, 2008: 91; Türkeri, 2007: 38; Yılmaz, 2013: 19; Demir, 2003: 270.

²⁹⁸ Arat, 1977: 165, Baygın, 2010: 186.

²⁹⁹ Dural vd., 2012: 300; Birinci Uzun, 2017: 539; Yılmaz, 2013: 20.

³⁰⁰ Atalay, 2008: 92.

Evlatlığın kısıtlı olması durumunda ise rızanın nasıl verileceği konusunda değişen şartlara göre ayırım yapılması gerekir. Eğer ayırt etme gücüne sahip kısıtlının bir vasisi varsa, mahkeme tarafından vasi atanmışsa, kısıtlının rızasının yanında, vasinin görüşü de sorularak vesayet dairelerinin izni ve onayı alınması gerekir. Kısıtlı ayırt etme gücüne sahip değilse, artık burada rıza aranmayacaktır. Mahkeme gerekli görürse ayırt etme gücüne sahip olmayan kısıtlıyı dinleyebilir. Eğer evlat edinilmek istenen ayırt etme gücüne sahip olmayan ergin kısıtlanmış ve anne babasının velayetine verilmişse, bu durumda vesayet dairelerinin değil anne babanın rızası aranacaktır. Velayet altındaki kısıtlının ayırt etme gücü yerindeyse, anne babanın rızası değil kısıtlının rızası aranır³⁰¹.

Ergin kişilerin kısıtlanmasına gerek olmayan ancak fiil ehliyetinin kısıtlanması gereken durumlar vardır. Bu gibi durumlarda TMK m. 429 hükmü gereği ergine yasal danışman atanır. Yasal danışman atanmış olan erginin evlat edinilmesi durumunda yasal danışmanın rıza verme hak ve yetkisi bulunmamaktadır. Çünkü kanun hükmünde evlat edinmeye ilişkin bir bilgi yer almamaktadır. Erginin bizzat kendisinin rıza vermesi gerekli ve yeterlidir³⁰².

2.3.3. Evlat Edinenin Altsoyunun Açık Muvafakatinin Bulunması

4721 sayılı Türk Medeni Kanununun yürürlüğe girdiği ilk halinde ergin veya kısıtlıların evlat edinilebilmesi için evlat edinenin altsoyunun bulunmaması gerekmektedir. Buna gerekçe olarak da evlat edinenin çocuk sahibi olmasından dolayı çocuk özlemi olmadığı ve ergin veya kısıtlı kimselerin artık aile ortamına ihtiyaç duymayacakları gösterilmekteydi³⁰³. Bu kurala istisna getirilmemişti. Öyle ki evlat edinenin altsoyunun rızası olsa dahi evlat edinme gerçekleştirilemiyordu. Evlat edinenin daha önce evlat edinmiş olması ya da çocuğunun olması evlat edinmeye engeldi ama daha önce evlat edinmiş bir kişinin daha sonra çocuğu dünyaya gelirse artık evlat edinilmiş olan ergin veya kısıtlının hukuki konumu korunuyordu³⁰⁴.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m. 313/I hükmünde 03.07.2005 tarih ve 5399 sayılı Türk Medeni Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunla³⁰⁵ değişiklik yapılmış ve

³⁰¹ Serozan, 2005: 230; Atalay, 2008: 91,92.

³⁰² Aydoğdu, 2006: 391.

³⁰³ Kılıçoğlu, 2003: 111 ; Kizir , 2004 : 55,56.

³⁰⁴ Kaya, 2009: 45.

³⁰⁵ 15.07.2005 tarih ve 25876 sayılı Resmi Gazete. Kanunun gerekçesi şu şekildedir;“Ülkemizin sosyal şartları dikkate alındığında ergin veya kısıtlılardan aile himayesine ihtiyacı olanların çok sayıda bulunduğu ve sosyal desteklerden yoksun oldukları bilinmektedir. Geleneksel aile desteği içinde sağlanan imkânlar çoğu zaman şartların değişmesi ile ortadan kalkmaktadır. Muhtaç ve kısıtlı bazı ergenlerin kalıcı bir aile desteğine kavuşturulmaları bakımından Medenî Kanunun 313 üncü maddesinin birinci fıkrasındaki “Altsoyu

“evlat edinenin altsoyunun³⁰⁶ bulunmaması” şartı kaldırılıp yerine “altsoyunun açık muvafakati” şartı getirilmiştir. Bu düzenlemeyle ergin veya kısıtlıyı evlat edinmek isteyen kişi altsoyunun açık muvafakatini aldığı takdirde evlat edinebilecektir³⁰⁷. Dolayısıyla evlat edinenin altsoyu olması evlat edinmeye engel teşkil etmemekle birlikte altsoyunun açık muvafakatinin olmaması evlat edinmeye engeldir. Bu nedenle sınırlı yasaklama sisteminin benimsendiği söylenebilir³⁰⁸. Bu değişiklik ergin ve kısıtlının evlat edinilmesinde kolaylık sağlamak amacıyla yapılmıştır.

Doktrinde 5399 sayılı yasa ile yapılan değişikliğin evlat edinilenin menfaatinin açısından yerinde olduğunu düşünen yazarlar³⁰⁹ olduğu gibi ergin ve kısıtlıların evlat edinilmesindeki sakıncaları arttıracığı için isabetli olmadığını düşünen yazarlar³¹⁰ da vardır. Ayrıca bu konu Anayasa Mahkemesine taşınmış ve 5399 sayılı yasa ile değişik Türk Medeni Kanunu m.313/I hükmünün birinci cümlesinin iptali istenmiştir. Şöyle ki; aile mahkemesi sıfatıyla davaya bakan Karapınar Asliye Hukuk Mahkemesinde ergin bir kişinin evlat edinilmesine ilişkin görülen davada “evlat edinenin altsoyunun açık muvafakatiyle” ibaresinin Anayasaya aykırı olduğu iddia edilerek itirazda bulunulmuştur. İtirazda evlat edinenin evlatlığı da miras payına sahip olacağından altsoyunun sadece bu nedenle açık muvafakat vermemesinin evlat edinenin mülkiyet hakkını sınırlar nitelikte olduğu, mülkiyet hakkının yalnızca kamu yararının gerektirdiği hallerde sınırlanabileceği ve bu nedenle Anayasa’nın 2. ve 35. Maddelerine aykırılık teşkil ettiği ifade edilmiştir. İtiraz yerel mahkemece haklı bulunmuş ve anayasa Mahkemesinden ilgili hükmün iptali istenmiştir. Yüksek Mahkemece yapılan incelemede “evlat edinenin altsoyunun açık muvafakatiyle” ibaresinin Anayasaya aykırı olmadığına ve bu nedenle itirazın oy çokluğuyla reddine karar verilmiştir³¹¹. Anayasa

bulunmaması” koşulu kaldırılmıştır. Altsoyun herhangi bir sosyal veya ekonomik zarara uğramaması için evlat edinme sırasında açık onaylarının alınması öngörülmüştür”

³⁰⁶ Altsoy; çocuk, torun, torunun çocuğu... şeklinde devam eden birinci dereceden hısımlardır.

³⁰⁷ Yıldırım, 2014: 138; Atalay, 2008: 92; “(...)Dava evlat edinmeye ilişkindir. Mahkemece, Türk Medeni Kanununun 313. Maddesine göre davacının altsoyu olduğu gerekçesiyle dava reddedilmiştir. Evlat edinenin altsoyunun açık muvafakatiyle ergin veya kısıtlı aşağıdaki hallerde evlat edinebilir. (5399 sayılı yasa ile değişik Türk Medeni Kanununun 313.maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi.) Bu yasal değişiklik nazara alınmadan, evlat edinmeye ilişkin diğer koşulların oluşup oluşmadığı tartışılmadan yazılı şekilde hüküm kurulması doğru değildir.(...)” 2. HD. 13.12.2007 tarih ve 17104 E., 17081 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 10.01.2019).

³⁰⁸ Ataay, 1957: 322, dn. 103; Aydoğdu, 2006: 412.

³⁰⁹ Aydoğdu, 2006: 409.

³¹⁰ Akıntürk ve Ateş Karaman, 2013: 378.

³¹¹“(…)İtiraz konusu kuralın ailenin huzurunu korumayı hedeflediği dikkate alındığında, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmadığı açıktır. Öte yandan evlat edinenin malvarlığı üzerindeki tasarruf hakkını dolaylı bir şekilde de olsa kısıtlayan düzenleme, aile birliğinde istenmeyen anlaşmazlıkların önüne geçerek ailenin geleceği için risk oluşturabilecek davranışların engellenmesini amaçladığından kamu yararına yöneliktir. Bu nedenle itiraz konusu ibare, Anayasa’nın 35. maddesindeki mülkiyet hakkının kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceğine ve 41. maddesindeki ailenin korunmasına ilişkin hükümlerine uygundur. Bununla birlikte, düzenlemenin temel haklara ölçülü bir sınırlama niteliğinde olup olmadığının da incelenmesi gerekir.

Mahkemesi üyelerinden biri “Anayasa’nın 41. maddesindeki amaçlara uygun olmayan ve 17. maddesindeki kişilik haklarını gözetmeyen kuralın anılan maddelere aykırılığı nedeniyle iptali gerektiği düşüncesiyle” çoğunluk görüşüne katılmayarak karşı oy şerhi düşmüştür.

Erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesinde evlat edinenin altsoyunun açık muvafakati mutlaka aranacaktır. Yani susmaya sonuç bağlanmamıştır³¹². Muvafakat verme kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğundan ayırt etme gücüne sahip altsoyun muvafakati bizzat vermesi gerekir. Altsoy kısıtlı ise bir görüşe³¹³ göre vasinin muvafakati, bir görüşe³¹⁴ göre de vesayet dairelerinin izin ve onayı aranacaktır. Ayırt etme gücünden yoksun olan altsoyun yasal temsilcisi aynı zamanda evlat edinmek isteyen kişi olduğundan altsoya kayyım atanmalı ve muvafakat kayyım tarafından verilmelidir³¹⁵. Bir görüşe göre ise altsoy sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun ise açık muvafakatin aranmasına gerek yoktur. Eğer ayırt etme gücü yoksunluğu yaş küçüklüğünden kaynaklanıyorsa ayırt etme gücüne sahip olduğu zamana kadar evlat edinmenin ertelenmesi gerekir³¹⁶. Bu konuda farklı bir görüş de kanunda örtülü bir boşluk olduğu yönündedir³¹⁷.

Altsoyun açık muvafakatinin aranması koşulu evlat edinenin birden fazla altsoyunun bulunması durumunda tüm altsoylar için geçerlidir. Birlikte evlat edinme durumunda ise eşlerin her ikisinin de altsoylarının açık muvafakati aranır. Üvey çocuğun ergin veya kısıtlı olması durumunda ise sadece evlat edinenin altsoyunun açık muvafakati aranmıştır³¹⁸. Evlilik dışı altsoy varsa ve hukuken tanınmış ise artık onun da açık muvafakati aranmalıdır³¹⁹.

Evlat edinme başvurusu yapıldığı sırada altsoyu bulunmayan evlat edinenin mahkemece evlat edinme kararı verilmeden önce doğum yoluyla, tanıma yoluyla ya da evlat

(...)Diğer şartların gerçekleşmesine rağmen itiraz konusu ibare uyarınca altsoyunun açık muvafakati olmaksızın ergin kişilerin evlat edinilememesi, evlât edinenin bireysel tercihi bir sınırlandırmagetirmektedir. Ancak evlât edinmenin, aile hukukuna özgü nitelikte ve mahkeme kararıyla gerçekleşen soybağı ilişkisinin kurulmasını sağlaması göz önüne alındığında, bu kamusal işlemin doğrudankendi özerklik alanıyla sınırlı bir tasarruf olmadığı bir gerçektir. İtiraz konusu ibare, mülkiyet hakkına keyfi ya da hakkın özüne dokunacak bir sınırlama getirmemekte, temel hakkın kullanımını ortadan kaldırmamakta veya güçleştirmemektedir. Bu nedenle öngörülen şart, mülkiyet hakkı için sınırlı ve ölçülüdür. İtiraz konusu ibaredeki şartın gerçekleşmemesi nedeniyle evlât edinemeyenin, saklı payları gözeterek malvarlığını, evlât edinmek istediği kişiye vasiyet etmesine ve ona bakıp gözetmesine bir engel de bulunmamaktadır.(...)” AYM 23.11.2016 tarih ve 46 E., 178 K., 13.12.2016 tarih ve 29917 sayılı Resmi Gazete (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/12/20161213.pdf>, Erişim Tarihi: 10.01.2019).

³¹² Kaya, 2009: 46; Atalay, 2008: 93.

³¹³ Kılıçoğlu, 2015: 584.

³¹⁴ Kaya, 2009: 46.

³¹⁵ Atalay, 2008: 93; Baygın, 2010: 188.

³¹⁶ Dural vd., 2012: 301.

³¹⁷ Hatemi ve Kalkan Oğuztürk, 2014: 176.

³¹⁸ Dural vd., 2012: 301.

³¹⁹ Kaya, 2009: 46.

edinme yoluyla altsoya sahip olması gibi durumlarda da altsoyun açık muvafakati aranacaktır. Ancak karar verildikten sonra altsoyunun olması durumunda artık açık muvafakat aranmaz³²⁰.

Altsoyun açık muvafakatinin aranması koşulunun cenin için geçerli olup olmayacağı doktrinde tartışılmıştır. Bir görüşe³²¹ göre cenin sağ ve tam doğarsa evlat edinmenin miras hakkından faydalanacağı için ceninin varlığı evlat edinme işlemleri sırasında fark edilirse artık ceninin sağ ve tam doğumunu da beklemek gerekecektir. Ceninin varlığı fark edilmeden evlat edinme kararı verilirse bu defa evlat edinme sakat olacaktır. Evlatlık ilişkisinin kaldırılması talep edilebilecektir. Aksi görüşe göre³²² ise ceninin varlığı evlat edinmeye etki etmez. Bu nedenle evlat edinmenin doğması muhtemel olan çocuğu evlat edinmeye engel teşkil etmeyeceği gibi, evlatlık ilişkisinin kaldırılması sonucunu da doğurmayacaktır. Bu görüş evlat edinmenin amacına ve ruhuna daha uygundur. Korunmaya muhtaç bir kimsenin kaderi, henüz doğmamış bir çocuğun yani ceninin dolayısıyla onun temsilcisinin tercihinin bırakılmamasıdır³²³. Yargıtay da ikinci görüşü benimsemektedir³²⁴. İlk görüşün kabulünde dahi ergin veya kısıtlının evlat edinilmesi mümkün kılınabilir. Şöyle ki; cenin tam ve sağ doğduğunda kendisine atanacak kanuni temsilci vasıtasıyla açık muvafakat alınarak evlat edinilebilir³²⁵.

Kanunda açık muvafakatin ne şekilde yapılacağı belirtilmemiştir. Bazı yazarlar muvafakatin mahkeme önünde verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir³²⁶. Burada verilecek olan muvafakat, izin gibi düşünülmelidir. Yani sonradan verilmesi söz konusu değildir. Evlat edinme kararından önce altsoyun açık muvafakati bulunmalıdır³²⁷.

Altsoyun erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesine açık muvafakat vermemesi halinde evlat edinilemeyeceğine dair hükümde altsoy kavramı oldukça geniştir. Yani “altsoy” kavramına evlat edinmenin evlilik içi ve evlilik dışı çocukları ile torunları, çocuklarının torunları, torunların çocukları... dahil olmaktadır. Bu da evlat edinmenin önünde büyük bir engeldir. Örneğin, çocuğu ölmüş bir kimsenin torunu ya da altsoylarından biri sağ ise ergin veya kısıtlı bir kişiyi evlat edinmek istese sağ olan altsoyunun açık muvafakatini almak durumunda kalacaktır ki bu kanunun amacını aşmaktadır. Çocuğunun altsoyu olan kişilerle

³²⁰ Dural vd., 2012: 301; Özcan, 2017: 716.

³²¹ Ataay, 1957: 324; Arık, 1949: 190; Özcan, 2017: 717; Berki, 1962: 8.

³²² Türkeri, 2007: 42; Işık, 2005: 77.

³²³ Aydoğdu, 2006: 421.

³²⁴ “(...) Her ne kadar, cenin sağ doğmak şartıyla ana rahmine düştüğü anda medeni haklardan yararlanma imkanı elde eder ise de, bu koşul çocuğa, annenin gebeliği sırasında altsoy olmak gibi bir nitelik vermez. Sadece taliki şartı gerçekleşmesi halinde ana rahmine düştüğü andan başlayarak hak ehliyeti verir. Bu bakımdan cenine altsoy demek mümkün değildir.(...)”2. HD. 13.12.1979 tarih ve 7244 E., 9146 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 15.02.2019).

³²⁵ Özcan, 2017: 717.

³²⁶ Aydoğdu, 2006: 413; Özcan, 2017: 718.

³²⁷ Birinci Uzun, 2017: 542.

evlat edinmenin arasında sıkı bir bağ olmayabilir ve bu hayatın olağan akışına da uygundur. Hatta hiç görüşmüyor bile olabilirler. Bu halde bu kişilerin açık muvafakatının aranması uygun olmamaktadır. Korunmaya, evlat edinmeye muhtaç kişilerin varlığı yanında böyle bir engelin anlamı yoktur³²⁸.

Evlât edinenin altsoyu mirasçılıktan çıkarılmış olabilir. Bu durumda aile bağları devam ettiği için yine mirasçılıktan çıkarılmış altsoyun da açık muvafakati aramak adalet anlayışına uygun düşmemektedir. Mirasçılıktan çıkarılmış olan altsoyun evlat edinmeye muvafakat vermeyeceği de ortadadır³²⁹.

2.3.4. Evlat Edinme Sebeplerinin Varlığı

2.3.4.1. Genel Olarak

Evlât edinenin ergin veya kısıtlı birini evlat edinebilmesi için her şeyden önce altsoyunun muvafakati aranmaktadır. Bu ön şart gerçekleştikten sonra TMK m. 313 hükmü gereğince ergin veya kısıtlı;

1. *Bedensel veya zihinsel engeli sebebiyle sürekli olarak yardıma muhtaç ve evlât edinen tarafından en az beş yıldan beri bakılıp gözetilmekte ise,*
2. *Evlât edinen tarafından, küçükken en az beş yıl süreyle bakılıp gözetilmiş ve eğitilmiş ise,*
3. *Diğer haklı sebepler mevcut ve evlât edinilen, en az beş yıldan beri evlât edinen ile aile hâlinde birlikte yaşamakta ise”*

evlat edinilebilir.

Erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesi ile ilgili bu düzenlemeye baktığımızda küçüklerin evlat edinilmesinden daha sıkı şartlara bağlandığını görüyoruz yani seçenekli fakat sınırlı hallerde evlat edinilebilmektedir³³⁰. Her üç halde de evlat edinilecek kişi ile evlat edinilen arasındaki ilişki en az beş yıl sürmelidir. Evlat edinenin beş yıl süreyle ergin veya kısıtlıyı bakım gözetmiş, eğitmiş ve onunla ilgilenmiş olması, onun ebeveyni olmak istediğinin açık göstergesi olarak kabul edilebilir³³¹.

Beş yıllık sürenin aile halinde, birlikte yaşama şeklinde geçirilmesi ve bu sürede evlat edinenin evlat edinilen ile bakım ve gözetim ilişkisinin devam etmesi şarttır. Bu süre kesindir ve kısaltılamaz³³². Birlikte geçirilmesi gereken süre başvuru yapıldığında tamamlanmış olması gerekir³³³. Bakım süresi olarak erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesinde beş

³²⁸ Ruhi, 2003: 31.

³²⁹ Birinci Uzun, 2017: 563,564.

³³⁰ Yıldırım, 2014: 139; Yılmaz, 2013: 20; Kizir, 2009: 163; M. Demir, 2003: 271.

³³¹ Belen, 2005: 63.

³³² Aydoğdu, 2006: 402.

³³³ Aydos, 2000: 127.

yıllık uzun bir süre öngörülmüş ancak küçüklerde kısa bir süre seçilmiş ve bir yıl öngörülmüştür. Bunun nedeni uzun süre evlat edinen ile birlikte olan küçüğün daha sonra evlat edinilmemesi söz konusu olursa, psikolojisinin olumsuz etkilenmesi ihtimalinin göz önünde bulundurulmasıdır³³⁴.

2.3.4.2. Evlat Edinilecek Kişinin Bedensel ve Zihinsel Engeli Nedeniyle Bakılıp Gözetilmesi

Evlat edinen evlat edinmek istediği bedensel veya zihinsel engelli olması sebebiyle korunmaya muhtaç olan kişiye en az beş yıl boyunca bakmış ve onu gözetmiş olmalıdır. Bakım ve gözetim ilişkisinin sürekli olması gerekir. Aksi durumda bu şart sağlanmayacaktır. Mesela sadece günün belli saatlerinde, ayda bir gün veya haftada bir gün evlat edineceği kişiyle ilgilenerek gerçekleşen ilişki yeterli değildir³³⁵.

Evlat edinenin evlat edinmek istediği kişiye bakmaktan imtina etmediği ancak zaman ayıramadığı durumlar olabilir. Örneğin evlat edinen hasta olabilir ya da mesleği gereği evlat edinmek istediği kişiyle belli bir süre ilgilenememiş olabilir. Bu gibi hallerde sürekliliğin kesilmesi söz konusu değildir. Burada zorunluluktan kaynaklanan bir kesilme vardır. Beş yıllık süre bu süreçte de işleyecektir. Ancak bundan başka ihtiyari ara vermeler sürekliliği sağlamayacaktır³³⁶.

Bedensel veya zihinsel engeli nedeniyle bakıma sürekli muhtaç kişinin aynı zamanda kısıtlanmış olması ya da olmaması hükmün uygulama alanı bakımından önem arz etmemektedir³³⁷. Sürekli olarak bakıma ihtiyaç duyması yeterlidir. Bu husus da alanında uzman kişiler tarafından belirlenecektir.

Doktrinde bedensel veya zihinsel engeli nedeniyle bakıma sürekli muhtaç kişinin bakıp gözetilerek iyileştirilmesinin şart olup olmadığı konusunda tartışma vardır. Bakım ve gözetim sonunda iyileşme sağlanamaz ise evlat edinmenin mümkün olamayacağını savunan yazarlar vardır. Aksi görüşte olan yazarlar ise iyileşme sağlanamazsa da evlat edinilecek kişinin yararına bakım ve gözetim sürekli olduğu sürece evlat edinilebileceğini ifade etmektedirler³³⁸.

³³⁴ Türkeri, 2007: 45.

³³⁵ Dural vd., 2012: 302.

³³⁶ Kaya, 2009: 48.

³³⁷ Aydoğdu, 2006: 405.

³³⁸ Dural vd., 2012: 302, dn. 251.

2.3.4.3. Evlat Edinilecek Kişinin Küçükken Bakılıp Gözetilmesi

Evlat edinen evlat edinmek istediği kişiyi ergin olmadan önce en az beş yıl süreyle bakıp yetiştirmiş ise, ergin olduktan sonra evlat edinebilir³³⁹. Küçükken evlat edinmeye ilişkin şartlar oluşmamış olabilir ya da o dönemde evlat edinme talep edilmemiş yahut talep edilse de mahkemece kabul edilmemiş de olabilir. Bu gibi nedenlerle evlat edinen, evlat edinemediği kişiyi ergin olunca diğer şartların da varlığında evlat edinebilmektedir³⁴⁰.

Evlat edinen küçükken bir kişiyi bakıp eğitmiş ancak onu evlat edinme düşüncesiyle yapmamışsa da daha sonra evlat edinebilir. Evlat edinenin evlat edinmek istediği kişiyi beş yıl süreyle aile ortamında bakıp gözetmiş olması yeterlidir; evlat edinme başvurusu yapıldığı anda bakım ilişkisinin hala devam etmesine gerek yoktur³⁴¹. Ancak sosyal bağların kopmamış olması evlat edinmenin amacına ve ruhuna daha uygundur³⁴².

Kanunda her ne kadar beş yıllık sürenin dolmuş olması aranmaktaysa da bir görüşe göre eğer evlat edinilecek kişi küçükken evlat edinen tarafından bakılıp gözetilmiş ancak beş yıl tam dolmadan kişi ergin olmuşsa ve ergin olduktan sonra da bu bakım ilişkisi devam etmişse artık bu şartın sağlandığı kabul edilmelidir³⁴³.

2.3.4.4. Diğer Haklı Sebeplerin Mevcut Olması

Evlat edinen diğer haklı sebeplerin varlığı halinde³⁴⁴, evlat edinilmek isteyen kişi ile aynı evde aile ortamında yaşaması³⁴⁵ gerekir ki evlat edinme mümkün olabilsin. “Diğer haklı sebepler” ibaresinden kasıt diğer iki bentte sayılanlar dışında evlat edinmeyi haklı kılan

³³⁹ “(...) Mahkemece taraflardan delilleri sorulup, toplanması, Medeni Kanunun 313/2. ve 3. Bentlerindeki şartların oluşup oluşmadığı araştırılarak, sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, maddenin amacına uygun inceleme yapılmaksızın, taraf beyanları ve nüfus kayıtları ile yetinilerek yazılı şekilde hüküm kurulması, yasaya aykırıdır.(...)” 2. HD. 21.04.2003 tarih ve 4946 E., 5712 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 18.02.2019).

³⁴⁰ Dural vd., 2012: 303.

³⁴¹ Baygın, 2010: 190.

³⁴² Dural vd., 2012: 303.

³⁴³ Aydoğdu, 2006: 406.

³⁴⁴ “(...)Medeni Kanunun 313/3.maddesi; haklı sebeplerin mevcut olması ve evlat edinilenin en az beş yıldan beri evlat edinen ile aile halinde birlikte yaşamakta ise ergin kişilerin evlat edinilebileceğini hükme bağlamıştır. Evlat edinen Fatma Müjgan’ın altsoyu bulunmamaktadır. Eşi 02.02.1995’te ölmüş, bu tarihten sonra yedi yıl evlat edinilen Saadet ile aynı çatı altında birlikte yaşamışlardır. Yasanın aradığı şartlar gerçekleşmiştir. Davanın kabulü gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.(...)” 2. HD. 30.06.2003 tarih ve 8911 E., 9801 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 18.02.2019); “(...)Davacılar ile davalı Ahmet’in 15 yıldır gün boyu birlikte oturdukları, yiyip içtikleri, evlat edinmek istenilenin onların işlerini yaptığı, davacıların Ahmet’i evlat gibi gördükleri toplanan delillerden anlaşılmaktadır. Türk Medeni Kanununun 313.maddesi koşulları olduğundan davanın kabulü gerekirken reddi isabetsizdir.(...)” 2. HD. 19.04.2004 tarih ve 4194 E., 4951 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 18.02.2019).

³⁴⁵ “(...)Dinlenen davacı tanık beyanlarıyla davalının evlat edinen ile aile halinde birlikte yaşamadığı anlaşılmış, bu olgu, evlat edinenin oturduğu Apartman yönetiminin 18.10.2002 tarihli yazılarıyla da doğrulanmış, davalının evlat edinenin ölümünden önceki son üç,dört ayda apartmanda görüldüğü belgelendirilmiştir.(...)Toplanan deliller ve açıklanan nedenlerle; Türk Medeni Kanununun 313/3. Maddesi koşulları oluşmamıştır.(...)” 2. HD. 14.07.2003 tarih ve 9116 E., 10804 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 18.02.2019).

sebeplerdir³⁴⁶. Taraflar arasında yoğun kişisel ilişki kurulmuş olması gerekir. Örneğin, evlat edinmek istediği kişiyle aynı evde birlikte yaşamış olan evlat edinen, uzun süre onun maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılamışsa, tarafların aralarındaki ilişki ebeveyn-çocuk ilişkisi gibi olmuşsa haklı neden varsayılır. Haklı sebeplerin ne olduğu mahkemece takdir edilecektir³⁴⁷.

Evlatlık ile evlat edinen arasında yoğun kişisel ilişki kurulması gerekir³⁴⁸ ve aynı ev birliği içinde yaşanması şarttır. Aile içinde birlikte yaşam en az beş yıl sürmelidir. Bu sürecin zorunlu sebeplerle sekteye uğraması beş yıllık süreyi kesmez. Evlat edinme başvurusunda bulunulduğu anda aynı aile ortamında birlikte yaşam devam etmelidir³⁴⁹.

2.3.5. Evlat Edinilecek Kişi Evliyse Eşinin Rızası

Hukumumuzda evlat edinmek için evlat edinenin eşinin rızası aranmasa da evlat edinilecek kişi evli ise eşinin rızasının alınması gerekir³⁵⁰. Yargıtay da bu görüştedir³⁵¹. Rızanın bulunmaması evlatlık ilişkisinin kaldırılması sebebidir³⁵².

Evlatlık ile eşi arasında boşanma davası olsa dahi evlilik birliği kesin olarak sona ermedikçe eşinin rızası gerekir³⁵³. Fiilen ayrı yaşıyor olması da sonucu etkilemez. Eşler birlikte evlatlığa alınıyorlarsa o zaman her ikisi de birbirleri için rıza göstermedikçe evlat edinilemezler³⁵⁴.

Evlatlık ilişkisinin sonuçları evlat edinilenin eşini de etkileyecektir. Örneğin erkek eş evlat ediniliyorsa kadın eş ve çocuklar evlat edinenin soyadını alabilecektir³⁵⁵. Kanun koyucu ergin veya kısıtlının evlat edinilmesinin bu tür sonuçlarını da göz önünde bulundurarak eşin rızasının alınmasını emretmiştir³⁵⁶. Evlat edinilen kişi, evlat edinmeye ilişkin yargılama devam ederken evlenirse, yine eşin dinlenmesi uygun olacaktır³⁵⁷.

³⁴⁶ Uyar, 2002: 3205.

³⁴⁷ Aydoğdu, 2006: 407; Türkeri, 2007: 45.

³⁴⁸ Dural vd., 2012: 303.

³⁴⁹ Aydoğdu, 2006: 408.

³⁵⁰ Yılmaz, 2013: 20; Atalay, 2008: 95; M. Demir, 2003: 271.

³⁵¹ "(...)Davacı Nigar Y., davalı Güler M.'yi evlat edinmesine izin verilmesini istemiş, talep mahkeme tarafından kabul edilmiştir. Dosya içindeki nüfus kayıtlarından davalı Güler'in Kerim M. İle evli olduğu anlaşılmakta ise de yargılama sırasında Kerim dinlenmemiş, muvafakati sorulmamıştır. Bu durum kanun hükmüne aykırıdır.(...) kanun yararına bozma isteğinin açıklanan sebeplerle kabulü ile hükmün sonuca etkili olmamak üzere kanun yararına bozulmasına oybirliği ile karar verilmiştir(...)" 2. HD. 14.12.1995 tarih ve 12888 E., 13733 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 20.02.2019).

³⁵² Akıntürk ve Ateş Karaman, 2013: 380; Aras, 1945: 10; Kizir, 2009: 164.

³⁵³ Yeşilöz, 1999: 59; Ruhi, 2003: 39,40; Öztan, 2000: 448; Özcan, 2017: 718.

³⁵⁴ Işık, 2005: 80; Ataay, 1957: 315; Yeşilöz, 1999: 58.

³⁵⁵ Zevkliler vd., 2000: 977.

³⁵⁶ Türkeri, 2007: 47; Yeşilöz, 1999: 58,59.

³⁵⁷ Özcan, 2017: 718.

Evlat edinilecek kişinin eşi evlatlık ilişkisine kötü niyetle rıza vermiyorsa ve bu durum evlilik birliğinin temelden sarsılmasına neden oluyorsa evlatlığa alınacak olan eş boşanma davası açabilir³⁵⁸.

Evlatlığın eşi sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun veya nerde olduğu bilinmiyorsa ise durumun ne olacağı konusunda doktrinde görüş birliği yoktur. Bir görüşe göre eşin kanuni temsilcisinin görüşü alınmalıdır³⁵⁹. Aksi görüşe göre ise, ayırt etme gücüne sahip olmayan eşin rızası artık aranmaz. Çünkü rıza verme hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardandır³⁶⁰.

Evlatlık ilişkisine evlatlığın eşinin ne şekilde rıza vereceği konusunda kanunda bir hüküm yoktur³⁶¹. Ancak anne ve babanın rızası ile ilgili hükümler kıyasen uygulanması gerektiği yönünde görüşler vardır. Yani eşin rızasının da şarta bağlı olmaksızın yazılı veya sözlü olarak mahkeme huzurunda verilmesi ve bunun tutanağa geçirilmesi gerekir³⁶². Eşin rızası verildiği anda kesindir ve rızanın geri alınması mümkün değildir³⁶³.

2.3.6. Ortak Uygulanacak Hükümler

TMK m.313/III hükmüne göre erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesine ilişkin uygulanacak hüküm bulunmayan hallerde küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır.

Evlat edinmeye evlatlığın rıza göstermesi şartı ayırt etme gücüne sahip ergin veya kısıtlı için de geçerlidir. (TMK m. 308/II) Yani evlat edinilecek ergin veya kısıtlının rızasının alınması şarttır. Kısıtlının vasisi ve vesayet dairelerinin izin ve onayının alınması da küçüklerin evlat edinilmesindeki gibidir.

Evlatlık ilişkisinin kurulmasının küçüğün yararına olması şartı ergin veya kısıtlının evlat edinilmesinde de aranacaktır. (TMK m. 305/II) Evlat edinme her durumda evlat edinilecek ergin veya kısıtlının yararına olması gerekir. Evlatlık ile evlat edinen arasında ebeveyn-çocuk ilişkisinin olması gereklidir. Örneğin bir kişinin boşandığı eski eşini evlat edinme talebi ebeveyn-çocuk ilişkisinin sağlanamayacağı gerekçesiyle reddedilmelidir³⁶⁴.

³⁵⁸ Ruhi, 2003: 40; Atalay, 2008: 96.

³⁵⁹ Oğuzman ve Dural, 1998: 252,253; Özcan, 2017: 718; Yeşilöz, 1999: 59.

³⁶⁰ Ataay, 1957: 315, 316; Özcan, 2017: 718,719.

³⁶¹ Aydos, 2000: 128.

³⁶² Aydos, 2000: 127.

³⁶³ Atalay, 2008: 97; Baygın, 2010: 192.

³⁶⁴ Aynı yönde bk. 2. HD. 27.03.1984 tarih ve 2840 E., 2942 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 24.02.2019).

Evlat edinen ile küçük arasında bulunması gereken yaş farkının ergin veya kısıtlı için de aranması gerekir. (TMK m. 308/I) Yani evlat edinen ile ergin veya kısıtlının arasındaki yaş farkı en az on sekiz olmalıdır³⁶⁵.

Evli kişiler ancak birlikte evlat edinebilir. (TMK m. 306/I) Yani ergin veya kısıtlıyı evlat edinmek isteyen evli kişiler birlikte evlat edinmek zorundadır. Buna ek olarak eşlerin en az beş yıldan beri evli olmaları veya otuz yaşını doldurmuş bulunmaları (TMK m.306/II) da şarttır. Diğer eşin çocuğu olan ergin veya kısıtlının evlat edinilmesinde de küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin hükümler geçerlidir. Buna göre eşlerden birinin, en az iki yıldan beri evli olmaları veya kendisinin otuz yaşını doldurmuş bulunması koşuluyla diğerinin çocuğunu evlat edinebilir (TMK m. 306/III) Sadece otuz yaşın tamamlanması ergin veya kısıtlının evlat edinilmesinde yeterli olmayacaktır. En az on sekiz yaş farkının olması gerektiği göz önüne alındığında evlat edinen en az otuz beş yaşını tamamlamış olması gerekir³⁶⁶.

Küçüklerin evlat edinilmesinde küçükün anne babasını rızası aranmaktadır. Ancak ergin veya kısıtlının anne ve babasının rızası aranmaz. Yani TMK m. 309 hükmü burada uygulama alanı bulamayacaktır³⁶⁷.

2.4. Evlat Edinmenin Şekle İlişkin Şartları

2.4.1. Genel Olarak

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m. 315/I hükmü evlatlık ilişkisinin mahkeme kararı ile kurulacağından bahsetmektedir. Yani evlat edinmenin gerçekleşebilmesi için kurucu unsur mahkeme kararıdır³⁶⁸. Mahkeme karar verinceye kadar aranan tüm şartlar gerçekleşmelidir. Belirtmek gerekir ki, esasa ilişkin şartların sağlanamaması nedeniyle evlat edinme başvurusu reddedilmişse de, daha sonra değişen ve tamamlanan şartlar nedeniyle tekrar başvuru yapılması olanaklıdır³⁶⁹.

Evlat edinme ilişkisinin şekli kurucu unsuru, mahkemenin olumlu kararıdır. Evlat edinmenin kurucu olmayan şekli şartları usule ilişkin şartlardır. Mesela rıza verirken uyulması gereken kurallar ya da aracı kurumun işlemleri gibi durumlardır. Usule ilişkin şartların TMK m. 318/II hükmü gereği eksik olması halinde, evlatlık ilişkisinin kaldırılması evlatlığın menfaatini ağır şekilde zedeleyecekse, evlatlık ilişkisi kaldırılamaz.

³⁶⁵ “(...)10.05.1965 doğumlu olan davacı Sündüz Özgün ile dava hükmü tarihinde ergin olan 25.06.1982 doğumlu evlat edinilmek istenen Olcay Cıvraz arasındaki yaş farkının on sekiz olmayıp 17 yıl 1 ay 15 gün olduğu dikkate alınmadan, Medeni Kanununun 308.maddesine aykırı olarak davacı Sündüz Özgün’ün talebinin kabulüne karar verilmesi doğru bulunmamıştır.(...)” 2. HD. 03.11.2003 tarih ve 13679 E., 14770 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 24.02.2019).

³⁶⁶ Baygın, 2010: 194.

³⁶⁷ Yıldırım, 2014: 139; Dural vd., 2012: 304.

³⁶⁸ Serozan, 2005: 84.

³⁶⁹ Aydoğdu, 2006: 440,442.

Evlat edinmede aranan şekli şartlar ve uygulanacak aşamalar aşağıda ayrıntılı olarak açıklanacaktır.

2.4.2. Evlat Edinmeye Aracı Kurum Veya Kuruluşlara Başvuru Yapılması

TMK m. 320 hükmüne göre evlat edinmeye aracılık faaliyetleri Cumhurbaşkanınca yetkilendirilen kurum ve kuruluşlar tarafından yürütülür. Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılan yönetmelik doğrultusunda evlat edinmeye aracılık faaliyetleri yerine getirilir³⁷⁰.

Ülkemizde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri aracılığı ile evlat edinme işlemleri gerçekleştirilmektedir. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne başvuru zorunlu olmamakla birlikte başka bir kurum veya kuruluş evlat edinmeye aracılık edemez. Uluslararası evlat edinmelerde, merkezi makam yetkisi ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Aile Yanında Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı evlat edinmeye aracılık eder³⁷¹.

Evlat edinmede aracılık faaliyetlerinin devlet eliyle yapılıyor olması, küçüğün yararınadır. Bu şekilde çocuğun temel hakları güvence altına alınarak, kötü niyetli kimselerin çeşitli amaçlarına hizmet etmesi önlenmesi hedeflenmektedir. Örneğin; çocuğun satılması, suç işlemeye alet edilmesi, kaçırılması gibi³⁷².

Tüzükler her ne kadar 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun³⁷³ m. 16/E hükmüyle kaldırılmışsa da Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük³⁷⁴ hala yürürlükte olduğundan evlat edinmeye aracılık işlemleri bu tüzük uyarınca yerine getirilmektedir.

Evlat edinmeye aracı kurumlara başvuru koruma altındaki çocukların evlat edinilmesinde zorunludur. Yani her çocuğun evlat edinilmesi sırasında kuruma başvuru zorunluluğu bulunmamaktadır. Kanun metninden anlaşılacağı üzere, aracı kuruma başvuru ancak küçüklerin evlat edinilmesinde söz konusu olacaktır. Ergin veya kısıtlıların evlat edinilmesinde aracı kuruma başvuru usulü öngörülmemiştir.

Evlat edinmek amacıyla yapılacak olan başvurunun, yerleşim yeri yurt içinde bulunan kişi ya da eşler için o yer il müdürlüklerine; yurtdışında olan kişi ya da eşler için kabul eden

³⁷⁰ “Küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin aracılık faaliyetleri, ancak Cumhurbaşkanınca yetki verilen kurum ve kuruluşlarca yapılır.

Aracılık faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin hususlar Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle düzenlenir.” (TMK m. 320)

³⁷¹ <https://cocukhizmetleri.ailevecalisma.gov.tr/evlat-edinme>, Erişim Tarihi: 07.03.2019.

³⁷² Gençcan, 2011: 1398.

³⁷³ 11.02.2017 tarih ve 29976 sayılı Resmi Gazete.

³⁷⁴ 15.03.2009 tarih ve 27170 sayılı Resmi Gazete.

devletin merkezi makamına; Türkiye’de bir yıldan fazla oturma izni bulunan yabancılar için ise merkezi makama gönderilmek üzere oturma izninin bulunduğu yer il müdürlüklerine yapılması gerekir³⁷⁵. Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Sözleşme³⁷⁶ m. 13 hükmü gereğince Dışişleri Bakanlığı’nın Lahey Milletlerarası Özel Hukuk Konferansının Daimi Bürosuna bildirimini ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Aile Yanında Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı ülkemizde tek yetkili merkezi makamdır.

Aracı kuruma yapılan başvuru evlat edinmek isteyen kişi ya da birlikte evlat edinme durumunda eşler tarafından bizzat, dilekçe ile yapılır. Evlat edinmek üzere kuruma başvuruda bulunana kişi ya da eşlere uzmanlar tarafından evlat edinilecek çocuklara ve evlat edinmenin getirdiği hak ve yükümlülüklerle ilişkin bilgi verilir ve ilk görüşme formu birlikte doldurulur. Evlat edinen kişi ya da eşler evlat edinmeye ilişkin yükümlülükleri kabul ve taahhüt ederlerse işlemler başlatılır³⁷⁷.

Başvuru yapan kişi veya eşlerden istenen belgeler³⁷⁸ başvuru tarihinde itibaren iki ay içerisinde tamamlanarak teslim edilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde başvurular işleme konulmayacaktır. Bu belgelerin kuruma verildiği saat ve tarih evlat edinme işlemlerinde sırayı belirler. Ancak korunmaya muhtaç olmayan çocukların evlat edinilmesi halinde ya da ebeveyn çocuk ilişkisinin kurulduğu durumlarda veya hısımlık varsa bu esasa göre hareket edilmez³⁷⁹.

Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük m. 7 hükmü gereğince evlat edinmek için başvuru yapan kişi veya eşlerin istenen evrakları teslim etmesinden sonra 6 ay içinde kurumca inceleme başlatılır. Sosyal hizmet uzmanı, başvurucunun yerleşim yerine ziyarette bulunarak en az beş görüşme sonunda bir sosyal

³⁷⁵ <https://cocukhizmetleri.ailevecalisma.gov.tr/evlat-edinme>, Erişim Tarihi 07.03.2019; Çörekçi, 2009: 43,44.

³⁷⁶ Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun, 19.04.2004 tarih ve 25438 sayılı Resmi Gazete.

³⁷⁷ Baygın, 2010: 195.

³⁷⁸ “Evlât edinmek üzere başvuran kişi veya eşlerden aşağıdaki belgeler istenir:

- a) Nüfus müdürlüğü tarafından düzenlenen nüfus olayı kayıt örneği,
- b) Başvuran ve birlikte yaşadığı aile fertlerinin 25/5/2005 tarihli ve 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu kapsamında yer alan silinmiş kayıtlar da dâhil sabıka kayıtları,
- c) Mal varlığını, gelir ve sosyal güvenlik durumunu gösterir belgeler,
- ç) Kimlik Paylaşımı Sisteminden belge üretebilen muhtarlıklardan veya nüfus müdürlüklerinden alınacak yerleşim yeri belgesi,

d) Öğrenim durumunu gösterir belge,

e) Fiziksel, zihinsel ve ruhsal bir engelinin, sürekli bakımı gerektiren, bulaşıcı veya süregen bir hastalığının bulunmadığını, ayrıca alkol veya uyuşturucu madde bağımlısı olmadığını belirten sağlık kurulu raporu,

f) Türkiye’de yaşayan yabancı ülke vatandaşlarından veya yurt dışında yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından oturma izin belgesi ve küçüğün kabul eden ülkeye girmesine ve orada sürekli ikametine izin verildiğine veya verileceğine dair belge.” Küçüklerin Evlât Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük m. 6.

³⁷⁹ Gençcan, 2011: 1400.

inceleme raporu hazırlar. Bu görüşmelerde başvurucunun ve birlikte yaşadıkları kişi ya da kişiler varsa bunların kişilikleri, ekonomik durumları, eğitim düzeyleri, kültürel özellikleri, sağlık durumları, birbirleriyle ve çevreleriyle olan ilişkileri, evlat edinmeye ilişkin düşünceleri, evlat edinmek istedikleri çocukla ilgili fikirleri gibi hususlar göz önünde bulundurulur.

Görüşmeler neticesinde başvurucunun evlat edinmek istediği çocuk, bir yıl bakım ve gözetim şartının sağlanması için geçici bakım sözleşmesi yapılarak valilik onayı da alınmak suretiyle başvurucunun yanına yerleştirilir³⁸⁰. Bu süreçte sosyal hizmet uzmanları tarafından belirli periyotlarda kontroller yapılarak rapor hazırlanır. Evlat edinmek isteyen başvurucunun evlatlık olarak almak istediği çocuğa karşı tavır ve davranışları denetlenir. Bu süre sonunda uygun görülürse başvurucuya evlat edinme kararı alınması için mahkemeye başvurması gerektiği yazılı olarak kurum tarafından bildirilir. Bu bildirim tarihinden itibaren iki ay içinde mahkemeye başvurulmazsa çocuk başvurucudan geri alınır. Evlat edinmesi uygun görülmeyen kişilerin bildirim tarihinden itibaren on beş gün içinde itiraz hakları bulunmaktadır. Bir ay içerisinde itiraza binaen inceleme yapıp kesin olarak sonuçlandırılır³⁸¹.

2.4.3. Mahkemeye Başvuru Yapılması

Evlat edinmenin gerçekleştirilmesi için görevli ve yetkili mahkemenin evlat edinmeye yönelik olumlu bir karar vermiş olması gerekir. Mahkemenin kararı kurucu niteliktedir³⁸². Çocuk Haklarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi m. 21/a hükmünde evlat edinmenin ancak yetkili makam kararı ile evlat edinebileceğini ifade edilmiştir³⁸³. Bazı yazarlarca bu hükmün işlevsel olmadığı savunulmuştur. Çünkü sözleşmede yetkili makamın tanımı yapılamamıştır³⁸⁴.

TMK m. 315/I hükmüne göre yetkili mahkeme evlat edinenin oturma yeri mahkemesidir. Birlikte evlat edinmede eşlerden birinin oturma yeri mahkemesi yetkilidir. Özellikle “oturma yeri” ibaresini kullanılmış ve bu şekilde yerleşim yeri ile mutad meskenin farklı olduğu durumlarda, evlat edinenin mutad meskeninin bulunduğu yer mahkemesi yetkili

³⁸⁰ Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük m. 11.

³⁸¹ Gençcan, 2011: 1403.

³⁸² Deniz,2007: 109; “(...) 1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 315.maddesi ile “Evlat edinme kararı, evlat edinenin oturma yeri; birlikte evlat edinmede eşlerden birinin oturma yeri mahkemesince verilir. Mahkeme kararıyla birlikte evlatlık ilişkisi kurulmuş olur.” hükmü getirilerek, evlat edinmeye izin kararı verilmesi usulü kaldırılmış olmasına rağmen mahkemeye davacıların Hasan’ ı evlatlık olarak almalarına izin verilmesi şeklinde verilen karar usul ve yasaya aykırıdır. (...)” 2. HD. 09.02.2006 tarih ve 2005/17017 E., 2006/1201 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 10.03.2019).

³⁸³ Aytaç, 2003: 29,30; Baygın, 2010: 198.

³⁸⁴ Çörekçi, 2009: 21,22.

kılarak evlat edinene kolaylık sağlanmışır³⁸⁵. Kanunumuz geçici olarak, yerleşme amacı olmaksızın, fiilen oturulan yer mahkemesini de yetkili saydığına göre bir kimse örneğin tatil amacıyla geldiği yahut mesleği nedeniyle tayin olduğu yerde evlat edinme başvurusunu o yer mahkemesine yapabilecektir³⁸⁶. Yerleşim yeri sürekli olarak oturulan yer olduğundan, “yerleşim yeri” ibaresi oturma yerini kapsayacak şekilde geniş bir anlama sahiptir. Evlat edinenin yerleşim yeri aynı zamanda oturduğu yer de olabilir ancak her oturma yeri yerleşim yeri sayılmayacaktır³⁸⁷.

Yargıtay, evlat edinme kararı verecek olan mahkemenin, taraflarca yetki itirazı olmasa da, yetki konusunda resen inceleme yapması gerektiğini ifade etmiştir³⁸⁸. Birlikte evlat edinme durumunda birden fazla mahkeme yetkili olabileceğinden kesin yetki olarak kabul edilmemesi gerektiği karşı oy olarak ileri sürülmüştür. Yine diğer bir karşı oy da evlat edinme davalarının iki tarafın arzusuna tabi olduğu gerekçesiyle verilmiştir³⁸⁹. Ancak evlat edinme kararının yetkisiz mahkemede verilmiş olmasının kararın kaldırılmasına neden olmaz. Çünkü bu eksiklik evlat edinme ilişkisinin esasını etkilemez³⁹⁰. Yargıtay da bu görüştedir³⁹¹.

Evlat edinmeye karar verecek olan görevli mahkeme ise Aile Mahkemesidir. Her ne kadar 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun evlat edinmeye ilişkin hükümlerinden görevli mahkemeden bahsedilmemişse de, 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun³⁹² m.4/b.1 hükmüyle aile hukuku ile ilgili davalarda aile mahkemesinin görevli olacağı ifade edilmiştir³⁹³. Aile Mahkemesi bulunmayan yerlerde mahkemenin görev alanına giren evlat edinme ile ilgili davalar Hakimler ve Savcılar Kurulunca belirlenen Asliye Hukuk Mahkemesi’nde Aile Mahkemesi sıfatıyla görülecektir³⁹⁴.

³⁸⁵ Aydos, 2000: 131; Ruhi, 2003: 43; Özüğür, 2007: 351; Deniz, 2007: 112.

³⁸⁶ Aydoğdu, 2006: 462.

³⁸⁷ Özmen, 2004: 43; Deniz, 2007: 111,112.

³⁸⁸ 2. HD. 01.07.2009 tarih ve 1064 E., 13006 K.

³⁸⁹ Gençcan, 2011: 1390, dn. 32.

³⁹⁰ Ataay, 1957: 353, dn. 15a; Deniz, 2007: 113.

³⁹¹ 2. HD. 24.12.1957 tarih ve 5872 E., 6510 K.

³⁹² 18.01.2003 tarih ve 24997 sayılı Resmi Gazete.

³⁹³ İpekçi, 2003: 38; “(...) Dava Türk Medeni Kanununun 314.maddesinden kaynaklanmaktadır. 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun, 5133 sayılı Kanunda değişik 4/1. Maddesi uyarınca, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun üçüncü kısmı hariç olmak üzere, ikinci kitabından kaynaklanan davalar aile mahkemelerinde bakılır. Görev kamu düzenine ilişkindir. Mahkemece yargılamanın her aşamasında dikkate alınması zorunludur. Gerçekleşen bu durum karşısında görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, işin esasının incelenmesi usul ve yasaya aykırı bulunmuştur.(...)” 2. HD. 20.11.2008 tarih ve 15333 E., 15499 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 12.03.2019).

³⁹⁴ “(...) Dava evlat edinmeye ilişkindir. Görev kamu düzenine ilişkindir. Mahkemece yargılamanın her aşamasında kendiliğinden dikkate alınması gerekir. 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun 4.maddesi; 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun ikinci kitabının üçüncü kısım hariç olmak üzere (TMK m. 118-395) kaynaklanan bütün davaların Aile Mahkemesince bakılacağını hükme bağlamıştır. Şu halde Aile Mahkemesi kurulmayan yerlerde Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenen Asliye Hukuk Mahkemelerinde davanın Aile Mahkemesi sıfatıyla görülüp karara bağlanması gerekir.(...)” HGK. 16.11.2005 tarih ve 2/673 E., 617 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 12.03.2019).

Evlat edinmek isteyen kişi, mahkemeye bizzat başvurarak evlat edinmeyi talep etmelidir. Birlikte evlat edinmede eşlerin birlikte başvurması gerekir. Çünkü evlat edinme hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı bir haktır. Ayırt etme gücüne sahip kısıtlılar içinse evlat edinme vesayet dairelerinin izin ve onayına bağlı olduğundan başvurudan sonra mutlaka izin ve onay alınmalıdır³⁹⁵. Şayet evlat edinmek isteyen kişi mahkemede kendini vekille temsil ettirmek isterse vekaletname ile özel yetkili kılınmalıdır³⁹⁶. Evlat edinmek isteyen kişi başvuru yapmadan ölürse ya da ayırt etme gücünü kaybederse, mirasçıları, kanuni temsilcileri ya da özel yetkili avukat, artık o kişi adına evlat edinme başvurusu yapamayacaklardır. Ancak başvurudan sonra bu durumlardan biri gerçekleşirse, evlat edinme kararı diğer şartların da varlığında verilebilir³⁹⁷.

Evlat edinme başvurusu görevli ve yetkili mahkemeye verilecek bir dilekçe ile gerçekleştirilir. Dilekçede evlat edinme isteği açık ve anlaşılır bir dille ifade edilmelidir. Dilekçede dava dilekçesinde bulunması zorunlu unsurların yer alması gerekmektedir³⁹⁸. Başvuru sırasında teslim edilmesi gereken belgeler³⁹⁹ dilekçeyle beraber verilir. Dilekçede evlat edinmek isteyen kişinin ve evlatlığın kimlik bilgileri ve kişisel durumuyla ilgili bilgiler belirtilmelidir. Mahkeme tarafından evlat edinme kararı verinceye kadar, evlat edinen tarafından başvuru geri alınabilir⁴⁰⁰.

³⁹⁵ Baygın,2010: 199.

³⁹⁶ Otlu, 2009: 80; “(...)Evlat edinme başvurusu vekil eliyle yapılmış ise vekile bu konuda özel yetki verilmiş olması şarttır. Davacı adına evlat edinme başvurusunda bulunan Avukat Sevgi Yılmaz’ın vekaletnamesinde evlat edinme için özel yetki bulunmamaktadır. Yetkisiz vekile yapılan karar tebliği geçersizdir. Bu nedenle davacının temyizi süresinde kabul edilmiş, temyiz itirazlarının esası incelenmiştir. Evlat edinme başvurusunda bulunan avukatın vekaletnamesinde, bu konuda özel yetki bulunmadığı gibi evlat edinen de duruşmada dinlenmemiş, iradesini açıklamamıştır. Evlat edinen karar kesinleşmeden 07.06.2003 tarihinde ölmüş olup, vekiline özel yetki vermemiş olanağı da kalmamıştır. Bu durumda yetkisiz avukatın yaptığı işlemler hükümsüz kalmıştır. Davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.(...)” 2. HD. 27.09.2007 tarih ve 12373 E., 12777 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 12.03.2019).

³⁹⁷ Özmen, 2004: 44; Aydoğdu, 2006: 473,474.

³⁹⁸ “Dava dilekçesinde aşağıdaki hususlar bulunur:

- a) Mahkemenin adı.
- b) Davacı ile davalının adı, soyadı ve adresleri.
- c) Davacının Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası.
- ç) Varsa tarafların kanuni temsilcilerinin ve davacı vekilinin adı, soyadı ve adresleri.
- d) Davanın konusu ve malvarlığı haklarına ilişkin davalarda, dava konusunun değeri.
- e) Davacının iddiasının dayanağı olan bütün vakıaların sıra numarası altında açık özetleri.
- f) İddia edilen her bir vakıanın hangi delillerle ispat edileceği.
- g) Dayanılan hukuki sebepler.
- ğ) Açık bir şekilde talep sonucu.
- h) Davacının, varsa kanuni temsilcisinin veya vekilinin imzası.

Birinci fıkranın (a), (d), (e), (f) ve (g) bentleri dışında kalan hususların eksik olması hâlinde, hâkim davacıya eksikliği tamamlaması için bir haftalık kesin süre verir. Bu süre içinde eksikliğin tamamlanmaması hâlinde dava açılmamış sayılır.” (HMK m. 119)

³⁹⁹ Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü’ nün 14.12.2012 tarih ve 28497 sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliği m. 8 hükmünde dilekçeye eklenmesi gereken belgeler belirtilmiştir.

⁴⁰⁰ Aydoğdu, 2006: 481.

Evlat edinmek amacıyla mahkemeye başvurulurken husumetin kime yöneltileceği evlatlık olarak alınacak kişinin ergin, küçük ya da kısıtlı olmasına bağlı olarak değişmektedir. Yani evlat edinilmek istenen kişi erginse yahut dava sırasında ergin olmuşsa⁴⁰¹ husumet doğrudan ona yöneltilecekken; kişi küçük veya kısıtlı ise artık husumet onun yasal temsilcisine yöneltilecektir⁴⁰². Evlat edinilmek istenen çocuk devlet koruması altında ise bu halde, husumet Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne izafeten başvuranın yerleşim yerindeki Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne yöneltilmelidir⁴⁰³.

Evlat edinme davasında müdahale mümkündür. Yargıtay bir kararında evlat edinme davasına, evlat edinmek isteyen kişi ile müşterek çocuklarının menfaatini zedeleyebileceği gerekçesiyle eski eşin müdahale talebinin kabul edilmesi gerektiğini ifade etmiştir⁴⁰⁴.

Evlat edinme başvurusu koşullar sağlanamadığından mahkeme tarafından reddedilirse, koşulları sağlayan evlat edinen tekrar evlat edinme başvurusunda bulunabilir⁴⁰⁵.

2.4.4. Araştırma ve Dinleme

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m. 316 hükmüne göre evlat edinmeye mahkeme karar vermeden önce esaslı koşulları araştırır, evlatlık ilişkisinin taraflarını dinler ve gerekirse uzman görüşü alır⁴⁰⁶.

Evlat edinmenin şartlarının yerine getirilip getirilmediği mahkeme tarafından araştırılması gerekir. Yani evlat edinmenin küçüğün yararına olup olmadığı, evlat edinenin altsoyunun menfaatinin zedelenip zedelenmediği gibi durumlar, yaş farkı, bakım süresi gibi sayısal şartlar, evlatlığın hukuki durumuna göre rıza şartının yerine getirilip getirilmediği, tek

⁴⁰¹ “(...) Evlat edinilmek istenen Deniz Özicer yargılama sırasında ergin olmakla, taraf ehliyetine ilişkin dava koşulu gerçekleşmiştir. Bu husus gözetilerek taraf delilleri toplanıp sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.(...)”2. HD. 23.10.2008 tarih ve 13499 E., 14017 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 12.03.2019).

⁴⁰² Gençcan, 2011: 1388; Deniz, 2007: 109.

⁴⁰³ Ruhi, 2003: 44,45.

⁴⁰⁴ “(...)Dava Türk Medeni Kanununun 306/3. Maddesine dayanan evlat edinme isteğine ilişkindir. Davaya müdahale talebinde bulunan Fatma Müge Can evlat edinme başvurusunda bulunan davacının boşandığı (önceki) eşidir. Evlat edinmenin, velayeti kendisine bırakılan davacı ile ortak çocukları 1994 doğumlu Fulya Bozdemir'in menfaatini hakkaniyete aykırı biçimde zedeleyeceğini ileri sürerek, Fulya'ya velayeten davaya müdahale talebinde bulunmuş, harcını da yatırmıştır. Müdahale isteğinin kabul olunarak gösterdiği takdirde delillerinin toplanması ve hasıl olacak sonuç uyarınca karar verilmesi gerekirken, müdahale talebinin reddi doğru görülmemiştir.(...)”2. HD. 06.12.2007 tarih ve 22323 E., 17055 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 12.03.2019).

⁴⁰⁵ Berki, 1962: 67,68.

⁴⁰⁶ Otlı, 2009: 82; Deniz, 2007: 119,120; “(...)Mahkemece evlat edinen ile edinilenin kişilikleri, sağlıkları, ilişkileri, evlat edineni bu işlemi yapmaya yönelten sebepler kapsamlı bir şekilde araştırılıp, gerektiğinde bir uzmandan rapor alınıp sonucu uyarınca karar verilmemesi de isabetsizdir.(...)” 2. HD. 15.05.2007 tarih ve 15296 E., 8056 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 13.03.2019).

başına veya birlikte evlat edinme hallerinde aranan şartlar gözetilmelidir⁴⁰⁷. Bu şartlardan bir tanesi dahi eksik olursa mahkemenin evlat edinme kararı vermemesi gerekir⁴⁰⁸.

Araştırma yapılırken mutlaka tarafların kişisel özellikleri, sağlık durumları(ruhsal ve bedensel), karakterleri, ekonomik güçlerinin ve kanunun öngördüğü bakım sürelerinde birbirlerine karşı tutumları gözlemlenmelidir. Ayrıca evlat edinenin evlat yetiştirebilecek olgunluğa sahip olup olmadığı da özellikle dikkat edilmesi gereken bir husustur⁴⁰⁹. Evlat edineni evlat edinmeye yönelten sebepler, evlat edinenin bu konudaki isteği ve istikrarı üzerinde durulması gereken konulardır. Hatta evlat edinenin herhangi bir suçtan dolayı sabıkasının olup olmadığı dahi araştırılmalıdır⁴¹⁰. Evlat edinmeyle evlatlığa evlat edinilmeden önceki hayat şartlarından daha iyi şartlarda bir hayat sunulacağı izlenimi oluşmalıdır⁴¹¹.

Evlat edinmenin şartlarının yerine getirilip getirilmediği, amacı da dikkate alınarak gerekli araştırma mahkeme tarafından titizlikle yapılmalıdır. Çünkü evlat edinmeyle artık evlat edinen ve evlatlık arasında gerçek soybağı gibi bir bağ kurulmaktadır. Aynı çatı altında bir aile olmaktadır. Evlat edinme kötüye kullanıma müsait bir kurumdur. Bu nedenle hakim kamu düzenini korumak adına, evlat edinmeye karar verilirken TMK m. 316 hükmüne göre oldukça derinlemesine bir araştırma yapılması, her türlü delil toplanarak bütün karanlık noktaların aydınlığa kavuşması özellikle evlat edinen için yararlı olacaktır⁴¹². Çünkü mahkemenin vereceği kararlar artık evlat edinen ile evlat edinilen arasında soybağı ilişkisi varmış gibi sonuçlar ortaya çıkacaktır⁴¹³. 2008 tarihli Çocukların Evlat Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi m. 10 hükmünde de ayrıntılı bir araştırma yapılması gerektiği vurgulanmıştır⁴¹⁴.

Evlat edinen mahkemece dinlenilmeden evlat edinmeye karar verilemez. Birlikte evlat edinmede eşlerin her ikisinin de dinlenilmesi gerekir. Beyanları alınır ve tutanağa

⁴⁰⁷ Kılıçoğlu, 2015: 592.

⁴⁰⁸ Tekinay, 1990: 461.

⁴⁰⁹ Yıldırım, 2014: 140; Özmen, 2004: 73; Deniz, 2007: 121-129; Gençcan, 2001a: 50,51.

⁴¹⁰ Otlu, 2009: 83; Kılıçoğlu, 2015: 592.

⁴¹¹ Aydos, 2000: 130.

⁴¹² Köprülü ve Kaneti, 1989: 233; Kılıçoğlu, 2015: 393,394; Özmen, 2004: 45; Aydos, 2000: 128.

⁴¹³ Dural vd., 2012: 307.

⁴¹⁴“(…)Her bir olayda uygun kapsamdaki soruşturmalar, olabildiğince ve diğerlerinin arasında aşağıdaki konularla ilgilidir:

a) evlat edinenin yuvası ve ev halkı ile çocuk yetiştirme yeterliliği başta olmak üzere, kişiliği, sağlığı ve sosyal çevresi;

b) evlat edinenin, çocuğu evlat edinmeyi istemesinin nedeni;

c) eşlerden ya da kayıtlı partnerlerden yalnızca birinin başvurması durumunda, diğerinin başvuruya katılmamasının nedeni;

d) çocuğun ve evlat edinenin birbirine uygunluğu ve çocuğun evlat edinenin bakımında kaldığı zaman aralığı;

e) çocuğun kişiliği, sağlığı ve sosyal çevresi ve hukukun gerektirdiği herhangi bir sınırlamaya tabi olmak kaydıyla, altyapısı ve medeni durumu;

f) evlat edinenin ve çocuğun etnik, dini ve kültürel altyapısı.(…)”; Aykaç, 2009: 397,398.

geçirildikten sonra imzalatılır⁴¹⁵. Evlat edinilen ayırt etme gücüne sahip olup olmadığına bakılmaksızın mahkemece dinlenmezse de evlat edinme kararı verilemez⁴¹⁶. Evlat edinme ilişkisinin taraflarının mahkeme tarafından dinlenmesi bu ilişkiyi kendi hür iradeleri ile isteyip istemediklerini ortaya koymak açısından önem arz etmektedir. Nitekim TMK m. 316 hükmünün gerekçesinde “(...) Evlat edinme şahsa bağlı bir hak olduğundan, hakim, evlat edinenin şahsi durumu hakkında tam bir kanaate sahip olmak bakımından, evlat edinen ile evlat edinileni birlikte dinleyecektir.” şeklinde bu hususun önemine dikkat çekmiştir⁴¹⁷.

Kanunda sadece evlat edinenin altsoyu belirtilmiş⁴¹⁸ olsa da, evlat edinenin eşi ve evlat edinilenin altsoyu, eşi gibi ilgililerin de dinlenilmesi gerekebilir. Ergin olan evlat edinilenin anne babasının rızası aranmaz ancak onların da dinlenilmesi mahkemece yerinde görülebilir. Çünkü bu kişiler de evlat edinme kararı verildikten sonra etkilenecek kişilerdir. Zaten evlat edinme davalarında resen araştırma ilkesi olduğundan mahkeme kanunda yer almayan ilgililerin de dinlenilmesine karar verebilir⁴¹⁹.

Evlat edinmede dikkat edilmesi gereken en önemli hususların başında evlat edinilen kişinin yararı gelmektedir. Bu nedenle hakim topladığı deliller sonucunda evlat edinmenin amacıyla ilgili olumlu bir kanaat oluşmadan karar vermemelidir. Örneğin evlat edinmenin tarafları evlatlık ilişkisi kurarak gayri ahlaki olan yaşam şekillerini gizlemeyi seçebilir yahut evlat edinen evlat edinileni kendi kişisel, ekonomik çıkarları doğrultusunda kullanmak için bu ilişkinin kurulmasını isteyebilir. Mahkeme buna benzer durumları karar vermeden önce sezmele mükelleftir⁴²⁰.

Hakim evlat edinmeye karar verirken, gerekli görürse alanında uzman kişi veya kurumlardan yardım alabilir. Örneğin, evlat edinilenin öğretmeninden ya da sosyal hizmet uzmanından yahut psikolog veya pedagoğdan görüş alabilir. Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun m. 5 hükmüne göre aile mahkemelerinde görev yapan uzmanlar (pedagoğ, psikolog, sosyal hizmet uzmanı) bulunmaktadır. Eğer bu kişilerin

⁴¹⁵ Özmen, 2004: 45; Otlu, 2009: 82.

⁴¹⁶ Baygın, 2010: 204.

⁴¹⁷ Uyar, 2002: 3247.

⁴¹⁸ “(...)Araştırmada özellikle evlat edinen ile edinilenin kişiliği sağlığı, karşılıklı ilişkileri, ekonomik durumları, evlat edinenin eğitime yeteneği, evlat edinmeye yönelten sebepler ve aile ilişkileri ile bakım ilişkilerindeki gelişmelerin açıklığa kavuşturulması gerekir. Evlat edinenin altsoyu varsa, onların evlat edinme ile ilgili tavır ve düşünceleri de değerlendirilir. Aynı kanunun 305.maddesinin ikinci fıkrasında da “evlat edinmenin her halde küçüğün yararına bulunması ve evlat edinenin diğer çocuklarının yararlarının hakkaniyete aykırı biçimde zedelenmemesi de gerekir.” Hükmüne yer verilmiştir. Dosyada mevcut nüfus kaydına göre davacının sağ ve reşit oldukları anlaşılan Halit, Necdet, Necmi ve Necati adlı reşit çocuklarının yukarıda sözü edilen hükümler uyarınca tavır ve düşünceleri ile yararlarının değerlendirilmediği görülmüştür. Mahkemece, Türk Medeni Kanununun 305.ve 316.maddeleri gereğince kapsamlı bir araştırma yapılmadan, davacıların adı geçen çocukları dinlenmeden eksik inceleme ile davanın kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.(...)” 2. HD. 22.10.2008 tarih ve 13557 E., 13834 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 14.03.2019).

⁴¹⁹ Aydoğdu, 2006: 502.

⁴²⁰ Gençcan, 2001a: 50-51; Oğuzman ve Dural, 1998 :253; Köprülü ve Kaneti, 1989: 233; Otlu, 2009: 84.

görüşü alınamıyorsa alanında uzman başka kişilerden de görüş alınabilir⁴²¹. TMK m. 316 hükmünün gerekçesinde hakimin araştırma yaparken koruyucu kurum ve kuruluşların görüşüne başvurabileceği belirtilmiştir⁴²².

2.4.5. Mahkeme Kararı

743 sayılı Medeni Kanun döneminde mahkeme evlat edinmeye izin vererek evlat edinme sözleşmesi yapılmasına ortam hazırlıyordu. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ile artık mahkemeler, evlat edinmeye karar veren merci konumuna getirilmiştir. Öyleyse evlatlık ilişkisi kurulurken mahkemeden evlat edinme kararı almak zorunludur⁴²³.

Evlat edinme davalarında duruşmalar, kural olarak, herkese açıktır. Açık yargılama yapıldığına dair bilgi tutanakta yer alır. Ancak tarafların talebi de değerlendirilerek duruşmanın gizli yapılmasına karar verilebilir. Eğer mahkemeye duruşmanın gizli yapılmasına karar verilirse, gizlilik kararı da gerekçelendirilmelidir⁴²⁴. Bu hususa, 2008 tarihli Çocukların Evlat Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi m. 22 hükmünde yer vermiştir. Buna göre evlat edinme işlemleri gerekli görülürse gizli şekilde yürütülür⁴²⁵.

Evlat edinebilmek için mahkeme kararı şarttır. Ancak uygulamada bazı aileler evlat edinmek istedikleri kişilerin gerçek anne babasıymış gibi nüfus müdürlüklerine yanlış bilgi vererek evlat edinme yoluna gitmeden evlat sahibi olmaya çalışmaktadırlar. Buna evlat edinmede aranan şartların çok ve ağır olmasının neden olduğunu ileri süren yazarlar vardır⁴²⁶. Her ne sebeple olursa olsun bu şekilde hukuka uygun olmayan yollardan yapılan işlemler, ileride daha büyük problemler oluşturabilecektir.

Evlat edinmeye ilişkin mahkeme kararına karşı ancak tarafların kanun yoluna başvurma hakkı bulunmaktadır. Evlat edinmenin tarafları dışında ilgililer kanun yoluna başvuramazlar. Yani sadece evlat edinen ya da evlat edinilen veya kanuni temsilcileri verilen karar karşı süresinde kanun yoluna başvurabilirler⁴²⁷. Kesinleşen evlat edinme kararlarına karşı artık sadece şartların oluşması halinde evlatlık ilişkisinin kaldırılması talep edilebilir. Kararda açıkça hukuka aykırılık varsa sonuca etkili olmamak üzere Cumhuriyet Başsavcısının

⁴²¹ Kocaağa ve Köseoğlu, 2011: 502; Şıpka, 1999: 316; Ruhi, 2003: 42; Deniz, 2007: 120,121.

⁴²² Uyar, 2002: 3247.

⁴²³ Kaya, 2009: 57; Külahçı, 2013: 1226.

⁴²⁴ Otlı, 2009: 87.

⁴²⁵ Işık, 2005: 91; Aykaç, 2009: 401.

⁴²⁶ Ruhi, 2003: 47

⁴²⁷ Otlı, 2009: 87,88.

kanun yararına temyiz yoluna başvurması da olanaklıdır⁴²⁸. Yargıtay davanın tarafı olmayan kişilerce yapılan başvuruların reddedilmesi gerektiğini ifade etmiştir⁴²⁹.

2.4.6. Evlat Edinme Başvurusundan Sonra Meydana Gelen Değişiklikler

Evlat edinme başvurusu yapıldıktan sonra bazı değişiklikler ortaya çıkabilir. Böyle hallerde ne şekilde hareket edileceği konusundaki tereddütleri gidermek amacıyla kanunumuz “*Evlat edinme başvurusundan sonra evlat edinenin ölümü veya ayırt etme gücünü kaybetmesi, diğer koşullar bundan etkilenmediği takdirde evlat edinmeye engel olmaz.*”⁴³⁰ hükmünü getirmiştir. Yine aynı maddenin üçüncü fıkrasında “*Başvurudan sonra küçük ergin olursa, koşulları daha önceden yerine getirilmiş olmak kaydıyla küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin hükümler uygulanır.*” denilmiştir. Kanunun böyle çözümler üretmiş olması, evlat edinilecek olan kişinin yararının gözetilmesinden kaynaklanmaktadır. Yani evlat edinmenin amacını aşmayacak, anlamsızlaştırmayacak değişikliklerin evlat edinme kararına etki etmesinin önüne geçilmek istenmiştir⁴³¹.

Evlat edinme başvurusunun yapıldığı ana kadar tüm koşullar sağlanmış ancak, bu andan sonra evlat edinen ölmüş veya ayırt etme gücünü kaybetmişse, diğer koşulların da varlığı halinde, sonradan meydana gelen bu değişiklikler evlat edinmeye engel teşkil etmeyecektir. Çünkü evlat edinen evlat edinme yönündeki iradesini açıklamış ve fakat o açıklamadan sonra ölmüş veya ayırt etme gücünü kaybetmiştir⁴³².

Kanun hükmünde yer alan “diğer koşullar” ibaresinden anlaşılması gereken, evlat edinmede sonradan meydana gelen değişikliklerin küçüğün yararını etkileyip etkilemediği hususudur. Örneğin, bir yıllık bakım ve gözetimin sağlanması, evlat edinenin altsoyunun menfaatlerinin zedelenmemesi gibi şartların bu değişikliklerden etkilenmemesi gerekir ki, evlat edinmeye engel teşkil etmesin⁴³³. Yargıtay, evlat edinenin başvurusunu yeterli görmemiş, ayrıca TMK m. 316/I hükmü gereği dinlenmiş olmasını da aramıştır⁴³⁴.

⁴²⁸ Gençcan, 2011: 1391; Aydoğdu, 2006: 509, 510.

⁴²⁹ “(...) Evlat edinme kararı 24.12.2002 tarihinde verilmiş, davanın taraflarına 25.03.2003 tarihinde usulüne uygun olarak tebliğ edilmiş, temyiz yoluna başvurulmaksızın kesinleşmiştir. Evlat edinen Bedriye Erol 22.10.2007 tarihinde vefat etmiştir. Verilen ve yukarıda belirtilen tarihte kesinleşmiş olan evlat edinme kararına karşı 24.03.2008 tarihinde temyiz talebinde bulunanlar davanın tarafı değildir. Bu bakımdan kararı temyiz etme yetkileri bulunmamaktadır. Açıklanan sebeple, temyiz dilekçesinin reddi gerekmiştir.(...)” 2. HD. 17.09.2009 tarih ve 7465 E., 11796 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 15.03.2019).

⁴³⁰ TMK m. 315/II.

⁴³¹ Aydoğdu, 2006: 524,525.

⁴³² Balkar, 2002: 252.

⁴³³ Kaya, 2009: 58.

⁴³⁴ “(...)Davacı Zübeyde, 24.10.2005 tarihinde 1990 doğumlu Hasan Hüseyin’i evlat edinmek için dava açmış, 31.12.2005 tarihinde vefat etmiştir. ‘Evlat edinmeye, ancak esaslı sayılan her türlü durum ve koşulların kapsamlı biçimde araştırılmasından, evlat edinen ile edinilenin dinlenmelerinden ve gerektiğinde uzmanların görüşünün alınmasından sonra karar verilir.’ (TMK m. 316/I) Davacı Zübeyde’nin mahkemece dinlenmeden vefat ettiği nazara alınarak davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçeyle kabulü doğru görülmemiştir.(...)”

Evlat edinmek isteyen kişinin başvurusundan sonra ölümü halinde bir görüşe göre⁴³⁵, evlat edinme çekişmesiz yargı işi olduğundan mahkeme kendiliğinden yargılamaya devam eder. Ayrıca talepte bulunulmasına gerek yoktur. Diğer bir görüşe göre ise⁴³⁶, evlat edinmenin başvurusundan sonra ölümü halinde, evlat edinme yargılamasına devam edilebilmesi için mirasçılar tarafından davanın takip edilmesi gerekmektedir. Yargıtay da ikinci görüşe yakın kararlar vermiştir⁴³⁷.

TMK m. 315 hükmünde bahsi geçen değişiklikler dışında, evlat edinmenin asli koşullarının evlat edinme başvurusundan sonra değişmesi halinde evlat edinmeye karar verilmez⁴³⁸.

2.4.7. Nüfus Kütüğüne Kayıt

Evlat edinen ile evlatlık arasında gerçek bir soybağı varmış gibi ilişki meydana geldiğinden evlat edinmeye ilişkin karar, hem evlatlığın kendi aile kütüğüne hem de evlat edinenin aile kütüğüne işlenir⁴³⁹. Evlatlık evli ve erkekse, evlat edinenin aile kütüğüne evlatlık ve eşi ile çocukları da aktarılır; evlatlık evli ve kadınsa, kadın eşinin hanesinde bulunmaya devam edecektir. Evlatlığın gerçek aile kütüğü ile evlat edinenin aile kütüğü arasında bağlantı kurulur. Yani evlatlığın nüfus kaydı gerçek ailesinin kütüğünden silinmez⁴⁴⁰. Böylelikle evlatlığın, miras hakkı ve diğer haklarının zedelenmesinin önüne geçilmiş ve kendi ailesiyle aile bağlarının devam etmesi sağlanmıştır⁴⁴¹. Çünkü hukukumuzda evlatlığın gerçek ailesiyle olan bağı kopmaz, hısımlık bağları devam eder.

Mahkemenin evlat edinmeye ilişkin verdiği karar kesinleştikten sonra, on gün içinde evlat edinme ilişkisinin taraflarının bulunduğu yer Nüfus Müdürlüğü'ne gönderilir⁴⁴². Evlat edinmeyle ilgili bilgilerin nüfus kütüğüne kaydedilmesi, evlatlık ilişkisinin tarafları hakkında

2. HD. 03.11.2008 tarih ve 2007/14382 E., 2008/14435 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 16.03.2019).

⁴³⁵ Baygın, 2010: 207.

⁴³⁶ Ruhi, 2003: 45.

⁴³⁷ “(...)Medeni Kanununun 315/2 maddesi; evlat edinme başvurusundan sonra evlat edinenin ölümü veya ayırt etme gücünü kaybetmesi halinde, diğer koşulların bundan etkilenmediği takdirde evlat edinmeye engel olmayacağını hükme bağlamıştır. Evlat edinmek isteyen Münire 27.05.2033 tarihinde Günnur Zehra'yı evlat edinmek istemiş, ilk oturumdan önce 25.06.2003 'te ölmüştür. Ölümle vekalet ilişkisi sona ermiştir. Dava Günnur Zehra tarafından takip edildiğine göre husumetin Münire'nin mirasçılara yöneltilmesi, tarafların gösterecekleri tüm delillerin toplanması, birlikte değerlendirilmesi, sonucu uyarınca karar verilmesi gerekir(...)”2. HD. 01.03.2004 tarih ve 1842 E., 2456 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 16.03.2019).

⁴³⁸ Dural vd., 2012: 306.

⁴³⁹ Atalay, 2008: 124.

⁴⁴⁰ Köprülü ve Kaneti, 1989: 234; Hatemi ve Serozan; 1993: 324.

⁴⁴¹ Kılıçoğlu, 2015: 588.

⁴⁴² “Evlat edinme kararı mahkeme tarafından on gün içinde o yerin nüfus müdürlüğüne bildirilir. Evlat edinme olayı aile kütüklerine tescil edilir ve evlat edinilenin kaydı evlat edinenin aile kütüğüne taşınır. “ (NHK m. 29)

bilgi sahibi olmaya hizmet eder⁴⁴³. Bu kaydın aksi sabit oluncaya kadar doğru olduğu kabul edilir⁴⁴⁴.

Nüfus kütüğüne kayıt idari bir işlem olup, evlat edinmenin kurucu unsuru değildir. Bildirim niteliği taşıyan bu işlem, evlatlık ilişkisinin geçerlilik şartı değildir. Herhangi bir nedenle nüfus kütüğüne kaydın yapılamaması evlat edinmenin varlığını etkilemez⁴⁴⁵. Bu nedenle kaydın yapılabilmesi için kanunda herhangi bir süre öngörülmemiştir. Hatta evlat edinmenin taraflarının ölümünden sonra bile nüfus kütüğüne kayıt yapılabilir⁴⁴⁶. Yargıtay kararları da bu yöndedir⁴⁴⁷. Mahkeme kararına dayanmayan bildirimler, evlatlık ilişkisi meydana getirmez⁴⁴⁸.

Eğer evlat edinme işlemi esaslı şartları sağlanarak Türk hukukuna uygun şekilde yurtdışında yapılmışsa, ülkemizde de geçerlidir. Yabancı devletlerin hukuklarına göre yapılan evlat edinmeye ilişkin kararların ülkemizde icra edilebilirliği, Türk milleti adına yargılama yapan mahkemelerce tanıma veya tenfiz kararı vermesiyle mümkündür⁴⁴⁹.

2.4.8. Evlat Edinme Kayıtlarının Gizli Olması

TMK m. 314/VI hükmüne göre evlat edinme ile ilgili kayıtlar, belgeler ve bilgiler mahkeme kararı olmadıkça veya evlatlık istemedikçe hiçbir şekilde açıklanamaz. Bu yasak, evlat edinmeyle ilgili bilgilerin ortaya çıkmasıyla tarafların olumsuz olarak etkilenmesinin

⁴⁴³ Serozan, 2005: 233.

⁴⁴⁴ “Resmî sicil ve senetler, belgeledikleri olguların doğruluğuna kanıt oluşturur.” (TMK m. 7/I)

⁴⁴⁵ Baygın, 2003b: 634; Otlı, 2009: 90; Atalay, 2008: 124; Gençcan, 2001a: 46.

⁴⁴⁶ Zevkliler vd., 2000: 979; Özüğür, 2007: 364; Oğuzman ve Dural, 1998: 255.

⁴⁴⁷ “(...)Tescil, evlat edinmenin ölümünden sonra dahi mümkündür.(...)” 2. HD. 03.11.1975 tarih ve 5933 E., 6725 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 17.03.2019).

⁴⁴⁸ Ruhi, 2003: 48; Otlı, 2009: 90.

⁴⁴⁹ “Yurt dışında yabancı yetkili makamlar önünde yapılan evlât edinme işlemleri aslî şartlar bakımından Türk mevzuatına uygun olmak şartıyla Türkiye’de de geçerlidir.

Evlât edinme olaylarına ilişkin yabancı adli veya idarî makamlarca verilen ve o ülkenin hukukuna göre kesinleşmiş olan veya kesin hüküm gibi sonuç doğuran karar ve belgelerin Türkiye’de icra olunabilmesi, yetkili Türk mahkemesi tarafından tenfiz veya tanıma kararı verilmesine bağlıdır.” (NHK m. 30)

“(…) Davacı İrfan Yavuz’un davalı LudmilaAnatolyevna Yavuz aleyhine açtığı davada, Rusya vatandaşı olan eşinin kızı TatyanaAleksandrovnaKalinina’yı evlat edinmesine ilişkin Rusya Federasyonu Dubovka İl Mahkemesinin 15.06.2005 tarih ve 2-605/05 sayılı kararının tenfizine karar verilmesini istediği, mahkemece davanın kabulüne karar verildiği ve hükmün temyiz edilmeksizin kesinleştiği anlaşılmaktadır. 2675 Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanununun 38/c maddesinde tenfizi istenilen ilamın kamu düzenine açıkça aykırı olmaması gerektiği hükmüne bağlanmıştır. 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 308/1. Maddesindeki hükme göre evlat edinilenin evlat edinenden en az on sekiz yaş küçük olması şarttır. Evlat edinme ehliyet ve koşulları kamu düzenine ilişkindir. Dosyada mevcut nüfus kayıt örneği ve diğer belgelerden, davacının 10.10.1971 doğumlu olduğu ve evlat edinilen 02.07.1988 doğumlu TatyanaAleksandrovnaKalinina ile aralarındaki yaş farkının on sekiz yıldan az olduğu anlaşılmaktadır. Mahkemece, tenfizi istenilen yabancı mahkeme kararının Türk Medeni Kanununun 308. Maddesindeki şartları taşımadığından Türk kamu düzenine aykırı olduğu hususu dikkate alınarak davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır. (...)” 2. HD. 12.04.2007 tarih ve 2006/14063 E., 2007/6141 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 18.03.2019).

önüne geçmek için getirilmiştir⁴⁵⁰. Evlatlığın evlat edinene uyum sağlamasına yardımcı olması amacıyla, evlat edinmeyle ilgili kayıtlar gizli tutulmuştur⁴⁵¹. Evlatlık olduğunun bilinmesini istemeyen evlatlığın bu isteği dışına çıkılması mümkün değildir⁴⁵². Bu doğrultuda Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından çıkarılan Genelge⁴⁵³ gereğince evlat edinmeyle ilgili bilgiler, hiçbir kişiye ya da kuruma verilemez. Mahkeme kararı veya evlatlığın yazılı talebi olmadıkça, nüfus kayıt örneğinde gerçek anne ve babanın adı ile evlat edinmeye dair bilgi yer alamaz. Hatta uluslararası aile cüzdanlarında da evlat edinme bilgisine yer verilmez.

Evlat edinmede kayıtların gizli tutulması prensibi hukukumuzda daha çok üçüncü kişilere karşı uygulanmakla, kurulan soybağının evlat edinmeye bağlı olduğunun gizlenmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle evlatlık ilişkisi, ilişkinin tarafları ve evlatlığın gerçek anne babası evlat edinmeyle ilgisi olmayan üçüncü kişilerden gizlenmiştir⁴⁵⁴.

Evlatlık eğer evlat edinmeye ilişkin bilgi ve belgeleri görmek ya da gerçek anne babasının kim olduğunu öğrenmek isterse bu hakka sahiptir. Nitekim Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi m. 7 hükmünde de her çocuğun kendi kökenini bilme hakkına sahip olduğu ifade edilmektedir⁴⁵⁵. Bu doğrultuda evlatlığın kendi anne babasını bilmeye hakkının olduğunu kabul etmek gerekir. Evlatlığa bilgi verilmesi, bu anlamda evlat edinmenin gizli olması gerektiğine ilişkin kurala aykırı olmayacaktır. Yargıtay da bu görüştedir⁴⁵⁶. Ayrıca evlatlığa, evlat edinene aralarındaki soybağının evlat edinme yoluyla kurduğunu, evlatlığın da psikolojik durumu göz önünde bulundurularak, uygun zamanda söylenmesi gereklidir⁴⁵⁷.

⁴⁵⁰ Kılıçoğlu, 2015: 573; Otlu, 2009: 91.

⁴⁵¹ Arat, 1975: 153.

⁴⁵² Oğuzman ve Dural, 1998: 256.

⁴⁵³ 29.01.2009 tarih, 32019 sayı ve 2009/2 numaralı Genelge.

⁴⁵⁴ Baygın, 2010: 210.

⁴⁵⁵ Çörekçi, 2009: 102.

⁴⁵⁶ Serozan, 2005: 233, 234.

⁴⁵⁷ Aydoğdu, 2006: 550.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EVLAT EDİNMENİN HÜKÜM VE SONUÇLARI, HÜKÜMSÜZLÜĞÜ VE SONA ERMESİ

3.1. Evlat Edinmenin Hüküm ve Sonuçları

Evlat edinme kararı mahkemece verildikten sonra kesinleştiğinde, taraflar arasında yapay bir soybağı kurulur ve bu bağ taraflar açısından hüküm ve sonuçlar doğurur. Bunların bazıları şahsi, bazıları mali, bazıları da bu iki gruba girmeyen sonuçlardır. Bu sonuçların aksine bir anlaşma yapılması mümkün değildir⁴⁵⁸.

3.1.1. Şahsi Hüküm ve Sonuçlar

3.1.1.1. Evlatlık Açısından

3.1.1.1.1. Soybağı

Evlat edinmeyle evlat edinen ile evlatlık arasında yapay bir soybağı oluşur. Bu soybağına dayanan hısımlık ilişkisi de sadece evlat edinen ile evlatlık arasında kurulur. Yani evlatlık, evlat edinenin kan veya kayın hısımlarından hiçbiri ile hısımlık olmaz. Evlat edinen ile evlatlığın hısımları arasında hısımlık oluşmaz⁴⁵⁹. Üvey çocuğun evlat edinilmesi hariç, tek başına evlat edinen kişinin eşi ile evlatlık arasında hısımlık bağı oluşmaz⁴⁶⁰.

Evlatlığın altsoyu ile evlat edinen arasında hısımlık kurulup kurulmayacağı konusunda doktrinde görüş ayrılığı bulunmaktadır. Bazı yazarlara⁴⁶¹ göre evlatlığın altsoyu ile evlat edinen arasında hısımlık kurulur. Gerekçe olarak TMK m. 500/I hükmünü göstermektedirler. Maddenin birinci fıkrasında göre hem evlatlık hem de altsoyu, evlat edinene kan hısımlığı gibi mirasçı olurlar. Aksini savunan yazarlara⁴⁶² göre ise TMK m. 500/I hükmü bu sonuca ulaşmak için yeterli değildir.

Evlat edinmeyle evlat edinen ve evlatlık arasında hısımlık ilişkisi kurulmuş olsa da; evlatlığın gerçek ailesi ile olan hısımlık bağı kopmaz. Yani evlat edinilen kişinin hem evlat edinen ile hem de gerçek ailesiyle olan soybağı devam eder. İki soybağı meydana gelir ve bu durum soybağının tek olması gerektiğine dair kuralın bir istisnasıdır⁴⁶³.

⁴⁵⁸ Kılıçoğlu, 2003: 121; Işık, 2005: 98; Özmen, 2004: 76; Aydoğdu, 559, dn.10.

⁴⁵⁹ Tekinay, 1990: 465,466; Aydos, 2000: 136; Akıntürk ve Ateş Karaman, 2013: 384; Turhan, 2000: 58.

⁴⁶⁰ Berki, 1962: 79,80; Kizir, 2009: 165.

⁴⁶¹ Turhan, 2000: 58; Oğuzman ve Dural, 1998: 256; Zevkliler vd., 2013: 331.

⁴⁶² Berki, 1962: 152,153; Aydos, 2000: 135; Yalman, 1996: 219.

⁴⁶³ Serozan, 2005: 219; Balkar, 2002: 260; Turhan, 2000: 59; Ayan, 1993: 61.

Evlat edinenin diğer çocukları ile evlatlık arasında hısımlık bağı oluşmaz. Yani evlatlık ile evlat edinenin çocukları kardeş sayılmazlar. Yine evlat edinenin birden fazla evlatlığı varsa, onlar arasında da kardeşlik bağı bulunmaz⁴⁶⁴.

3.1.1.1.2. İsim ve Soy İsim

4721 sayılı Türk Medeni Kanunun velayetin kapsamı başlıklı m. 339 hükmünde belirtildiği üzere çocuğun ismini anne ve baba belirler⁴⁶⁵. Aynı kanunun m. 314/III hükmünde de evlat edinenin dilerse evlat edindiği kişiye yeni bir isim verebileceği ifade edilmiştir. O halde evlat edinmeyle velayeti hakkı kendisine geçen evlat edinen isterse evlat edindiği çocuğun ismini belirleme hakkına da sahiptir⁴⁶⁶. Evlat edinmenin ortaya çıkmasındaki bir neden de kişinin kendi soyunun devamını sağlamak olduğuna göre, evlat edinenin soy isminin evlatlık tarafından taşınması, evlat edinenin duygusal ihtiyaçlarının tatmini açısından önemlidir⁴⁶⁷.

Doktrinde hakim görüşe göre ayırt etme gücüne sahip çocuğun rızası alınmak kaydıyla ismi değiştirilebilir⁴⁶⁸. Bir görüşe göre⁴⁶⁹, TMK m. 314/III hükmüyle evlatlığın, evlat edinmeden sonra yeni bir kimlik kazanması amaçlanmıştır. Bir görüşe göre⁴⁷⁰ de, daha önce bir isme sahip olmasından dolayı evlatlığın isminin değiştirilmesi TMK m. 27 hükmü gereğince, ismin değiştirilebilmesi için haklı sebeplerin varlığı şarttır ve bu değişiklik mahkemeden talep edilebilir. Dolayısıyla evlat edinme haklı neden sayılamayacağı için, evlat edinen evlatlığın ismini istediği anda değiştiremeyecektir⁴⁷¹.

TMK m. 314/III hükmüne göre evlatlık ergin değilse evlat edinenin soy ismini kendiliğinden alırken; erginse evlatlığın isteği doğrultusunda alır⁴⁷². Ergin olmayan evlatlığın soyadı konusunda aksine yapılan anlaşmalar geçersizdir. Yargıtay da aynı görüştedir⁴⁷³. Çünkü ilgili hüküm emredicidir. Ancak bazı durumlarda evlatlığın kendi soy ismi taşımasında yarar olabilir, böyle istisnai durumlarda, evlatlık evlat edinmeden önceki soy ismini almak için mahkemeden soy ismin değiştirilmesini talep edebilir.⁴⁷⁴ TMK m. 314/III hükmünün üçüncü cümlesine bakıldığında, evlatlık erginse kendi soy ismini kullanabilecek, talebi olursa

⁴⁶⁴ Özüğür, 2007: 371; Kaya, 2009: 62; Yeşilöz, 1999: 95.

⁴⁶⁵ “Çocuğun adını ana ve babası koyar.” (TMK. m. 339/V); Zeybek, 2009: 21,22.

⁴⁶⁶ Özmen, 2004 :74; Zevkliler vd., 2013: 331; Mutlay Erkoç, 1987: 49.

⁴⁶⁷ Berki, 1962: 84.

⁴⁶⁸ Aydoğdu, 2006: 621,622; Belen, 2005: 72,73; Kılıçoğlu, 2015: 587.

⁴⁶⁹ Kılıçoğlu, 2003: 118.

⁴⁷⁰ Baygın, 2010: 218.

⁴⁷¹ Baygın, 2003b: 632.

⁴⁷² Yılmaz, 2013: 23; Turhan, 2000: 57; Ayan, 1993: 57 ; Kizir , 2004 : 75.

⁴⁷³ Kizir, 2009: 165; “(...)Evlatlık, evlat edinenin soyadını taşımak hakkına sahiptir. Evlatlığın asıl ana ve babasının soyadını taşıyacak şekilde baba hanesindeki soyadının devamına karar verilmesi isabetli değildir.(...)” 2. HD. 05.02.1987 tarih ve 1130 E., 748 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 20.03.2019).

⁴⁷⁴ Öztan, 2000: 453; Tekinay, 1990: 463, dn. 46; Yeşilöz, 1999: 90.

evlat edinenin soy ismini taşıyabilecektir. Ancak evlatlık ergin olduktan sonra kendi soy ismini kullanma hakkına sahip olamayacaktır⁴⁷⁵. Eğer isterse haklı nedeni olmak şartıyla ergin olduktan sonra değişiklik için dava yoluna gidebilir⁴⁷⁶. Doktrinde bir görüşe göre⁴⁷⁷ evlatlık erginse yahut evlat edinildikten sonra ergin olursa, isterse kendi soy ismini taşıması; isterse evlat edinenin soy ismini alması; isterse her iki soy ismi birlikte kullanmasına yönelik düzenleme getirilmelidir. Her iki soy ismin de birlikte kullanılması çocukta kimlik kargaşası yaratabileceğinden bu görüşe karşı çıkan yazarlar vardır⁴⁷⁸.

Ergin olmayan evlatlık, evlat edinenin soy ismini kendiliğinden alır. Birlikte evlat edinilmiş olan çocuk ailenin; evli olmayan kişi tarafından tek başına evlat edinilmiş çocuk ise evlat edinen kişinin soy ismini alır. Evli olmasına rağmen istisnai olarak tek başına evlat edinen kişi, çocuğa kendi soy ismini verecektir. Doktrinde bir görüşe göre⁴⁷⁹, evli ve tek başına evlat edinecek kişi kadın ise çocuğun soyadı konusunda ikili bir ayırım yapmak gerekecektir. Erkek eşin sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun olduğu durumlarda çocuk ailenin soy ismini alacak; eşin uzun zamandır kendisinin nerde olduğunun bilinmediği durumlarda ve mahkeme kararıyla ayrılık kararı bulunan durumlarda ise, evlat edinme diğer eşin varlığına rağmen gerçekleştirildiği için, kadının çocuğa bekarlık soy ismini vermesi daha uygun bulunmuştur. Diğer bir görüşe göre ise, tüm istisnai durumlarda kadın tek başına evlat edinmiş olsa dahi evlilik birliği halen devam ettiğinden, çocuğa ailenin soy ismi verilecektir⁴⁸⁰.

Üvey çocuğun evlat edinilmesinde evlatlığın soy isminin ne olacağı konusunda genel kural uygulanır. Bir eş, diğerinin çocuğunu evlat ediniyorsa burada çocuk erkek eşin soy ismini alacaktır. Eski eşinin çocuğunu evlat edinmek isteyen kadın, çocuğa kendi soy ismini veremeyecektir⁴⁸¹.

Tek başına evlat edinme durumunda evlat edinenin soy ismi evlatlığa verilecektir. Ancak kadınların tek başına evlat edinmesi halinde bazı durumlarda evlatlığın soy ismi konusunda bazı sorunlar oluşabilecektir. Tek başına evlat edinen kadın boşandıktan sonra hem eski eşinin hem de kendi soy ismini kullanıyorsa, evlatlığın soy ismi, TMK m. 321 hükmünün kıyasen uygulanması yoluyla belirlenecektir. Buna göre evlat edinen kadın, önceki evliliğinden dolayı çifte soy ismi taşıması halinde, evlatlık kadının bekarlık soy ismini

⁴⁷⁵ Baygın, 2003b: 630.

⁴⁷⁶ Aydos, 2000: 134; Hatemi ve Serozan, 1993: 327; Işık, 2005: 100.

⁴⁷⁷ Ruhi, 2003: 52.

⁴⁷⁸ Aydoğdu, 2006: 626, 627.

⁴⁷⁹ Belen, 2005: 76.

⁴⁸⁰ Belen, 2005: 76,77.

⁴⁸¹ Berki, 1962: 83-87.

alacaktır. Bekar bir kadın evlat edindikten sonra evlenirse ya da boşanırsa, kadının soy isminde meydana gelen değişiklik evlatlığa yansımayacaktır⁴⁸².

Evlat edinilen kişinin kadın olması durumunda, evlatlığın evli olup olmamasına göre bir ayırım yapılmalıdır. Eğer evlatlık küçük ve evli değilse evlat edinenin soy ismini alacaktır. Evlatlık ergin fakat evli değilse, talep ettiği takdirde evlat edinenin soy ismini alabileceken; evli olması durumunda, artık evlat edinenin değil, eşinin soy ismini kullanmaya devam edecektir⁴⁸³. Kadının eşinin hanesindeki nüfus kaydı ile evlat edinenin nüfus kaydı arasında bağ kurulur. Eğer evlat edinenin soy isminin de eşinin soy ismi ile birlikte kullanmak isterse, eşinin soy isminden önce evlat edinenin soy ismi nüfus kaydına geçirilir⁴⁸⁴. Bu husus Nüfus Hizmetleri Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik⁴⁸⁵ m. 105/VII hükmünde de ifade edilmektedir. Evlatlık olan kadın boşandığı zaman kural olarak evlenmeden önceki soy ismini tekrar kullanmaya başlar. Dilerse boşandıktan sonra kendisini evlat edinenin soy ismini kullanabilir. Ayrıca kadın daha önce başka biriyle evliyse, yani eşi ölen kadın ikinci kez evlenmişse, bir görüşe göre, eski kocasının soy ismini alması gerekir⁴⁸⁶. Yargıtay da bu görüştedir⁴⁸⁷.

Evlatlığın erkek olduğu durumlarda, ikili bir ayırım yapmak gerekir. Eğer erkek evlatlık evli değilse ve küçükse evlat edinenin soy ismini kendiliğinden alacaktır. Evlat edinilen kişi ergin erkekse isterse evlat edinenin soy ismini alabilecektir. Evlat edinenin soy ismini almak isteyen erkek evlatlık eğer evliyse, soy isim değişikliği, evlatlığın eşi ve çocuklarını da etkileyecektir⁴⁸⁸. Nüfus Hizmetleri Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik m. 105/VI hükmü ile bu hususun nasıl yürütüleceği belirtilmiştir.

Evlat edinilen küçük, ergin olduktan sonra ancak haklı sebepler dahilinde gerçek ailesinin soy ismini taşımak için mahkemeye başvurabilir. Mahkemenin talep doğrultusunda karar verebilmesi için evlatlığın kendi gerçek ailesinin soy ismini kullanmasında yararı olmalıdır⁴⁸⁹.

⁴⁸² Öztan, 2000: 454 ; Zevkliler vd., 2000: 980.

⁴⁸³ Mutlay Erkoç, 1987: 49; Ayan, 1993: 58.

⁴⁸⁴ Gençcan, 2011: 1416,1417; Öztan, 2000: 453; Aras, 1945: 13,14.

⁴⁸⁵ 23.11.2006 tarih ve 26355 sayılı Resmi Gazete.

⁴⁸⁶ Tekinay, 1990: 463.

⁴⁸⁷ “(...) Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanunu gerektirici sebeplere ve özellikle davacının evlat edinme sırasında ergin olmasının, ayırtım gücünü taşımasının, yine evlat edinme sırasında evlat edinenlerin aile ismini almamış ve nüfusa kaydettirilmemiş, boşanmadan sonra da kızlık soyadını taşımış bulunmasına göre yerinde bulunmayan temyiz isteğinin reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün onanmasına(...)” 2. HD. 24.04.2003 tarih ve 4852 E., 5984 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 21.03.2019).

⁴⁸⁸ Akıntürk ve Ateş Karaman, 2013: 383; Özpinar, 1997: 74; Turhan, 2000: 57.

⁴⁸⁹ Işık, 2005: 100.

Evlat edinmenin soy isminde gerçekleşen değişiklikler, evlatlığı da etkileyecektir. Mesela evlat edinen haklı sebeplerle mahkemeye başvurarak soy ismini değiştirirse, evlatlığın soy ismi de değişecektir⁴⁹⁰.

3.1.1.1.3. Anne ve Baba İsmi

TMK m. 314/IV hükmünde birlikte evlat edinme halinde, ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin nüfus kaydında anne ve baba isimlerinin olduğu haneye evlat edinen eşler yazılır. Burada dikkat edilmesi gereken iki husus vardır. Birincisi eşler birlikte evlat edinmelidir; ikincisi ise evlat edindikleri küçük ayırt etme gücüne sahip olmamalıdır⁴⁹¹. Böylece evlat edinme ile kurulmuş olan yapay soybağı, gerçek soybağına benzetilmek istenmiştir. Çocuğun psikolojik gelişimi düşünülerek bu kanun hükmünün getirildiği savunulmuştur⁴⁹². Ancak bazı yazarlar bu hükmün çocuğun kişilik haklarını zedelediği gerekçesiyle, çocuğun daha sonra gerçek anne ve babasının evlat edinen eşler olmadığını anlaması daha büyük problemlere yol açabileceğini ifade etmişlerdir⁴⁹³.

Doktrinde ayırt etme gücüne sahip küçüklerin veya erginlerin de isteği doğrultusunda, evlat edinilen ayırt etme gücüne sahip küçüklerin ve erginlerin nüfus kaydına anne ve baba ismi olarak evlat edinen eşlerin yazılabileceği ileri sürülmüştür⁴⁹⁴.

Evlat edinen eşlerin anne ve baba olarak nüfus kaydında yazılabilmesinin koşullarından birisi, eşlerin birlikte evlat edinmesidir. Yani istisnai olarak tek başına evlat edinmede, evlatlığın anne baba ismi değişmez. Evlatlığın nüfus kaydında gerçek anne babasının ismi kalmaya devam eder⁴⁹⁵. Ancak bazı yazarlar, tek başına evlat edinmede böyle bir kısıtlama getirilmesinin, evlatlığın yararına aykırı bir eşitsizlik getirdiğini, bu durumun bir

⁴⁹⁰ Otlu, 2009: 95; Yeşilöz, 1999: 92.

⁴⁹¹ Kılıçoğlu, 2015: 570; Kızır, 2009: 168.

⁴⁹² Kızır, 2009: 168; Baygın, 2003b: 632; Otlu, 2009: 95.

⁴⁹³ Tekinay, 1990: 464.

⁴⁹⁴ Ruhi, 2003: 52; Belen, 2005: 72,73.

⁴⁹⁵ “(...)Karı koca tarafından birlikte evlat edinilen ve mümeyyiz olmayan küçüklerin nüfusta ana baba adı olarak, evlat edinen karı kocanın adları yazılır. Şu durumda karı koca olanlardan sadece birisinin evlat edinmesi halinde bu hüküm uygulanmaz. Olayda küçüğü yalnız Müzeyyen evlat edinmiş bulunduğu, kocası evlat edinmediği için isteğin reddi gerekirken, ayrıca ana baba adının Müzeyyen ve Naci olarak nüfusa tesciline karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırıdır(...).” 2. HD. 12.03.1987 tarih ve 1161 E., 2059 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 22.03.2019); “(...)Karı koca tarafından birlikte evlat edinilen ve mümeyyiz olmayan küçüklerin nüfusta ana baba adı olarak, evlat edinen karı kocanın adları yazılır. Davacının evli olmadığı dikkate alınrsa, verilen hüküm usul ve yasaya aykırı olduğu gibi infazının da mümkün olmadığı anlatılmaktadır(...).”2. HD.19.09.1997 tarih ve 7798 E., 9225 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 22.03.2019); “(...)Yine 314 üncü maddenin dördüncü fıkrasına göre, ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüğün nüfus kaydında ana ve baba adı olarak evlat edinen eşlerin adları yazılması, eşler tarafından birlikte evlat edinme hali için öngörülmüştür. Tek başına evlat edinme durumunda, küçüğün ana ve baba adı olarak evlat edinmenin adının yazılacağına ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Bu itibarla, mahkemece evlat edinme kararının verilmesi ile yetinilmesi gerekirken, idareyi işlem yapmaya zorlayacak şekilde evlat edinilen küçüğün anne adı ve soyadına ilişkin olarak hüküm kurulması usul ve yasaya uygun bulunmamıştır(...).”2. HD.02.07.2009 tarih ve 2008/1914 E., 2009 /13138 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 22.03.2019).

kanun boşluğu meydana getirdiğini ifade ederek TMK m. 314/IV hükmünün uygulanması gerektiğini ileri sürmüşlerdir⁴⁹⁶. Uygulamada 2004 yılında Sapanca Asliye Hukuk Mahkemesi konuya ilişkin bir karar vermiş ve kararında tek başına evlat edinen bir kadının, evlat edindiği çocuğun nüfus kaydındaki anne hanesine kendi isminin yazılmasına ilişkin talebini kabul etmiştir⁴⁹⁷.

3.1.1.1.4. Vatandaşlık

Evlat edinmenin vatandaşlık hakkında nasıl sonuçlar ortaya çıkaracağı 4721 sayılı Türk Medeni Kanununda belirtilmemiştir. Bu hususa 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununda⁴⁹⁸ yer verilmiştir. “Türk Vatandaşlığının Evlat Edinilme ile Kazanılması” başlığını taşıyan TVK m. 17 hükmünde bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen evlatlığın Türk vatandaşlığını kazanabileceği ifade edilmiştir⁴⁹⁹. Evlat edinme vatandaşlığın kazanılmasında etkili olabilir ve fakat vatandaşlığın kaybına neden olmaz⁵⁰⁰.

Evlat edinme ergin evlatlığa vatandaşlık kazandırmadığı gibi, vatandaşlığın kaybına da neden olmaz⁵⁰¹. Ancak küçüğün evlat edinilmesi ile vatandaşlığının da etkileneceği belirtilmiştir. TVK m. 9 ve m. 17 hükümleri⁵⁰² ile Türk vatandaşlığının evlat edinme yoluyla da kazanılabileceği düzenlenmiştir. Evlat edinen küçüğün Türk vatandaşlığı kazanması için talepte bulunur. Evlat edinenin bu yöndeki talebi velayet hakkının gereğidir⁵⁰³. Evlat edinmeyle küçük yetkili makam tarafından verilen karar sonucunda Türk vatandaşlığı kazanabilecektir. İdareye bu konuda takdir yetkisi verilmiştir⁵⁰⁴. Bununla birlikte erginliğin hangi hukuka göre tespit edileceği madde hükmünde yer alamamıştır. TVK m. 11/I-a hükmünün yollamasıyla evlat edinilenin ergin olup olmadığı, başvurunun yapıldığı tarihte evlatlığın milli hukuku hangisi ise o hukuka göre belirlenecektir. Evlatlık vatansız ise o zaman Türk hukukuna göre belirlenecektir⁵⁰⁵.

Bir ülkenin vatandaşlığını kazanarak o ülkede kamu güvenliğini tehlikeye sokabilecek kötüniyetli kimseler tarafından da evlat edinme tercih edilebilmektedir. Bu nedenle 5901

⁴⁹⁶ Baygın, 2010: 220,221.

⁴⁹⁷ Sapanca Asliye Hukuk Mahkemesi 2004/157 E., 2004/188 K. (Baygın, 2010: 221)

⁴⁹⁸ 12.06.2009 tarih ve 27256 sayılı Resmi Gazete.

⁴⁹⁹ Güngör, 2012: 129.

⁵⁰⁰ Aygül, 2012: 49; Ayan, 1993: 59.

⁵⁰¹ Baygın, 2010: 222; Mutlay Erkoç, 1987: 50.

⁵⁰² “Sonradan kazanılan Türk vatandaşlığı, yetkili makam kararı veya evlat edinilme ya da seçme hakkının kullanılması ile gerçekleşir.”(TVK m.9)

“ Bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen ergin olmayan kişi, milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla, karar tarihinden itibaren Türk vatandaşlığını kazanabilir.”(TVK m.17)

⁵⁰³ Aygül, 2012: 73.

⁵⁰⁴ Güngör, 2012: 130; Aygül, 2012: 65 vd.

⁵⁰⁵ Güngör, 2012: 131.

sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu milli güvenlik ve kamu düzenine aykırı halin bulunmaması şartını getirerek önlem alınmıştır⁵⁰⁶.

Evlat edinenin herhangi bir sebeple Türk vatandaşlığını kaybetmesi durumunda, evlat edinmeyle Türk vatandaşlığı kazanan evlatlığın durumunun ne olacağı hususunda yasal bir düzenleme olmadığından, doktrinde tartışılmıştır. Bazı yazarlar⁵⁰⁷ bu durumun, ergin olmayan evlatlıkların vatandaşlıklarını kaybedeceğini ifade etmişlerdir. Aksi görüşte olan yazarlar⁵⁰⁸ ise vatandaşlığı kazanılmış hak olarak değerlendirmekte ve evlat edinenin vatandaşlığını kaybetmesiyle ergin olmasa bile, evlatlığın evlat edinmeyle kazandığı Türk vatandaşlığını kaybetmeyeceğini savunmaktadırlar. Her iki görüşteki yazarlar da ergin kişinin bu şartlarda Türk vatandaşlığını kaybetmeyeceğini belirtmişlerdir. Yine evlat edinmeyle evlatlığın Türk vatandaşlığı kazandığı durumlarda, evlatlık ilişkisi sona erse bile, evlatlık Türk vatandaşlığını koruyacaktır. Doğumla Türk vatandaşlığını kazananlardan bir farkı olmayacaktır⁵⁰⁹.

3.1.1.2. Evlat Edinen Açısından

3.1.1.2.1. Velayet

Evlat edinmeyle küçüğün velisi artık evlat edinendir. Çünkü velayet hakkı evlat edinmeyle birlikte ergin olmayan evlatlığın gerçek anne babasının velayet hakkı sona erer ve evlat edinenin küçük üzerinde velayet hakkı doğar⁵¹⁰. Bu durum TMK m. 335/I hükmüyle getirilen bir kişinin üzerindeki velayet hakkının ancak gerçek anne babasına ait olduğu kuralının istisnasını oluşturmaktadır⁵¹¹.

Birlikte evlat edinmede velayet hakkı eşler tarafından; tek başına evlat edinmede evlat edinene kişi tarafından kullanılır. Birlikte evlat edinen eşlerden biri ölürse sağ kalan eş; eşler boşanırsa velayet hakkı kendisine tanınmış olan taraf velayet hakkını kullanır⁵¹². Evlat edinen eşlerin boşanması halinde mahkeme çocuğun çıkarına uygun bulmazsa velayet hakkının kullanımını eşlerden birine tevdi etmez. Onun yerine çocuğa bir vasi tayini yapılmasına karar verebilir⁵¹³.

⁵⁰⁶ Aygül, 2012: 70 vd.

⁵⁰⁷ Kaya, 2009: 64.

⁵⁰⁸ Belen, 2005: 80; Balkar, 2002: 260.

⁵⁰⁹ Güngör, 2012: 132.

⁵¹⁰ Berki, 1962: 92,93; Yalman, 1996: 218; Zeybek, 2009: 12,80,81; Ayan, 1993: 61; Yeşilöz, 1999: 96; Kızır, 2009: 167.

⁵¹¹ “(...)TMK 335. Maddesi hükmü uyarınca velayet hakkı, münhasıran anne ve babaya tanınan bir hak olup, evlat edinme hariç, anne ve baba dışında hiç kimseye tevdi olunamayacağından davacının kısıtlanan ergine vasi olarak atanması gerekirken velayeti altına konulması da usul ve yasaya aykırı bulunmuştur.(...)” 2. HD. 14.02.2005 tarih ve 15802 E., 1935 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 26.03.2019).

⁵¹² Özüğür, 2007: 372; Ayan, 1993: 62; Oğuzman ve Dural, 1998: 256; Kızır, 2009: 167.

⁵¹³ Aydos, 2000: 133.

TMK m. 419/III hükmünün gereği olarak, ergin evlatlığın kısıtlanması için gerekli sebeplerin varlığı halinde, evlat edinenin velayeti altına alınabilir. Bu durum evlat edinmeyle velayet hakkının evlat edinen lehine doğmasından kaynaklanır.

Velayet hakkının evlat edinen tarafından kullanılması, küçüğün bakım ve gözetimi, eğitimi ve temsili gibi yetkilerin evlat edinen tarafından kullanılması demektir. Yani velayet hakkının gerektirdiği tüm hak ve sorumlulukları, evlat edinen evlat edinmeyle üstlenmektedir⁵¹⁴. Eğer evlat edinen bu sorumlulukları yerine getirmese veya özensiz davranırsa velayet hakkı kaldırılabilir⁵¹⁵. Evlat edinen velayet hakkını kullanırken küçüğün çıkarı ile çatışan bir durum meydana gelirse, gerçek anne baba velayet hakkını kaybetmiş olduğu için, çocuğa kayyım atanır⁵¹⁶.

Evlat edinmeyle artık evlatlık üzerindeki velayet hakkı evlat edinene ait olsa da, gerçek anne babanın çocukla kişisel ilişki kurma hakkı bulunmaktadır⁵¹⁷. Yargıtay da kararlarında, gerçek anne babanın talebi üzerine kişisel ilişkinin kurulması gerektiğine işaret etmiştir⁵¹⁸. Ancak elbette bu ilişkinin çocuğun zihinsel ve bedensel gelişimin etkileyecek düzeyde olmaması, yani çocuğun çıkarına olması gerekir⁵¹⁹.

Evlatlık ergin olmadan evlat edinenin velayet hakkı herhangi bir şekilde son bulunursa, velayet hakkının tekrar gerçek anne babasına dönüp dönmeyeceği konusunda doktrinde görüş birliği yoktur. Bir görüşe göre⁵²⁰ gerçek anne babanın velayet hakkı evlat edinmeyle ortadan kalktığından, evlat edinenin velayet hakkını kaybetmesi durumunda, gerçek anne babaya velayet hakkı dönmeyecektir. Evlatlığa temsilci atanması şarttır. Aynı görüşteki 10.11.1954 tarihli ve 17/24 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı ile evlat edinmeyle artık gerçek anne babanın velayet hakkının olamayacağı ve çocuğun temsili için vasi atanması gerektiği; bu nedenle velayet hakkının kendiliğinden gerçek anne babaya dönmeyeceği belirtilmiştir⁵²¹. Aksi görüş belirten yazarlara göre⁵²², TMK m. 335/I hükmünde

⁵¹⁴ Zeybek, 2009: 12; Dural vd., 2012: 308; Zevkliler vd., 2000: 981, 982; Balkar, 2002: 255,256.

⁵¹⁵ Arık, 1948: 196.

⁵¹⁶ “(...)Evlatlık işlemi tamamlanınca ana, babaya ait hak ve vazifeler evlat edinen kimseye geçer. Ana babanın velayet hakları sona erer, bu nedenle küçük Arzu’ya kayyım tayini, onun davaya dahili varsa göstereceği delillerin toplanması sonucuna göre karar verilmesi gerekir. (...)” 2. HD. 04.06.2002 tarih ve 4550 E., 7489 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi :26.03.2019).

⁵¹⁷ Köprülü ve Kaneti, 1989: 236,237; Turhan, 2000: 59; Yeşilöz, 1999: 100; Yılmaz, 2013: 24; Kizir, 2009: 166; Ayan, 1993: 64,65.

⁵¹⁸ “(...)Evlatlık ilişkisi kurulmakla, evlatlığın asıl ana babası ile irsi bağı kesilmez. Kişisel ilişki kurma hakkı irs ve nesep bağından doğmaktadır. Bu sebepler evlatlık ile kendi ana babası arasında şahsi ilişkinin düzenlenmesi zorunlu olup, bu talebe yönelik isteğin reddi yerinde değildir.(...)” 2. HD. 01.11.1983 tarih ve 7785 E., 8111 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 27.03.2019).

⁵¹⁹ Kaya, 2009: 65; Hatemi ve Serozan, 1993: 327; Arık, 1948: 189.

⁵²⁰ Akıntürk ve Ateş Karaman, 2013: 385; Aras, 1945: 14; Hatemi ve Serozan, 1993: 330; Berki, 1954: 636; Özpınar, 1997: 80; Mutlay Erkoç, 1987: 53; Yılmaz, 2013: 23; Kizir, 2009: 167.

⁵²¹ 27.02.1955 tarih ve 8889 sayılı Resmî Gazete.

⁵²² Berki, 1962: 93,94; Zeybek, 2009: 13.

yasal bir neden olmadıkça velayet hakkı anne babadan alınamayacağı belirtildiğinden, velayet hakkının evlat edinen tarafından kullanılması mümkün olmayan hallerde, velayet hakkı gerçek anne babaya dönecektir.

Evlat edinenin velayet hakkından feragat etmesi mümkün değildir. Velayet hakkının kullanılması ile ilgili kanun hükümleri emredici niteliktedir. Velayet hakkı aynı zamanda yükümlülüktür. Aksine sözleşme yapılamaz⁵²³.

3.1.1.2.2. Bakım ve Gözetim

Evlatlığın bakım ve gözetimi, evlat edinen tarafından yerine getirilir. Evlatlığın her yönden sağlıklı gelişimi için gerekli özeni göstermek zorunda olan evlat edinen, evlatlığın ihtiyaçlarından doğan giderleri de karşılamakla yükümlüdür⁵²⁴.

Evlatlığın bakım ve gözetimi evlat edinen tarafından evlatlık ergin oluncaya kadar sağlanması zorunludur. Hatta ergin olduktan sonra bile gerektiğinde, evlatlığın ihtiyaçlarını karşılamalıdır. Evlat edinen elinde olmayan sebeplerle evlatlığın bakım ve gözetimini sağlayamazsa, gerçek anne babanın evlatlığa karşı bakım borcu devam ettiğinden, çocuğun bakımını onlar üstlenecektir⁵²⁵.

Ulusal mevzuatımızda evlat edinenin evlat edinme kararı sonrasında evlatlığa karşı bakım ve gözetim borcunu yerine getirip getirmediğinin denetlenmesine ilişkin bir düzenleme bulunmasa da, 20.11.1989 tarihli Çocuk Haklarına Dair Sözleşme⁵²⁶ m. 20 hükmüne⁵²⁷ bakıldığında bu hususun devlet mekanizması tarafından denetlenmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Nitekim evlat edinmenin amacı ve ruhu da bunu gerektirmektedir⁵²⁸. Evlat edinen evlatlığın bakımı, eğitimi, korunması, tedavisi gibi ihtiyaçlarını karşılayamazsa, evlatlık mahkemeye başvurabilir⁵²⁹.

3.1.1.2.3. Evlenme Engeli

Evlat edinmeyle yapay da olsa evlatlık ile evlat edinen arasında bir soybağı kurulur. Bu soybağı sadece evlatlık ile evlat edinen arasında hısımlık meydana getirdiğinden evlenme engelinin sınırları çok geniş değildir.

⁵²³ Öztan, 2000: 458.

⁵²⁴ Işık, 2005: 108,109; Kızır, 2009: 168.

⁵²⁵ Akıntürk ve Ateş Karaman, 2013: 386; Yeşilöz, 1999: 105.

⁵²⁶ 11.12.1994 tarih ve 22138 sayılı Resmi Gazete.

⁵²⁷ “ Geçici ve sürekli olarak aile çevresinden yoksun kalan veya kendi yararına olarak bu ortamda bırakılması kabul edilmeyen her çocuk, Devletten özel koruma ve yardım görme hakkına sahip olacaktır. “ (Çocuk Haklarına Dair Sözleşme m. 20/I)

⁵²⁸ Aydoğdu, 2006: 678; Çörekçi, 2009: 21.

⁵²⁹ Kaya, 2009: 67.

TMK m. 129 hükmünde de açıkça belirtildiği üzere “*evlat edinen ile evlatlığın veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında*” evlenme engeli bulunmaktadır. O halde evlatlık ile evlat edinen birbirleri ile evlenemezler. Ayrıca birbirlerinin eski eşleri ile evlenemeyecekleri gibi birbirlerinin altsoyları ve altsoylarının eski eşleri ile de evlenemezler. Bunun dışında kalan hısımlarla yani birbirlerinin üstsoyları ve tüm yansoy hısımlarıyla evlenebilirler⁵³⁰. Üstsoy ve kardeşlerle evlenilebilmesi, doktrinde haklı olarak eleştirilmiştir. Mevaz kanun İsviçre Medeni Kanunundaki gibi evlenme engeli olan kişilerin arasında üstsoy ve kardeşlerin de sayılması gerektiği savunulmuştur⁵³¹.

Evlat edinenin birden fazla kişiyi evlat edinmesi halinde evlatlıklardan biri diğerinin kardeşi sayılmaz. Ancak evlatlıklar evlat edinenin altsoyu olduğuna göre evlatlıklardan biri evlat edinenin altsoyu olması sebebiyle diğeri ile evlenemez.

Evlatlık ilişkisinin taraflarından birinin ölümü halinde ya da evliliğinin butlanı ya da boşanması halinde, bir görüşe göre evlatlık ilişkisi devam ettiğinden evlenme engeli devam etmektedir⁵³². Diğer bir görüşe göre ise evlatlık ilişkisi sona erer, bu nedenle evlenme engeli ortadan kalkacaktır⁵³³.

TMK m. 129 hükmünde belirtilen yasak, aksi kararlaştırılması mümkün olmayan bir yasaktır. Bu nedenle yasağa rağmen yapılan evlenmeler mutlak butlanla batıldır. Cumhuriyet savcısı ya da her ilgili mutlak butlan davası açabilir⁵³⁴. Mutlak butlan davası açılıp da sonuç alınca kadar geçen sürede, evlatlık ile evlat edinen arasındaki ilişkinin olumsuz sonuçlar doğuracağı ortadadır. O halde yasağa rağmen bir evlilik yapılmışsa artık evlatlık ilişkisinin devamını beklemek, hem evlat edinmenin amacına hem de ahlaka, adaba ve kamu düzenine de aykırı olacaktır⁵³⁵. Aralarında evlenme engeli bulunan kişiler bir şekilde evlenmişse, bu durumda evlat edinenin velayet hakkı son bulacak ve evlatlık Devlet koruması altında alınacaktır⁵³⁶.

Yürürlükten kaldırılan 743 sayılı Medeni Kanun döneminde evlatlık ile evlat edinen arasında veya bunlardan biri ile eşleri arasında evlenme engeli bulunuyordu. Yani bir kimse evlat edindiği kişiyle olmasa da evlat edinenin çocuğu ile evlenebiliyordu. Hatta evlat edinenin ayrı ayrı evlat edindiği kişiler de birbiri ile evlenebiliyordu⁵³⁷.

⁵³⁰ Işık, 2005: 112; Güven, 2006: 541; Kızır, 2009: 169.

⁵³¹ Yeşilöz, 1999: 103,104; Aydoğdu, 2006: 613, dn. 226; Mutlay Erkoç, 1987: 51,52.

⁵³² Berki, 1962: 108.

⁵³³ Tekinay, 1990: 84; Yeşilöz, 1999: 102.

⁵³⁴ Otlu, 2009: 101.

⁵³⁵ Şıpka, 1999: 319.

⁵³⁶ Özmen, 2001: 16.

⁵³⁷ Özpınar, 1997 : 82.

Önceki kanun döneminde var olan evlenme engeli kesin bir engel teşkil etmemekteydi. Şöyle ki, eğer aralarında evlenme engeli olan kişiler evlenirse, evlilik geçerli sayılıyordu. Ancak evlatlık ilişkisi kendiliğinden sona eriyordu. Yasağa rağmen yapılan evlilikler herhangi bir yaptırıma tabi değildi. Bu durum o dönemde toplumun ahlaki ve sosyal yapısına uygun olmadığından bahisle eleştirilmektedir⁵³⁸.

3.1.2. Mali Hüküm ve Sonuçlar

3.1.2.1. Küçüğün Mallarının Yönetimi

Evlat edinmeyle evlatlığın gerçek anne babasının sahip olduğu ve evlat edinen geçen haklardan biri de küçüğün mallarının yönetimi ve o mallardan yararlanma hakkıdır. Bu hakkı evlat edinen velayet hakkına sahip olmasından dolayı alır⁵³⁹. Velayet hakkı devam ettiği sürece evlat edinenin evlatlığın mallarını yönetme ve yararlanma hakkı ve yükümlülüğü de devam eder. Velayet hakkı evlat edinenin kusuru olmaksızın kaldırılırsa, evlatlığın mallarını kullanma hakkı sona ermeyecektir⁵⁴⁰.

Malların yönetim yetkisi, küçüğün mallarından tasarruf edilmesiyle alakalıdır. Yani evlat edinen evlatlığın örneğin malını satabilir, kiraya verebilir, malına gerekli tamiratları yaptırabilir, değerini artırabilir. Çocuğun mallarının yönetim hakkı evlat edinene sıkı sıkıya bağlı bir hak ve yükümlülüktür. Bu nedenle haktan feragat edemez ya da başka birine hakkı devredemez⁵⁴¹. Yararlanma yetkisi ise, küçüğün mallarından elde edilen gelirlerle alakalıdır. Yani evlat edinen evlatlığın mallarından elde edilen hasılat, kira, faiz gibi gelirleri alır, makul ölçüde harcayabilir. Velayet hakkını kötüye kullanan evlat edinen yararlanma hakkını da kullanamaz⁵⁴².

Evlatlığın malları, evlat edinen tarafından öncelikli olarak evlatlık için kullanılır. Yani küçüğün mallarının kullanılmasında evlat edinene sınırsız bir yetki verilmemiş; evlatlık lehine bir sınır getirilmiştir. Küçüğün mallarından yapılacak harcamalar, evlatlığın bakım ve gözetimi, eğitimi, sağlığı vb. için yapılmalıdır. Ancak gerektiği ölçüde kalan kısmından ailenin ortak giderleri için kullanılabilir⁵⁴³. Evlat edinen, evlatlığın mallarını ve yaptığı

⁵³⁸ Özpinar, 1997 : 83,84.

⁵³⁹ Balkar, 2002: 255; Kizir, 2009: 169; Aydos, 2000: 133; “Ana ve baba, velayetleri devam ettiği sürece çocuğun mallarını yönetme hakkına sahip ve bununla yükümlüdürler(…)” (TMK m. 352)

“Ana ve baba, kusurları sebebiyle velayetleri kaldırılmadıkça, çocuğun mallarını kullanabilirler.” (TMK m. 354)

⁵⁴⁰ Özüğür, 2007: 372; Berki, 1962: 100,101.

⁵⁴¹ Kizir, 2009: 170.

⁵⁴² Hatemi ve Serozan, 1993: 328; Kizir, 2009: 170.

⁵⁴³ “Ana ve baba, çocuk mallarının gelirlerini öncelikle çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için; hakkaniyete uyduğu ölçüde de aile ihtiyaçlarını karşılamak üzere sarfedebilirler.” (TMK m. 354)

masrafları gösteren bir defter tutar ve bu defteri eksiksiz bir şekilde doldurarak mahkemeye sunar⁵⁴⁴.

3.1.2.2. Miras

3.1.2.2.1. Evlat Edinenin Miras Hakkı

Evlat edinmeyle evlatlık ile evlat edinen arasında tek yönlü miras ilişkisi doğar. Yani evlatlık evlat edinenin mirasçısı olabilir fakat evlat edinen evlatlığın mirasçısı olamaz⁵⁴⁵. TMK m. 500/II hükmü ile evlat edinilmek istenen kişinin salt ekonomik amaçlarla evlat edinilmesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır. Bunun yanında evlatlığın gerçek anne babasının evlat edinen ile evlatlığın mirasını paylaşmak istemeyeceği düşünülmüştür⁵⁴⁶. Doktrinde evlat edinenin mirasçı olamaması eleştirilmiştir. Yıllarca evlatlığa kendi öz çocuğu gibi ilgi ve sevgi göstermiş, bakımını üstlenmiş olan evlat edinenin evlatlığa mirasçı olamamasına rağmen evlatlığı hiç tanımamış kan hısımlarının mirasçı olabilmesi hakkaniyete aykırı bulunmuştur⁵⁴⁷. Evlat edinen evlatlığa mirasçı olamayacağından, evlatlığın mirası, altsoyu bulunmaması halinde gerçek anne babasına intikal edecektir⁵⁴⁸.

Evlat edinen ve hısımları yani eşi, altsoyu, üstsoyu ve yansoyları evlatlığın kanuni olarak mirasçısı olamaz⁵⁴⁹. Aksinin kararlaştırılması mümkün değildir. Ancak bu durum evlat edinenin veya hısımlarının iradi mirasçı ya da vasiyet alacaklı olmasına engel değildir. Evlatlık dilerse evlat edineni veya hısımlarını mirasçı olarak atayabilir yahut evlat edinen veya hısımlarına vasiyet yoluyla malvarlığının bir kısmını veya tamamını bırakabilir⁵⁵⁰. Evlat edinenin evlatlığın yasal mirasçısı olması, ancak evlatlığın aynı zamanda kan hısımlarından biri olması halinde mümkündür⁵⁵¹.

Evlat edinenin evlatlığın kanuni mirasçısı olamaması hükmü emredicidir. Aksinin kararlaştırılması mümkün değildir. Eğer evlatlığın hiçbir şekilde mirasçısı yoksa, o zaman da evlat edinen evlatlığın mirasçısı olamaz. Fakat daha önce de bahsettiğimiz gibi evlatlık, saklı paylı mirasçısı olmadığı durumda, tüm malvarlığını evlat edinene bırakabilir. Ancak bu yönde bir tasarrufu olmamış ise, evlatlığın malvarlığı bir bütün halinde devlete intikal eder⁵⁵².

⁵⁴⁴ Berki, 1962: 99.

⁵⁴⁵ Kılıçoğlu, 2015: 587; Yıldırım, 2014: 141; Balkar, 2002: 257; Berki, 1962: 120; Yılmaz, 2013: 22 ; Kizir, 2004 : 94.

⁵⁴⁶ Işık, 2005: 114.

⁵⁴⁷ Acabey, 2002: 170,171; Kizir, 2009: 171,172.

⁵⁴⁸ Serozan, 2005: 231; Hatemi ve Serozan, 1993: 328; Öztan, 2000: 456,457.

⁵⁴⁹ Otlı, 2009: 107.

⁵⁵⁰ Gençcan, 2011: 1447; Şahin, 2013: 90; Yalman, 1996: 223; Aydos, 2000: 134.

⁵⁵¹ İmre ve Erman, 2014: 34,36; Antalya, 2009: 68.

⁵⁵² İmre ve Erman, 2014: 39.

3.1.2.2.2. Evlatlık ve Altsoyunun Miras Hakkı

Evlatlık ile evlat edinen arasında gerçek soybağına benzer şekilde soybağı meydana geldiğinden evlatlık ve altsoyu, evlat edinenin öz çocuğuymuş gibi birinci zümre saklı paylı mirasçısıdır. Saklı paylı mirasçı olduğu için miras bırakan evlat edinenin yapmış olduğu tasarruflar için tenkis davası açma hakkına sahiptir⁵⁵³. Evlatlığın miras hakkına ilişkin hüküm emredicidir. Evlat edinmeden önce veya sonra herhangi bir şekilde, evlatlığın miras hakkını zedeleyecek bir anlaşma yapılamaz⁵⁵⁴.

Evlatlık ve altsoyu, hem evlat edinenin hem de gerçek anne babasının mirasçısıdır. TMK m. 314/V hükmü gereği evlatlığın gerçek anne babasıyla soybağı ilişkisi kopmadığından bu husus nüfus kütüğüne işlenir; böylece miras hakkına da zarar gelmemiş olur⁵⁵⁵. Evlatlık, sadece anne ve babasının değil, diğer kan hısımlarının da yasal mirasçısıdır. Bazı yazarlar, evlat edinen ile evlatlık arasında gerçek soybağına benzer bir ilişki kurulmasının amaçlandığı göz önünde alınarak, evlatlığın gerçek ailesiyle soybağının devam etmesinin çok uygun olmadığını ileri sürmektedirler⁵⁵⁶.

Miras hakkı, mahkeme tarafından verilen evlat edinme kararının kesinleşmesiyle doğar. Başvuru yapıldıktan sonra evlat edinenin ölümü halinde, şartlar sağlandığı ölçüde evlat edinmeye karar verilebilir. Bu durumda evlat edinenin ölümünden sonra dahi evlatlık ilişkisi kurulabildiğine göre evlatlığın bu şekilde de miras hakkına sahip olabileceği ortadadır⁵⁵⁷.

Evlat edinen birden fazla kişiyi evlat edinmiş olabilir yahut evlatlıktan başka çocukları olabilir. Bu halde evlat edinenin mirası bütün evlatlık ve çocukları arasında eşit olarak paylaşılır. Fakat evlatlık evlat edinenden başka evlat edinenin diğer hısımlarına mirasçı olmadığı, evlat edinen ve hısımları da evlatlığa mirasçı olamadıkları için evlatlık ile diğer çocuklar arasında mirasçılık ilişkisi doğmayacaktır. Evlatlıklar arasında da mirasçılık ilişkisi yoktur⁵⁵⁸.

Evlatlık evlat edinenden önce ölürse, evlatlığın altsoyu da kök içinde halefiyet ilkesi gereğince miras hakkına sahip olur. Evlatlığın altsoyunun evlat edinmeden önce ya da sonra doğmuş olmasının miras hakkına sahip olmada bir etkisi yoktur. Altsoy evlat edinme

⁵⁵³ Gençcan, 2011: 1446; Berki, 1962: 133,134; Mutlay Erkoç, 1987: 58; Kizir, 2009: 172, 173.

⁵⁵⁴ Akıntürk ve Ateş Karaman, 2013: 387; Kılıçoğlu, 2003: 121.

⁵⁵⁵ Saleh, 2009: 73; Acabey, 2002: 170; Öğüz, 2010: 1424; Kırkbeşoğlu, 2006: 25; Turhan, 2000: 60; Aras, 1945: 14; “Evlatlığın, miras ve başka haklarının zedelenmemesi, aile bağlarının devam etmesi için evlatlığın naklen geldiği aile kütüğü ile evlat edinenin aile kütüğü arasında her türlü bağ kurulur.(...)” (TMK m. 314/V)

⁵⁵⁶ Balkar, 2002: 257.

⁵⁵⁷ Şahin, 2013: 94,95.

⁵⁵⁸ Özüğür, 2007: 375.

ilişkisinden önce ya da sonra doğmuş fark etmez, her durumda evlat edinenin birinci dereceden saklı paylı mirasçısıdır⁵⁵⁹.

Evlatlık evlat edinenin mirasından evlatlık ilişkisi kurulduktan sonra feragat ederse, evlatlığın altsoyu bundan bazı durumlarda etkilenir. Evlatlık eğer ivazlı feragat ediyorsa, altsoyu da bundan etkilenecek ve evlat edinenin mirası evlatlık ve altsoyuna intikal etmeyecektir. Ancak ivazsız bir feragat söz konusu ise, bu durumda evlatlığın altsoyu evlat edinenin mirasından yararlanabilecektir⁵⁶⁰.

Evlatlık ve altsoyu evlat edinenin kanuni mirasçısı olmakla birlikte bu mirasçılık sınırsız değildir. Şöyle ki; evlatlık ve altsoyu sadece evlat edinenin mirasçısı olabilir. Evlat edinenin hısımlarının hiçbirinin mirasçısı olamaz⁵⁶¹. Yani evlat edinen, miras bırakan hısımindan önce ölürse, evlatlık kök içinde halefiyet ilkesi gereği evlat edinenin yerini alması mümkün değildir⁵⁶². Yargıtay'ın kararları da bu yöndedir⁵⁶³.

Evlatlığın evlatlığı evlat edinene mirasçı olamaz. Her ne kadar evlatlığın evlatlığı, evlatlığın altsoyu olsa da; evlatlık sadece evlat edinene mirasçı olabileceğinden, evlatlığın evlatlığı da sadece kendini evlat edinen kişinin mirasçısı olabilir⁵⁶⁴.

Birlikte evlat edinme durumunda, evlatlık her iki eşin de mirasçısı konumundadır. Eşlerden biri ölürse, diğerinin mirasçısı olmaya devam edecektir. Ancak evli olmasına rağmen istisnai olarak tek başına evlat edinme söz konusu ise, sadece evlat edinen kişinin mirasçısı olabilir. Evlat edinmemiş olan eş evlat edinenden önce ölürse, evlatlık halefiyet ilkesi gereği yine miras hakkına sahip olabilecektir. Evlat edinen eş, diğerinden önce ölürse, bu defa evlatlık evlat edinmeyen eşten miras payı elde edemeyecektir. Bunun yanında tek balına evlat edinmiş olan bekar biri, daha sonra evlenirse, yine sadece evlat edinen kişinin mirasçısı olabilecektir⁵⁶⁵.

⁵⁵⁹ İmre ve Erman, 2014: 34,35; Kizir, 2009: 174.

⁵⁶⁰ Baygın, 2003b: 647.

⁵⁶¹ Kizir, 2009: 173; Baygın, 2010: 239.

⁵⁶² Aydos, 2000: 134.

⁵⁶³ "(...)Olayda; miras bırakan Emine Muyan, 28.04.1992 tarihinde; evlat edinen Abdil Ali ise muristen önce 24.11.1985 tarihinde ölmüştür. Bu durumda Abdil Ali'nin evlatlıkları, muris Emine'ye mirasçı olamazlar. Bu doğrultuda oluşan karar usul ve yasaya uygundur(...)" 2. HD. 20.09.2005 tarih ve 10036 E., 12321K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 03.04.2019); "(...)Mirasçılık ve mirasın geçişi, miras bırakanın ölümü tarihinde yürürlükte olan hükümlere belirlenir.(4722 s. K. Md.17) 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin 447/1. Maddesine göre, evlatlık ve füruu kendisini evlat edinen kimseye nesebi sahih füru gibi mirasçı olurlar. Somut olayda muris Mustafa Güner 19.06.1971'de ölmüştür. Bu durum nazara alınmadan İbrahim'in evlatlıklarına muris Mustafa'nın mirasından pay verilmesi doğru olmamıştır(...)" 2. HD. 15.04.2004 tarih ve 3755 E., 4800 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 03.04.2019).

⁵⁶⁴ Kizir, 2009: 175.

⁵⁶⁵ Özügur, 2007: 375; Antalya, 2009: 68; Kizir, 2009: 173.

Evlatlık evlat edinene karşı TMK m. 578 hükmünde⁵⁶⁶ sayılan eylemleri gerçekleştirirse artık mirasından yararlanması mümkün değildir. Fakat eğer varsa kök içinde halefiyet ilkesi gereği evlatlığın altsoyu evlat edinene mirasçı olabilir⁵⁶⁷.

Evlatlıkla benzer olan beslemelik, manevi evlatlık gibi ilişkilerde beslemenin, manevi evladın vs. evlat edinenden miras hakkı bulunmamaktadır. Beslemelik veya manevi evlatlık TMK m. 305 vd. hükümlerine göre kurulmuş bir ilişki değildir⁵⁶⁸.

3.1.2.3. Nafaka

TMK m. 364/I hükmünde belirtildiği üzere, herkesin maddi yardımı olmazsa yoksulluğa düşeceği kesin olan üstsoyuna, altsoyuna ve kardeşine nafaka vermesi gerekir. Yani nafaka alacaklısı olan kişiyi yoksulluğa düşmekten kurtaracak kadar nafaka verilmesi hüküm altına alınmıştır. Yardım nafakası kamu düzeninden olduğu için, nafakanın kaldırılması ya da feragat edilmesine ilişkin bir anlaşma yapılamaz⁵⁶⁹.

Evlatlığın evlat edinene karşı nafaka yükümlüsü olup olmadığı doktrinde tartışılmıştır. Bir görüşe göre⁵⁷⁰ evlat edinen ile evlatlık arasında altsoy-üstsoy ilişkisi meydana geldiğine göre tarafların karşılıklı nafaka yükümlülüğü olduğunu ve bu nedenle evlatlığın ihtiyacı varsa evlat edinen; evlat edinenin ihtiyacı varsa evlatlık da nafaka verebilir. Aksini savunan görüş⁵⁷¹, nafakanın mirasçılık ilişkisi göz önüne alınarak düzenlendiğini, evlatlık ilişkisinde evlat edinenin evlatlığa mirasçı olamadığını ve bu nedenle nafakanın da mirasçılık ilişkisi gibi tek yönlü olması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Nafaka hakkının doğumu, mirasçılık ilişkisindeki benzer şekilde gerçekleştiğinden ve evlatlığın gerçek anne babası ile mirasçılık ilişkisi devam ettiğinden, gerçek anne babasına ve kardeşlerine yardım edilmediği takdirde yoksulluğa düşecek olması halinde nafaka borcu doğacaktır⁵⁷².

⁵⁶⁶“ Aşağıdaki kimseler, mirasçı olamayacakları gibi; ölüme bağlı tasarrufla herhangi bir hak da edinemezler:

1. Mirasbırakanı kasten ve hukuka aykırı olarak öldüren veya öldürmeye teşebbüs edenler,
2. Mirasbırakanı kasten ve hukuka aykırı olarak sürekli şekilde ölüme bağlı tasarruf yapamayacak duruma getirenler,

3. Mirasbırakanın ölüme bağlı bir tasarruf yapmasını veya böyle bir tasarruftan dönmesini aldatma, zorlama veya korkutma yoluyla sağlayanlar ve engelleyenler,

4. Mirasbırakanın artık yeniden yapamayacağı bir durumda ve zamanda ölüme bağlı bir tasarrufu kasten ve hukuka aykırı olarak ortadan kaldıranlar veya bozanlar.(...)” (TMK m. 578/I)

⁵⁶⁷“(…)Olayda (A), (C) nin evlatlığı iken onu öldürmüş bulunduğu göre, Medeni Kanununun 447. Maddesi delaletiyle 521. Madde gereğince (C) nin mirası evlatlığı (A) nın fûruna geçer. Davacı (A) nın çocuklarından birisidir. O halde mirasın (A) fûruna geçeceği gözetilerek paylar tespit edilmeli ve buna göre veraset belgesi verilmelidir.(...)” 2. HD. 15.10.1973 tarih ve 6051 E., 5820 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 03.04.2019).

⁵⁶⁸ İmre ve Erman, 2014: 37.

⁵⁶⁹ Ruhi, 2003: 55,56.

⁵⁷⁰ Belen, 2005: 91-93; Öztan, 2000: 458.

⁵⁷¹ Aydos, 2000: 134.

⁵⁷² Yeşilöz, 1999: 107.

Evlat edinen, evlatlık üzerinde velayet hakkı olması sebebiyle, evlatlığın bakımını sağlamak zorundadır. Ergin olmasına rağmen evlatlığın öğretimi devam ediyorsa, evlat edinenin nafaka borcu da devam eder. Eğer evlat edinen evlatlığa yeterli ilgi göstermezse ve maddi manevi destek olmazsa, evlatlık mahkemeye başvurarak nafaka davası açma yoluna gidebilir. Nafaka davasında evlat edinen ile evlatlığın çıkar çatışması olduğundan, bu davada evlatlığı kayyım temsil edecektir⁵⁷³. Evlat edinenin herhangi bir şekilde nafaka borcunu yerine getirmesi mümkün değilse gerçek anne babanın nafaka yükümlülüğü doğacaktır. Yani gerçek anne babanın nafaka yükümlülüğü ikincil yükümlülüktür⁵⁷⁴. Yargıtay da bu yönde kararlar vermiştir⁵⁷⁵.

Nafaka yükümlülüğünde sıra mirasçılıktaki sıra gibi olacağından, evlatlık varsa önce altsoyundan nafaka talep etmelidir. Altsoyu olmayan evlatlığın nafaka talep edeceği kişi evlat edinendir. Evlat edinmeyle evlatlık ile evlat edinenin diğer çocukları ya da evlatlıkları arasında hısımlık oluşmadığından karşılıklı bir nafaka ilişkisi meydana gelmeyecektir⁵⁷⁶. Hem evlat edinenin hem de gerçek anne babanın evlatlığın vereceği nafakaya ihtiyacı olması halinde önceliğin kimde olacağı tartışılmıştır. Bir görüşe göre⁵⁷⁷ evlat edinenin nafaka alma hakkı gerçek anne babaya nazaran öncelikli olmalıdır. Diğer bir görüş⁵⁷⁸ ise her iki nafaka alacaklısının da bir önceliği olmayıp her ikisinin de yardım edilmediği takdirde yoksulluğa düşecek olması halinde, evlatlığın hem evlat edinene hem de gerçek anne babasına karşı nafaka borcu doğacaktır. Bu durumda mahkeme iki nafaka ödeyeceğinden, uygun bir miktara karar vermelidir.

Evlat edinen ile evlatlık arasındaki nafaka yükümlülüğünün evlatlığın altsoyu açısından geçerli olup olmadığı konusunda doktrinde görüş birliği bulunmamaktadır. Altsoyun nafaka hakkının olmadığını savunan yazarlar⁵⁷⁹, buna gerekçe olarak sadece evlatlık ile evlat edinen arasında hısımlık oluştuğunu ileri sürmektedirler. Aksi görüşte olan yazarlar ise⁵⁸⁰, evlatlığın altsoyunun evlat edinenin mirasçısı olduğunu, nafaka yükümlülüğünün de

⁵⁷³ Yetik, 2003: 183.

⁵⁷⁴ Ögüz, 2010: 1424; Aras, 1945: 14; Kızır, 2009: 171; Arık, 1948: 196.

⁵⁷⁵ “(...) Kendisi için nafaka istenen Evren evlatlık olarak verilmiş evlat edinenin ölümü ile evlatlık ilişkisi sona ermiştir. Evrenin evlat edinenin mirasçılığı sıfatı devam etmektedir. Evlatlık verilmekle evlatlığın bakımı ve geçimi, terbiyesi, eğitimi gibi haklar evlat edinene geçmiştir. Ne var ki evlat edinen ölmüştür. Ölümle evlatlık ilişkisi sona ermiştir. Evlatlık ilişkisi sona erdiğinden Evren’in doğal ana-babası koşulları varsa çocuklarının geçiminden sorumludur.(...)” 2. HD. 01.06.2001 tarih ve 6751 E., 8604 K. (<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 10.04.2019).

⁵⁷⁶ Belen, 2005: 92.

⁵⁷⁷ Işık, 2005: 121.

⁵⁷⁸ Aydoğdu, 2006: 681.

⁵⁷⁹ Akıntürk ve Ateş Karaman, 2013: 387; Tekinay, 1990: 480.

⁵⁸⁰ Balkar, 2002: 257; Oğuzman ve Dural, 1998: 260; Aydos, 2000: 134.

mirasçılık ilişkisinden yola çıkılarak belirlendiğini ifade ederek, altsoyun da nafaka almaya hakkı olduğunu savunmuşlardır.

3.1.3. Diğer Hüküm ve Sonuçlar

Evlat edinmeyle evlatlık, kendisini evlat edinen kişinin yerleşim yerine geçer⁵⁸¹. Çünkü evlat edinen ile evlatlık arasında kurulan soybağı, evlat edinene evlatlığın velayet hakkını vermektedir. Velisinin yerleşim yeri neresiyse ergin olmayan evlatlığın yerleşim yeri de orası olur. Bu velayet hakkının bir yansımasıdır. Evlatlık erginse ve kısıtlı değilse, evlat edinenden bağımsız bir yerleşim yerine sahip olabilir⁵⁸².

Mahkeme tarafından kendisine vasi atanan evlatlığın yerleşim yeri ise, kısıtlama kararı veren vesayet makamının, sulh hukuk mahkemesinin bulunduğu yerdir⁵⁸³.

Evlatlık, evlat edinmeyle artık evlat edinenin altsoyu olarak kabul edildiğinden, altsoyun yapmaktan yasaklı olduğu işlemleri yapamayacaktır. Örneğin 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu⁵⁸⁴ m. 436/I hükmünde⁵⁸⁵ belirtildiği gibi şirketle kendisi arasındaki işlemlerle ilgili toplantılarda pay sahibinin, eşinin, altsoyunun veya üstsoyunun oy vermesi yasaktır. Evlatlık ile evlat edinen aynı şirkette oy verme hakkına sahip iki kişi ise, ikisinden birinin şirketle olan kişisel münasebetinin oylandığı durumlarda, oy verme hakkına sahip değildir. Yine buna benzer bir durum derneklerde de vardır. Bir kişinin dernek ile kendisi, eşi, altsoyu veya üstsoyu arasında gelişen işlemlerle ilgili toplantılarda oy hakkı yoktur. Evlatlık ile evlat edinenin birlikte üye oldukları bir dernekte, evlatlığın ya da evlat edinenin dernekle kişisel bir işleminin olduğu durumlarda oy kullanması mümkün değildir. Evlatlığın evlat edinenin altsoyu olması dolayısıyla yapamayacağı bir işlem de 1512 sayılı Noterlik Kanunu⁵⁸⁶ m. 76/I.3 hükmünde belirtilmiştir. Buna göre, noter, tanık, tercüman ve bilirkişiler, ilgililerden biri ile aralarında evlat edinme ilişkisi varsa noterlik işlemine katılamazlar⁵⁸⁷.

3.2. Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü

3.2.1. Genel Olarak

Evlat edinme ilişkisinin geçerli bir şekilde kurulması ve devamının sağlanması amacıyla 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ile belli şartlar getirilmiştir. Geçerlilik için bu

⁵⁸¹ Zeybek, 2009: 24; Kizir, 2009: 165.

⁵⁸² Aydoğdu, 2006: 683; Berki, 1962: 98; Otlu, 2009: 110,111 ; Kizir, 2004 : 76.

⁵⁸³ Ruhi ,2003: 60

⁵⁸⁴ 14.02.2011 tarih ve 27846 sayılı Resmi Gazete.

⁵⁸⁵ “Pay sahibi kendisi, eşi, alt ve üstsoyu veya bunların ortağı oldukları şahıs şirketleri ya da hakimiyetleri altındaki sermaye şirketleri ile şirket arasındaki kişisel nitelikte bir işe veya işleme veya herhangi bir yargı kurumu ya da hakemdeki davaya ilişkin olan müzakerelerde oy kullanamaz.(...)” (TTK m. 436/I)

⁵⁸⁶ 05.02.1972 tarih ve 14090 sayılı Resmi Gazete.

⁵⁸⁷ Kaya, 2009: 79; Işık, 2005: 123 ;Otlu, 2009: 111.

şartlara uyulması gerekmektedir. Şartların eksik kalması evlat edinmenin hükümsüzlüğü sonucunu doğuracaktır⁵⁸⁸. Eksikliğin giderilmesine kadar evlat edinmenin askıda geçersiz olduğunu savunan görüşler de vardır⁵⁸⁹. Kanunumuzda evlat edinmenin hükümsüzlüğüne dair herhangi bir düzenleme öngörülmemiştir. Ancak çalışmamız kapsamında hükümsüzlük şekillerine değinmekte fayda vardır. Hükümsüzlük üç şekilde tezahür edebilir: Yokluk, Butlan ve İptal Edilebilirlik.

3.2.2. Yokluk

Evlat edinmenin kurucu unsurlarının sağlanamadığı durumlarda, evlat edinme yoklukla sakattır. Örneğin, evlat edinme mahkeme kararına dayanmıyorsa, tam ehliyetsiz bir kişi evlat edinmişse veya evlat edinme iradesi yoksa bunun yaptırımını yokluk olacaktır⁵⁹⁰. Evlat edinme kararını noterin ya da Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nün vermesi halinde karar yokluk yaptırımına tabidir. 4721 sayılı Türk Medeni Kanununda evlat edinmenin yokluğu ile ilgili açık hüküm bulunmasa da Yargıtay konuya ilişkin verdiği kararlarla yokluğun hangi hallerde olacağını ortaya koymuştur⁵⁹¹.

Evlat edinme yönünde evlat edinenin iradesi yoksa, bunun yaptırımını yokluktur. Çünkü irade beyanının olmaması evlat edinme ilişkisinin kurulmasına engel teşkil edecektir⁵⁹². Bir görüşe göre tarafların haricindeki kişilerin rızasının eksikliği yokluk sonucunu doğurmamalıdır. İlgililerin rızasının eksik olmasına rağmen yapılan evlat edinmelerde evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını talep etme hakkı doğmalıdır⁵⁹³.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu evlat edinme sözleşmesini kabul etmediği için, bir görüşe göre yokluktan bahsedilemez. Yalnızca evlat edinmenin kaldırılması için dava yoluna gidilebilir⁵⁹⁴. Ancak Yargıtay yokluk yaptırımının uygulanacağını kararlarında ortaya koymuştur⁵⁹⁵.

⁵⁸⁸ Yılmaz, 2013: 22.

⁵⁸⁹ Aydoğdu, 2006: 700, dn. 62.

⁵⁹⁰ Ruhi, 2003: 63; Belen, 2005: 106; Hatemi ve Serozan, 1993: 325; Kizir, 2009: 176.

⁵⁹¹ “(...) Noter huzurunda düzenlenen evlat edinme sözleşmesi, sözleşmenin yapıldığı tarihte yürürlükte olan 4721 sayılı yasanın 315. Maddesindeki evlat edinmenin ancak mahkeme kararı ile olabileceği hükmü karşısında yok hükmünde olduğundan, davanın kabulü ile evlatlık ilişkisinin yokluğuna karar verilmelidir.(...)”2. HD. 29.03.2005 tarih ve 2051 E., 4999 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 12.04.2019).

⁵⁹² Belen, 105,106

⁵⁹³ Aydoğdu, 2006: 710.

⁵⁹⁴ Aydos, 2000: 119.

⁵⁹⁵ “(...)1.1.2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu evlat edinmenin mahkemece verilecek bir kararla gerçekleşeceğini hükme bağlamıştır. Evlat edinme kurumunu taraflar arasında sözleşme ile soybağı ilişkisine yol açan bir kurum olmaktan çıkarmıştır. (TMK. md. 315/1) Olayda, mahkemece verilmiş bir evlat edinme kararı bulunmamaktadır. Kastamonu 1. Noterliğince 13.3.2002 tarihinde düzenlenen Evlat Edinme Sözleşmesi, sözleşmenin yapıldığı tarihte yürürlükte olan 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun evlat edinmeye ilişkin hükümleri, özellikle evlat edinmenin mahkemece verilecek bir kararla gerçekleşeceğine dair 315. maddesinde yer alan hüküm karşısında hukuki sonuç doğurmaz. Noter sözleşmesi yok hükmündedir. Ortada,

743 sayılı Medeni Kanunundan önceki dönemde evlat edinme olmadığı için, kişinin nüfus kaydında evlatlık olduğunun yazılmış olması da bir hüküm ifade etmemektedir. Yargıtay da Mecelle döneminde yani 743 sayılı Medeni Kanun döneminden önce, her ne sebeple olursa olsun nüfus sicilinde yapılan evlatlık kaydının hukuksal değer taşımadığı yönünde birçok kararı bulunmaktadır⁵⁹⁶.

Yoklukla sakat olan evlat edinme kararının hukuki bir etkisi yoktur. Yokluğun ileri sürülmesi herhangi bir süreye tabi değildir. Her zaman ilgililer tarafından evlat edinmenin yok hükmünde olduğuna dair iddia ileri sürülebilir ve bu durum hakkın kötüye kullanılması sayılmaz⁵⁹⁷. Evlat edinmenin yokluğu resen gözetilecek bir durumdur. Evlat edinme kararının nüfusa tescilinin sağlanması için nüfus müdürlüğüne başvurulduğunda, yok hükmünde olup olmadığı memurlarca kendiliğinden gözetilir ve yoklukla sakat olduğu görülürse, başvuru reddedilir⁵⁹⁸. Ancak bir şekilde nüfus siciline yok hükmündeki evlat edinme kararı kaydedildiyse, yokluğun tespiti için dava açma hakkı, evlat edinmenin tarafları ile mirasçıları ve Cumhuriyet Savcısı için her zaman saklıdır. Bu kişilerin dışındaki ilgililer dava açmazlarsa da Cumhuriyet Savcısına ihbarda bulunabilirler⁵⁹⁹. Yokluğun tespiti için açılacak olan davanın herhangi bir zamanaşımı süresi yoktur.

3.2.3. Butlan ve İptal Edilebilirlik

743 sayılı Medeni Kanun döneminde geçersiz bir evlat edinme ilişkisinin butlanı veya iptal edilebilirliği söz konusu olabilmekteydi. Taraflar açısından bulunması gereken asli şartların bulunmaması halinde evlat edinmenin butlan ile sakat olduğu ifade edilmekteydi. Yine iradenin sakatlandığı hallerde veya rızasının alınması gerekli olan taraflar dışındaki kişilerin rızalarının alınmaması da iptal edilme nedeni olarak görülüyordu⁶⁰⁰.

Evlat edinmenin taraflarından birinin ehliyetsiz olması, evlat edinilen küçüğün rızasının bulunmaması, evlatlığın daha önce birisi tarafından evlat edinilmiş olması, evlat edinenin otuz beş yaşından küçük olması, taraflar arasındaki yaş farkının on sekizden az olması gibi durumlar evlat edinmenin butlanına yol açıyordu⁶⁰¹.

hukuken geçerli biçimde oluşmuş bir evlat edinme ilişkisi bulunmamaktadır. Davalının bu sebeple kabulü ile evlatlık ilişkisinin yokluğunun tespitine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiştir.(...)” 2. HD. 29.03.2005 tarih ve 2051 E., 4999 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 12.04.2019).

⁵⁹⁶ Aynı yönde bk. 2. HD. 08.11.1982 tarih ve 7912 E., 8113 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 12.04.2019).

⁵⁹⁷ Işık, 2005: 129; Oğuzman ve Dural, 1998: 262.

⁵⁹⁸ Gençcan, 2011: 1451; Aydoğdu, 2006: 705,706.

⁵⁹⁹ Ruhi, 2003: 63; Köprülü ve Kaneti: 237; Gençcan, 2001b: 31-38.

⁶⁰⁰ Gençcan, 2001b : 32,38.

⁶⁰¹ Ayan, 1993 : 80.

Evlat edinmenin butlanına yol açacak sebeplerin varlığı halinde butlan davası açılması gerekir. Yani evlat edinmenin butlanla sakat olabilmesi, mahkemenin vereceği butlan kararıyla mümkündür. Bu davayı açmada hukuken yararı bulunan kişiler açabilirler. Evlat edinmenin tarafları veya bunların mirasçıları ile Cumhuriyet Savcısı, evlat edinmenin butlanla sakat olduğu iddiasıyla dava açabilirler⁶⁰². Doktrinde dava açılmadan eksikler tamamlandığı takdirde davanın açılmayacağı, butlan davası devam ederken eksikliklerin tamamlanması halinde davanın düşeceği şekilde görüşler vardır⁶⁰³. Butlan davası her zaman açılabilir, hak düşürücü süreye tabi değildir⁶⁰⁴.

Yine yürürlükten kaldırılan 743 sayılı Medeni Kanun döneminde evlat edinmenin iptal edilebilirliği söz konusuydu. Evlat edinme, iradeyi sakatlayan hallerden biri nedeniyle veya ek olarak verilmesi gereken rızanın olmaması nedeniyle geçersiz hale gelirse iptal edilebilir nitelikte olduğu kabul edilirdi⁶⁰⁵.

İptal davasını hata, hile veya tehdit nedeniyle iradesi sakatlanan kişiler veya ek rızası bulunması gereken kişiler veya vesayet daireleri açabilir. Hata ve hilenin öğrenildiği tarihten itibaren ve tehdidin ortadan kalktığı tarihten itibaren bir yıl içinde iptal davası açılmalıdır. Ek olarak alınması gereken rızanın bulunmadığı hallerde ise herhangi bir süre öngörülmemiştir⁶⁰⁶.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ile evlat edinme ilişkisinin sözleşmesel niteliği kaldırılmış, mahkeme kararıyla kurulup ancak sınırlı şartlarda kaldırılabilen bir medeni hukuk işlemi haline getirilmiştir. Bu nedenle evlatlık ilişkisine butlan veya iptal edilebilirlik yaptırımının uygulanması hukuki niteliği ile bağdaşmamaktadır.

3.3. Evlat Edinmenin Sona Ermesi

3.3.1. Genel Olarak

Geçersiz evlat edinmenin sona erdirilmesi dava yoluyla mümkündür. Evlat edinmenin sona erdirilmesi, TMK m. 317-319 hükümleriyle evlatlık ilişkisinin kaldırılması başlığı altında düzenlenmiştir. Bu hükümlerde evlat edinilenin yararının zedelenmemesi koşuluyla, evlat edinmenin hangi sebeplerle kaldırılacağı tahdidi olarak belirtilmiştir. Evlat edinme ilişkisinin kurulması gibi kaldırılması da ancak mahkeme kararı ile mümkündür. Evlat edinme ilişkisinin kaldırılmasına ilişkin dava, bozucu yenilik doğuran dava niteliğindedir⁶⁰⁷.

⁶⁰² Kizir, 2004 : 103.

⁶⁰³ Tekinay, 1990 : 470.

⁶⁰⁴ Ayan, 1993 : 81.

⁶⁰⁵ Oğuzman ve Dural, 1998 : 264.

⁶⁰⁶ Gençcan, 2001b : 36.

⁶⁰⁷ Özcan, 2017: 720; Dural vd., 2012: 311; Şıpka, 1999: 317; Koç, 2015: 382.

Kanunda sayılan sebepler dışında evlatlık ilişkisinin kaldırılması talep edilemeyecektir. Örneğin mirasçılıktan çıkarılma sebepleri olsa bile evlatlık ilişkisinin kaldırılması talep edilemeyecektir⁶⁰⁸. Evlat edinmeyle gerçek soybağı gibi bir bağ olduğundan geçerli şekilde kurulan evlatlık ilişkisinin kaldırılması mümkün değildir⁶⁰⁹. Karşıt görüşü benimseyenlere göre ise, evlatlık ilişkisi geçerli şekilde kurulmuş bile olsa ilişkinin devamı taraflar için çekilmez hale gelmişse evlatlık ilişkisinin kaldırılabilmesi gerekir. Bu nedenle burada bilinçsiz bir kanun boşluğu vardır⁶¹⁰.

3.3.2. Evlatlık İlişkisinin Kaldırılmasının Sebepleri

3.3.2.1. Rızanın Yokluğu

Kanunda evlat edinmek için rızasının alınması gerektiği belirtilen kişilerin rızasının bulunmaması halinde, evlatlığın yararını zedelememek kaydıyla, rızası alınması gereken kişiler tarafından evlatlık ilişkisinin kaldırılması talep edilebilir. Mesela, evlat edinmeye ayırt etme gücüne sahip küçük veya evlat edinilmek isteyen küçüğün anne ve babası rıza göstermediği halde evlatlık ilişkisi kurulmuşsa yahut ayırt etme gücüne sahip kısıtlının rızası ve vesayet dairelerinin izni olmaksızın evlatlık ilişkisi kurulmuşsa, mahkemeden kaldırılmasını isteyebilirler. Ergin bir kişi evlat edinilmek isteniyorsa, evlat edinilen ergin ve eşinin rızası ya da evlat edinenin altsoyunun açık muvafakati aranacağından bunların bulunmaması halinde de, ilgililerin evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını isteme hakkı bulunmaktadır. Birlikte evlat edinen eşlerin her ikisinin de rızası alınmamışsa, bu durumda da evlatlık ilişkisinin kaldırılması gündeme gelecektir⁶¹¹.

Evlat edinme kararının verilmesi aşamasında ilgililer rıza gösterme hakkına sahip olmalıdır. Yani o an rıza hakkı bulunan kişiler olmalıdır⁶¹². Rıza verilmiş ama geçersiz bir rıza beyanı ile evlat edinme gerçekleşmişse bu durumda da evlatlık ilişkisinin kaldırılması için mahkemeye başvurulabilir. Örnek vermek gerekirse, yeni doğmuş bebeğin doğumundan itibaren altı hafta geçmeden verilen rıza geçersiz olduğundan bu şekilde kurulan evlat edinme ilişkisinin sona erdirilmesini isteme hakkı vardır⁶¹³.

Evlat edinmeye rızası aranan kişilerce rıza verilmiş ama rızaya ilişkin şekli eksiklikler varsa bu durum, evlatlık ilişkisinin kaldırılması sonucunu doğurmaz⁶¹⁴. Yine de bu eksiklikler evlatlığın yararını zedelememesi gerekir. Evlatlığın yararının zedelenip zedelenmediğine

⁶⁰⁸ Otlu, 2009: 115.

⁶⁰⁹ Kılıçoğlu, 2003: 120; Balkar, 2002: 263.

⁶¹⁰ Güven, 2006: 549,551.

⁶¹¹ Otlu, 2009: 115; Özcan, 2017: 719,720; Koç, 2015: 384,385.

⁶¹² Aydos, 2000: 137; Tekinay, 1990: 473.

⁶¹³ Baygın, 2010: 244.

⁶¹⁴ Kaya, 2009: 85.

yönelik araştırma Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Aile, Sosyal Hizmetler ve Çalışma Müdürlükleri tarafından yerine getirilir. Araştırma sonucu, ayırt etme gücüne sahip evlatlığın da beyanı bulunan rapor mahkemeye ibraz edilir⁶¹⁵. Mahkemece evlatlık ilişkisinin kaldırılması uygun bulunursa, verilecek karar ile evlat edinme sona erer⁶¹⁶.

3.3.2.2. Diğer Eksiklikler

Evlat edinmede rızanın yokluğu dışında esasa ilişkin eksiklik bulunması halinde, Cumhuriyet Savcısı veya ilgililer evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını dava edebilirler⁶¹⁷. Bu eksiklikler evlat edinmenin taraflarında aranan şartlara ilişkindir.

4721 sayılı Türk Medeni Kanununda yer alan esasa ilişkin şartlar bulunmuyorsa ya da eksik bulunuyorsa evlatlık ilişkisinin kaldırılması istenebilir. Örneğin; evlat edinenin evlatlık ile arasında en az on sekiz yaş fark bulunmuyorsa, birlikte evlat edinmede beş yıllık evlilik süresi veya otuz yaş tamamlamamışa, diğer çocukların menfaatinin zedelenmesi söz konusuysa, altsoyun açık muvafakati olmadan ergin veya kısıtlı evlat edinildiyse, bakım ve gözetim bir yıl boyunca devam etmediyse, üvey evladın evlat edinilmesinde iki yıllık evlilik süresi tamamlanmamışa veya evlat edinecek eşin yaşı otuzdan küçükse, evli kişi istisnai bir durum olmamasına karşın tek başına evlat edinmişse, evlat edinilmek istenen kişi daha önce biri tarafından evlat edinilmişse, evlatlık evlat edinmenin amacından başka amaçlarla evlat edinilmişse esasa ilişkin eksiklik var kabul edilir ve mahkeme tarafından verilecek kararlar evlatlık ilişkisi kaldırılır⁶¹⁸. Yargıtay da birçok kararında bu tür eksikliklerin evlatlık ilişkisinin kaldırılması sonucunu doğuracağını ifade etmiştir⁶¹⁹.

⁶¹⁵ Kurtuluş Akbulut, 2011: 95.

⁶¹⁶ Koç, 2015: 385; Akıntürk ve Ateş Karaman, 2013: 388.

⁶¹⁷ “(...)Türk Medeni Kanununun 318.maddesi uyarınca evlat edinme esasa ilişkin diğer noksanlıklardan biriyle sakatsa, Cumhuriyet savcısı veya her ilgili evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilir. Davacının gösterdiği deliller toplanıp, sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı bulunmuştur.(...)” 2. HD. 21.12.2006 tarih ve 9811 E., 18092 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 16.04.2019).

⁶¹⁸ Aydos, 2000: 137; Koç, 2015: 385; Dural vd., 2012: 313,314.

⁶¹⁹ “(...)Davalının evlat edinilmesine ilişkin Kuşadası Asliye Hukuk Mahkemesinin 2003/231-728 sayılı kararının incelenmesinde; evlat edinme tarihinde evlat edinilen davalının ergin olduğu anlaşılmaktadır. Evlat edinmek isteyen, davalı ile uzun zamandan beri aile halinde yaşadıklarını ileri sürmüştür. Bu halde evlat edinmeye karar verilebilmesi için evlat edinilenin, en az beş yıldan beri evlat edinen ile aile halinde birlikte yaşamaya gerekir. (TMK.m.313/3) Anılan dosyada; gerek davalının kendi beyanından, gerekse de toplanan deliller ve dinlenen tanık beyanlarından, evlat edinen ile evlat edinilen davalının iki yıldan beri aile halinde birlikte yaşadıkları anlaşılmaktadır. Şu hale göre, Türk Medeni Kanununun 313/3.maddesindeki koşulları oluşmamış, mahkemece Türk Medeni Kanununun 313/3 ve 316.maddeleri uyarınca bir araştırma da yapılmamıştır. Evlat edinme esasa ilişkin açıklanan bu noksanlıkların nedeniyle sakat olup (TMK.m.318/1), dava tarihi itibarıyla bu noksanlıklar ortadan kalkmadığı gibi, esasa ilişkin noksanlıklar bulunması halinde, evlatlığın menfaatini ağır şekilde zedelenmesi koşulu da aranmayacaktır. (TMK.m.318/2) Açıklanan bu nedenle evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.(...)” 2. HD., 20.04.2010 tarih ve 2009/2741 E., 2010/7864 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 17.04.2019).

Evlat edinmenin usule ilişkin eksiklikler içermesi de evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına sebep olabilir. Ancak evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının evlatlığın yararını zedelemesi ihtimali olduğunda kaldırma yoluna gidilmez⁶²⁰.

Usule ilişkin şartların eksikliği, yani evlat edinme kararının ya da rızanın görevli ve yetkili mahkeme tarafından verilmemesi, evlat edinmenin taraflarının dinlenilmemesi, yeterli inceleme ve araştırmanın yapılmaması gibi eksiklerin bulunması halinde evlatlık ilişkisinin kaldırılması talep edilebilir⁶²¹.

3.3.3. Evlatlık İlişkisinin Kaldırılmasında Usul

3.3.3.1. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının istenebilmesi için evlat edinmeye ilişkin verilen kararın kesinleşmesi gerekir. Yani evlat edinmeye ilişkin verilen karar için tüm kanun yollarının tüketilmesi gerekir. Bu nedenle evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına ilişkin dava tali niteliklidir⁶²². Evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına yönelik dava bozucu yenilik doğuran bir davadır. Çünkü evlatlık ilişkisini ortadan kaldırır. Yenilik doğurucu etkisi sebebiyle karar daha sonra ortadan kaldırılamaz⁶²³.

Evlatlık ilişkisinin kaldırılması davası açılacak görevli mahkeme Aile Mahkemesidir⁶²⁴. Yetkili mahkeme ise, konuyla alakalı hukukumuzda özel hüküm olmaması nedeniyle, genel hükümlere göre belirlenir. Genel yetki kuralına göre evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına ilişkin davada yetkili mahkeme, davalı ya da karşı ilgili olan kişinin yerleşim yeri mahkemesidir⁶²⁵.

3.3.3.2. Davanın Tarafları

Rızası alınması gereken kişilerin rızasının alınmaması halinde bu kişiler evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını için dava açabilirler. Evlat edinmenin esasına ilişkin eksiklikler nedeniyle açılacak evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasını Cumhuriyet savcısı ya da her ilgili

⁶²⁰ Gençcan, 2011: 1458.

⁶²¹ Belen, 2005: 128.

⁶²² Aydoğdu, 2006: 716.

⁶²³ Aydoğdu, 2006: 762.

⁶²⁴ "(...)Dava evlatlık ilişkisinin kaldırılması isteğine ilişkindir. Görev kamu düzenine ilişkindir. Mahkemece yargılamanın her aşamasında kendiliğinden dikkate alınması gerekir. 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanununun 4.maddesi; 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun ikinci kitabından üçüncü kısım hariç olmak üzere (TMK m.118-395) kaynaklanan bütün davaların Aile Mahkemesinde bakılacağını hükme bağlamıştır. Şu halde Aile Mahkemesi kurulmayan yerlerde Hakimler Ve Savcılar Kurulunca belirlenen Asliye Hukuk Mahkemelerinde davanın Aile Mahkemesi sıfatı ile görülüp karara bağlanması gerekir. (HGK 16.11.2005 tarih ve 2/673-617 sayılı kararı) Bu açıklama karşısında; davaya Aile mahkemesi sıfatıyla bakılması gerekirken, bu husus düşünülmeden Asliye Hukuk Mahkemesi olarak yargılamaya devam edilip, yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.(...) 2. HD., 14.06.2010 tarih ve 10855 E., 11759 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 20.04.2019); Koç, 2015: 383.

⁶²⁵ Aydoğdu, 2006: 760,761.

açabilir⁶²⁶. İlgili kavramından anlaşılması gereken evlatlık ilişkisinin kaldırılmasında hukuki yararı bulunan kişilerdir⁶²⁷. Evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasında kural olarak davalı evlat edinen ile evlatlıktır⁶²⁸. Evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına ilişkin davayı evlat edinen ya da evlatlık, diğerine karşı da açabilir. Bu davada evlatlık ile yasal temsilcisinin arasında menfaat çatışması olursa çocuğu kayyım temsil edecektir⁶²⁹. Bu davada taraflar kendilerini vekille temsil ettireceklerse, vekaletnamede özel yetki bulunmalıdır⁶³⁰.

3.3.3.3. Hak Düşürücü Süre

Evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını istemek için dava açma hakkı bulunanların, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını gerektirecek durumun öğrenilmesinden itibaren bir yıl süresi vardır. Bu süre hak düşürücüdür. Yani kaldırma sebebinin öğrenilmesinden itibaren bir yıl içinde evlatlık ilişkisinin kaldırılması için dava açılmazsa, bu sürenin sonunda artık dava hakkı ortadan kalkacaktır⁶³¹.

Hak düşürücü sürenin geçip geçmediği taraflarca yargılamanın her aşamasında ileri sürülebilir. Ayrıca mahkeme talep olmasa bile resen bu süreyi kontrol edecektir⁶³². Hak düşürücü süre tarafların kusuru olmaksızın geçirilmişse bu durumda ne olacağı hakkında kanunda hüküm yoktur. Ancak bir görüşe göre⁶³³, TMK m. 300/IV ve m. 303/IV hükümleri kıyasen uygulama alanı bulacaktır. Yani davacı yaşanan gecikmeyi haklı bir sebebe dayandırıyorsa, sebebin ortadan kalkmasından itibaren bir aylık süre içinde dava açabilir.

⁶²⁶ Koç, 2015: 383; Kaya,2009: 87.

⁶²⁷ “(...)Dava, evlatlık ilişkisinin kaldırılması isteğine ilişkin olup, evlat edinenlerden Aslan’ın, muhtemel mirasçuları tarafından açılmıştır. Evlat edinen Aslan, 31.12.2007 tarihinde ölmüş, dava ise 04.01.2008 tarihinde açılmıştır. Davalı Konca, Aslan ve eşi diğer davalı Müzeyyen tarafından birlikte evlat edinilmiştir. Davacıların, davalı Konca ile Müzeyyen arasındaki evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını istemekte hukuki bir yararları bulunmamaktadır. İsteğin, Müzeyyen yönünden reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde davalı Konca ile Müzeyyen arasındaki evlatlık ilişkisinin de kaldırılması yönünde hüküm kurulması doğru olmamıştır. (...)” 2. HD., 14.06.2010 tarih ve 10855 E., 11759 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 20.04.2019).

⁶²⁸ “(...)Dava, 27.04.2000 tarihinde kurulan evlatlık ilişkisinin kaldırılması isteğine ilişkindir. 23.01.1995 doğumlu küçük Güldeniz, davalılar Mehmet ve eşi Yüksel tarafından 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun yürürlüğe girmesinden önce birlikte evlat edinilmiştir. Evlat edinenlerden davalı Mehmet yargılama sırasında 28.08.2008 tarihinde vefat etmiştir. Bu durumda evlatlık ilişkisinin kaldırılması halinde eşiyile birlikte mirasçısı kimler olacak idiye, muhtemel mirasçuları tespit edilip, bu kişiler davaya dahil edilmeden davaya devamla hüküm kurulması doğru bulunmamıştır.(...)”2. HD., 10.03.2010 tarih ve 14069 E., 4495 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 23.04.2019).

⁶²⁹ “(...)Evlatlıklardan Melike 2000, Enez 2003 doğumludur. Dava sonucu verilecek hüküm evlatlıkların hukukunu etkileyecektir. Yasal temsilci olan evlat edinenler ile evlatlıklar arasında menfaat çatışması vardır. Küçükler Melike ve Enez’e Türk Medeni Kanununun 426/2. maddesi gereğince davada temsil edilmelerini sağlamak hak ve menfaatlerini korumak üzere temsil kayyımı atanarak, kayyımın davaya katılmasının sağlanması, gösterdiği takdirde delillerinin toplanıp, sonucu uyarınca karar verilmesi gerekirken eksik hasım ve eksik inceleme ile hüküm tesisi bozmayı gerektirmiştir.(...)” 2. HD., 06.09.2012 tarih ve 740 E., 20456 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 23.04.2019).

⁶³⁰ Koç, 2015: 384.

⁶³¹ Koç, 2015: 385, 386; Serozan, 2005: 236; Belen, 2005: 129.

⁶³² Işık, 2005: 140.

⁶³³ Baygın, 2010: 251; Dural vd., 2012: 315.

Evlat edinmenin dava yoluyla sona erdirilmesi, ancak evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına ilişkin dava hakkını elinde bulunduran kişiler tarafından süresi içinde dava açılmak suretiyle mümkündür. Bununla birlikte dava hakkını haiz olanlar bu davadan feragat edebilirler⁶³⁴.

3.3.4. Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması Yoluna Gidilemeyeceği Durumlar

TMK m. 318/II hükmü gereğince eksiklikler ortadan kalkmış veya yalnızca usule ilişkin olan eksiklikler ve rıza eksikliği nedeniyle ilişkinin kaldırılması evlatlığın yararını ciddi şekilde zedeleme ihtimali doğarsa artık bu yola gidilemeyecektir⁶³⁵. Bunun dışında hak düşürücü sürenin geçmiş olması ya da hakkın kötüye kullanılması hallerinde de evlatlık ilişkisinin kaldırılması istenemeyecektir⁶³⁶. Ayrıca evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasına ilişkin yargılama devam ederken davanın açılma sebeplerinin ortadan kalkması halinde davanın reddi gerekir⁶³⁷. Ancak bazı eksiklikler zamanla ortadan kalkmaz, yaş farkı gibi. Böyle durumlarda davanın reddi istenemez⁶³⁸.

Evlatlığın yararını ağır bir şekilde zedeleyecekse evlatlık ilişkisinin kaldırılması yoluna gidilememesi gerekir⁶³⁹. Evlat edinmeye ilişkin verilecek rızaların verilmemesi ya da usule ilişkin eksiklikler nedeniyle evlatlık ilişkisinin kaldırılması davası açıldığında evlatlığın bundan zarar görüp görmeyeceği mahkeme tarafından değerlendirilecektir. Mahkeme

⁶³⁴ “(...) Davacının evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına ilişkin istemi yerel mahkemece ret edilmiş ve dairemizin 02.06.2008 gün, 2008/7403 E. ve 2008/7669 K. sayılı kararı ile onanmış ise de; davacı 09.09.2008 tarihli dilekçe ile karar düzeltme süresi içerisinde davadan feragat ettiğini bildirdiğinden davacının karar düzeltme isteminin kabulü ile dairemizin onama kararının kaldırılmasına, davacının davadan feragati konusunda bir karar verilmek üzere hükmün bozulmasına karar vermek gerekmiştir.(...)” 2. HD., 25.12.2008 tarih ve 17547 E., 18025 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 23.04.2019).

⁶³⁵ “(...) Evlat edinilen Fatma 1970 doğumludur. Evlat edineme kararı 14.01.2005 günü kesinleşmiş, evlat edinen Ali 01.02.2005 günü vefat etmiş, bu dava ise 11.02.2005 tarihinde açılmıştır. Türk Medeni Kanununun 318/2.maddesinde “noksanlıklar bu arada ortada kalkmış veya sadece usule ilişkin olup, ilişkinin kaldırılması evlatlığın menfaatini ağır biçimde zedeleyecek olursa, bu yola gidilemez.” hükmü mevcuttur. Madde gerekçesinde ise “ikinci fıkraya göre ise, noksanlıkların sonradan ortadan kalkmış olması halinde ilişkinin kaldırılması yolu tamamen kapatılmaktadır. Buna karşılık sadece usule ilişkin noksanlıklar devam etmekle birlikte bunlara dayanarak ilişkinin kaldırılması yoluna gitme, evlatlığın menfaatini ağır biçimde zedeleyecekse bu yola gidilebilecektir.” şeklindedir. Delillerin Türk Medeni Kanununun 318/2.maddesi çerçevesinde değerlendirilip tartışılması yapılamadan eksik araştırma ve inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması doğru değildir.(...)”2. HD., 18.09.2006 tarih ve 11655 E., 11858 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 23.04.2019).

⁶³⁶ Gençcan, 2011: 1465-1467.

⁶³⁷ Yıldırım, 2015: 596; Kurtuluş Akbulut, 2011: 96; Aydos, 2000: 138; Serozan, 2005: 235.

⁶³⁸ Baygın, 2010: 249.

⁶³⁹ “(...) Mahkemece toplanan delillere göre; evlat edinilenlerle evlat edinenin 5 yıl ve daha uzun süre ile birlikte yaşadıkları, evlat edinilenlerin bakım ve eğitim masraflarının evlat edinen tarafından karşılandığı ve halen bu ilişkinin devam ettiği, davalı Latif Kemal Reisoğlu ile, evlat edinilenler arasındaki evlatlık ilişkisinin kaldırılması halinde evlat edinilen küçüklerin yararlarının ağır biçimde zedeleneceği anlaşıldığından davacının davasının reddine karar vermek gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.(...)” 2. HD. 11.05.2010 tarih ve 1858 E.,9486 K.(<http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 23.04.2019).

tarafından yapılacak araştırma ve inceleme neticesinde evlatlığın zararına bir sonuç ortaya çıkacaksa davanın reddine karar verilmesi gerekir⁶⁴⁰.

3.3.5. Evlat Edinmenin Sona Ermesinin Sonuçları

Evlat edinme sona erdiğinde, geçmişe yönelik sonuç doğurup doğurmayacağı konusunda doktrinde görüş birliği yoktur. Bir görüşe⁶⁴¹ göre evlatlık ilişkisinin kaldırılması geçmişe etkilidir. Yani evlat edinme kararı verildiği andan itibaren geçersiz sayılmaktadır. Baskın olan diğer görüşe göre⁶⁴² ise evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına ilişkin verilen karar ileriye etki eder, geçmişe yönelik sonuç doğurmaz. Yani kaldırmaya ilişkin mahkeme kararının kesinleşmesine kadar evlat edinmenin tüm sonuçları etkisini göstermeye devam ederken kararın kesinleşmesiyle o andan itibaren evlat edinme hüküm ve sonuç doğurmaz. İkinci görüşe katılan bazı yazarlara⁶⁴³ göre evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının ileriye etkili olması evlatlığın yararınadır fakat bazı istisnai durumlarda geçmişe yönelik sonuç doğurması daha uygun olabilir. Örneğin mirastan çıkarma sebeplerinin varlığı halinde kötünietli evlatlık ile soybağının devam etmesini evlat edinen istemeyebilir.

Evlat edinmeyle evlatlık evlat edinenin velayeti altına girmiş olduğundan, ilişkinin kaldırılmasıyla evlat edinen velayet hakkını kaybeder. Ancak evlatlığın velayet hakkı doğrudan gerçek anne babasına geçmez. Mahkeme kararıyla velayet tekrar gerçek anne babaya verilebileceği gibi, evlatlığa vasi de atanabilir⁶⁴⁴.

Evlat edinen ile evlatlık arasında evlat edinmeyle oluşan soybağı ilişkisinin kaldırılmasına bağlı olarak evlatlığın ve altsoyunun evlat edinene yasal mirasçılık sıfatı da sona erer. Miras bakımından evlatlık ilişkisinin kaldırılması kararının geçmişe etkili olmaması kuralına evlatlığın kötünietli olduğu durumlarda istisna tanınması gerektiğini savunan yazarlar bulunmaktadır. Evlatlığın evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını gerektiren durumu ilişki kurulduğundan beri bildiği durumlarda, kötünietli olduğu varsayılmalı ve evlatlık ilişkisinin kaldırılması kararı geçmişe etkili sayılarak evlatlığın evlat edinenin mirasından yararlanma hakkı ortadan kaldırılmalıdır⁶⁴⁵.

Evlat edinenin soy ismini taşıyan evlatlık eski soy ismini taşımaya başlar. Eğer evlatlığa evlat edinen tarafından bir isim verilmişse evlatlık, isminin değiştirilmesini

⁶⁴⁰ Arat, 1977: 157; Işık, 2005: 139; Şahin, 2013: 109.

⁶⁴¹ Dural vd., 2012: 314.

⁶⁴² Hatemi ve Serozan, 1993: 329; Akıntürk ve Ateş Karaman, 2013: 389.

⁶⁴³ Şıpka, 1999: 317.

⁶⁴⁴ Serozan, 2005: 237; Oğuzman ve Dural, 1998: 267.

⁶⁴⁵ Baygın, 2010 : 252.

mahkemeden talep edebilir⁶⁴⁶. Ayrıca evlat edinen ile evlatlık arasındaki evlenme engeli de ortadan kalkar⁶⁴⁷.

Evlat edinmenin sona ermesinden önce bakım ve gözetim için yapılan harcamalar ve nafaka geri talep edilmez. İlişki kaldırılıncaya kadar tüm hak ve sorumluluklarıyla vardır ve kaldırma kararı geçmişe etki etmez⁶⁴⁸. Sırf evlatlık ilişkisi kaldırıldığı için manevi tazminat talep edilemeyecektir⁶⁴⁹. Bir görüşe göre evlatlık ya da evlat edinen, ilişkinin kaldırılmasında kusuru olan taraftan TMK m. 174/II hükmü kıyasen uygulanarak manevi tazminat talep edebilir⁶⁵⁰. Diğer bir görüş ise ilişkinin kaldırılmasına dayanak olan hususlar, TBK m. 49 hükmündeki şartları sağlıyorsa manevi tazminat talep edilebileceği yönündedir⁶⁵¹.

Evlat edinmenin sona erdiğine dair karar nüfus müdürlüğüne bildirilmelidir. Böylece aile nüfus kaydına evlatlık ilişkisinin kaldırıldığı şerhi düşülür. Evlatlık önceki kaydına geri döner⁶⁵².

Evlat edinen ile evlatlık arasında kurulan soybağı evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına ilişkin açılan davayla son bulur. Ancak gerekli şartların sağlanmasıyla evlat edinen tekrar aynı evlatlığı evlat edinebilir⁶⁵³. 743 sayılı Medeni Kanunda evlatlık ilişkisi kaldırılan taraflar arasında tekrar evlatlık ilişkisinin kurulamayacağı hükmü yer almaktaydı. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ile bu yasak ortadan kalkmıştır.

⁶⁴⁶ Otlu, 2005 : 117.

⁶⁴⁷ Özmen, 2009: 118 ; Özüğür, 2007: 357; Evlenme engelini ortadan kalkmayacağına ilişkin bk. Baygın, 2010: 252, dn.366.

⁶⁴⁸ Ruhi, 2003 : 70,71.

⁶⁴⁹ Oğuzman ve Dural, 1998 : 267.

⁶⁵⁰ Özmen, 2004: 104.

⁶⁵¹ Oğuzman ve Dural, 1998: 267; Ruhi, 2003: 71.

⁶⁵² Kaya, 2009: 89; Koç, 2015: 387.

⁶⁵³ Ruhi, 2003: 71.

SONUÇ

Evlat edinme, çok eski zamanlardan bu yana önemini kaybetmeyen kurumlardan birisidir. Türk toplumunda açığı doyurma, fakiri giydirme, yetimi koruma gibi sosyal ihtiyaçların karşılanmasına çok önem verilmiştir. Bu nedenle insanlar kimsesiz çocuklara sahip çıkmak için çoğu kez evlat edinmek istemişler, çocukları koruyup bakımını üstlenmişlerdir.

Evlat edinme, bu ilişkinin her iki tarafı açısından olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Evlat edinme yoluyla, evlat edinenin çocuk özlemi giderildiği gibi; evlat edinilenin de mutlu bir yuvaya kavuşması sağlanmaktadır. Bu yönüyle evlat edinmenin faydalı bir kurum olduğunu söylemek mümkünse de, sakıncalı sonuçları göz ardı edilmemelidir. Evlat edinmenin sakıncalarını en aza indirmek, ancak bu ilişkinin Devlet kontrolünde kurulmasıyla sağlanabilir.

Hukukumuzda mülga 743 sayılı Medeni Kanun döneminde evlat edinme kurumuna yer verilerek kurulan ilişki yasal zemine oturtulmuştur. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu döneminde de evlat edinme kurumuna yer verilmiş; önceki kanuna göre daha ayrıntılı düzenlemeler getirilmiştir. Evlat edinme, TMK m. 305-320 hükümlerinde, evlat edinilen bakımından küçüklerin ve ergin veya kısıtlıların evlat edinilmesi olmak üzere; evlat edinen bakımından da birlikte evlat edinme ve tek başına evlat edinme olmak üzere iki farklı şekilde düzenlenmiştir.

Küçüklerin evlat edinilmesi, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda kural olarak düzenlenmiştir. Erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesinde kendine özgü kurallarının yanında, uygun düştüğü ölçüde küçüklerin evlat edinilmesindeki kurallar uygulanacaktır. Bu yönüyle istisnai bir düzenleme olduğunu söylemek yerinde olur. Her iki evlat edinmede de, ilk ve en önemli şart evlat edinilenin yararadır. Evlat edinmede aranan tüm şartlar evlat edinilenin yararı gözetilerek ortaya konmuştur. Eğer kurulmak istenen ilişki evlat edinilenin yararına değilse, evlat edinmeye karar verilmesi mümkün değildir. Kanunumuz evlat edinilenin yararını ön planda tutarken, evlat edinenin çocuklarının yararını da gözetmiştir. Evlat edinilen küçük ise, evlat edinme, evlat edinenin kendi çocuklarının yararını hakkaniyete aykırı bir şekilde zedelenmemesi gerekir. Evlat edinilen ergin veya kısıtlı ise, evlat edinenin altsoyunun evlat edinmeye açık muvafakati aranmıştır.

Evlat edinen ile evlatlık arasında kurulan soybağının en sağlıklı olanı, eşlerin birlikte evlat edinmesiyle gerçekleşir. Anne-baba-çocuk ilişkisinin kurulabildiği bu evlat edinme şeklinde, evlat edinenlerin evli olması şarttır. Eşlerin beş yıldan beri evli olmaları ya da her

ikisinin de otuz yaşını tamamlamış olması durumunda birlikte evlat edinme mümkün olabilir. Bir eşin diğerinin çocuğunu evlat edinmesinde ise evli olma süresi düşürülmüş, iki yıldır evli olmaları yeterli görülmüştür. Eğer iki yıldır evli değilse, evlat edinmek isteyen eşin otuz yaşını tamamlanmış olması gerekir. Tek başına evlat edinmek isteyen bekar bir kişinin evlat edinebilmesi için otuz yaşını tamamlaması şarttır. Evli ve otuz yaşını tamamlamış olan eş, diğer eşin sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun olması veya iki yıldan fazla süredir nerede olduğunun bilinmemesi ya da mahkeme kararıyla iki yıldan fazla süredir eşinden ayrı yaşaması nedenlerinden en az birinin varlığı halinde, evlat edinmenin mümkün olmadığını ispat ederse, tek başına evlat edinebilir.

Evlat edinmek için mahkeme kararı şarttır. Mahkeme gerekli araştırmayı yaptıktan sonra uygun görürse evlat edinmeye karar verebilmektedir. Evlat edinme kararı ile evlat edinen ve evlatlık arasında yapay bir soybağı ilişkisi kurulur. Gerçek ebeveyn-çocuk ilişkisindeki gibi evlat edinen ile evlatlık arasında bir bağ kurulur. Evlat edinme kararı bazı sonuçları da beraberinde getirir. Evlat edinen evlatlığın sorumluluğunu üstüne alır. Çünkü artık evlatlık, evlat edinenin altsoyudur. Evlat edinen ile evlatlık arasında, evlat edinmeyle doğan haklar, evlatlık ilişkisinin gerçek soybağına benzetilmesinden kaynaklanmaktadır.

Evlatlık ilişkisinin kurulması gibi kaldırılması da mahkeme kararına bağlıdır. Evlatlık ilişkisinin kaldırılması nedenleri, TMK m. 317-318 hükümlerinde oldukça kısıtlı tutulmuştur. Çünkü evlat edinme, taraflar arasında gerçek soybağı gibi bir bağ kurmaktadır. Gerçek soybağı ortadan kaldırılamayacağından, buna benzer olarak kurulan soybağı da kolay kaldırılamayacaktır.

KAYNAKÇA

- Acabey, M.B. (2002). *Soybağı*. Güncel Hukuk Yayınları, İzmir.
- Akıncı, Ş. (2003). *Roma Hukuku Dersleri*. Sayram Yayınları, Konya.
- Akıntürk, T. ve Ateş Karaman, D. (2013). *Türk Medeni Hukuku İkinci Cilt Aile Hukuku*. Beta Yayınları, İstanbul.
- Akıntürk, T., Ateş Karaman, D. ve Akipek, J.G. (2011). *Türk Medeni Hukuku Birinci Cilt Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku*. Beta Yayınları, İstanbul.
- Altuğ, Y. (1957). “Türk Ve Birleşik Amerika Devletleri Hukuklarında Evlat Edinme Üzerine Bir İnceleme”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 22(1-4) :235-252.
- Antalya, G. (2009). *Miras Hukuku*. Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- Aras, F. A. (1945). *Türk Hukukunda Ve Mukayeseli Hukukda Evlad Edinme*. Tan Matbaası, İstanbul.
- Arat, T. (1977). “Evlat Edinme Hukukundaki Gelişmelere Toplumsal-İşlevsel Açından Bakış”, Prof. Dr. Osman F. Berki’ye Armağan, Sevinç Matbaası, Ankara. 105-178.
- Arık, K. F.(1948). “Evlat Edinme”. *Ankara Üniversitesi Sbf Dergisi*, 3(3) : 178-203.
- Arık, K.F.(1949). “Türk Hukukunda Evlat Edinme”. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 4(1) : 184-211.
- Arıttürk Osmanoğlu, E. (1995). *Türk Medeni Kanununa Göre Evlat Edinme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ataay, A. M. (1957). Medeni Hukukda Evlad Edinme”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 21(1-4): 266 – 355.
- Atalay, K. (2008). *4721 Sayılı Kanun Hükümlerine Göre Evlat Edinmenin Şartları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ayan, N. (1993). *Evlat Edinme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Aydın, M. A. (2010). “*Türk Hukuk Tarihi*”. Beta Basım, İstanbul.
- Aydoğdu, M.(2006). “*Çağdaş Hukuki Gelişmeler Işığında Evlat Edinme*”. Günaydın Hukuk Yayınları, İzmir.
- Aydos, O. S. (2000). “Yeni Medeni Kanuna Göre Evlat Edinme”. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(1-2) : 118-140.
- Aygül, M. (2012). “Evlat Edinme Yolu İle Vatandaşlığın Kaybedilmesi Ve Kazanılması”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* S(99): 45-80.

- Aykaç, A. C. (2009). “Çocukların Evlat Edinilmesine Dair Gözden Geçirilmiş Avrupa Konseyi Sözleşmesi’ne Dair”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S(80): 389-404.
- Aytaç, M. (2003). “Çocukların Korunması Ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Lahey Sözleşmesi Hakkında İnceleme”. *Adalet Dergisi*, S(14): 28-39.
- Baktır Çetiner, S. (1987). “Çocukların Korunması”. *Yargıtay Dergisi*, 13(1-2): 319-334.
- Balkar, S. (2002). “Türk Hukukunda Evlat Edinme”. *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S(2): 235-266.
- Bay, A. (2014). “Osmanlı Toplumunda Evlatlıklar Ve Hukuki Durumları”. *Turkish Studies Dergisi*, 9(4): 149-163.
- Baygın, C. (2003a). “Evlat Edinmenin Koşulları”. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(3-4): 591-626.
- Baygın, C.(2003b). “Evlat Edinmenin Sonuçları”. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(3-4): 627-650.
- Baygın, C.(2010). “*Soybağı Hukuku*”. On İki Levha Yayınları, İstanbul.
- Belen, H.: “*Yeni Medeni Kanun Hükümleri Uyarınca Evlat Edinme (Türk-İsviçre-Alman Karşılaştırmalı Hukuk Değerlendirmesiyle)*”.Beta Yayınları, İstanbul.
- Berki, O. F.(1954). “Evlat Edinenin Ölümü Halinde Velayet Hakkının Asıl Ana Babaya Avdet Edip Etmeyeceği”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(1) : 634-638.
- Berki, Ş.(1962). “*Alman, İsviçre Ve Türk Medeni Kanunlarında Evlat Edinme*”.Yargıçoğlu Matbaası, Ankara.
- Bilmen, Ö. N.(1950). “*Hukuku İslamiyye Ve Istılahatı Fıkhiyye Kamusu Cilt-2,3*”. Bilmen Yayınevi, İstanbul.
- Birinci Uzun, T. (2017). “Erginlerin Veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesinde Evlat Edinenin Altsoyunun Açık Muvafakatının Bulunması Koşulu”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Şeref Ertuş’a Armağan*, 19(Özel Sayı) : 535-572.
- Caferoğlu, A.(1939). “Türk Taamül Hukukunda Evladlık Müessesesi”. *Türk Hukuk ve İktisat Tarihi Mecmuası*, S(2) : 97-118.
- Canan, İ. (2008). “*Hadis Ansiklopedisi Kütüb-İ Sitte Tercüme Ve ŞerhiCilt-12,15*”. Akçağ Yayınları, Ankara.
- Coşkun, D.(2009). *Özel Alandaki Özel İlişkiler: Evlatlık Kurumu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla
- Çörekçi, E. (2009). *Ülkelerarası Evlat Edinme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

- Demir, M. (2003). “Bazı Ülke Yasaları İle Karşılaştırmalı Olarak Evlat Edinmenin Yasal Koşulları”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 52(1) : 253 - 274.
- Demir, S. (2004). “*Türk Medeni Kanunu, Aile Hukuku*”. Kartal Yayınevi, Ankara.
- Deniz, H. (2007). *Küçüklerin Evlat Edinilmesinin Şartları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Doğan, İ. (2010). “*Öğretide Ve Uygulamada Milletlerarası Aile Hukuku Ve Milletlerarası Usul Hukuku*”. Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Dural, M., Ögüz, T. ve Gümüş, M. A. (2012). “*Türk Özel Hukuku Cilt III (Aile Hukuku)*”. Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Gazanker, E. (2014). *XVI. ve XVII. Yüzyıllarda Osmanlı Toplumunda Kimsesiz Çocuklar Ve Evlatlıklar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gemici Filiz, B. (2016). *Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gençcan, Ö. U. (2001b). “Öğreti Ve Uygulamada Geçersizlik Nedeniyle Evlatlık Bağının Sona Ermesi: Yokluk, Butlan Ve İptal Davaları”. *Adalet Dergisi*, S(7) : 32-38.
- Gençcan, Ö. U. (2011). “*Aile Hukuku*”. Yetkin Yayınları, Ankara.
- Gençcan, Ö. U. (2001a) “Evlat Edinmeye İzin Davaları”. *Adalet Dergisi*, S(6) : 46-54.
- Gökce, H. (2018). *Bir Sosyal Politika Olarak Evlat Edindirmenin Toplumsal Direnç Kaynakları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Güngör, G. (2012). “*Tabiiyet Hukuku: Gerçek Kişiler, Tüzel Kişiler, Şeyler*”. Yetkin Yayınları, Ankara.
- Günveren, G. B. (2013). *Roma Hukukunda Evlat Edinme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Güven, K. (2006). “Evlat Edinmeye İlişkin Türk Medeni Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi”. *Yargıtay Dergisi*, 32(4) : 529-551.
- Hatemi, H. ve Kalkan Oğuztürk, B. (2014). “*Aile Hukuku*”. Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- Hatemi, H. ve Serozan, R. (1993). “*Aile Hukuku*”. Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Işık, M. (2005). “*Yeni Türk Medeni Kanun Hükümlerine Göre Evlat Edinme*”. Adalet Yayınevi, Ankara.
- İmre, Z. ve Erman, H. (2014). “*Miras Hukuku*”. Der Yayınları, İstanbul.
- İpekçi, N. (2003). “*Mukayeseli Yeni Medeni Kanun Ve Değişikliklerin Kapsamı – Medeni Kanunun X’leri*”. Adil Yayınevi, Ankara.

- Kaleli, Ş.(1979). Evlat Edinmenin Koşulları”. *Yargıtay Dergisi*, S(1) : 66- 79.
- Karadeniz Çelebican, Ö. (2013). “*Roma Hukuku*”. Yetkin Yayınevi, Ankara.
- Kaya, C. (2009). “*Türk Hukukunda Evlat Edinme*”. Beta Yayınları, İstanbul.
- Kılıçoğlu, M. A. (2003). “*Medeni Kanunumuzun Aile-Miras Ve Eşya Hukukunda Getirdiği Değişiklikler*”. Turhan Kitabevi, Ankara.
- Kılıçoğlu, M. A.(2015). “*Aile Hukuku*”. Turhan Kitabevi, Ankara.
- Kırkbeşoğlu, N. (2006). “*Soybağı Alanında Biyoetik Ve Hukuk Sorunları*”. Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- Kızır, M. (2004). *Türk Hukukunda Evlat Edinme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kızır, M.(2009). “Türk Hukukunda Evlat Edinme”. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(1) :151 – 184.
- Koç, E. (2015). “HMK ve TMK Çerçevesinde Evlat Edinme Ve Evlatlık İlişisinin Kaldırılmasına Davasına İlişkin Bazı Tespitler”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, LXXIII(1) : 363-388.
- Köprülü, B. ve Kaneti, S. (1989). “*Aile Hukuku*”. Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Köseoğlu, B. ve Kocağa, K. (2011). “*Aile Hukuku ve Uygulaması*”. Ekin Yayınevi, Bursa.
- Kurtuluş Akbulut, S. (2011). *Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Aracılığıyla Evlat Edinme Ve Koruyucu Aile Kurumu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kurukol, N. (2015). *Korunmaya Muhtaç Çocukların Suçlarıyla Mücadelede Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün Görev, Yetki Ve Uygulamaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Kulahçı, Ş. (2013). “Türk Hukuku'nda ve KKTC Hukuku'nda Küçüklerin Evlat Edinilmesi”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan Özel Sayısı, 19(2) : 1209-1228.
- Mutlay Erkoç, H. (1987). *Evlat Edinmenin Devletler Özel Hukukunda Kuruluşu Ve Hükümleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Oğuzman, K. ve Barlas, N. (2013). “*Medeni Hukuk: Giriş-Kaynaklar-Temel Kavramlar*”. Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- Oğuzman, K. ve Dural, M. (1998). “*Aile Hukuku*”. Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Oğuzoğlu, H. C.(1959). “*Roma Hukuku*”. Yeni Desen Matbaası, Ankara.

- Otlu, A. (2009). *Küçüklerin Evlat Edinilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öğüz, T. (2010). “*Türk Medeni Kanununun Soybağına İlişkin Hükümleri Hakkında Değerlendirme*”, Rona Serozan’a Armağan Cilt 2, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul. 1415-1425.
- Özcan, D. (2017). “Evlat Edinmede Rıza”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 75(2) : 707 – 722.
- Özmen, İ. (2001). “Çocuğun Korunması”. *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, S(109) : 13-21.
- Özmen, İ. İ. (2004). “*Evlat Edinme Davaları*”. Kartal Yayınevi, Ankara.
- Özpınar, A.(1997). *Türk Hukukunda Evlat Edinme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öztaş, B. (2000). “*Aile Hukuku*”. Turhan Kitabevi, Ankara.
- Özdoğan, A. İ.(2007). “*Türk Medeni Kanununun Değişen Yeni Düzenlemeleri İle Açıklamalı-İçtihatlı Velayet-Vesayet-Soybağı Evlat Edinme Hukuku Diğer Eşin Rıza Ve Onamına Bağlı İşlemler*”. Turhan Kitabevi, Ankara.
- Remzi, M., Aydın, S. ve Ispartalı, M. (2013). “*Medeni Hukuk*”. İkinci Sayfa Yayınları, İstanbul.
- Ruhi, A. C. (2003). “*Türk Hukukunda Evlat Edinme Ve Evlat Edinme İle İlgili Yabancı Mahkeme Kararlarının Türkiye’de Tanınması*”. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Sağlam, O. (2006). *İslam Hukuku Açısından Evlat Edinme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Saleh, M. (2009). *Türk Hukukunda Küçüklerin Evlat Edinilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Serozan, R. (2005). “*Çocuk Hukuku*”. Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- Şahin, O. (2013). *Küçüklerin Evlat Edinilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şenocak, H. (2006). “Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri”. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, S(51) :177 – 228.
- Şıpka, Ş. (1999). “4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu’nun Evlat Edinmeye İlişkin Hükümlerinin İncelenmesi”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, LVII(1-2) : 301-322.
- Tekinay, S. S. (1990). “*Türk Aile Hukuku*”. Filiz Kitabevi, İstanbul.

- Tuncel, B. ve Erdoğan, T. (2018). “Korunmaya Muhtaç Çocuklar Ve Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri”. *Uluslar Arası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3(2) : 515-527.
- Turhan, N. (2000). “Evlat Edinme”. *Yargıtay Dergisi*, 26(1-2) : 48-67.
- Türkeri, A. (2007). *Türk Medeni Hukukunda Evlat Edinmenin Hukuki Sonuçları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Usta Sayita, S. (1996). “*Türk Hukukunda Çocuğun Koruyucu Aile (Kişi) Yanına Yerleştirilmesi*”. Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Uyar, T. (2002). “*Türk Medeni Kanunu, Gerekeçeli - İctihatlı, Aile Hukuku Cilt 3*”. Feryal Matbaacılık, İzmir.
- Yakut, E. ve Çağlayan Aygün, G. (2018). “Osmanlı Hukukundan Günümüze Evlat Edinmenin Miras Hukukuna Dayalı Sonuçları”. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 26(1) : 11 – 46.
- Yalman, S. (1996). “Evlat Edinme ve Evlatlığın Miras Hakkı”. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. M. Şakir Berki'ye Armağan 5(1-2) : 213 – 224.
- Yaman, A. (2009). “*İslam Aile Hukuku*”. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Yeşilöz, H. (1999). *Türk Hukukunda Evlat Edinme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yetik, N. (2003). “*Ehliyet-Velayet-Nüfus-Vesayet-Nafaka*”. Adil Yayınevi, Ankara.
- Yıldırım, A. (2014). “*Türk Aile Hukuku*”. Savaş Yayınevi, Ankara.
- Yılmaz, K. (2013). *Bireylerin Evlat Edinme Ve Evlat Edinme Hizmetine Karşı Bilgi Ve Tutumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.
- Yücel, Ö. (2011). “*Çocuğun Kayyım Tarafından Temsili*”. Turhan Kitabevi, Ankara.
- Zevkliler, A. (1986). “*Medeni Hukuk Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku-Aile Hukuku*”. Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Diyarbakır.
- Zevkliler, A., Acabey, B. ve Gökyayla, K. E. (2000). “*Medeni Hukuk- Giriş, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Ve Aile Hukuku*”. Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Zevkliler, A., Havutçu, A., Ertaş, Ş. ve Gürpınar, D. (2013). “*Medeni Hukuk(Temel Bilgiler)*”. Turhan Kitabevi, Ankara.
- Zeybek, E. (2009). *Velayet Hakkının Kullanımı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Zeynü'd-din Ahmed b. Ahmed b. Abdi'l-Latifi'z-Zebidi (1980). “*Sahihi Buhari Muhtasari Tecrid-İ Sarih Tercemesi Ve Şerhi*”. (Çev. K. Miras), Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 11(123-8), Gaye Matbaacılık, Ankara.

Resmi Gazete

08.12.2001 tarih ve 24607 sayılı RG.
 04.04.1926 tarih ve 339 sayılı RG.
 27.01.1995 tarih ve 22184 sayılı RG.
 01.12.2001 tarih ve 24305 sayılı RG.
 20.01.2004 tarih ve 25352 sayılı RG.
 27.05.1983 tarih ve 18059 sayılı RG.
 14.10.1993 tarih ve 21728 sayılı RG.
 20.03.2012 tarih ve 28239 sayılı RG.
 15.07.2005 tarih ve 25876 sayılı RG.
 13.12.2016 tarih ve 29917 sayılı RG.
 11.02.2017 tarih ve 29976 sayılı RG.
 15.03.2009 tarih ve 27170 sayılı RG.
 19.04.2004 tarih ve 25438 sayılı RG.
 18.01.2003 tarih ve 24997 sayılı RG.
 23.11.2006 tarih ve 26355 sayılı RG.
 12.06.2009 tarih ve 27256 sayılı RG.
 12.12.2007 tarih ve 26728 sayılı RG.
 27.02.1955 tarih ve 8889 sayılı RG.
 11.12.1994 tarih ve 22138 sayılı RG.
 14.02.2011 tarih ve 27846 sayılı RG.
 05.02.1972 tarih ve 14090 sayılı RG.

İnternet Kaynakları

www.kazanci.com.tr, erişim tarihi: 23.10.2018

www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/12/20161213.pdf, erişim tarihi: 10.01.2019.

<https://cocukhizmetleri.ailevecalisma.gov.tr/evlat-edinme>, erişim tarihi: 07.03.2019.

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Rumeysa SAĞLAM
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Kumluca Anadolu Lisesi, Antalya, 2011
Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Antalya, 2015
Yabancı Dil	İngilizce
İŞ DENEYİMİ	
Çalıştığı Kurumlar	Antalya Barosu
E-Posta	avrumeysagirgin@gmail.com

